

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**EĞİTİMİN KÜLTÜREL TEMELLERİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ PROGRAMI**

**CHRISTINE NOSTLINGER İLE MİYASE
SERTBARUT'UN ÇOCUK ROMANLARININ KARAKTER
ÇERÇEVELERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SELCEN KIRITOĞLU ÖZDİL

**ANKARA
OCAK, 2021**

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**EĞİTİMİN KÜLTÜREL TEMELLERİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ PROGRAMI**

**CHRISTINE NOSTLINGER İLE MİYASE
SERTBARUT'UN ÇOCUK ROMANLARININ KARAKTER
ÇERÇEVELERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SELCEN KIRITOĞLU ÖZDİL

DANIŞMAN: PROF. DR. SEDAT SEVER

**ANKARA
OCAK, 2021**

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne,

Selcen Kırıtoğlu Özdil adlı öğrencinin hazırladığı “Christine Nostlinger ile Miyase Sertbarut’un Çocuk Romanlarının Karakter Çerçevesi Açısından İncelenmesi” başlıklı bu çalışma Eğitimin Kültürel Temelleri Anabilim Dalı Güzel Sanatlar Eğitimi Bilim Dalı/ Türkçe Eğitimi Programı’nda jüri üyelerince oy birliği ile **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Başkan Prof. Dr Sedat SEVER (Danışman)

Üye Prof. Dr. Canan ASLAN

Üye Doç. Dr. Tülay KUZU

ONAY

Bu tez Ankara Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Öğretim Yönetmeliği’nin ilgili maddeleri uyarınca, jüri üyeleri tarafından 29/01/2021 tarihinde, Enstitü Yönetim Kurulunca .../.../20... tarihinde kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Yasemin KEPENEKÇİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BİLDİRİMİ

Tez içindeki bütün bilgileri akademik yazım kurallarına uygun biçimde raporlaştırdığımı ve bunları etik ilkelere (atıfta bulunulan tüm yapıtlara kaynaklarda yer verilmesi, tezde kullanılan bilgi ve belgelere resmi yollarla ulaşılması ve bunların aslı bozulmadan kullanılması vb.) uygun olarak elde ettiğimi ve sunduğumu bildiririm.

Selcen KIRITOĞLU ÖZDİL

ÖZET

CHRISTINE NOSTLINGER İLE MİYASE SERTBARUT’UN ÇOCUK ROMANLARININ KARAKTER ÇERÇEVELERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

KIRITOĞLU ÖZDİL, Selcen

Yüksek Lisans Tezi / Eğitimin Kültürel Temelleri Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Sedat SEVER

Ocak, 2021, xiii + 235 sayfa

Bu araştırmada Miyase Sertbarut ile Christine Nöstlinger’in çocuklara seslenen altışar romanı karakter çerçeveleri açısından incelenmiştir.

Miyase Serbarut ve Christine Nöstlinger’in çocuk romanlarında geliştirilen karakter çerçevelerini, içerik çözümlemesi yöntemi kullanılarak inceleyen bu araştırma, tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Belirlenen evren içerisinde incelenecek kitaplar belirlenirken “amaçlı örnekleme” yapılmıştır. Bu modelde seçim için önemli olduğu düşünülen ölçütler belirlenir. Bu çalışmanın ölçütleri, araştırmanın genel ve alt amaçlarına uygunluğudur. Çalışmanın genel amacı Miyase Sertbarut ve Christine Nöstlinger’in çocuk romanlarının karakter çerçevelerinin incelenmesidir. Bu bağlamda alt amaçlar olarak da “*Romanlardaki baş kişiler ve yan kişiler kimdir? / Romanlarda karakterler nasıl geliştirilmiştir? / Romanlardaki karakterler hangi özelliktedir? / Karakterler, yaşam gerçekliğini ve çocuk gerçekliğini yansıtmakta mıdır? / Karakterler, çocuğun eşduyum kurabileceği özellikler taşıyor mu? / Yapıtlardaki karakter çerçevelerinin benzerlikleri / farklılıkları nelerdir?*” sorularına yanıt aranmıştır. Bu amaçla her bir alt amaca yönelik tablolar oluşturulmuştur. Her bir kitap, çocuk ve yetişkin her karakteri içerecek şekilde bu tablolara göre incelenmiş ve elde edilen veriler iki yazarı genel olarak karşılaştıracak şekilde düzenlenip yorumlanmıştır.

Yapılan incelemelerden elde edilen sonuçlara bakıldığında, her iki yazarın da çocuk edebiyatı yapıtlarının karakterlerinin çocukların eşduyum (özdeşim, empati) kurabileceği kahramanlar olarak kurgulandığı, karakterlerin davranış ve eylemleriyle

sıklıkla geliştirildiği, geliştirilen karakterlerin yaşam gerçekliğine ve çocuk gerçekliğine uygun olduğu belirlenmiştir. Bütün bunların ışığında iki yazarın da yapıtlarında benzerlikler olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Karakter, çocuk romanı, çocuk edebiyatı, Miyase Sertbarut, Christine Nöstlinger.

ABSTRACT

EXAMING THE CHARACTERS IN CHILDREN’S NOVELS OF MİYASE SERTBARUT AND OF CHRISTINE NÖSTLINGER

KIRITOĞLU ÖZDİL, Selcen

Master Degree, Department of Cultural Foundations of Education

Supervisor: Prof. Dr. Sedat SEVER

January, 2021, xiii + 235 pages

In this study, Miyase Sertbarut and Christine Nöstlinger’s six novels addressing children were examined in terms of character frames.

This research is a descriptive research designed as a content analysis method. “Purposeful sampling” was used in determining the books to be examined from the determined universe. In this sampling, the criteria considered important for selection are determined. The extent of this study is compliance with the general and sub-objectives of the research. The aim of the study is to examine the character frames of children's novels by Miyase Sertbarut and Christine Nöstlinger. In this context, as sub-objectives *“Who are the heroes and assistant heroes in novels? / How are characters developed in novels? / What are the characters in the novels? Do the characters reflect the reality of life and the reality of the child? • Do the characters have characteristics that the child can identify with? What are the similarities / differences between character frames in the works?”* For this purpose, tables for each sub-purpose have been prepared. Each book is examined according to these tables, including each character of children and adults, and the data obtained are arranged and interpreted to compare the two authors in general.

When the results obtained from the examinations were examined in general, it was determined that the characters of both authors' children's literature works were designed as heroes that children could identify, they were developed with the behavior

and actions of the characters frequently, and the characters developed were compatible with the reality of life and child reality. In the light of all these, it is concluded that there are similarities in the works of both authors.

Key Words: Character, children's novel, children's literature, Miyase Sertbarut, Christine Nöstlinger.

ÖNSÖZ

Bu çalışmada Miyase Sertbarut ve Christine Nöstlinger'in çocuk romanlarının karakter çerçevelerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çocuğun karakterle eşduyum (özdeşim, empati) kurabilmesinin, yaşamı onlar gözünden daha gerçekçi anlamlandırabilmesinin, karakteri tanımaya çalıştıkça merak duygusunun ve düş gücünün deviniminin önemi merkezinde çeşitli karakter ölçütleri belirlenmiş ve iki yazarın altışar çocuk romanı bu ölçütler çerçevesinde incelenip bulgulara ulaşılmıştır. Elde edilen veriler daha sonra karşılaştırmalı olarak ele alınıp iki farklı kültüre ilişkin çocuk romanlarının karakter çerçeveleri belirlenmiştir.

Yüksek lisans dersleri döneminden tez konusunun seçimine kadar ve tezimi hazırladığım dönemde desteğini, hoşgörüsünü ve sabrını esirgemeyen, tez danışmanım olmasından onur ve gurur duyduğum ve benim bir eğitimci olarak görüşlerimi olgunlaştırmama katkıda bulunan değerli hocam Prof. Dr. Sedat Sever'e içtenlikle teşekkür ederim. Tez yazımım süresince desteğini, bilgisini asla esirgemeyen ve tanıdığım ilk günden itibaren iyi bir insan olma yolunda kişiliğime ve öğretmenliğime önemli katkıları olan değerli hocam Prof. Dr. Canan Aslan'a içtenlikle teşekkür ederim. Görüş ve önerilerini esirgemeyip bana destek olan değerli hocam Doç. Dr. Tülay Kuzu'ya da çok teşekkür ederim. Ayrıca bu süreçte bana her zaman destek olan, emeğini ve zamanını hiç düşünmeden veren, zor zamanlarımda yanımda olup beni ayağa kaldıran sevgili dostum Arş. Gör. Bilge Nur Doğan Güldenoğlu ve değerli eşi Doç. Dr. Birkan Güldenoğlu'na da içtenlikle teşekkür ederim.

Haklarını hiçbir zaman ödeyemeyeceğim, bugüne kadar hep destek, sevgi ve sabırlarını gördüğüm, tez süresince beni hep yüreklandiren annem Filiz Kırıtıoğlu ve babam Türkay Kırıtıoğlu'na çok teşekkür ederim. Tez sürecimde bütün heyecanımı paylaşan, beni destekleyen ve her zaman çözüm önerileri üreten kardeşlerim Sevcan Kırıtıoğlu ve Ece Ayşenur Kırıtıoğlu'na da çok teşekkür ederim. Son olarak sevgili eşim Ergün Özdil'e tez yazımında bir an bile benden şüphe duymadan beni desteklediği, zor süreçlerimize sabır ve emek gösterdiği ve her zaman başaracağıma inanıp elimden tuttuğu için sonsuz teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BİLDİRİMİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
ÖNSÖZ	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar DİZİNİ	xi
GRAFİKLER DİZİNİ	xiii
BÖLÜM 1	1
GİRİŞ	1
Problem	1
Amaç	4
Önem	4
Sınırlılıklar	5
Tanımlar	5
BÖLÜM 2	7
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	7
Edebiyat ve Çocuk Edebiyatı	7
Çocuk Edebiyatı Yapıtlarının Niteliği	9
Çocuk Edebiyatında Karakter	12
Çocuk Edebiyatında Karakterlerin Geliştirilmesi	14
Karakterlerin Davranış ve Eylemleriyle Geliştirilmesi	14
Karakterlerin Konuşma Yoluyla Geliştirilmesi	15
Karakterlerin Fiziksel Özellikleriyle Geliştirilmesi	15
Karakterlerin Diğer Karakterlerin Yorumuyla Geliştirilmesi	15
Karakterlerin Yazarın Yorumuyla Geliştirilmesi	15
Çocuk Edebiyatında Karakter Özellikleri	15
Açık (Geliştirilmiş) Karakter	16
Kapalı(Geliştirilmemiş) Karakter	16
Devingen Karakter	16
Durağan Karakter	16
BÖLÜM 3	19
YÖNTEM	19
Araştırmanın Modeli	19
Evren-Örneklem	19
Verilerin Toplanması	22
Örnek Tablolar	26
Verilerin Çözümlemesi	35

BÖLÜM 4.....	37
BULGULAR VE YORUMLAR	37
Christine Nostlinger’ın Çocuk Romanlarının İncelenmesi.....	37
Kim Takar Salatalık Kral’ı.....	37
Saklı Miras	49
Konrad ya da Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk.....	61
Konuk Değil Baş Belası.....	74
Aklından Düşünceler Geçen Çocuk.....	88
Lollipop.....	100
Miyase Sertbarut’un Çocuk Romanlarının İncelenmesi	112
Kapiland’ın Kobayları.....	112
Çöp Plaza.....	126
Yılankale.....	139
Sisin Sakladıkları.....	151
Kaçak Köpek Biber.....	164
Büyümenin Zamanı Geldi.....	176
BÖLÜM 5.....	215
SONUÇLAR VE ÖNERİLER	215
Sonuçlar	215
Öneriler	221
KAYNAKLAR.....	223
EKLER	227
BENZERLİK BİLDİRİMİ	231
ÖZGEÇMİŞ.....	233

TABLÖLER DİZİNİ

Tablo 1 Christine Nöstlinger'in Kim Takar Salatalık Kral'ı Romanında Karakterlerin Geliştirilme Yolları.....	38
Tablo 2 Christine Nöstlinger'in Kim Takar Salatalık Kral'ı Romanında Karakterlerin Özellikleri	42
Tablo 3 Christine Nöstlinger'in Kim Takar Salatalık Kral'ı Romanında Kişilerin Kişilik Özellikleri	44
Tablo 4 Christine Nöstlinger'in Kim Takar Salatalık Kral'ı Romanında Yer Alan Çocuk ve Yaşam Gerçeklikleri	47
Tablo 5 Christine Nöstlinger'in Saklı Miras Romanında Karakterlerin Geliştirilme Yolları.....	50
Tablo 6 Christine Nöstlinger'in Saklı Miras Romanında Karakterlerin Özellikleri	55
Tablo 7 Christine Nöstlinger'in Saklı Miras Romanında Kişilerin Kişilik Özellikleri	56
Tablo 8 Christine Nöstlinger'in Saklı Miras Romanında Yer Alan Çocuk ve Yaşam Gerçeklikleri	59
Tablo 9 Christine Nöstlinger'in Konrad ya da Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk Romanında Karakterlerin Geliştirilme Yolları.....	62
Tablo 10 Christine Nöstlinger'in Konrad ya da Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk Romanında Karakterlerin Özellikleri	69
Tablo 11 Christine Nöstlinger'in Konrad ya da Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk Romanında Kişilerin Kişilik Özellikleri	70
Tablo 12 Christine Nöstlinger'in Konrad ya da Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk Romanında Yer Alan Çocuk ve Yaşam Gerçeklikleri	73
Tablo 13 Christine Nöstlinger'in Konuk Değil Baş Belası Romanında Karakterlerin Geliştirilme Yolları	75
Tablo 14 Christine Nöstlinger'in Konuk Değil Baş Belası Romanında Karakterlerin Özellikleri	82
Tablo 15 Christine Nöstlinger'in Konuk Değil Baş Belası Romanında Kişilerin Kişilik Özellikleri	83
Tablo 16 Christine Nöstlinger'in Konuk Değil Baş Belası Romanında Yer Alan Çocuk ve Yaşam Gerçeklikleri	86
Tablo 17 Christine Nöstlinger'in Aklımdan Düşünceler Geçen Çocuk Romanında Karakterlerin Geliştirilme Yolları	89
Tablo 18 Christine Nöstlinger'in Aklımdan Düşünceler Geçen Çocuk Romanında Karakterlerin Özellikleri	94
Tablo 19 Christine Nöstlinger'in Aklımdan Düşünceler Geçen Çocuk Romanında Kişilerin Kişilik Özellikleri	95
Tablo 20 Christine Nöstlinger'in Aklımdan Düşünceler Geçen Çocuk Romanında Yer Alan Çocuk ve Yaşam Gerçeklikleri	98
Tablo 21 Christine Nöstlinger'in Lollipop Romanında Karakterlerin Geliştirilme Yolları.....	101
Tablo 22 Christine Nöstlinger'in Lollipop Romanında Karakterlerin Özellikleri	106
Tablo 23 Christine Nöstlinger'in Lollipop Romanında Kişilerin Kişilik Özellikleri	107
Tablo 24 Christine Nöstlinger'in Lollipop Romanında Yer Alan Çocuk ve Yaşam Gerçeklikleri	110
Tablo 25 Miyase Sertbarut'un Kapiland'ın Kobayları Romanında Karakterlerin Geliştirilme Yolları	113
Tablo 26 Miyase Sertbarut'un Kapiland'ın Kobayları Romanında Karakterlerin Özellikleri	120

Tablo 27 Miyase Sertbarut'un Kapiland'ın Kobayları Romanında Kişilerin Kişilik Özellikleri	121
Tablo 28 Miyase Sertbarut'un Kapiland'ın Kobayları Romanında Yer Alan Çocuk ve Yaşam Gerçeklikleri	124
Tablo 29 Miyase Sertbarut'un Çöp Plaza Romanında Karakterlerin Geliştirilme Yolları.....	127
Tablo 30 Miyase Sertbarut'un Çöp Plaza Romanında Karakterlerin Özellikleri	133
Tablo 31 Miyase Sertbarut'un Çöp Plaza Romanında Kişilerin Kişilik Özellikleri.....	134
Tablo 32 Miyase Sertbarut'un Çöp Plaza Romanında Yer Alan Çocuk ve Yaşam Gerçeklikleri	137
Tablo 33 Miyase Sertbarut'un Yılankale Romanında Karakterlerin Geliştirilme Yolları	140
Tablo 34 Miyase Sertbarut'un Yılankale Romanında Karakterlerin Özellikleri	145
Tablo 35 Miyase Sertbarut'un Yılankale Romanında Kişilerin Kişilik Özellikleri	146
Tablo 36 Miyase Sertbarut'un Yılankale Romanında Yer Alan Çocuk ve Yaşam Gerçeklikleri	149
Tablo 37 Miyase Sertbarut'un Sisin Sakladıkları Romanında Karakterlerin Geliştirilme Yolları	152
Tablo 38 Miyase Sertbarut'un Sisin Sakladıkları Romanında Karakterlerin Özellikleri	158
Tablo 39 Miyase Sertbarut'un Sisin Sakladıkları Romanında Kişilerin Kişilik Özellikleri	159
Tablo 40 Miyase Sertbarut'un Sisin Sakladıkları Romanında Yer Alan Çocuk ve Yaşam Gerçeklikleri	162
Tablo 41 Miyase Sertbarut'un Kaçak Köpek Biber Romanında Karakterlerin Geliştirilme Yolları.....	165
Tablo 42 Miyase Sertbarut'un Kaçak Köpek Biber Romanında Karakterlerin Özellikleri	170
Tablo 43 Miyase Sertbarut'un Kaçak Köpek Biber Romanında Kişilerin Kişilik Özellikleri	171
Tablo 44 Miyase Sertbarut'un Kaçak Köpek Biber Romanında Yer Alan Çocuk ve Yaşam Gerçeklikleri	174
Tablo 45 Miyase Sertbarut'un Büyümenin Zamanı Geldi Romanında Karakterlerin Geliştirilme Yolları	177
Tablo 46 Miyase Sertbarut'un Büyümenin Zamanı Geldi Romanında Karakterlerin Özellikleri	182
Tablo 47 Miyase Sertbarut'un Büyümenin Zamanı Geldi Romanında Kişilerin Kişilik Özellikleri	183
Tablo 48 Miyase Sertbarut'un Büyümenin Zamanı Geldi Romanında Yer Alan Çocuk ve Yaşam Gerçeklikleri	186
Tablo 49 Miyase Sertbarut ve Christine Nöstlinger'in Çocuk Romanlarında Baş Kişi ve Yan Kişilerin Geliştirilme Yolları	188
Tablo 50 Miyase Sertbarut ve Christine Nöstlinger'in Çocuk Romanlarında Baş Kişi ve Yan Kişilerin Karakter Özellikleri	195
Tablo 51 Miyase Sertbarut ve Christine Nöstlinger'in Çocuk Romanlarında Yer Alan Yaşam ve Çocuk Gerçeklikleri	200
Tablo 52 Miyase Sertbarut ve Christine Nöstlinger'in Çocuk Romanlarında Kişilerin Kişilik Özellikleri	207

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik 1 Christine Nöstlinger'in Kim Takar Salatalık Kral'ı Romanında Kullanılan Karakter Geliştirme Yollarının Kullanım Sıklığı	40
Grafik 2 Christine Nöstlinger'in Saklı Miras Romanında Kullanılan Karakter Geliştirme Yollarının Oranları.....	51
Grafik 3 Christine Nöstlinger'in Konrad ya da Konderve Kutusundan Çıkan Çocuk Romanında Açık Karakterlerin Geliştirilme Yollarının Kapalı Karakterlerin geliştirilme Yollarına Oranı	64
Grafik 4 Christine Nöstlinger'in Konuk Değil Baş Belası Romanında Karakter Geliştirme Yollarının Dağılımı.....	77
Grafik 5 Christine Nöstlinger'in Aklından Düşünceler Geçen Çocuk Romanında Kişilerin Geliştirilme Sıklıkları ve Oranları	90
Grafik 6 Christine Nöstlinger'in Aklından Düşünceler Geçen Çocuk Romanında Davranış ve Eylemleriyle Geliştirilme Yolunun Kullanım Sıklığı	90
Grafik 7 Christine Nöstlinger'in Lollipop Romanında Davranış ve Eylemleriyle ile Konuşmalarıyla Geliştirilme Yollarının Kullanım Sıklığı	102
Grafik 8 Miyase Sertbarut'un Kapiland'ın Kobayları Romanında Karakter Geliştirme Yollarının Kullanım Sıklığı.....	115
Grafik 9 Miyase Sertbarut'un Çöp Plaza Romanında Karakter Geliştirme Yollarının Kullanım Sıklığı	129
Grafik 10 Miyase Sertbarut'un Yılankale Romanında Karakter Geliştirme Yollarının Kullanım Sıklığı	142
Grafik 11 Miyase Sertbarut'un Yılankale Romanında Karakter Geliştirme Yollarının Kişilere Bağlı Kullanım Oranları	154
Grafik 12 Miyase Sertbarut'un Kaçak Köpek Biber Romanında Karakter Geliştirme Yollarının Kullanım Sıklığı.....	167
Grafik 13 Miyase Sertbarut'un Büyümenin Zamanı Romanında Karakter Geliştirme Yollarının Kullanım Sıklığı.....	178
Grafik 14 Miyase Sertbarut ve Christine Nöstlinger'in Çocuk Romanlarında Kullanılan Karakter Geliştirme Yolları	193
Grafik 15 Miyase Sertbarut ve Christine Nöstlinger'in Çocuk Romanlarında Kişilerin Karakter Özellikleri	198
Grafik 16 Miyase Sertbarut ve Christine Nöstlinger'in Çocuk Romanlarında Yer Alan Çocuk ve Yaşam Gerçeklikleri.....	204
Grafik 17 Miyase Sertbarut ve Christine Nöstlinger'in Çocuk Romanlarında Kişilerin Kişilik Özelliklerinin Dağılımı.....	211

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmanın problemi açıklanmış, amaçlar ve alt amaçları oluşturulmuş, önemi ve sınırlılığı belirtilmiş, araştırmada sıklıkla kullanılan kavramların tanımlarına yer verilmiştir.

Problem

İnsan her şeyden önce düşünen ve yaratan bir varlıktır. Düşünme, yorumlama ve yaratıcılık özelliği, onu öteki canlılardan ayıran temel niteliklerin başında gelir. Edebiyat insanın yaratıcı gücünden doğan en önemli ürünlerdendir (Kavcar, 1999:2). Sever (2008:7) de edebiyatın, insan ve yaşam gerçekliğinin değişik boyutlarından örnekler sunduğunu belirtir. Bu gerçeklikler, sanatçı duyarlığı ile kurgulanmış gerçekliklerdir. Adalı (2009:25) da “kurmaca bir evren” diyerek tanımladığı edebiyat dünyasının özelliğine dikkat çeker. Binyazar (2010: 22) da sanatçının öbür insanlardan ayrılmasının nedenini sanatçının ses, taş, rene, söze can vermesi olarak açıklar. Aslan (2019) edebiyatı “Yaşama ve insana ilişkin her türlü durumun, duygunun, düşün, düşüncenin, sorunun, güzelliğin sanatçının yaratıcılığı, düş gücü ve dilin olanaklarıyla yaşam bulması.” olarak tanımlar.

Kavcar (1999:2), insanın sahip olduğu bu yaratıcı gücü kullanmaları ve bu gücü ortaya çıkarırken insanın niteliklerini yükseltmeleri için sanatın çok önemli bir yeri olduğunu belirtir. Sanatçıyı sanatçı yapan onun duyarlığıdır ve sanatçının amacı da sanatını kullanarak insanın iyi, doğru, güzele olan yönelmesini nitelikli kılmaktır. Aslan da (2019) sanatın yapıcı, bilgilendirici, eğitici, zenginleştirici, aydınlatıcı ve özgürleştirici yönünü vurgular ve sanatla erken yaşta tanışan bireylerin yaşamı daha doğru anlamlandırdıklarını ve daha gerçekçi gözle değerlendirdiklerini belirtir.

Aslan (2019:16-17) edebiyatın insan yaşamındaki yerini ve önemini şu tümcelerle açıklar:

Çok boyutlu bir sanat olan ve olabilir yaşantıları somutlayan edebiyat, insanı tüm yanlarıyla; çelişkileriyle, eksikleriyle yanlışlarıyla, doğrularıyla, yanlışlarıyla, zayıflıklarıyla, güçlü yanlarıyla gösterir. İnsanın tüm varoluşsal durumlarını görünür kılar ve bunların anlaşılmasına yardımcı olur. Farklı insan tipleriyle buluşturarak insanın öteki insanların yanı sıra kendisini de tanımaya/anlamaya katkıda bulunur. Can verdiği olabilir karakterler ve olaylar yoluyla insanın sınırlı yaşam ve deneyimlerinin zenginleşmesine ve böylece gerçek yaşama hazırlanmasına katkıda bulunur. Kendisiyle benzer ya da farklı sorunları yaşayan başka insanların da olduğunu göstererek insanın özgüven duymasına ve yaşama daha sıkı sarılmasına yardımcı olur. Duygu, düş ve düşünce dünyasını boyutlandırıp zenginleştirerek insanın yüreğinin ve belleğinin aydınlanmasını, gerçekleri görerek bilinçlenmesini ve böylece özgürleşmesini sağlar. İnsanı gerçeğin tekdüzeliğinden kurtarır, yeni düşler kurmasını ve daha mutlu bir yaşam sürmesini sağlar. İnsanın yaşam üzerine hem kolaylıkla bilgi edinmesini hem de bunların insanın yüreğinde ve belleğinde alıcı duruma gelmesini sağlar. Bunlar da doğal olarak beraberinde bir değişimi/dönüşümü getirir ve bu değişim/dönüşüm, insanlar arasında duygu, beğeni, değer, düş ve düşünce birliğinin oluşmasını sağlayacağından hem kişinin kendisi hem de toplumsal yaşam açısından önemlidir (Aslan, 2019).

Genel bir bakış açısıyla edebiyatın “sanatçı duyarlılığı ile kurgulanan, yaşam ve insan gerçekliğini yansıtan, insanı her yönüyle geliştiren ve bunu yaparken de estetik duygu ve düşünceleri devinime geçiren öznel nitelikte yaratılar” olduğunu söyleyebiliriz. Bu yaratılar okurla buluştuğunda okur, doğal olarak bir düşünme ve duyma sorumluluğu içine girer. Çünkü bu sorumluluk onu, yaşamı ve insanı tanımaya götürür. Çocuk edebiyatının sorumluluğu da bu yöndedir. Çocuk ve çocuk gerçekliği ile donanmış kurgular hem bu yönleriyle hem de sanatsal nitelikleri ile çocuğun anlam evrenine uygun olarak dilsel ve görsel iletilerini verirler.

“Çocuk edebiyatı, erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır” (Sever, 2008:17).

Oğuzkan (1979:12) ise çocuk edebiyatının, çocukluk çağında bulunan kimselerin düş, duygu ve düşüncelerine seslenen sözlü ve yazılı bütün eserleri kapsadığını belirtir.

Nitelikli çocuk edebiyatı yapıtları çocuğa insan ve yaşam gerçekliğini sunarken aynı zamanda çocuğun yeni yaşantılar kazanmasına olanak sağlar. Lukens, Smith ve Coffel (2016:IX), çocuk şiirleri yazan şair Walter de la Mare’dan aktardığı “*Konu ne olursa olsun gençlere sunduklarımızın yeterince iyi addedilmesi için onlara her şeyin en iyisini sunmamız gerekir.*” yargısıyla, çocuk edebiyatı yapıtlarının niteliğinin önemine

vurgu yapar. Bu düşünceye göre çocuk okurun ilk karşılaştığı yazınsal yapıtlar yüksek nitelikli olduğunda ve bu yapıtlardan yarattıkları anlamı ifade etme çabaları özendirildiğinde çocukların ömür boyu sürecek bir okuma alışkanlığı edinmeye yönelik eğilimleri artacaktır (Lukens, Smith ve Coffel, 2016:XXXI).

Sever (2013:126-136), çocuk edebiyatı yapıtlarının niteliğini, taşıması gereken içerik özellikleri olan “konu, izlek (tema), karakter, dil ve anlatım, ileti, çevre” başlıklarını dikkate alarak belirlenmesi gerektiğini belirtir. Lukens, Smith ve Coffel (2016:114-259) da incelemeyi benzer başlıklara dayanarak oluşturur: “*Karakter, olay örgüsü, tema, zaman ve mekân, bakış açısı, üslup ve ton*”.

Görüldüğü gibi karşılaştığı yeni yaşantılarda çocuğun etkileşim kurduğu en temel öge, onun okuduğu ya da dinlediği öykünün kahramanıdır. Sever (2008:75)’e göre çocuk yazınında kahramanlar çeşitli karakterleri canlandırarak okurun karşısına çıkan ve başından farklı olaylar geçen kişidir. Sever (2008:75) ayrıca kahramanı bir kişilik olarak görür ve sanatçının bu kişiliği duygu, düşünce ve tutku yönünden geliştirdiğini belirtir. Lukens, Smith ve Coffel (2016:113) da karakterin, bir bireyi diğerlerinden ayıran zihinsel, duygusal ve sosyal nitelikler bütünü, yani kişilik olduğunu belirtir. Çocuk, öykünün kahramanı ile eşduyum kurarak kahramanı düşsel arkadaşı yapar. Bu arkadaşlığın etkisi, çocuğun kişiliğinin öykündüğü kahramana benzer bir şekilde gelişmesine olanak sağlar. Okuduğu öyküdeki kahramanlar aracılığıyla çocuk kendisi gibi başka çocukların da olabileceğini duyumsar ve başından geçebilecek olayları tanıyarak karşısına çıkabilecek sorunlarda nasıl davranacağına ilişkin ipuçları edinir. Yapıtın kahramanı ile eşduyum kurabilen çocuğun kazanımları, onu yaşama hazırlamasının yanında, onun yeni kitaplar okuyup yeni düşsel arkadaşlıklar kurmaya isteklendirir.

Sever (2008:77), çocuk edebiyatının kahraman yaratma konusunda yeterince özgür olduğunu; bir kişinin, kişi özellikleri yüklenmiş bir hayvanın veya bir nesnenin de kahraman olarak kurgulanabileceğini belirtir. Bu farklı kahramanlar, çocuğa örtük olarak kendi özelliklerini tanıtır. Çocuk karakterler ise yapıtın çocuğun dünyasında kendine yer bulabilmesi, çocuğun karakterle eşduyum kurabilmesi açısından önemli ve gereklidir. Yaşam gerçekliğini de duyumsaması için yetişkin karakterlerinde kurguda özenli ve çocuğa uygun bir biçimde bulunması gerekir. Hem yetişkin hem de çocuk karakterlerin geliştirilmesinde önemli olan nokta, bu karakterlerin karakteri yaşayan bir canlının karmaşıklığıyla sunulabilmesidir (Lukens, Smith ve Coffel, 2016:114).

Çocuk edebiyatı yapıtlarındaki kahraman ve karakterler, her kültürün yazın yapıtlarında farklılık gösterir. Çünkü her toplumun kendi yaşayış ve davranış biçimi vardır. Çocuğun farklı her kitapla buluşması kendi kültürünün yanı sıra, başka kültürleri de tanıma olanağı bulması demektir. Bu çalışmada da iki farklı toplumun çocuk romanlarındaki karakterlerin hangi özelliklerde olduğu, nasıl geliştirildiği, benzer ve farklı yanlarının neler olduğu, karakterlerin çocuk ve yaşam gerçekliğine uygunluğu inceleme konusu yapılacaktır. Bu bağlamda bu araştırmanın amacı Miyase Sertbarut ve Christine Nöstlinger'in çocuk romanlarının karakter çerçeveleri bakımından incelenmesidir.

Amaç

Bu çalışmanın genel amacı, Christine Nöstlinger ile Miyase Sertbarut'un çocuk romanlarını karakter çerçeveleri bakımından incelenmesidir.

Çalışmanın genel amacına ulaşabilmek için aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Romanlardaki baş kişiler ve yan kişiler kimlerdir?
2. Romanlarda karakterler nasıl geliştirilmiştir?
3. Romanlardaki karakterler hangi özelliktedir?
4. Karakterler, yaşam gerçekliğini ve çocuk gerçekliğini yansıtmakta mıdır?
5. Karakterler, çocuğun eşduyum kurabileceği özellikler taşıyor mu?
6. Yapıtlardaki karakter çerçevelerinin benzerlikleri / farklılıkları nelerdir?

Önem

Okuma kültürü edinmiş bir çocuk; düşünen, duyarlı, sorumluluk sahibi bir birey olma yolunda büyük adımlar atmıştır. Bu adımların ilkinin erken çocukluk döneminde bulunduğu nitelikli çocuk yazını yapıtlarıyla atar. Bu adımlar onu duyma ve düşünme sorumluluğu üstlendiği yaşam gerçekliklerine götürür ve çocuk, sanatçı tarafından özenle kurgulanan yeni yaşantılarla buluşarak yaşama ve insana ilişkin her ayrıntıyı deneyimleme olanağı bulur. Çocuğun karşılaştığı bu yeni yaşantılar, kendi gerçekliğine

uygun ögelerle çevrilmiştir. Özellikle kendi dünyasına ilişkin karakterle karşılaşan çocuğun okuma isteği artar; merak duygusunu devindirecek yeni okumalara yönelmesi olanaklı olur. Bu bağlamda, çocuk yazını yapıtlarında çocuk ve yaşam gerçekliği dikkate alınarak oluşturulmuş ve farklı özellikleriyle çocuğun karşısına çıkan karakterler, çocuğun eşduyum kurup kitapla bir bağ oluşturabilmesi açısından başat öneme sahiptir. Karakterleri çocuk ve yetişkin karakterler olarak belirleyip yapıtları bu çerçevede incelemek; çocuğun yaşamı tanınmasında hem çocukların hem yetişkinlerin birlikte etkin bir rol oynaması nedeniyle önemlidir. Araştırma sürecinde, iki farklı kültürün çocuk yazını yapıtlarının karakter çerçeveleri belirlenmiştir. Bu araştırma sonucunda, iki farklı kültürün çocuk edebiyatı yazarının kitaplarında kurgulanan çocuk ve yetişkin karakterlerini tanıma ve inceleme olanağı doğmuştur. Bu incelemelerin; çocuk yazını yazarlarının kahraman ve karakter oluşturma süreçlerine katkı sağlayabileceği, aynı zamanda Türk Çocuk Edebiyatı ile Alman Çocuk Edebiyatını belirli ölçütlerde karşılaştırma adına somut veriler oluşturabileceği öngörülmektedir.

Sınırlılıklar

Bu çalışmada, Christine Nöstlinger ile Miyase Sertbarut'un çocuklara seslenen altışar romanı inceleme kapsamına alınmıştır. İnceleme, romanların karakter çerçevesiyle sınırlandırılmıştır.

Tanımlar

Edebiyat: “Edebiyat, duygu, düşünce ve düşlerin sözlü ya da yazılı olarak, güzel ve etkili bir biçimde anlatılması sanatıdır. Diğer bir deyişle, edebiyat, sözcüklerle yapılan bir güzel sanat dalıdır, dil sanatıdır” (Kavcar, 1999:6).

Baş kişi (Kahraman): “Yapıtlarda olayı sürükleyen, yaşayan en önemli kişiye ya da anlatılanlarla doğrudan ilgili olan, anlatımı yönlendiren kişiye denir” (Sever, 2008:76).

Yan kişi (Öykü kişisi): “Bir yapıtta anlatılanlarla dolaylı ilgisi olan kişidir” (Sever: 2013:129).

Karakter: “Sanatçının yarattığı; duygu, düşünce ve tutku yönleriyle geliştirdiği, gerçek yaşamdan da esinlenerek deneyimiyle, birikimiyle, kendine özgü duyarlılığı ile biçimlendirdiği bir kişiliktir” (Sever, 2008:75).

Karakter geliştirme: Karakterlerin, yapıtlarda değişik yollarla yapılandırılması: Davranış ve eylemleriyle, konuşmalarıyla, fiziksel özellikleriyle, diğer karakterlerin yorumlarıyla, yazarın yorumuyla (Sever, 2008:95).

Açık (geliştirilmiş) karakter: “Roman, öykü, masal ve anlatılarda birçok özelliğiyle okura tanıtılan, inandırıcı nitelikleriyle öne çıkan, okurun iyi bildiği karakterlerdir” (Sever, 2008:104).

Kapalı (geliştirilmemiş) karakter: “Özellikleri yüzeysel olarak tanıtılan, okurun iyi bilmediği karakterlerdir” (Sever, 2008:104).

Durağan karakter: Yapıt boyunca değişmeyen karakterdir. (Lukens, 1999; Akt. Sever, 2008).

Devingen karakter: Yapıt boyunca değişim gösteren karakterdir (Lukens, 1999; Akt. Sever, 2008).

BÖLÜM 2

Bu bölümde, araştırmanın kavramsal çerçevesini oluşturan öğelere yer verilmiştir. İlk olarak edebiyat ve çocuk edebiyatı ayrıntılı açıklanmış, sonrasında çocuk edebiyatı yapıtlarının nitelikleri üzerinde durularak araştırmanın amacı olan karakter özellikleri ve karakter geliştirme yolları açıklanmıştır.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Edebiyat ve Çocuk Edebiyatı

Sever (2006; 2008) edebiyatın, insan ve yaşam gerçekliğinin değişik boyutlarından örnekler sunduğunu belirtir. Aslan (2013b) edebiyat yapıtlarının; insanın duygularının, düşlerinin düşüncelerinin, umutlarının, kaygılarının, sorunlarının yaşama ilişkin tasarılarının, karşı çıkışlarının sanatçı tarafından oluşturulan kurgu yoluyla dilin zengin olanaklarına dönüşmüş biçimleri olduğunu söyler. Camus (2019:250) “Sanatçı kendi hesabına yeniden kurar dünyayı.” diyerek ve Şerif (2009:193) de insanın sanatta kendi kurduğu tarza göre bir evren yarattığını belirterek edebiyatın yaratıcı yönünü belirtirler. Kurmaca edebiyatın; yazınsal iletişimin özel ve önemli bir biçimi olduğunu ve yazınsal iletişimin de dilsel iletişimin bir parçası olduğunu belirten Zimmerman (2001:27), kurgulanmış edebiyatın yazınsal ve dilsel iletişimin dil gelişimini olumlu yönde desteklediğini açıklar. Aslan (2019) edebiyatın, sanatçının yaşama ve insana ilişkin bireysel inançlarının özgür bir kurmaca ortamda yansıtıldığı bir sanat dalı olduğunu belirtir.

Sanatçıyı sanatçı yapan onun duyarlılığıdır ve sanatçının amacı da sanatını kullanarak insanın iyi, doğru, güzele olan yönelmesini nitelikli kılmaktır. Aktaş (2009:187) için de onun ve sanatının amacı, insanları iyiye, güzele ve doğruya yönleltmek, insanlarda güzellik duygusunu geliştirmektir. İpşiroğlu (2008), kültür tarihçisi Lewis Mumford’dan aktarımıyla sanatın yoksunluğunu duyarsızlık olarak açıklar. Sınar’ın (1996) Nurullah Ataç’tan aktarımı ise edebiyatın örtük amacını açıklar: “Edebiyatın asıl amacı, insandaki doğal duyguları köreltmek değil, onları işlemek, inceltmektir.” Bu amacı Binyazar (2010:88), duyarlık kazandırmak olarak belirtir.

Duyarlık kazanma, kişinin duygularının varlığını kavramaları, bunları kişiliklerinde yansıtabilmeleridir. Aslan (2019) da edebiyat yapıtlarının kişiye duyarlık yeteneğini kazandırmada yararlanılacak en önemli kaynaklardan olduğunu belirtir:

Her türlü olumsuz alışkanlıktan, temelsiz önyargı ve kalıp yargılardan kurtularak insanları sevmek, onların her türlü farklılıklarına saygı ve hoşgörüyle yaklaşmak, olaylara çok yönlü ve eleştirel bakabilmek, başkalarının güdümüne girmemek, varlığımızı anlamlı kılabilmek, insanca biçimlenmek, aydınlanmak ve böylece özgürleşmek, onurlu bir yaşam sürebilmek, etik değerlerin yaşatılmasını sağlamak, barışın ve huzurun hüküm sürdüğü bir dünyada yaşayabilmek için insanlara duyarlık yeteneği kazandırılmalıdır (Aslan, 2019:74).

Lukens, Smith ve Coffel (2016:2) ise edebiyatın düş gücü ve sanatsal niteliklerden meydana gelen bir yazı türü olduğunu belirtir. Bu birleşim, bize sunulan bütün bilgi ve deneyimlerin dışındadır. Sumara (2006) edebiyatı, düş gücüyle yaratılmış durumları yararlı bir içgüdüye dönüştürme zevki olarak görür. Yine Lukens, Smith ve Coffel (2016:2) edebiyatın “*anlayış*” duygusunu merkeze aldığını belirtir. Bu anlayış; yaşamı, insanı ve onun doğasını örtük olarak anlama becerisidir. Okumanın sorumluluk almak olduğunu dile getiren Sartre, edebiyatın bu sorumluluğu vermek üzere dünyayı ve insanı yansıttığını belirtir (2008:33). Binyazar (2010:22) da sanatçının doğaya yeni bir bakış getirerek onu yeniden yaratmasına ve insanın gördüğü dünya ile yaratılan dünyayı kavrayıp içselleştirmesine vurgu yapar.

Genel bir bakış açısıyla edebiyatın “sanatçı duyarlığı ile kurgulanan, yaşam ve insan gerçekliğini yansıtan ve bunu yaparken de estetik duygu ve düşünceleri devinime geçiren öznel nitelikte yaratılar” olduğunu söyleyebiliriz. Bu yaratılar okurla buluştuğunda okur, doğal olarak bir düşünme ve duyma sorumluluğu içine girer. Çünkü bu sorumluluk onu, yaşamı ve insanı tanımaya götürür. Çocuk edebiyatının sorumluluğu da bu yöndedir. Çocuk ve yaşam gerçekliği ile donanmış kurgular hem bu yönleriyle hem de sanatsal nitelikleri ile çocuğun anlam evrenine uygun olarak dilsel ve görsel iletilerini verirler.

“Çocuk edebiyatı, erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır” (Sever, 2008:17).

Oğuzkan (1979:12) ise çocuk edebiyatının, çocukluk çağında bulunanların düş, duygu ve düşüncelerini yansıtan sözlü ve yazılı bütün yapıtları kapsadığını belirtir.

Lukens, Smith ve Coffel, (2016:6) çocuk edebiyatının yetişkin edebiyatında karşımıza çıkan tüm karmaşıklığı, tınıyı, içgörüyü, zekâ ve sanatsallığı içerdiğini ancak bunların çocuk okurların zevkine uygun olarak kurgulandığını belirtir.

Aslan (2019:20) ise çocuk edebiyatını şöyle tanımlar:

Çocuk edebiyatı, okulöncesi dönemin ilk yıllarından başlayıp 14-15 yaşlarına kadar süren uzun bir dönemde hem tasarım hem de içerik özellikleriyle çocukların anlama düzeylerine, ilgilerine, beğeni ve beklentilerine uygun; onların bakışını, duyusunu, dünyasını, gerçekliğini yansıtan; ele aldığı konuyu yaş gelişim özelliklerine uygun bir anlayışla işleyerek en başta kendilerini, insanı ve yaşamı anlama/keşfetme konusundaki gereksinimlerini kurmaca bir gerçeklik ve sanathı bir dille karşılayan ürünlere verilen addır.

Çocuk Edebiyatı Yapıtlarının Niteliği

Çocuklar, yaşamın doğal birer öğrencisidir. İçlerinde olan merak ve keşfetme isteğinin peşinde düş kurarlar. Bunu, Öztürk (2016:14) “*bilseme*” olarak aktarır Emin Özdemir’den. Yani “bilmeye susamak”. Çocuk edebiyatı yapıtları da “*bilseme*” duygusunu besleyen nitelikte olmalıdır. Livio’ya (2009:2) göre merak, öğrenme dürtüsüdür. Çocuk edebiyatı yazarının sorumluluğu, çocukta merak duygusunu devindirerek çocuğu belleğinde oluşan sorulara yanıt aramaya yönlendirmektir. Çünkü bilgi, boşluğu sevmez (Livio, 2009:78). Çocuk da belleğindeki belirsizlikleri giderecek araştırmalara yönelir kurgu içinde. Çocuk, kitapla arasındaki bağı kurarken kendi başına imgelemeyi ve düş gücünü harekete geçirmeyi öğrenmektedir. Bunun sebebi yaratıcılıktır. Kurgudaki yaratıcılık, düş ve düşünce gücünü besler. C. Andreasen, (2019:194) evrimin çeşitlilikten kaynaklandığını belirtirken yaratıcılığın da çeşitlilikten beslendiğine vurgu yapar.

Bir başka deyişle çocuk ile kitap arasındaki bağı çok kuvvetli olmalıdır. Bu bağı “çocuğa göre” yapılandırılması gerekir. Çocuğa göre kurgulanan yapıtlar; çocuğun ilgilerini, gereksinimlerini, onun anlam ve dil evrenini göz önünde tutarak oluşturulmuşlardır (Sever, 2013; Aslan, 2008; Şirin, 2019).

Çocuk gerçekliği ise çocuklaşmak olarak algılanmamalıdır. Çocuk gerçekliği çocukların gerçekmiş gibi duyumsadıkları fakat hiç de nesnel özellik taşımayan duyumsama farklarının yakalanmasıdır. Çocuk bakışının en önemli öğelerinden biri, çocukların yaşamında ilk kez karşılaştığı gerçeklerin onların dünyasına sokulmasıdır. Gerçek bir yazın ve sanat eğitiminde karşımızda hammadde olarak duran çocuğun gerçeklerini kavramak önemlidir (Dilidüzgün, 2004; Sever, 2004).

Şirin (2016) çocuk gerçekliği ve çocuğa görelik kavramlarını şu şekilde belirtir:

‘Çocuk gerçekliği’, çocuğun yetişkinden farklı alımlaması, ‘çocuğa göre’lik ise çocuğa uygun dil, anlatım ve ilgilerini açımlayan iki kavramdır. ‘Çocuk gerçekliği’ parantezi, çocuk evrenine özgü konu, davranış ve duyarlıkları içine alır. Çocuk edebiyatında biçeme/üsluba rengini veren temel kavram yazarın-sanatçının ‘çocuğa göre’lik tutumu ve ‘çocuk gerçekliği’ yaklaşımıdır (Şirin, 2016).

Moran’ın (2009) “Sanat ile gerçeklik arasında daima bir ilişki bulmakta ısrar edilmesine şaşmamak gerekir, çünkü ne de olsa sanatla insan, doğa ve hayat arasında sıkı bağlar vardır.” görüşü sanatın ‘gerçeği yansıtmak’ işlevinin önemini destekler. Edebiyat gücünü bu bağdan alır. Çocuk edebiyatı da bu bağların çocuğa göre kurulmasıyla oluşur. Aslan (2019) çocuk edebiyatı yapıtlarının çocuğu yetişkin edebiyatına hazırladığına dikkat çekerek çocuk edebiyatının bağımsız bir tür olmadığını belirtir ve yetişkin edebiyatından tek farkının çocukların içinde bulunduğu yaşsal özelliğe göre gerçeği algılama biçimlerinin olduğunu dile getirir. Ayrıca iyi kurgulanmış anlatılarda toplumsal yaşama ilişkin duyarlık gerektiren konuların örtük yani sezdireni biçimde ele alındığını vurgular ve okurun çeşitli konularda örtük bir duyarlık eğitiminden geçtiğini belirtir. Aktaş’ın (2009) da belirttiği gibi sanat öğretmez sezdirir, hissettirir, çağırıştır; kendine özgü bir düşündürme, hatırlatma biçimi vardır. Aslan (2006b) çocukların erken dönemden başlayarak düzeylerine uygun nitelikli yazınsal metinlerle karşılaşmasının onların toplumsal ilişkilere yönelik deneyimler edinmesini sağladığını; nitelikli yapıtların çocuğun yaşama ilişkin sınırlı deneyimlerini çoğaltma ve zenginleştirme olanağı sunduğunu ve çocuğu yaşama hazırladığını belirtir. Rousseau (2007), öğrencisi olan Emile’i nasıl yetiştirdiğini anlattığını kitabında da Emile’nin sadece Robinson Crouse romanını okumasına izin verdiğini belirtir. Bunun sebebini de romanın yaşamdaki mücadeleyi ve yaşamdaki sorunlara karşı nasıl deneyim kazanıldığını anlatması olarak yorumlar. Aslan, çocuğun yaşama ilişkin gerçeklerle karşılaşmasının önemini şu tümcelerle belirtir:

Çocuğa sorunlardan arınmış, sorunların olmadığı toz pembe bir dünya sunmak onu yaşamdan kopuk yetiştirmek olacaktır. Bu da onun yaşamda başarısız olması gibi bir sonucu beraberinde getirebilir. Çocuklar için yazan sanatçılar, kendilerini kısıtlamamalı, türlü gerekçelerle çocuğu gerçeklerden uzak tutmamalı, yapaylıktan ve zorlamadan kaçınmalıdır. Çocuk, yaşama ilişkin gerçeklerden olan hastalığı, sakatlığı, ölümü, çocuk işçileri, malzemedan çalan yapımcıları, küçük ölçekli depremlerde bile binlerce ailenin yok olduğunu, yoksulluğun kötü yüzünü yakın çevresinde, basılı yayın organlarında, okulunda zaten görmektedir. O halde gerçek yaşamda var olan tüm bu gerçeklerin çocuk kitaplarında da yerini alması gerekli, hatta zorunludur (Aslan, 2006b).

Neydim (2003), günümüz çocuklarının yaşama ilişkin birçok gerçekle televizyonda ve görsel medyada karşılaştığını, çocuğun savaşın, depremin, şiddetin ve benzer sorunların farkına her gün vardığını dile getirir. Çocuk edebiyatı yapıtları da çocukların bu farkındalığını önemseyecek nitelikte yazılmalıdır. Dilidüzgün'e (2007) göre de birtakım toplumsal sorunlar farklı açılardan çocuğa göre bir kurguyla çocukla buluşmalıdır. Çocuk kendi dünyasına benzer bir dünyayı kendisine uygun kurgulanmış yapıtlarda bulursa kendisinin okumaya ilgisinin artması olanaklıdır. Aslan (2011) çocukların, içinde boşanma, ölüm, madde bağımlılığı, çevre kirliliği, hastalık, terörizm, şiddet, açlık, sevgi, aşk gibi konuların işlendiği yazınsal kitaplar okuması gerektiğini belirtir. Çocuk böylece bu gerçeklerle yüzleşecek ve yaşama hazırlanma olanağı bulacaktır. Önemli olan bu konuların daha önce de sıklıkla belirtildiği gibi "çocuğa görelilik" ilkesini göz önünde bulundurularak işlenmeleridir. Balel (2014) de kitaplarda olumsuz karakterlerin, durumların 'çocuk kendisine model alabilir, çocuk üzülebilir, korkabilir' düşüncesiyle ayıklanmasının, en ufak davranışı şiddet sayıp kurguya alınmayışının çocuğu gerçek yaşamdan uzak tuttuğunu ve bu durumun yarardan çok zarar getirdiğini belirtir. Kurgular, bu şekilde inandırıcılığını yitirir; günümüzde her şeyin farkında olan çocuklar bu tozpembe kurgularla küçümsendiklerini düşünür.

Çocuk Edebiyatında Karakter

Çocuk kitapları yarattığı kahramanlar, ele aldığı konular ve aktardığı iletilerle fiziksel, ruhsal ve bedensel bakımdan dengeli, sağlıklı, demokratik kültürü içselleştirmiş bireylerin yetiştirilmesinde sorumluluk üstlenmelidir. Çocuk, okuma eyleminde insanın, yaşatlarının, kendisinin değerli olduğunu duyumsamalı; yaşam çizgisindeki tüm ilişkilerde belirleyici etkinin insana saygı olduğunu sezebilmelidir. Bu bağlamda düşünüldüğünde çocuk edebiyatı yapıtları, çocuğa özgü duyarlıkları kavrayan ve yansıtan ortak bir dil yaratmalı, gücünü edebiyatın evrensel ilkelerinden alan bu ortak dil, çocuk edebiyatı etiğinin de oluşmasına katkı sağlamalıdır (Sever, 2013:73).

Öztürk (2013:50) de benlik sahibi bir çocuğun kendi varlığının bilincinde olduğunu, içinde özsevgi ve özsaygının geliştiğini vurgular. Özerk benlik ise kişilik bilincinin başkalarına bağlı olmadan, bağımsız biçimde gelişmesidir. Özerk benlik duygusu olan kişinin toplumsal sorumlulukları arasında şunlar vardır:

- İnsanların eşitliğini, özgürlüğünü benimsemek
- İnsana saygı, sevgi beslemek
- İnsan haklarının yanında olmak
- Toplumculuk
- Bilime ve sanata bağlılık
- Kendisinin ve başkasının özerkliğini korumak

Kul benlik duygusu ise özgürce düşünerek kendi istencini kullanamayan, seçim yapamayan, başkalarının düşüncelerine buyruklarına eleştirel bir görüş oluşturamayan ve boyun eğen kişilere özgü olan duygudur (Öztürk, 2013:62).

Aslan (2016), toplumu oluşturan bireylerin özerk benlik kazanmalarının ve eğitimin önemini şu şekilde belirtir:

Toplumu oluşturan kişilerin özerk birey niteliğini kazanmaları çok önemlidir; çünkü bireylerin aldığı kararlar o toplumda yaşayan insanların yaşam standartlarını ve koşullarını belirler. Birey olamamış, bireyleşme sürecini tamamlayamamış, başkalarının güdümünde olan insanların toplumsal yaşam adına vereceği kararlar son derece tehlikeli olabilir. Başka bir söyleyişle, eğer toplumlar özerk benlik duygusu gelişmiş bireyler yetiştir(e)mezlerse bu durum, yaşamın her alanında yanlış kararların alınmasına neden olur. Toplum yaşamını belirleyen önemli konularda taraflı, güdümlü, ezbere, bilinçsizce, duyarsızca ve doğal olarak yanlış kararlar alınır. O toplumda yaşamak da olanaksız hale gelir. Bu durumda bir toplumda geniş kitlelerin bireyleşme sürecini tamamlamış olmaları, yaşamın her alanı açısından büyük önem taşır. Toplumların ve o toplumdaki kurumların özerk olabilmesi, toplumların kültürel, bilimsel, sanatsal

yönlerden kalkınabilmesi de toplumun ve kurumun sahip olduğu bireylerin özerk olmasına bağlıdır. İnsanın kalıplarının bilincine varması, bunların etkisinden kurtulup kendi temel ilke ve değerlerini keşfetmesi, bu temel ilke ve değerleri günlük yaşama etkili biçimde uygulayabilmek için kendini yenilemesi ise, ancak eğitimle, eğitimin sunduğu olanaklarla sağlanabilir (Aslan, 2016).

Bu noktada çocuk edebiyatı yapıtlarında kahramanlara büyük iş düşmektedir. Çocukların yeni yaşantılar kazanmalarına olanak sağlayan en temel öğelerden biri öykündükleri kahraman/kahramanlar ve onların nitelikleridir. Kahramanın yaşama bağlılığı, karşılaştığı sorunları çözmedeki kararlılığı, amaca ulaşmada izlediği yöntemlerin niteliği ve bu eylemler bileşkesinin söz ve davranışlarla somutlanması, çocukları da kahraman gibi duymaya, düşünmeye ve hareket etmeye istekli kılar (Sever, 2008: 77). Aslan (2013a) da kitaplardaki karakterlerin yorumlarının, değerlendirmelerinin, açıklamalarının, eleştirel bakışlarının çocuklara model oluşturarak onların düşünme becerilerinin gelişmesine katkıda bulunduğunu belirtir. Aslan (2019) ayrıca edebiyat yapıtlarının çocukların kendi duygularını anlamalarına ve dile getirmelerine yardımcı olduğunu, duyguların insan yaşamındaki önemini sezinlettiğini belirtir. Bu duygular yine karakterler aracılığıyla verilir, duyumsatılır.

Yazar, kurguda yaratma özgürlüğünü çocuğu temel alarak kullanmalı, kişilik biçimlendirilmesinde abartıdan kaçınmalı, kişinin demokratik, çağdaş ve yaşam duyarlılığına sahip insan özelliklerini ön plana çıkarmalı, çocukların kurgu aracılığıyla kendilerini tanımalarına ve geliştirmelerine olanak sağlamalı, sevgi ve saygıyı temel almalı, olumsuz durum ve olaylarla baş etme yollarını sezdirmelidir. Çocuğun iç dünyasında bu olumsuz durumlar, saldırgan dürtüler, geçmişe ilişkin anılar, çatışmalar, konular, acılar, güvensizlikler, kaygılar hep vardır (Öztürk, 2013:51). Çocuk, bunlarla örtük olarak karşılaşmalıdır. Aslan (2016) da kitabın açık, doğrudan iletiler sunmak yerine evrensel bir değer, insani bir duyarlılığın peşinde olması gerektiğini belirtir. Çocuğa nasıl davranması gerektiğini öğreten, ahlaksal öğütler veren kitaplar çocuğun/gencin bireyleşme sürecine; başka bir deyişle, bağımsız kişiliğe varan gelişme sürecine ket vurur.

Çocuk edebiyatı yazarı karakterlerini oluştururken iletilerini karakterler aracılığıyla duyumsatmalıdır. Kurguda yaşam gerçekliğine uygun durumlar kanıtlarıyla verilmelidir. Kanıtlar, ikna etme girişimleridir aslında. Çocuk, eleştirel düşünme becerisi kazanabilmek için “Neden?” sorusunu sormalı ve aldığı yanıt da onu tatmin edici nitelikte olmalıdır (Bowell ve Kemp, 2015:24). Bir konu ya da problem hakkında

farklı sorular sormak konu ile ilgili daha derin düşünmemize, konuyu farklı yönlerden değerlendirmemize olanak sağlar (Tsai, 2019; Akt. Yıldız Demirtaş, 2020).

Çocuk Edebiyatında Karakterlerin Geliştirilmesi

Karakter gelişimi demek, karakteri, yaşayan bir canlının karmaşıklığıyla sunabilmek demektir (Lukens, Smith ve Coffel, 2016: 114). Gerçek hayatta her bir insan farklı özelliklere sahiptir ve her durumu da yaşayabilir. Yazarın sorumluluğu bu karakterleri inandırıcı biçimde okura sunmaktır. Çocuk, inandırıcı bulmadığı, yaşamda örneğini görmediği bir karakterle eşduyum kurmaz.

Günlük hayatta olduğu gibi bir insanı tanıyabilmek için ona bütünüyle bakabilmek gerekir. Yaşadığı çevre, fiziksel ve ruhsal özellikleri, davranışları, düşünceleri, duyguları, başkalarıyla olan ilişkileri vb. bu bütünü oluşturur. Edebiyatta yazarlar, bu bütünü tamamlayabilmek için çeşitli yollardan yararlanırlar. Anlatılan karakterin dış görünümü, konuşma ve dili, eylemleri, bağlantıları, ilişkileri ve yazarın okura onun hakkında sundukları karakteri tanımamıza yardımcı olur (Lukens, Smith ve Coffel, 2016:116).

Çocuk edebiyatında karakterlerin geliştirilme yolları şu biçimde verilebilir:

Davranış ve eylemleriyle,
Konuşmalarıyla,
Fiziksel özellikleriyle,
Diğer karakterlerin yorumuyla,
Yazarın yorumuyla (Sever, 2008: 92-95).

Karakterlerin Davranış ve Eylemleriyle Geliştirilmesi. Bir yapıtta karakterin eylemleri, davranışları onun doğasını tanımak için en uygun göstergelerdedir. Bu nedenle çocuk edebiyatı yapıtlarında karakterler sıkça davranış ve eylemleriyle geliştirilirler.

Karakterlerin Konuşma Yoluyla Geliştirilmesi. Karakterin söyledikleri de onu tanımak için önemli bir göstergedir. Bu nedenle yapıtlarda sıklıkla karakterlerin konuşmaları yer almaktadır.

Karakterlerin Fiziksel Özellikleriyle Geliştirilmesi. Karakterin fiziksel görünümünün verilmesi karakterin bir başka yönünü tanımak adına bir veri sunar. Okulöncesi döneme ilişkin çocuk kitaplarında karakterlerin fiziksel betimlemelerine sıklıkla rastlanır. Ancak çocuk romanı olarak adlandırdığımız kitaplarda bu özellik diğer karakter geliştirme yollarına göre daha az sıklıkta kullanılmaktadır.

Karakterlerin Diğer Karakterlerin Yorumuyla Geliştirilmesi. Karakteri, bir başka karakterin gözünden görmek de karakteri tanımaya yönelik bir çabadır.

Karakterlerin Yazarın Yorumuyla Geliştirilmesi. Yazarın “anlatıcı” olduğu çocuk kitaplarında yazar, karaktere ilişkin özellikler sunar okura. Yazarın verdiği bu bilgiler, karakteri tanımaya yardımcı olur.

Bu yolların kullanım sıklıkları yazarın kurgusuna bağlıdır. Okurun özümseyeceği, eşduyum kuracağı karakterler baş kişi olarak kurgulanır. Baş kişilerin çatışmanın merkezine yakınlığı önemini de belirler. Böylelikle farklı açılardan sıklıkla geliştirilirler. Aynı durum yazarın önem verdiği yan kişiler için de geçerlidir. Karakter ne kadar arka plana ilişkinse geliştirilme ihtiyacı da o kadar azdır. Önemli olan karakterlerin yaşam ve çocuk gerçekliğine yakın bir biçimde inandırıcı kurgulanmasıdır (Sever, 2008:103; Lukens, Smith ve Coffel, 2016: 114).

Çocuk Edebiyatında Karakter Özellikleri

Karakter gelişimin derecesini, öykü akışındaki karakter değişimini veya karakter değişimindeki eksiklikleri (karakterin değişmemesi) anlayabilmek için verilen özellikler şöyle sıralanabilir:

- Kapalı (geliştirilmemiş) karakter
- Açık (geliştirilmiş) karakter

- Devingen karakter
- Durağan karakter (Sever, 2008:104-105).

Kapalı (Geliştirilmemiş) Karakter. Yapıt boyunca en az öneme sahip karakterler kapalı karakterlerdir. Az tanıtılmışlardır yani fazla geliştirilmemişlerdir. Öyküye inandırıcılık bağlamında katkıları vardır çünkü onlar farklı karakterlerden oluşan bir topluluğun parçasıdır, tıpkı günlük yaşamımızdaki gibi (Lukens, Smith ve Coffel, 2016:118).

Açık (Geliştirilmiş) Karakter. Okurun çok yakından tanıdığı, birçok düşünceyi, duyguyu üzerinden duyumsatan karakterlerdir. Ayrıntılı olarak geliştirilmişlerdir. İnandırıcılıkları yüksektir.

Devingen Karakter Kurgu boyunca, yaşadığı olaylar karşısında değişen karakterlerdir. Bu karakterler yaşama ilişkin gerçeklikleri en çok gösteren karakterlerdir. Kurgu boyunca o kadar tanınır ki keşke gerçekten tanıyabilseydim denilen biri haline dönüşebilir (Lukens:120). Değişim göstermeyen bir karakterin inandırıcılığı düşüktür. Çocuk, inandırıcı bulmadığı bir karaktere öykünemeyebilir. İnandırıcılığın verilebilmesi için de değişimin nedenleri çok iyi açıklanmalıdır (Lukens, Smith ve Coffel, 2016:118; Sever, 2008:105).

Durağan Karakter. Kurgu içinde kişisel davranış değişimi göstermeyen başka bir deyişle “değişmeyen” karakterdir. Gerçek yaşamda da her olay karşısında değişim beklenmez. Ancak okura yapıtta bu değişmemenin nedenlerinin de inandırıcı biçimde sunulması gerekir (Sever, 2008:116).

Karakterlerin inandırıcılığını artırmak için yaşamla ve kurguyla bağlantı kurularak verilen nedenler çocuğun eleştirel bir bakış açısı kazanması için çok önemlidir. Howell ve Kemp (2018), nedenleri sorgulamanın, verilmek istenen düşünceyi, iletiyi içselleştirmede başat olduğunu belirtir. Çocuk, yapıt boyunca ikna olmalıdır. İkna olabilmek için de sürekli bir sorgulama içindedir. Bu düşünme eylemi çocuğu okuma eylemi süresince etkin kılar.

Karakterlerin kurgu içinde tutarlı ve bir bütünlük içinde olması da çok önemlidir. Duygu, düşünce, davranış ve eylemleri, bunların arasındaki ilişkiler birbiriyle tutarlı ve nedensellik içinde kurgulanmalıdır. Mükemmellik veya ideal karakter gözetilmeden yapılmalıdır bu kurgu. Gerçek yaşamda insan, bütün zayıflıklarıyla ve güçlü taraflarıyla vardır. Çocuğun karakterle bağ kurabilmesi, onu anlayabilmesi, temelde yatan düşünceleri kavrayabilmesi için tutarlı ve bütünsel olunmalıdır (Sever, 2008:115; Lukens, Smith ve Coffel, 2016:117, 122).

BÖLÜM 3

Bu başlık altında araştırmanın modeli, evren ve örnekleme belirtilmiş; verilerin toplanması ve çözümlenmesi ile geçerlik ve güvenirlik çalışmaları açıklanmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Miyase Serbarut ve Christine Nöstlinger'in çocuk romanlarında geliştirilen karakter çerçevelerinin, içerik çözümlemesi yöntemi kullanılarak inceleyen bu araştırma, tarama modelinde betimsel bir çalışmadır.

İçerik çözümlemesi, Duvarger'e göre bir metnin öğelerinin önceden saptanmış bulunan kategorilere göre sınıflandırılmasına dayanmaktadır (Duvarger, 1989:144). Karasar'ın (1995: 184) tanımı ise şöyledir: “Metin, kitap, belge vb. malzemenin belli özelliklerinin belirlenmesi amacı ile yapılan bir tür tarama olan içerik analizi, nicelleştirme ölçülerini önceden geliştirerek, malzemeyi belli beklentiler ışığında incelemektir. Fox'a göre ise, “Sözel veya yazılı verilerin belirli bir problem veya amaç bakımından sınıflandırılması, özetlenmesi, belirli değişken veya kavramların ölçülmesi ve bunlardan belirli bir anlam çıkarılması için taranarak kategorilere ayrılmasıdır (Tavşancıl-Aslan, 2001: 20).

Evren-Örnekleme

İncelenecek kitaplar belirlenirken “amaçlı örnekleme” yapılmıştır. 14 farklı amaçlı örnekleme türü vardır (Büyüköztürk vd., 2016). Bu çalışmada kullanılan ise ölçüt örneklemedir. Ölçüt örnekleme önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır. Ölçüt araştırmacı tarafından oluşturulur ya da daha önceden hazırlanmış ölçütler listesi kullanılabilir (Marshall & Rossman, 2014; Akt. Baltacı, 2018).

Çalışmanın genel amacı Miyase Sertbarut ve Christine Nöstlinger’in çocuk romanlarının karakter çerçevelerinin incelenmesidir. Bu bağlamda alt amaçlar da şöyle sıralanır:

- Romanlardaki baş kişiler ve yan kişiler kimdir?
- Romanlarda kişiler nasıl geliştirilmiştir?
- Romanlardaki karakterler hangi özelliktedir?
- Karakterler, yaşam gerçekliğini ve çocuk gerçekliğini yansıtmakta mıdır?
- Karakterler, çocuğun eşduyum kurabileceği özellikler taşıyor mu?
- Yapıtlardaki karakter çerçevelerinin benzerlikleri / farklılıkları nelerdir?

Çalışmada incelenen kitapların belirlenmesinde aşağıdaki ölçütler dikkate alınmıştır:

- Öncelikle iki yazarın seçilme nedeni, iki farklı kültürde yetişip yapıtlarını kurgulayan ve çocuklar tarafından çok okunan yazarlar olmalarıdır.
- Ayrıca farklı çocuk kütüphanelerinden elde edilen verilere göre her yıl en çok okunan yazar olarak ilk 10’a girmeleri ve kitaplarının sıklıkla yeni baskılarının yapılmasıdır.
- Çalışmada karakter çerçeveleri ele alındığından, yapıtlardaki karakter sayısına ve niteliğine yönelik çeşitli ve ayrıntılı veri ele edebilmek için de yazarların özellikle çocuk romanı kurgulamış olmalarına dikkat edilmiştir.

Her iki yazar da ilkokul, ortaokul ve lise öğrencilerinin düzeylerine uygun yapıtlar kurgulamıştır. İki yazarın da öykü ve romanları bulunmaktadır. Öyküler ilkokul düzeyine; romanlar ise çocuk romanı ve ilk gençlik/gençlik romanları olarak ortaokul ve lise düzeyindeki öğrencilere seslenmektedir. Alan araştırmacısı olarak öğretmenlik mesleğimi gerçekleştirdiğim ortaokul düzeyine yönelik kitapları inceleme kararım, ilgili alan uzmanları tarafından onaylanmıştır. Böylece “çocuk romanı” kavramı inceleme alanına girmiştir.

Çalışmanın Kapsam Geçerliği

Christine Nöstlinger'in "çocuk romanı" olarak yayınevinden çıkan toplam roman sayısının yedi olduğu belirlenmiştir. Ancak bu romanlarından biri günlük biçiminde yazıldığı için inceleme alanı dışında bırakılmıştır. Miyase Sertbarut'un "çocuk romanı" olarak yayınevinden çıkan toplam roman sayısının ise yirmi olduğu belirlenmiştir.

Çalışmanın kapsam geçerliği için incelemeler karşılaştırmalı olarak yapıldığından, elde edilen verilen doğruluğu ve niteliği dikkate alınarak alan uzmanlarından görüşler alınmıştır. Görüş birliği ile Miyase Sertbarut'un incelenen kitap sayısının Christine Nöstlinger'in kitap sayısına eşit olması uygun görülmüştür. Miyase Sertbarut'un kitaplarının seçimi ise yazarın kendisine ve alan uzmanlarına danışılarak yapılmıştır.

Çalışmada Christine Nöstlinger'in;

- Aklından Düşünceler Geçen Çocuk
- Kim Takar Salatalık Kral'ı
- Saklı Miras
- Konuk Değil Baş Belası
- Lollipop
- Konrad ya da Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk

romanları ile Miyase Sertbarut'un;

- Büyümenin Zamanı Geldi
- Kaçak Köpek Biber
- Yılankale
- Sisın Sakladıkları
- Çöp Plaza
- Kapiland'ın Kobayları
-

adlı romanları incelenmiştir.

Çalışmanın Güvenirliği

İçerik çözümlemesinin kullanıldığı çalışmalarda yapılan uygulamanın güvenirliliğine ilişkin nesnel ve güvenilir veri elde edebilmek için iki farklı yol önerildiği görülmektedir (Miles ve Huberman, 1994, Akt. Tavşancıl ve Aslan, 2001). Bunlardan ilki, incelenen belgelerin eş zamanlı olarak farklı araştırmacılara verilip incelenmesi ve elde edilen veriler arasındaki ilişkinin hesaplanması iken, 2. yol ise aynı araştırmacıya aynı belgelerin iki farklı zamanda verilip sonuçlar arasındaki ilişkinin hesaplanmasıdır. Bu çalışmada izlenen yol, incelenen belgelerin eş zamanlı olarak farklı araştırmacılara verilip incelenmesi ve elde edilen veriler arasındaki ilişkinin hesaplanması olmuştur. Nesnel ve güvenilir veriler için bağımsız bir uygulayıcı tarafından incelenen kitap sayısı dört olarak belirlenmiştir. Uygulayıcılar arasındaki güvenirliliğin hesaplanmasında aşağıdaki formül kullanılmıştır.

$$\text{Uyşum Yüzdesi} = \frac{\text{Görüş Birliğı}}{\text{Görüş Birliğı} + \text{Görüş ayrılığı}} \times 100$$

Tablolardaki veriler ayrı incelenip karşılaştırılmıştır ve toplam uyşum yüzdesi %91 olarak hesaplanmıştır. Alan uzmanları tarafından belirlenen uyşum yüzdesindeki yeterli oran %80 olduğu için bu çalışmanın güvenirliliğı yüksektir denilebilir.

Verilerin Toplanması

Çalışmada verileri toplamak için öncelikle alt amaçların içeriğı düzenlenmiştir. Bu düzenleme, tabloları oluşturabilmek ve tabloların okunmasını kolaylaştırmak amacıyla yapılmıştır.

Sonra, her bir kitap için başlıklar belirlenip tablolar oluşturulmuştur. Oluşturulan tablolar özelden genele gidecek şekildedir. Oluşturulan her tablo, her alt amaca yönelik olarak ayrı ayrı hazırlanmış ve öncelikli olarak bir kitabın bütün karakterlerine uygulanmıştır.

Her kitabın öncelikle bütün kişilerinin adları belirlenmiştir. Bu veri tabloyla verilmemiştir. Bütün kitap kişileri belirlendikten sonra incelenen yapıtların karakter çerçeveleri alt amaçları içeren sorular aracılığıyla çıkarılarak tabloya dönüştürülmüştür. 3. amaç olan “Karakter özellikleri”ne (Açıklık-Kapalılık-Durağanlık-Devingenlik) bir alt amaç daha eklenerek “Kişilik Özellikleri” tablosu oluşturulmuştur. Kişilik özellikleri, yaşamda karşılaştığımız veya karşılaşılabileceğimiz genel kişilikler dikkate alınarak alan uzmanlarına danışılarak belirlenmiş, ayrıca Bacanlı, İlhan ve Aslan’ın (2009) “Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi”nden, Dinçoglu’nun (2019) “Üniversite Hazırlık Sınıfı Öğrencilerinin Değer Yönelimleri” adlı yüksek lisans tezinde yararlandığı “Schwartz Değer Sınıflaması” ve “Fer ve Kuş Değer Sınıflaması”ndan ve Doğan-Güldenoglu’nun (2014) “Çocuk Romanlarındaki Kadın Karakter Çerçevelerinin İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde kullandığı “Kişilik Özellikleri” incelemesinden yararlanılmıştır. Bu ek incelemenin yapıtların karakter çerçevelerine katkı sağlayacağı öngörülmüştür. Dört ve 5. amaçların verilerinin yorumu birbirini desteklediği için bu amaçlar aynı tabloda incelenmiştir. Son amaç, genel karşılaştırma olduğundan ve onu oluşturmak için bütün verilere gereksinim duyulduğundan 12 kitap incelemesi bittikten sonra nicel karşılaştırma yapılarak son amaç da açıklanmıştır ve çalışmanın genel amacına ulaşılmıştır. Böylece her kitabın dörder tablosu olmuştur:

1. Romanlarda kişilerin nasıl geliştirildiği
2. Romanlardaki karakterlerin hangi özellikte olduğu
3. Romanlardaki kişilerin kişilik özelliği
4. Karakterlerin, yaşam gerçekliğini ile çocuk gerçekliğini yansıtmaları ve çocuğun eşduyum kurmasına olanak sağlaması

Her kitap birbirinden bağımsız incelendikten sonra her yazar için bir genel tablo oluşturulmuştur. Bu tablolarda kişiler “baş kişi” ve “yan kişiler” olarak sınıflandırılmıştır. Amaçlar bu sefer yazar temek alınarak kitaplardan tek tek elde edilen nicel verilerin toplanmasıyla tabloya dönüştürülmüştür. Daha sonra iki yazardan elde edilen genel veriler karşılaştırılarak yeni bir tablo eşliğinde değerlendirilmiştir.

Çalışmanın genel amacı ve alt amaçları, bunların doğrultusunda hazırlanan tablolar ve tablolardan elde edilen veriler çalışmanın yöntemi olan amaçlı örnekleme ile uyumludur. Örnekleme olarak seçilen romanlar inceleme için oluşturulan ölçütleri

içermektedir. Her bir roman bu ölçütlere bağlı kalınarak değerlendirilmiştir ve yorumlar yazarların altı romanına yönelik genellenmiştir.

Özlü bir biçimde söylemek gerekirse karakter çerçeveleri ayrı ayrı belirlenen romanların elde edilen verileri doğrultusunda her yazar için bütün romanlarını içeren genel bir çerçeve oluşturulmuştur. Elde edilen bulgular sayısal veri olarak toplanarak her yazarın altışar çocuk romanının bütünsel karakter çerçevesi belirlenmiştir. Daha sonra bu iki genel tablo karşılaştırılarak alt amacımızın son sorusu olan “Yapıtlardaki karakter çerçevelerinin benzerlikleri / farklılıkları nelerdir?” sorusuna yanıt aranmıştır.

Verilerin çözümlenmesinden sonra ortaya çıkan ve verilerde dikkati çeken bölümler grafiklere dönüştürülmüştür.

Christine Nöstlinger’in her kitabı için yapılan inceleme başlıkları aşağıdaki gibidir:

Christine Nöstlinger’in “Kim Takar Salatalık Kralı” Romanının Baş Kişisi ve Yan Kişileri Kimdir?

Christine Nöstlinger’in “Kim Takar Salatalık Kralı” Romanının Karakterleri Nasıl Geliştirilmiştir?

Christine Nöstlinger’in “Kim Takar Salatalık Kralı” Romanının Karakterleri Hangi Özelliktedir?

Christine Nöstlinger’in “Kim Takar Salatalık Kralı” Romanının Kişilerin Kişilik Özellikleri Nedir?

Christine Nöstlinger’in “Kim Takar Salatalık Kralı” Romanındaki Karakterlerin Karşılaştığı Çocuk ve Yaşam Gerçeklikleri Nelerdir?

Christine Nöstlinger’in “Kim Takar Salatalık Kralı” Romanındaki Karakterler, Çocuğun Eşduyum Kurabileceği Özellikler Taşıyor mu?

Bu başlıklar Christine Nöstlinger’in diğer beş romanına da uygulanmıştır.

Miyase Sertbarut’un her kitabı için yapılan örnek inceleme aşağıdaki gibidir:

Miyase Sertbarut’un “Kapiland’ın Kobayları” Romanının Baş Kişisi ve Yan Kişileri Kimdir?

Miyase Sertbarut’un “Kapiland’ın Kobayları” Romanının Karakterleri Nasıl Geliştirilmiştir?

Miyase Sertbarut'un "Kapiland'ın Kobayları" Romanının Karakterleri Hangi Özelliktir?

Miyase Sertbarut'un "Kapiland'ın Kobayları" Romanının Kişilerinin Kişilik Özellikleri Nedir?

Miyase Sertbarut'un "Kapiland'ın Kobayları" Romanındaki Karakterlerin Karşılaştığı Çocuk ve Yaşam Gerçeklikleri Nelerdir?

Miyase Sertbarut'un "Kapiland'ın Kobayları" Romanındaki Karakterler, Çocuğun Eşduyum Kurabileceği Özellikler Taşıyor mu?

Bu başlıklar Miyase Sertbarut'un diğer beş romanına da uygulanmıştır.

Örnek Tablolar

Oluşturulan tablolar ise aşağıdaki gibidir:

1. Amaç: Romandaki baş kişi ve yan kişiler kimdir?

Baş kişi:

Yan kişiler:

2. Amaç: Romanda kişiler nasıl geliştirilmiştir?

Örnek Tablo 1

Kim Takar Salatalık Kral'ı-Christine Nöstlinger Karakterlerin Geliştirilme Yolları

Karakter Kişiler	Geliştirme Yolları	Davranış ve Eylemleriyle	Konuşmalarıyla	Fiziksel Özellikleriyle	Diğer Karakterlerin Yorumuyla	Yazarın Yorumuyla
Wolfi						
Kumi Ori						
Wolfi'nin babası						
Wolfi'nin annesi						
Büyükbaba						
Martina						
Nik						
Öğretmen Haslinger						
Toplam						

3. Amaç: Romandaki karakterler hangi özelliktedir?

Örnek Tablo 2

Kim Takar Salatalık Kral'ı-Christine Nöstlinger Kişilerin Karakter Özellikleri

Karakter	Geliştirme Yolları	Açık	Kapalı	Durağan	Devingen
Kişiler					
Wolfi					
Kumi-Ori					
Wolfi'nin babası					
Wolfi'nin annesi					
Büyükbaba					
Martina					
Nik					
Öğretmen Haslinger					

4. Amaç: Romandaki kişiler hangi kişilik özelliklerine sahiptir?

Örnek Tablo 3

Kim Takar Salatalık Kral'ı-Christine Nöstlinger Kişilerin Karakter Özellikleri

Kişiler	Wolfi	Kumi-Ori	Wolfi'nin babası	Wolfi'nin annesi	Büyükbaba	Martina	Nik	Öğretmen Haslinger
Açıksözlü								
Sorgulayıcı								
Dengeli/Düzenli								
Şüpheli								
Çıkarıcı								

(Devam ediyor)

Örnek Tablo 3 (Devam)

Kim Takar Salatalık Kral'ı-Christine Nöstlinger Kişilerin Karakter Özellikleri

Kişiler	Wolfi	Kumi-Ori	Wolfi'nin babası	Wolfi'nin annesi	Büyükbaba	Martina	Nik	Öğretmen Haslinger
Hükmedici/otoriter								
Çözüm odaklı								
Şiddet eğilimli								
Alıngan								
İnsancıl/Duyarlı/Düşünceli/Anlayışlı								
Anlayışsız/Düşüncesiz/Bencil								
Önyargılı								
İnatçı								
Konuşkan								
Meraklı								
Öfkeli/Sinirli/Sert/Ciddi								
Sakin								
Neşeli/Hareketli/Şakacı								
Özgüvenli								
Yardımsever								
Hırslı								
Kararlı								
Özverili/Tutumlu								
Yaratıcı/Düş gücü yüksek								
Çocuklara sorumluluk veren, onların haklarını bilen								
Merhametli/Ayrımcılık Yapmayan								

5. Amaç: Karakterler, yaşam gerçekliğini ve çocuk gerçekliğini yansıtmakta mıdır?

Karakterler, çocuğun eşduyum kurabileceği özellikler taşıyor mu?

Örnek Tablo 4

Christine Nöstlinger'in Çocuk Romanlarında Yer Alan Yaşam ve Çocuk Gerçeklikleri

Romanlar	Konrad ya da Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk	Kim Takar Salatalık Kral'ı	Lollipop	Konuk Değil Baş Belası	Aklından Düşünceler Geçen Çocuk	Saklı Miras
Yaşam ve Çocuk Gerçeklikleri						
Ekonomik sıkıntı						
Yoksulluk						
Küçük yaşta çalışma						
Kötü insanlar						
İyi insanlar						
Ölüm						
Hastalık						
Kültür farklılığı						
Akraba sorunları						
Sömürü						
Şiddet						
Boşanma						
Gelenekler						
Çatışmalar						
Eğitim sistemi						
bozuklukları						
Terör/savaş						
Madde bağımlılığı						
Çevre sorunları						
Sigara/alkol						
Duygusalılık						
Cinsellik						
Farklılıklar						
Düş kırıklıkları						
Başarısızlıklar						
Akran zorbalığı						

Genel Tablolar

Örnek Tablo 5

Miyase Sertbarut ve Christine Nöstlinger'in Çocuk Romanlarındaki Baş Kişilerin ve Yan Kişilerin Geliştirilme Yolları

Romanlar	MİYASE SERTBARUT										CHRİSTİNE NÖSTLİNGER													
	Büyümenin Zamanı Geldi		Çöp Plaza		Kapiland'ın Kobayları		Sisin Sakladıkları		Yılankale		Kaçak Köpek Biber		Konrad ya da Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk		Kim Takar Salatalık Kral'ı		Lollipop		Konuk Değil Baş Belası		Aklından Düşünceler Geçen Çocuk		Saklı Miras	
Karakter Geliştirme Yolları	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler
Davranış ve eylemleriyle Konuşmalarıyla Fiziksel özellikleriyle Diğer karakterlerin yorumlarıyla Yazarın yorumuyla																								

Örnek Tablo 6

Miyase Sertbarut ve Christine Nöstlinger'in Çocuk Romanlarındaki Baş Kişilerin ve Yan Kişilerin Özellikleri

Romanlar	MİYASE SERTBARUT										CHRISTINE NÖSTLINGER							
	Büyümenin Zamanı Geldi	Çöp Plaza	Kapiland'ın Kobayları	Sisin Sakladıkları	Yılankale	Kaçak Köpek Biber	Konrad ya da Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk	Kim Takar Salatalık Kral'ı	Lollipop	Konuk Değil Baş Belası	Aklımdan Düşünceler Geçen Çocuk	Saklı Miras						
Karakter Özellikleri	Baş Kişi Yan Kişiler	Baş Kişi Yan Kişiler	Baş Kişi Yan Kişiler	Baş Kişi Yan Kişiler	Baş Kişi Yan Kişiler	Baş Kişi Yan Kişiler	Baş Kişi Yan Kişiler	Baş Kişi Yan Kişiler	Baş Kişi Yan Kişiler	Baş Kişi Yan Kişiler	Baş Kişi Yan Kişiler	Baş Kişi Yan Kişiler	Baş Kişi Yan Kişiler	Baş Kişi Yan Kişiler	Baş Kişi Yan Kişiler	Baş Kişi Yan Kişiler	Baş Kişi Yan Kişiler	Baş Kişi Yan Kişiler
Açık Karakter																		
Kapalı Karakter																		
Durağan Karakter																		
Devingen Karakter																		

Örnek Tablo 7

Miyase Sertbarut ve Christine Nöstlinger'in Çocuk Romanlarında Yer Alan Yaşam ve Çocuk Gerçeklikleri

Romanlar	MIYASE SERTBARUT										CHRİSTİNE NÖSTLİNGER												
	Büyümenin Zamanı Geldi		Çöp Plaza		Kapiland'ın Kobayları		Sisin Sakladıkları		Yılankale		Kaçak Köpek Biber	Konrad ya da Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk		Kim Takar Salatalık Kral'ı		Lollipop		Konuk Değil Baş Belası		Aklından Düşünceler Geçen Çocuk		Saklı Miras	
Yaşam ve <i>Çocuk Gerçeklikleri</i>	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler		Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler
Ekonomik sıkıntı																							
Yoksulluk																							
Küçük yaşta çalışma																							
Kötü insanlar																							
İyi insanlar																							
Ölüm																							
Hastalık																							
Kültür farklılığı																							
Akraba sorunları																							
Sömürü																							
Şiddet																							
Boşanma																							
Gelenekler																							
Çatışmalar																							
Eğitim sistemi																							
bozuklukları																							
Terör/savaş																							
Madde																							
bağımlılığı																							
Çevre sorunları																							
Sigara/alkol																							
<i>Duygusallık</i>																							
<i>Cinsellik</i>																							
<i>Farklılıklar</i>																							
<i>Düş kırıklıkları</i>																							
<i>Başarısızlıklar</i>																							
<i>Akran zorbalığı</i>																							

Örnek Tablo 8

Romanlardaki Kişilerin Kişilik Özellikleri

Romanlar	MİYASE SERTBARUT						CHRISTINE NOSTLINGER					
	Büyümenin Zamanı Geldi	Çöp Plaza	Kapiland'ın Kobayları	Sisin Sakladıkları	Yıllankale	Kaçak Köpek Biber	Konrad ya da Konserve Kutusunda Çıkan Çocuk	Kim Takar Salatalık Kral'ı	Lollipop	Konuk Değil Baş Belası	Aklından Düşünceler Geçen Çocuk	Saklı Miras
	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler
Kişilik özellikleri												
Açıksözlü												
Sorgulayıcı												
Dengeli/Düzenli												
Şüpheli												
Çıkarıcı												
Hükmedici/otoriter												
Çözüm odaklı												
Şiddet eğilimli												
Alıngan												
İnsancıl/Duyarlı/Düşünceli/Anlayışlı												
Anlayışsız/Düşüncesiz/Bencil												
Önyargılı												
İnatçı												
Konuşkan												
Meraklı												
Öfkeli/Sinirli/Sert/Ciddi												
Sakin												
Neşeli/Hareketli/Şakacı												
Özgüvenli												

(Devam ediyor)

Örnek Tablo 8 (Devam)

Romanlardaki Kişilerin Kişilik Özellikleri

Romanlar	MİYASE SERTBARUT						CHRISTINE NOSTLINGER					
	Büyümenin Zamanı Geldi	Çöp Plaza	Kapiland'ın Kobayları	Sisin Sakladıkları	Yılankale	Kaçak Köpek Biber	Konrad ya da Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk	Kim Takar Salatalık Kral'ı	Lollipop	Konuk Değil Baş Belası	Aklından Düşünceler Geçen Çocuk	Saklı Miras
	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler
Kişilik özellikleri												
Yardımsever												
Hırslı												
Kararlı												
Özverili/Tutumlu												
Yaratıcı/Düş gücü												
yüksek												
Çocuklara sorumluluk												
veren,												
onların haklarını bilen												
Merhametli/Ayrımcılık												
Yapmayan												
Dürüst												
Sorumluluk sahibi												
Alaycı												
Yalancı												

Verilerin Çözümlemesi

Bu araştırmada veriler, araştırmanın amaçları doğrultusunda içerik çözümlemesi yöntemiyle çözümlenip yorumlanmıştır.

İçerik çözümlemesi, Duvarger'e göre bir metnin öğelerinin önceden saptanmış bulunan kategorilere göre sınıflandırılmasına dayanmaktadır (Duvarger, 1989:144). Karasar'ın (1995: 184) tanımı ise şöyledir: "Metin, kitap, belge vb. malzemenin belli özelliklerinin belirlenmesi amacı ile yapılan bir tür tarama olan içerik analizi, nicelleştirme ölçülerini önceden geliştirerek, malzemeyi belli beklentiler ışığında incelemektir. Fox'a göre ise, "Sözel veya yazılı verilerin belirli bir problem veya amaç bakımından sınıflandırılması, özetlenmesi, belirli değişken veya kavramların ölçülmesi ve bunlardan belirli bir anlam çıkarılması için taranarak kategorilere ayrılmasıdır (Tavşancıl-Aslan, 2001: 20). Ayrıca araştırmacılar içerik çözümlemesinin kullanıldığı çalışmalarda, uygulamacıların araştırmaya yönelik uygun alt başlıklar ve sınıflamalar geliştirmek yoluyla konuya ilişkin karşılaştırmalar yapabileceklerini de belirtmişlerdir (Balcı, 2001; Tavşancıl ve Aslan, 2001).

Tablolarda belirtilen başlıklara göre veriler nicel olarak belirlenmiştir. Her bir tablo kendi içinde veriler ışığında yorumlanmış ve alıntılar yapılarak uzman görüşleriyle desteklenmiştir. Daha sonra elde edilen verilerin, karşılaştırma yoluyla benzerlikleri, farklılıkları yorumlanmıştır. Böylece Miyase Sertbarut ve Christine Nöstlinger'in altışar çocuk romanının karakter çerçevelerine ulaşılmıştır.

BÖLÜM 4

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, belirlenen 12 çocuk edebiyatı yapıtı; roman kişilerinin karakter ve kişilik özellikleri, karakterlerin geliştirilme yolları, karakterlerin yaşam ve çocuk gerçekliğini yansıtmaya nitelikleri, yapıtların çocuğun eşduyum kurmasına olanak sağlaması açısından incelenmiş ve elde edilen veriler yorumlanmıştır.

CHRISTINE NÖSTLİNGER’IN ÇOCUK ROMANLARININ İNCELENMESİ

KİM TAKAR SALATALIK KRAL’I-CHRİSTİNE NÖSTLİNGER

Romandaki Baş Kişi ve Yan Kişilerin Belirlenmesi

Baş kişi: Wolfgang-Wolfi

Yan kişi: Martina (Kız kardeş), Wolfgang’ın babası, Nik (küçük erkek kardeş), Öğretmen Haslinger, Büyükbaba, Salatalık Kral Kumi Ori

Romandaki Kişilerin Geliştirilme Yollarının İncelenmesi

Tablo 1

Christine Nöstlinger’in Kim Takar Salatalık Kral’ı Romanında Karakterlerin Geliştirilme Yolları

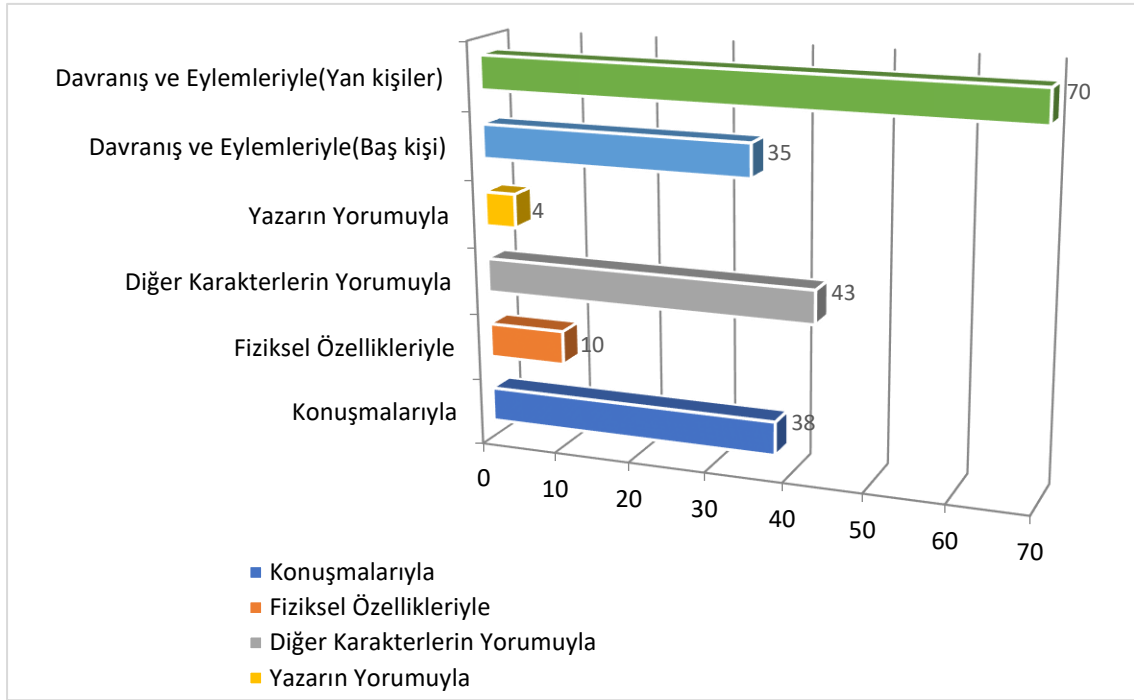
Karakter Geliştirme Yolları	Davranış ve Eylemleriyle	Konuşmalarıyla	Fiziksel Özellikleriyle	Diğer Karakterlerin Yorumuyla	Yazarın Yorumuyla
Kişiler					
Wolfi	35	7	-	3	4
Kumi Ori	6	6	2	2	-
Wolfi’nin babası	16	4	-	12	-
Wolfi’nin annesi	12	5	2	6	-
Büyükbaba	10	1	1	1	-
Martina	12	9	1	5	-
Nik	8	4	1	1	-
Öğretmen Haslinger	6	2	3	3	-
Toplam	105	38	10	43	4

Tablo 1’e göre *Kim Takar Salatalık Kral’ı* adlı kitaptaki bütün kişilerin en çok “*Davranış ve Eylemleriyle*” geliştirildiği görülmektedir. En az kullanılan geliştirme yolunun ise ‘*Yazarın Yorumuyla*’ olduğu görülmektedir. Ancak burada bir noktaya dikkat edilmelidir. Kitabın dilinde 1. tekil kişi kullanılmıştır. Yani baş kişinin ağzından anlatılmıştır olaylar. Baş kişinin kendisiyle ilgili yorumları aynı zamanda kendi davranış ve eylemlerini oluşturacağından, en az kullanılan geliştirme yolunun tabloda sayısal olarak belirtildiği gibi “Yazarın Yorumuyla” değil de “Fiziksel Özellikler” olduğunu söylemek yerinde bir saptama olur. ‘*Diğer Karakterlerin Yorumuyla*’ ve ‘*Konuşmalarıyla*’ karakter geliştirme yolları ise birbirine çok yakın bir sıklıkta kullanılmışlardır.

Çocuğun kitapla arasındaki iletişimin gücü roman kişileriyle eşduyum kurabilmesine bağlıdır. Karakterlerin iyi betimlenmesi, yaşam ve çocuk gerçekliği merkezinde kurgulanması, çocuğun kitaba yönelik olumlu düşüncelerinin temelini oluşturur. Çocuk; kitap aracılığıyla çıktığı yolculukta birçok karakteri tanıma, onların üzerinden yaşamı görme, kendi düş dünyasıyla onları buluşturma olanağı bulur.

Karakter geliştirme yollarının çeşitliliği, çocuğa, yaşantılara birçok farklı noktadan bakabilme olanağı verir. Bu kitapta karakterler, davranış ve eylemleriyle daha etkin bir rol oynamışlardır. Diğer bir deyişle, çocuk, herhangi bir kişinin gelişim sürecini onun davranışından, yaptıklarından takip edebilmiştir. Bu yol, kendi yaşamındaki olayları ve davranışları düşünmesine ve yorumlamasına olanak sağlayabilir. Kişilerin kurgu içinde konuşmaları da onları çocuğa tanıtan diğer bir yoldur. Bununla birlikte diğer karakterler de birbirleri ile ilgili söylemlerde bulunurlar. Böylece çocuk, karakterleri daha yakından tanımaya devam edecektir.

Tablonun çözümlenmesinde dikkat çeken bir sonuç görülmektedir. Baş kişinin geliştirilmesi en çok '*Davranış ve Eylemleriyle*' olmuştur. Bütün kişilerin '*Davranış ve Eylemleriyle*' geliştirilmesi oranı dikkate alındığında Grafik 1'de görüldüğü gibi önemli bir bölüm baş kişiye ilişkindir. Baş kişi, çocuğun en çok eşduyum kurabileceği karakterlerden biridir. Davranış ve eylemleriyle okura bu kadar iyi tanıtılmış bir karakter, çocuğun onu daha yakından tanımasına olanak sağlar. Böylece karakteri içselleştirme olanağı bulan çocuğun kitapla olumlu iletişimi de üst düzeye ulaşabilecektir. Aslan (2007a) çocukların farklı öykülerde farklı çatışmalarla buluşmasının kendi yaşamsal becerilerini desteklediğini vurgular. Karaktere öykünen çocuk; kendi yaşamındaki sorunları algılamak ve çözmek, planlamak ve düşünmek üzere harekete geçebilir.

Grafik 1. Christine Nöstlinger'in Kim Takar Salatalık Kral'ı Romanında Kullanılan Karakter Geliştirme Yollarının Kullanım Sıklığı

Karakter çerçeveleri çocuk ve yaşam gerçekliğine uygun olarak iyi örülmüş bir kitapta, çocuğun dünyasını bulmak olasıdır. Çocuk, kendi gerçekliğini kitapla buluşturur ve kitap aracılığıyla yeni düşünceler, düşler edinme olanağı bulur.

Aşağıda karakterle geliştirme yollarından örnekler sunularak okurun yaşam ve çocuk gerçekliklerini görmesine olanak sağlanmaya çalışılmıştır:

Wolfgang: Wolfi adıyla seslenilen, meraklı, hareketli ve sorgulayıcı biridir. Ortaokula gitmektedir. Ablası Martina'nın deyişiyle:

"...Martina'nın dediğine göre 'ıflah olmaz' bir görünümüm varmış. Nasıl olsa istediğim gibi görünmeme izin verilmeyeceğine göre, nasıl olduğum umurunda değil. Dişlerimi düzeltmeye yarayacak teli de takmıyorum." (s.14) *(Diğer karakterlerin yorumu-yazarın yorumu)*

Meraklı ve sorunları kökünden halletmek isteyen Wolfgang, Kumi-Ori'nin söylediklerinin gerçekliğini sınamak için kilere inmek ister:

"Salıncağı bırakıp, oradan ayrıldım. Aslında Yüzme Kulübüne gitmek istiyordum, ama sonra aklıma başka bir şey geldi. Kumi-Ori'nin gerçeği söyleyip söylemediğini araştırmayı

düşündüm. Acaba kilerde gerçekten Kumi-Ori halkı var mıydı?”(s.93) **(Davranışları ve eylemleriyle)**

Matematikten aldığı notu babasına iletmekten korkar, babasının bu tavırlardır onu korkutan:
“Ancak, matematikten aldığım ikiyi babama kesinlikle gösteremezdim. En son iki aldığımda babam bana bir tokat patlatmış ve eğer bir daha iki alırsam, Yüzme Kulübüne gidemeyeceğimi, ayrıca harçlığımı vermeyeceğini söylemişti.”(s.48) **(Davranışları ve eylemleriyle)**

Martina: Martina, Wolfgang’ın ablasıdır ve kendi çevresine göre zeki bir genç kız olup dersleriyle sosyal yaşamı dengededir. Wolfgang ablasını şöyle anlatır:

Martina lise ikiye gidiyor. İnce, uzun boylu; saçları da sarı... Sınıfındaki Berger Alex’i seviyor. Babam, Alex’in saçları uzun diye kızıp duruyor. Annem ise, bunun önemli olmadığını, Alex’e rağmen Martina’nın sınıf birincisi olduğunu ve insanın ilk aşkıyla evlenmediğini söylüyor. Martina kendi sınıfındaki kızlarla karşılaştırıldığında hiç de öyle kaz kafalı sayılmaz. (s. 13) **(Diğer karakterlerin yorumu-yazarın yorumu)**

Kendi kararlarını özgürce söyleyip almakta direnen Martina, babasının, birine özel ders verme konusunda yaptıkları karşısında kendisine sormadan aldığı karara sinirlenir:

... Üstelik, özel dersten kazanacağı paranın bir kısmını bankaya yatırmaya da karşı olmadığını, ama babamın hiç sormadan onun adına karar vermesine karşı olduğunu bildirdi. En azından bunu isteyip istemediğini kendisine bir kez olsun sormalıymış. Akıllı başında bir baba daha konuşmanın başında, Sevgili Bayan Shestak, bu kızımın bileceği iş. Bir dakika beklerseniz, onu telefona çağırayım.’ demeliymiş. (s. 89) **(Konuşmalarıyla)**

Baba: Wolfilerin evinde babanın sözü geçer ve onun dediğinin dışına çıkılmaz. Otoritesini emir vererek, baskılayarak, kaba kuvvete varan davranışlar sergileyerek gösterir:

“Ne zaman gürültü patırtı olsa, “Niki kes artık!” der babam.” (S.15) **(Konuşmalarıyla)**
“Biz çok boktan bir aileyiz! Televizyonda yalnızca babamın istediklerini izleyebiliriz! Yalnızca babamın istediklerini yiyebiliriz! Yalnızca babamın istediği şeyleri giyebiliriz! Babam istediği zaman gülebiliriz!” (S.80) **(Diğer karakterlerin yorumuyla)**
“İlk kez hiçbirimiz babamın emirlerine uymuyorduk. Bu yaptığımıza kendimiz de şaşmıştık, ama babam bizden daha çok şaşmıştı.” (S. 37) **(Diğer karakterlerin yorumuyla)**

Romandaki Karakterlerin Özelliklerinin İncelenmesi

Tablo 2

Christine Nöstlinger'in Kim Takar Salatalık Kral'ı Romanında Karakterlerin Özellikleri

Karakterler / Karakter Özellikleri	Açık	Kapalı	Durağan	Devingen
Wolfi	☐			☐
Kumi-Ori	☐		☐	
Wolfi'nin babası	☐			☐
Wolfi'nin annesi	☐		☐	
Büyükbaba	☐			☐
Martina	☐			☐
Nik	☐			☐
Öğretmen Haslinger		☐		☐

Çocuğun kitaptaki karakterlerle eşduyum kurabilmesi için karakterin açık ve devingen yapıda olması gerekmektedir. Açıkça anlatılan bir karakter, çocuk tarafından bütün özellikleriyle tanınır. Çocuk ayrıca karakterlerden, onların devingen olmasını, kitap boyunca farklı olaylardan sonra değişim göstermesini bekler. Değişim gösteren bir karakter, yaşam ve çocuk gerçekliğiyle de örtüşmektedir. Durağan yapıdaki, hiç değişmeyen karakterler çocuğa inandırıcı gelmez. Bu nedenle de çocuk, eşduyum kurmayabilir böyle bir karakterle. Ayrıca karakterlerdeki değişimler belli bir sürecin sonucunda olmalıdır ve çocuk bunu kitapta ayrıntılı gözlemlemelidir. Ancak yine de kitaplarda kapalı ve durağan karakterlere de gereksinim vardır. Bu karakterlerin sayıları açık ve devingen karakter sayılarına göre oldukça azdır.

Tablodan da görüldüğü gibi neredeyse bütün karakterler açık ve devingen bir yapıya sahiptir. Bu, çocuğun kitapla eşduyum kurması, kitap okumaya devam etme isteğinin artması bakımından önemlidir. Açık ve devingen karakterler onun ilgisini çekebilecek ve kitap sonuna kadar düşünsel eylemlerini gerçekleştirmesine olanak sağlayacaktır. Açık olarak geliştirilip durağan özelliklere sahip iki karakter vardır.

Bununla birlikte kitaptaki karakter çeşitliliği de önemlidir. Ayrıca yaşam gerçekliği bakımından bütün karakterlerden açık ve devingen olmalarının da beklenemeyeceği düşünülmektedir. Böylece çocuğun, değişim göstermeyen bir karakterin de başına neler gelebileceğini fark etmesi sağlanabilir. Bu bağlamda kapalı olarak geliştirilen Öğretmen Haslinger ele alındığında, karakterin yapıt sonunda bir değişime uğradığı görülmektedir. Bu değişimin sebebi ise Öğretmen Haslinger'in geçirdiği bir hastalıktır. Hastalık sonucu sert tavırları yumuşamış ve öğrencilere yaklaşımı değişmiştir. İster açık geliştirilsin ister kapalı geliştirilsin bir karakter değişim yaşıyorsa bunun aktarılmasında önemli olan, yaşanan değişimin inandırıcı biçimde çocuğa sunulmasıdır. Değişimin öncesini ve sonrasını nedenleriyle sezmelidir çocuk.

Tablo 3

Christine Nöstlinger'in Kim Takar Salatalık Kral'ı Romanında Kişilerin Kişilik Özellikleri

	Wolfi	Kumi-Ori	Wolfi'nin babası	Wolfi'nin annesi	Büyükbaba	Martina	Nik	Öğretmen Haslinger
Açıksözlü	☐				☐	☐	☐	
Sorgulayıcı	☐		☐	☐	☐	☐	☐	
Dengeli/Düzenli				☐	☐	☐		
Şüpheli	☐		☐			☐		
Çıkarıcı		☐	☐					
Hükmedici/otoriter		☐	☐					☐
Çözüm odaklı	☐				☐	☐		
Şiddet eğilimli		☐	☐					
Alıngan		☐	☐					
İnsancıl/Duyarlı/Düşünceli/Anlayışlı	☐			☐	☐	☐	☐	
Anlayışsız/Düşüncesiz/Bencil		☐	☐					☐
Önyargılı	☐	☐	☐					☐
İnatçı		☐	☐			☐		
Konuşkan						☐	☐	
Meraklı	☐			☐	☐	☐	☐	
Öfkeli/Sinirli/Sert/Ciddi		☐	☐					☐
Sakin				☐	☐			
Neşeli/Hareketli/Şakacı					☐	☐	☐	
Özgüvenli	☐					☐		
Yardımsever	☐		☐	☐	☐	☐	☐	
Hırslı	☐	☐	☐					
Kararlı	☐		☐		☐	☐		

(Devam ediyor)

Tablo 3 (Devam)

Christine Nöstlinger'in Kim Takar Salatalık Kral'ı Romanında Kişilerin Kişilik Özellikleri

	Wolfi	Kumi-Ori	Wolfi'nin babası	Wolfi'nin annesi	Büyükbaba	Martina	Nik	Öğretmen Haslinger
Özverili/Tutumlu				☐				
Yaratıcı/Düş gücü yüksek	☐					☐	☐	
Çocuklara sorumluluk veren, onların haklarını bilen	☐			☐	☐	☐		
Merhametli/Ayrımcılık Yapmayan	☐			☐	☐	☐	☐	
Dürüst	☐				☐		☐	
Sorumluluk sahibi	☐					☐		
Alaycı		☐	☐					
Yalancı		☐	☐					

Tablo 3'ten görüldüğü gibi çocuk, farklı kişilik özelliklerine sahip karakterlerle tanışmıştır bu kitapla. Bu, onun gerçek yaşamdaki bilgisiyle de örtüşür. Gerçek yaşamda, kendisinin dışında da bireyler vardır ve hepsi kendisi gibi olmak zorunda değildir. Çocuk, bu insanlara saygı duymayı, kendisini özdeşleştirdiği karakterler aracılığıyla örtük olarak öğrenebilir. Bununla birlikte çocuğa seslenen kitaplardaki karakterlerin model olması bakımından olumlu kişilik özellikleriyle kurgulanmalarının da önemli olduğu düşünülmektedir.

Tabloda dikkati çeken ilk nokta baba figürü ile fantastik bir karakter olan Kumi-Ori'nin şaşırtıcı derecede benzerlik göstermesidir. Eve zamansız gelen bu salatalık kral, baba tarafından hemen gözetilerek odasında korumaya alınmıştır. Kişilik özelliklerinin bu kadar benzerlik göstermesi, bu durumun altında yatan birincil nedendir. Baba, kendisi ile özdeşleştirdiği bu kralı korumaya almıştır. İki karakterin de ortak özellikleri '*çıkarıcı, hükmedici, şiddet eğilimli, bencil, anlayışsız, inatçı, öfkeli ve hırslı*' olmalarıdır. Kitabın en açık, devingen ve olumlu karakterlerinin Wolfi, büyükbaba ve Martina olduğu görülmektedir. Çocuk, bu karakterler aracılığıyla yaşam gerçekliği üzerinden sorgulama

yapabilecek ve kendi içsel gelişimlerine katkıda bulunabilecektir. Bir bireyin; *açıksözlü, sorgulayıcı, meraklı, çözüm odaklı, duyarlı, özgüvenli, yardımsever, merhametli ve kararlı* olması yaşamda başına gelebilecek her olayda onu daha dayanıklı ve atak yapar. Haslinger'in kapalı bir karakter olması, tablodan de görüldüğü üzere kişiliğine ilişkin çok yorum yapmamızı olanaksız kılmıştır. Anne karakterinin de belli bir ölçüde geleneksel yapısının olduğu gözlemlenmektedir. *Merhametli, yardımsever, sakin ve özverili oluşu* ile babanın otoritesi karşısında sesini çıkarmayarak her olayın iyi yönünü gören bir kişilik olması belirtilen “*geleneksel anne*” özelliğini düşündürmektedir. Nik de kendi yaş özelliklerine uygun bir karakter sergilemektedir. *Yaratıcı olması, düş gücünü kullanması, sürekli meraklı olup sorgulaması* bunun kanıtıdır.

Romandaki Karakterlerin Çocuk ve Yaşam Gerçekliğini Yansıtmasının ve Çocuğun Eşduyum Kurabileceği Özellikleri Taşımasının Belirlenmesi

Tablo 4

Christine Nöstlinger'in Kim Takar Salatalık Kral'ı Romanında Yer Alan Çocuk ve Yaşam Gerçeklikleri

Yaşam Gerçeklikleri	Kim Takar Salatalık Kral'ı	Çocuk Gerçeklikleri	Kim Takar Salatalık Kral'ı
Ekonomik sıkıntı	☐	<i>Duygusalılık</i>	☐
Yoksulluk		<i>Cinsellik</i>	
Küçük yaşta çalışma		<i>Farklılıklar</i>	☐
Kötü insanlar	☐	<i>Düş kırıklıkları</i>	☐
İyi insanlar	☐	<i>Başarısızlıklar</i>	☐
Ölüm		<i>Akran zorbalığı</i>	☐
Hastalık	☐		
Kültür farklılığı	☐		
Akraba sorunları	☐		
Sömürü	☐		
Şiddet			
Boşanma			
Gelenekler			
Çatışmalar	☐		
Eğitim sistemi	☐		
bozuklukları			
Terör/savaş			
Madde bağımlılığı			
Çevre sorunları			
Sigara/alkol			

Tablo 4'e bakıldığında yaşam gerçekliği olarak karşımıza çıkan çoğu madde ve çocuk gerçekliği açısından belirtilen neredeyse tüm maddeler bu kitapta yer almaktadır. Çocuğun kitapla arasındaki olumlu iletişimin sağlanmasının temelinde yaşam gerçekliğine uygun bir dünyanın kurgusu yatar. Kendi dünyasında yer almayan bir şeyi çocuk kendinden uzaklaştırır. Eşduyum kurabileceği karakterler yazar tarafından uygun kurgulanmış yaşam gerçekliklerinde yer almalıdır. Burada sözü edilen uygun(ideal) karakterler ve yerler değildir. Çocuk farklı karakterleri tanımalı, o karakterlerin geçirdiği değişimleri ve onların duygu ve düşüncelerini duyumsamalıdır. Ulaşabileceği her şeye örtük olarak ulaşmalıdır. Kendinden bir parça bulmadığı kitabı okumak için yeterli istek olmayacaktır çocukta. Özellikle çocuk gerçekliğine bakılacak olunursa her çocuğun bütün yaş dönemlerinde yaşayabileceği noktalar olduğu görülmektedir. Ayrıca o yaştaki çocukların çevresindekilerle iletişiminde farklı duyguları, bireyler arası farklılıkları, yaşadıklarından sonra gerçekleşen düş kırıklıklarını, başarı ve başarısızlıkları ve yaşitlarından gelen baskıları deneyimlediği gözlemlenebilir. Bu nedenle kendi deneyimlediklerinin benzerini okuduğu karakter/karakterlerde bulan bir çocuk, kitaba devam etme ve okuduklarını, yaşadıklarını anlamlandırma yolunda anlamlı bir heves edinebilir.

SAKLI MİRAS – CHRISTİNE NÖSTLİNGER

Romandaki Baş Kişi ve Yan Kişilerin Belirlenmesi

Baş kişi: Jakob Pamperl

Yan Kişiler: Pups (Zwoch ailesinin ortanca kızı), Wuzi(Zwoch ailesinin küçük kızı), Tete (Zwoch ailesinin büyük kızı), Kurt Zwoch (baba), Bayan Zwotch(anne), Bakıcı Winterstein, Bayan Pamperl(Jakob’un annesi), Kripsmeir Nine(Anneanne), Ottokar Shumar(Bahçenin sahibi), Perz(karşı komşu)

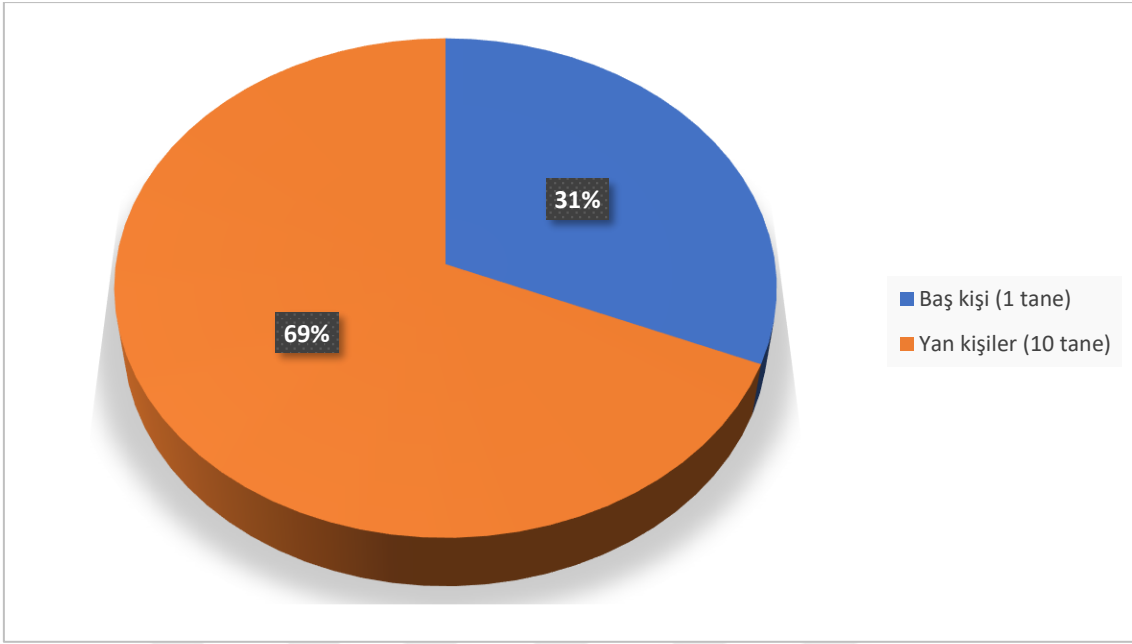
Romandaki Kişilerin Geliştirilme Yollarının İncelenmesi

Tablo 5

Christine Nöstlinger'in Saklı Miras Romanında Karakterlerin Geliştirilme Yolları

Kişiler	Karakter Geliştirme Yolları	Davranış ve Eylemleriyle	Konuşmalarıyla	Fiziksel Özellikleriyle	Diğer Karakterlerin Yorumuyla	Yazarın Yorumuyla
Jakob		52	26	4	8	11
Pups		14	11	-	2	4
Wuzi		16	14	-	4	5
Tete		9	16	-	2	3
Kurt Zwoch		6	5	-	2	1
Bayan Zwotch		11	13	1	5	3
Bakıcı Winterstein		17	6	1	-	5
Bayan Pamperl		6	8	1	2	-
Kripsmeir Nine		5	3	-	-	1
Ottokar Shumar		4	3	1	1	-
Perz		6	2	-	1	1
Toplam		146	107	8	27	34

Çözümlemelerden elde edilen sonuçlar incelendiğinde, Christine Nöstlinger'in *Saklı Miras* adlı kitabındaki kişilerin en çok “*Davranış ve Eylemleriyle*” geliştirildiği görülmektedir. En az kullanılan geliştirme yolunun ise ‘*Fiziksel Özellikleriyle*’ olduğu görülmektedir. Geliştirilme yollarının kullanım sıklıklarına bakıldığında “*Yazarın Yorumuyla*” ve “*Diğer Karakterlerin Yorumu*”nun birbirine sıklıkta kullanıldığı görülür. Kitapta kişilerin “*Konuşmalarıyla*” da önemli bir sıklıkta geliştirildiğini görebiliriz. Kitabın baş kişisi, en çok geliştirilen kişi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Grafik 2. Christine Nöstlinger'in Saklı Miras Romanında Kullanılan Karakter Geliştirme Yollarının Oranları

Grafik 2 incelendiğinde 11 kişinin toplamda 322 kere geliştirildiği görülür. Bunun 101'i baş kişi olan Jakob'a ilişkindir. Kalan 10 karakter ise toplamda 221 defa geliştirilmiştir. Karakter sayısı dikkate alındığında kahramanın okuyucu ile sıklıkla farklı açılardan bulunduğu söylenebilir. Bu sonuç, diğer incelenen kitaplarda kahramanın geliştirilme yollarının sıklığı ile örtüşmektedir.

Aşağıda karakterle geliştirme yollarından örnekler sunulurken okurun yaşam ve çocuk gerçekliklerini görmesine olanak sağlanmaya çalışılmıştır:

Jakob: Olgun, sakin ve meraklı bir çocuk olan Jakob, kendilerine miras kalan bir ailenin komşu çocuğudur. Anne ve babası boşanmış olduğu için birçok olumsuz olaya şahit olmuştur ama bunları sorun etmemektedir. Miras kalan ailenin çocuklarıyla arkadaşır ve sürekli birbirlerinin evlerine gitmektedirler. Bir gün aileye gelen bir mektubu çocuklar açmak ister ama komşu çocuk Jakob, saygılı davranmayı tercih ederek onları açmamaları konusunda uyarır:

“Ama bu mektup gizliliğine aykırı.” diye uyardı Jakob kısık bir sesle. (s. 23) **(Davranış ve eylemleriyle-konuşmalarıyla)**

Her konuda bilgili ve olgun davranan Jakob, bakıcılarının eli yandığında sakin bir tavır sergileyerek fikir yürütür:

Yalnızca ikinci derecede yanıklar,” diye fikir yürüttü. “Derilerin hepsi duruyor, yalnızca su toplar! (s. 27) **(Konuşmalarıyla)**

Arkadaş canlısı ve yardımsever olan Jakob, çocukların başları sıkıştığında akıllarına ilk getirdikleri kişidir:

Pups’la Tete dosdoğru evin yolunu tuttular. Bir an önce Komşu Çocuk Jakob’un yanına gitmek istiyorlardı. Onun yanında her zaman teselli bulurlardı. (s. 41) **(Yazarın yorumuyla)**

Anlayışlı, saygılı ve sorumluluk sahibi olduğu, arkadaşlarına miras kalan evle ilgili düşüncelerini kendi günlüğüne aktardıklarından anlaşılabilir:

“Bugün Bay Zwoch geri dönüyormuş. Tete’yle Pups, onun bizden yana çıkacağını düşünüyorlar. Ona her şeyi anlatabilirmişiz. Bense, onu bu işe karıştırmamaktan yanayım; bana kalsa, anahtarları gizlice kafeden almayı tercih ederim. Ama bu konuda karar verme ya da eyleme geçme hakkım olmadığını anlıyorum ne de olsa, para da ev de beni değil. Zaten bu öğleden sonra para aramaya gidemezdim. Hamal gibi not çekmem gerekiyor. Gripten yattığım uzun süre boyunca çok geri kaldım. Yarın bir de matematik yazılısı var. Matematik öğretmeni ile de katılmam gerekmediğini söyledi ama üstesinden gelirim.” (S.94) **(Konuşmalarıyla)**

Tüm olumlu özelliklerine rağmen Jakob yine de ayrımcı şekilde düşünüp davranabilir. Bu, Jakob’ın kitapta başka hiçbir yerde olmayan olumsuz bir düşüncesi olarak kabul edilebilir. Miras kalan evde Pups ile araştırma yapan Jakob, bir örümcekle karşılaştıklarında çok korkar ve Pups onu yüreklendirdiğinde bile düşüncesini değiştirmez:

Bu, Jakob’ı hiç teselli etmedi. Ona göre, kızlar için örümcek korkusu normaldi. Ama normal bir oğlan için bu korkunç bir kusurdu. Bir erkeğin mantıklı olması gerekirdi. Mantıklı bir insan kendisine içbir zararı dokunamayacak küçük bir hayvancıktan korkmazdı. (s. 77) **(Yazarın yorumuyla)**

Tete: Zwotch'ların büyük kızı olan Tete, kardeşleriyle sık sık tartışır ve onlara aşağılamaya varacak sözler söyleyebilir. Üstünlük kurmaya çalışmaktadır. En küçük kardeşi Wuzi'nin Jakob'la tartışıp onu evden göndermesine tepkisi şöyledir:

Tete parmağını alnına vurarak, 'Kafan çalışmıyor mu senin? Komşu Çocuk'u kovmak ha? Bu evi yasaklamak ha! Sen kendini ne sanıyorsun, aptal! Burada senin lafın geçmez, anladın mı?(s. 21) *(Konuşmalarıyla)*

Kardeşleriyle yine bir kavganın içinde olan Tete, karşılıklı atışmalara dayanamayıp kendisine 'sivilceli domuz' diyen Wuzi'ye yaptığı hareket olgun ve koruyucu olmaktan uzaktır, aynı zamanda ergenlik sorunlarıyla boğuştuğunun göstergesidir:

Bunun üzerine Tete, Wuzi'ye okkalı bir şamar indirdi. Kırpıklar yüzünden değil, sivilceli domuz lafı için. Alnında ve çenesinde sürekli sivilceler çıkıp durması Tete'nin en büyük derdiydi ve bu konuda laf duymaya gelemiyordu. Hele Wuzi'den asla! (s. 34) *(Davranış ve eylemleriyle)*

Pups: Zwotch'ların ortanca kızı olan Pups da ablası gibi kardeşi Wuzi'ye şiddet uygular. Saatin kaç olduğunu soran Wuzi'ye verdiği yanıt şöyledir:

Pups, Wuzi'nin kafasına bir tokat atıp, 'Aptal aptal tekme atarak akıllannazsın zaten! Senin yaşında bütün çocuklar saati okuyabiliyorlar. (s. 33) *(Konuşmalarıyla-Davranış ve eylemleriyle)*

Jakob'un yönlendirmeleriyle meraklı yönü ortaya çıkan Pups, miras kalan ev işini çözebilmek için hesaplamalar yapar. Aynı zamanda Jakob'a da aşıktır, onun da evde onlarla beraber yaşamasını hayal eder:

Ama Komşu Çocuk'a bizim evde bir oda veririz nasıl olsa. Ben hesabını yaptım. Pencerelerine bakılırsa evin en az yedi odası olmalı. Hatta belki de sekiz. Bu kadar oda bize çok fazla!"(s. 31) *(Konuşmalarıyla)*

Bayan Zwotch: Sürekli çalışan, sorumluluk sahibi, iyi bir anne olmaya çalışan Bayan Zwotch, babanın ve çocukların miras kalan evi yeniletme düşüncelerine karşı çıkar. Çünkü evi yeniletme yeni bir masraf demektir ve o da sürekli çalışıp para kazandığı için bunu gereksiz görür. Ayrıca çok çalıştığını da hem kendisi hem çocukları sıklıkla vurgular:

Anne Zwotch, ‘Sakin ha!’ diye bağırdı. ‘Aptallar gibi ömür boyu ödeyip duruyorsun sonra. Lafı bile olmaz. Evi ne yapacağız ki zaten? Bir sürü iş ve sorun yalnızca!’

Tete, ‘Senin için söylemesi kolay!’ diye bağırdı. ‘Sen yalnızca yatmaya geliyorsun eve.’ “(s. 39) **(Konuşmalarıyla-Diğer karakterlerin yorumuyla)**

‘Peki öyleyse, ben yatarım depoda.’ Anne Zwotch, Bakıcı’ya zehir zemberek bir bakış fırlattı. ‘Zaten uyuyacak çok az vakit bulabildiğim için, bana yeter.’ (s. 39) **(Konuşmalarıyla)**

Bay Zwotch: Sürekli çalışan ve evi neredeyse hiç görmeyen bir baba olan Bay Zwotch, karısının karşısında genellikle edilgen bir yapıya bürünür:

Anne Zwotch lekeler içinde kafasını salladı. ‘Daha çok mu çalışmak istiyorsun? Daha sık mı uzak kalacaksın evden? Kalp krizi geçirip ölene kadar mı? Ya da nasıl?’” (s. 40) **(Diğer karakterlerin yorumuyla)**

“Tete’yle Pups babalarına baktılar. Babaları, başını sanki hiç boynu yokmuşçasına kulaklarına varana kadar omuzlarının arasına gömmüş, duruyordu. Ne zaman karısına boyun eğmek durumunda olsa, böyle yapardı. Tete’yle Pups, boynu-gömmük-baba figürüne yeterince aşınaydılar. (s.41) **(Yazarın yorumuyla)**

Romandaki Karakterlerin Özelliklerinin İncelenmesi

Tablo 6

Christine Nöstlinger'in Saklı Miras Romanında Karakterlerin Özellikleri

	Açık	Kapalı	Durağan	Devingen
Jakob	☐			☐
Pups	☐			☐
Wuzi	☐			☐
Tete		☐	☐	
Kurt Zwoch		☐	☐	
Bayan Zwotch	☐			☐
Bakıcı Winterstein	☐			☐
Bayan Pamperl		☐	☐	
Kripsmeir Nine		☐	☐	
Ottokar Shumar		☐	☐	
Perz		☐	☐	

Tablodaki açık ve devingen karakterlere bakıldığında, bu karakterlerin en çok geliştirilen karakterler olduğu görülmektedir. Kardeşler, kahraman Jakob'un arkadaşları olmaları ve olayların onların çevresinde geçtiği üzere geliştirilme sıklıkları birbirine yakındır. Birçok özellikleriyle görebildiğimiz ve olaylar karşısında davranış ve düşünce değiştiren karakterler Jakob, Pups, Wuzi, Bayan Zwotch ve Bakıcı Winterstein'dır. Burada dikkat çeken nokta, abla Tete'nin kapalı ve durağan bir karakter olarak betimlenmesidir. Abla, yapıt boyunca sinirli, aşağılayan bir portre çizmiştir. Değişime açık değildir. Bay Zwotch, Bayan Pamperl, Kripsmeir Nine, Ottokar Shumar ve Perz haklarında çok bilgi edinilemeyen, tek yönlü olarak okurun karşısına çıkan karakterlerdir.

Tablo 7

Christine Nöstlinger'in Saklı Miras Romanında Kişilerin Kişilik Özellikleri

	Jakob	Pups	Wuzi	Tete	Kurt Zwotch	Bayan Zwotch	Bakıcı	Bayan Pamperl	Nine	Ottokar	Perz
Açıksözlü	☐	☐				☐	☐	☐	☐		
Sorgulayıcı	☐					☐	☐	☐			
Dengeli/Düzenli	☐					☐	☐				
Şüpheli	☐	☐					☐				
Çıkarıcı							☐			☐	
Hükmedici/otoriter		☐		☐		☐			☐		
Çözüm odaklı	☐					☐	☐	☐			☐
Şiddet eğilimli		☐	☐	☐							
Alıngan		☐	☐						☐	☐	
İnsancıl/Duyarlı/Düşünceli/Anlayışlı	☐					☐	☐	☐			☐
Anlayışsız/Düşüncesiz/Bencil				☐						☐	
Önyargılı		☐		☐			☐				
İnatçı	☐	☐	☐	☐		☐	☐		☐		
Konuşkan	☐		☐				☐		☐		
Meraklı	☐	☐					☐				
Öfkeli/Sinirli/Sert/Ciddi		☐		☐					☐		
Sakin	☐				☐			☐			
Neşeli/Hareketli/Şakacı			☐								
Özgüvenli	☐							☐			

(Devam ediyor)

Tablo 7 (Devam)

Christine Nöstlinger'in Saklı Miras Romanında Kişilerin Kişilik Özellikleri

	Jakob	Pups	Wuzi	Tete	Kurt Zwotch	Bayan Zwotch	Bakıcı	Bayan Pamperl	Nine	Ottokar	Perz
Yardımsaver	☐		☐				☐				☐
Hırslı	☐	☐				☐			☐		
Kararlı	☐					☐	☐		☐		
Özverili/Tutumlu						☐	☐				
Yaratıcı/Düş gücü yüksek	☐	☐	☐				☐	☐			
Çocuklara sorumluluk veren, onların haklarını bilen						☐	☐	☐			
Merhametli/Ayrımcılık Yapmayan											
Dürüst	☐										
Sorumluluk Sahibi	☐				☐	☐	☐				
Alaycı		☐		☐					☐		
Yalancı											

Tablo 7'ye bakıldığında, kahraman olan Jakob'un “Açıksözlü, dengeli, sorgulayıcı, şüpheli, çözüm odaklı, insancıl/duyarlı/düşünceli/anlayışlı, inatçı, konuşkan, meraklı, özgüvenli, yardımsaver, kararlı, yaratıcı, dürüst ve sorumluluk sahibi” gibi olumlu özellikleri, çocuğun karakterle eşduyum kurabilmesi, karakter aracılığıyla olumlu davranışlar edinmesi ve yaşama ilişkin bakış açıları oluşturabilmesi açısından önemlidir. Kahramanın arkadaşları olarak kurgulanan Pups, Wuzi ve Tete kahramana çok da benzer özelliklerle kurgulanmamıştır. Bu nokta dikkat çekicidir. Çünkü Jakob'un inatçılığı tam olarak bu noktada devreye girer. Çünkü yakın arkadaşlarımız dediği kişilerin böyle farklı özelliklerle donanması ve yine de yakın arkadaş olabilmeleri “yaşamdaki farklılıklara saygı ve onların tüm özelliklerine inat

onlarla birlik olabilmesi” adına çok önemlidir. Yine dikkat çekici bir nokta ise Bakıcı’nın da kahramana benzer özelliklere sahip olmasıdır. Konumu gereği daha farklı kurgulanmasının olası olabileceğini düşündüğümüz bir noktada yazarın bir çocuk bakıcısına olumlu ve yaşamsal karakter özellikleri yüklemesi yine yaşamda farklılıklara bir gönderme olarak yorumlanabilir. Çocuk, yaşamda her bireyin böyle olumlu özelliklere sahip olması gerektiğini duyumsayabilir. Yine Bayan Zwotch da benzer olumlu özelliklere sahiptir. Ancak çalışan ve çok yoğun olan bir anne olmanın verdiği baskıyla “*otoriter*” özelliği de ortaya çıkmaktadır.

Burada vurgulanması gereken bir nokta olduğu düşünülebilir. Bay ve Bayan Zwotch’un çocukları olan Pups, Tete ve Wuzi’nin şiddete eğilimli olmaları üzerinde düşünülmesi gereken olumsuz bir durumdur. Olayların seyrine bakıldığında birbirlerine vurmalarının ve sözlü şiddet sergilemelerinin ağır bastığı görülür. Bu durumun yorumu, babalarının sürekli iş seyahatinde olması ve annelerinin de yoğun çalışarak onlarla yeterince ilgilenemediği olarak yapılabilir. Ancak çocukların bakıcısının olumlu özelliklere sahip olmasıyla çelişebilir bu durum. İyi bir bakıcının çocuklara örnek olması gerekmektedir. Ancak çocuk sayısının üç olması ve çocukların arasındaki yaş farkı bu durumu güçleştirebilir.

Romandaki Karakterlerin Çocuk ve Yaşam Gerçekliğini Yansıtmasının ve Çocuğun Eşduyum Kurabileceği Özellikleri Taşımasının Belirlenmesi

Tablo 8

Christine Nöstlinger'in Saklı Miras Romanında Yer Alan Çocuk ve Yaşam Gerçeklikleri

Yaşam Gerçeklikleri	Saklı Miras	Çocuk Gerçeklikleri	Saklı Miras
Ekonomik sıkıntı	☑	<i>Duygusallık</i>	☑
Yoksulluk		<i>Cinsellik</i>	
Küçük yaşta çalışma		<i>Farklılıklar</i>	☑
Kötü insanlar	☑	<i>Düş kırıklıkları</i>	☑
İyi insanlar	☑	<i>Başarısızlıklar</i>	☑
Ölüm	☑	<i>Akran zorbalığı</i>	☑
Hastalık	☑		
Kültür farklılığı			
Akraba sorunları	☑		
Sömürü			
Şiddet	☑		
Boşanma			
Gelenekler	☑		
Çatışmalar	☑		
Eğitim sistemi bozuklukları			
Terör/savaş			
Madde bağımlılığı			
Çevre sorunları	☑		
Sigara/alkol			

Tablo 8'e bakıldığında çocuğun yaşamsal gerçekliklerle ve çocuk gerçekliğiyle buluştuğu görülebilir. Elbette bütün karakterlerin bütün yaşam ve çocuk gerçekliğini yansıtması gerektiği söylenemez. Ancak bir kitabın bütünüyle bir yaşam deneyimi olduğunu düşünülürse kitapta yaşama ilişkin birçok özelliğin de çocuğa uygun bir biçimde verilmesi beklenmektedir.

KONRAD YA DA KONSERVE KUTUSUNDAN ÇIKAN ÇOCUK – CHRISTİNE NÖSTLİNGER

Romandaki Baş Kişi ve Yan Kişilerin Belirlenmesi

Baş kişi: Bayan Bartolotti

Yan kişiler: Konrad(postayla gelen çocuk), Egon (eczacı), Kitty Rusika, Bayan Rusika, Bay Rusika, Fredi, Florian, Gitti, Michi, Anton

Romandaki Karakterlerin Geliştirilme Yollarının İncelenmesi

Tablo 9

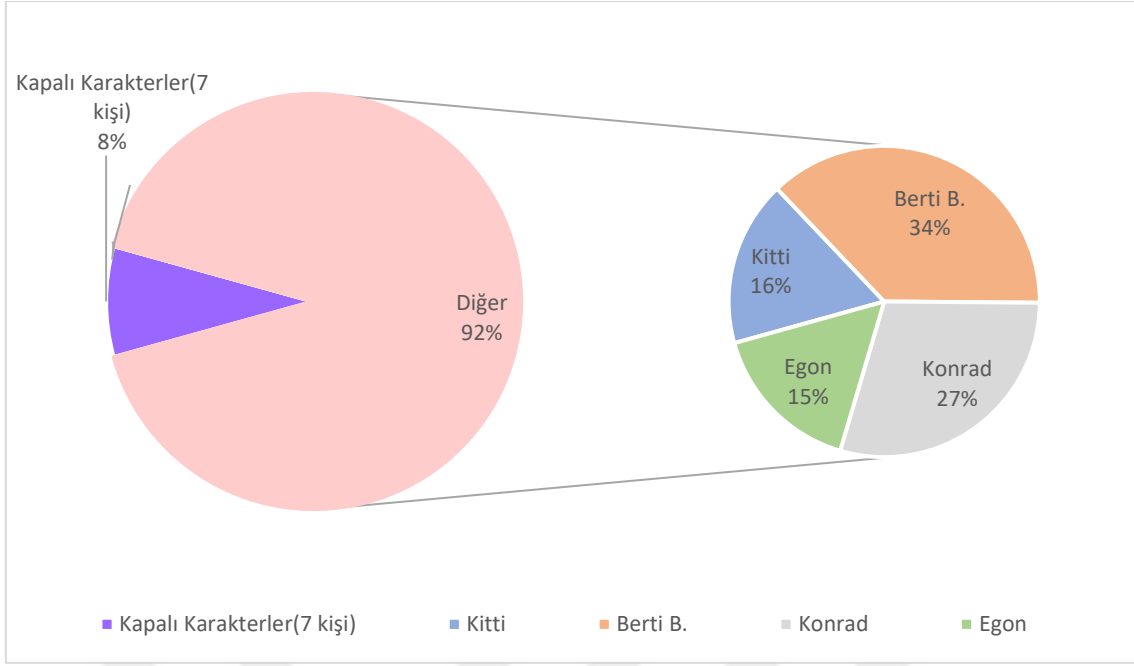
Christine Nöstlinger'in Konrad ya da Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk Romanında Karakterlerin Geliştirilme Yolları

Kişiler	Karakter Geliştirme Yolları	Davranış ve Eylemleriyle	Konuşmalarıyla	Fiziksel Özellikleriyle	Diğer Karakterlerin Yorumuyla	Yazarın Yorumuyla
Berti Bartolotti		57	54	3	6	14
Konrad		44	53	3	5	3
Bay Egon		25	26	-	3	4
Kitti Rusika		26	31	-	3	2
Bayan Rusika		4	10	-	-	-
Bay Rusika		1	1	-	-	-
Fredi		1	1	-	-	-
Florian		4	5	-	1	1
Gitti		1	2	-	-	1
Michi		1	1	-	-	1
Anton		6	3	-	-	3
Toplam		170	187	6	18	29

Tablo 9'a göre, Christine Nöstlinger'in *Konrad ya da Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk* adlı kitabındaki kişilerin en çok "*konuşmalarıyla*" geliştirildiği görülmektedir. Kişiler, "*Davranış ve eylemleriyle*" de buna yakın bir sıklıkta geliştirilmişlerdir. En az kullanılan geliştirme yolunun ise '*Fiziksel Özellikleriyle*' olduğu görülmektedir. Geliştirilme yollarının kullanım sıklıklarına bakıldığında "*Yazarın Yorumuyla*" ve "*Diğer*

Karakterlerin Yorumu”nın birbirine yakın sıklıkta kullanıldığı görülür. Kitabın baş kişisi, en çok geliştirilen karakter olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak yan kişilerden olan Konrad ise baş kişiye çok yakın sıklıkta geliştirilmiştir. Kitapta ele alınan önemli konulardan birinin “*Çocuklara yüklenen anlam ile çocukların aslında yapması gerekenler*” olduğu düşünüldüğünde Konrad’ın bu değişimleri gösteren bir karakter olarak farklı yollarla kurgulanmasının doğal olduğu sonucu çıkarılabilir.

Grafik 3. Christine Nöstlinger'in Konrad ya da Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk Romanında Açık Karakterlerin Geliştirilme Yollarının Kapalı Karakterlerin Geliştirilme Yollarına Oranı

Sonuçlar incelendiğinde açık ve devingen karakterlerin sıklıkla geliştirildiğini görülmektedir. 11 karakter toplamda 394 kere geliştirilmiştir. Bu sayının 360'ı kitabın açık ve devingen 4 karakterine ilişkindir. Kalan 7 karakter ise toplamda 34 defa geliştirilmiştir. Bu sonuç, kitaptaki karakterlerin açık bir biçimde okuyucuyla buluştuğunu göstermektedir. Açık ve devingen olarak kurgulanan ve karakterleri farklı yollarla sıklıkla geliştirilen bu kişiler, kitabın 4 önemli karakterini oluşturmaktadır.

Aşağıda karakterle geliştirme yollarından örnekler sunularak okurun yaşam ve çocuk gerçekliklerini görmesine olanak sağlanmaya çalışılmıştır:

Bayan Berti Bartolotti: Bayan Berti Bartolotti, eşinden yıllar önce ayrılmış, evinde kendi halinde yaşayan, dağınık ve neredeyse pasaklı denebilecek, yaşını kimseye söylemeyen, dış görünüşü herkes tarafından tuhaf bulunan, bazı takıntıları olan ve hayal gücü çok güçlü bir kadındır:

“Bayan Berti Bartolotti sallanan sandalyesine oturmuş kahvaltı ediyordu. 4 fincan kahve içmiş, tereyağı ve bal sürülmüş üç küçük top ekmek, bardağa kırılmış 2 az pismiş rafadan yumurta, salamlı ve peynirli bir dilim siyah ekmek ve kaz ciğeri ezmesi sürülmüş bir dilim beyaz ekmek yemişti Bayan Berti Bartolotti yiyip içerken sürekli sallandığından açık mavi sabahlığının önü, kahverengi kahve ve sarı

yumurta lekeleri içinde kalmış, yakasından içeri de ekmek kırıntıları kaçmıştı. Bayan Bartolotti ayağa kalkıp bütün kırıntılar sabahlığının altından aşağıya dökülünceye kadar oturma odasının ortasında tek ayağının üstünde zıpladı. Ardından baldan yapış yapış olmuş parmaklarını yaladı sonra da kendisiyle konuşmaya başladı: “Yavrucuğum şimdi yıkanacak, üstüne doğru dürüst bir şeyler giyecek ve çalışmaya başlayacaksın. Haydi bakalım. Bayan Bartolotti kendisiyle konuşurken hep “yavrucuğum” diye hitap ederdi.” (s. 9) **(Davranış ve eylemleriyle-yazarın yorumuyla)**

“Bayan Bartolotti şöyle sıcacık güzel bir duşla yetinmeye karar verdi ancak ne yazık ki, duş kabininin katlanan kapısı sıkışmıştı. Aslında kapı sıkışmamıştı da Bayan Bartolotti blucin pantolonlarını ve svetşörtlerini kurutmak için bir çamaşır ipini pencereden duş kabininin kenarına 4 kez doladığı için açılmıyordu. Lavaboda ise yıkanmayı bekleyen blucinleri ve kazakları duruyordu. “Eh, bu durumda kimyasal yolla temizlenirsin yavrucuğum.” dedi. Bayan Bartolotti aynadaki görüntüsüne. Sonradan, banyo dolabından bir parça pamukla büyük bir şişe çıkardı. Büyük şişeden pamuk parçasına gülsuyu, döküp bastıra bastıra yüzünü sildi. Fondötenden dolayı pembe, rujdan dolayı kırmızı, rimelden dolayı siyah, kaş kaleminden dolayı kahverengi, fardan dolayı yeşil ve göz kaleminden dolayı da lacivert.” (s. 11) **(Konuşmalarıyla-davranış ve eylemleriyle)**

Bayan Bartolotti kaç yaşında olduğunu kimseye söylemediği için kimse bunu bilemezdi. Dolayısıyla herkes için değişik bir yaşaydı:

Çok yaşlı olan komşusu Bayan Meier Bayan Bartolotti’den “Genç Bayan Bartolotti” diye söz ederdi.

Çok yaşlı Bayan Meier’in torunu küçük Michi “Yaşlı Bayan Bartolotti” diyordu.

Eczanede pudra, fitil, merhem satan ve sürekli reçete okumaktan alnında iki derin kırışık oluşan Bay Egon ise onun için “Bayan Bartolotti en güzel yıllarını yaşıyor.” derdi. (s. 12) **(Diğer karakterlerin yorumuyla)**

Bayan Bartolotti’nin bir saplantısı vardı, en sevdiği şey kuponlar, eşantyonlar, ısmarlama ve indirimli ürünlerdi:

Bir gazete kitap ya da dergiye ilştirilmiş böyle bir sipariş kartı veya kesilecek bir kupon bulduğunda, bunu koparır, keser, doldurup gönderirdi. Bu uğraş onu öylesine sarardı ki,

neleri ısmarladığını ya da bu nesnelere gereksinim olup olmadığının hiç düşünmezdi bile. (s. 17) *(Davranış ve eylemleriyle)*

Postadan, besin tozuyla büyüyen bir çocuk geldiğinde ne yapacağını şaşırır, çocuğa uygun olacağını düşündüğü şeyleri alır, aldıkları kendi kişiliğini de yansıtmaktadır:

“Bayan Bartolotti bir saat boyunca kentte dolaşıp durdu sonunda dört bin şilini harcamış ve elinde içi çocuk giysileriyle dolu 9 naylon torba birikmişti. Donlar çoraplar, baskılı ve işlemeli kazaklar, fitilli kadife ve deri pantolonlar, bir kemer ve hintipeğinden yapılmış bir gömlek satın almıştı. 3 çift de pabuç almıştı, mor çizgili, pembe pabuçlar. Biri 30, biri 31, diğeri ise 32 numaraydı. Nasılsa birinden biri ayağına olur, diye düşünmüştü. Ayrıca harika bir bere almıştı, bere açık mavi deriden yapılmıştı. Üstünde gümüş ve altın rengi işleme, tepesinde de altın rengi minik bir çan vardı. Bayan Bartolotti renk renk yamalardan yapılmış bir ceket de satın almıştı.” *(Davranış ve eylemleriyle)* (s. 32)

Konrad eve geldiğinden beri davranışlarına ve sözlerine de dikkat etmektedir:

“Eyvah, Egon! Onu neredeyse unutmuşum!” diye bağırdı Bayan Bartolotti ve kapıya doğru koşarken dirseğini giriş holündeki dolaba çarptı, tam “Lanet olsun!” diyecekti ki Konrad'ın yeniden ağlatmamak için lafını yuttu. (s. 47) *(Davranış ve eylemleriyle)*

Egon, Konrad'ı bir baba gibi sahiplendikten sonra Berti'ye de düzelmesi için uyarılarda bulunur, onun uyarılarından Berti'nin nasıl bir yapıda olduğu açıkça anlaşılmalıdır:

“Senin tümüyle değişmen gerek. Daha düzenli, daha anaç ve daha görgülü olmak zorundasın. Ağırbaşlı olmalı ve tuhaf giysilerle dolaşmayı bırakmalısın. Ortalığı toplamalı ve düzenli yemek pişirmeli ve söylediklerine dikkat etmelisin artık. Yalnızca 7 yaşında bir oğlan için iyi ve yararlı olacak laflar sarf etmeye dikkat etmelisin.” (s. 59) *(Diğer karakterlerin yorumuyla)*

Konrad: Postayla eve geldiğinde Konrad, kutunun içinde bir buruşuk cüce gibidir ve kutudaki besin tozunun suyla karıştırılıp onun üzerine döküleceği yazıyordu:

Bayan Bartolotti dört litre suyun hepsini döküp bitirdiğinde, konservenin içinde yaklaşık yedi yaşlarında bir oğlan duruyordu. Sağlıklı güneş yanığı bir ten rengi, bebeğinki gibi pürüzsüz ve yumuşak bir cildi, pembe yanakları, açık mavi gözleri,

beyaz süt dişleri ve sarı lüleleri vardı. Üstelik çıplaktı. (s. 23) **(Fiziksel özellikleriyle)**

Onu öpüp öpmemekte kararsız kalan annesine fabrikada kendisine öğretileni söyler ve bir süre boyunca bu öğrendiklerini dile getirir. Kuralcıdır:

“Çocuklar uslu durmuşlarsa, ana babaları tarafından öpülürler.” dedi Konrad.(s. 35) **(Konuşmalarıyla)**

“Böyle bir şeyi severek yapar mısın? diye sordu Bayan Bartolotti.

“Severek mi? Bunu pek bilemiyorum.” dedi Konrad. “Ancak yedi yaşındaki bir oğlan bunları yapabilir ve bazı küçük işlerde annesine yardım etmek onun görevidir zaten.” (s. 40) **(Konuşmalarıyla)**

Konrad ona ev işleri için soru sorar:

Konrad ona ev işlerinde nasıl yardımcı olabileceğini sordu. Bulaşıkları mı yıkamalı, elektrik süpürgesiyle tozları mı almalı, yoksa çöp kovasını mı boşaltmalıydı? (s. 40) **(Konuşmalarıyla)**

Konrad başını iki yana sallayarak, yatmadan önce şeker yemek yasak olduğu için, midesini değil, vicdanını rahatsız ettiğini açıkladı. Yasak olan her şey vicdanını rahatsız ediyordu. Ona böyle öğretilmişti. (s.54) **(Davranış ve eylemleriyle-konuşmalarıyla)**

Bayan Bartolotti’nin birinci sınıfa başlamasını önermesi üzerine:

Konrad başını iki yana salladı. Birinci sınıftan başlamayı aklının köşesinden bile geçirmedeğini, kendisinin yalnızca bir Hazır-Çocuk değil, ayrıca üstün bir çocuk olduğunu söyledi. Ortalama çocuklardan çok daha zeki olduğunu, dolayısıyla zihinsel yeteneklerini yeterince kullanmamasının yazık olacağını belirterek en azından ikinci sınıfa devam etmek istediğini bildirdi. (s. 62) **((Davranış ve eylemleriyle-konuşmalarıyla)**

Timsahın arkadan sinsice yaklaştığını söyleyen Bayan Bartolotti’ye çok mantıklı ve zekice yanıtlar verir:

“Hayvanlar habersizce arkadan yaklaşmanın sinsice olduğunu bilmezler.” (s. 51)
(*Konuşmalarıyla*)

Konrad’ın empati kurması ve kişiliğe saygı duyması da gözden kaçmaz:

“Aslında ana babalar iyi geçinmeli. Bu, çocuklar için daha iyi. Ana babalar kavga ettiğinde suçu her iki tarafta aramak gerekir. Herkes birbirinden farklıdır, başkalarını oldukları gibi kabul etmeli.”(s. 93) (*Konuşmalarıyla*)

Onun da duygularıyla hareket edebileceği olaylar karşısında verdiği tepkilerden anlaşılır:

“Aferin sana Konrad!” diye övdü onu öğretmen hanım.

“Alçak herif!” diye mırıldandı öteki çocuklar.

Ötekiler ceza olarak 10 dakika koşarak dönüp durmak zorunda kaldılar. Konrad, bu süre boyunca atlama beygirin üstünde oturdu. Burunlarından soluyarak yanından geçen çocuklar ona öfkeyle bakıyordu. Konrad’ın gözleri dolu doluydu.” S. 123
(*Davranış ve eylemleriyle*)

Fabrikadakiler yapılan yanlışlığı anlayıp Konrad’ı almaya geldiklerinde:

Konrat, başını iki yana salladı. Ben sana ve Bay Egon’a alıştım. Başka bir yere gidersem Kitty’den de uzak kalırım. Artık bütün gücüyle, başını sağlıyordu. “Hayır, ben burada kalmak istiyorum, böyle hissediyorum.” (s. 128) (*Davranış ve eylemleriyle-konuşmalarıyla*)

Fabrika görevlilerinin onu almaması için yaramaz, kötü çocuk rolüne bürünür:

Pardon moruk maalesef bilerek yaptım, dedi Konrad. Şöyle bir çevresine bakındı ve “Çukura düşmüş domuz gibi böğürerek beni çağıran kimdi? diye sordu. (s. 171)
(*Konuşmalarıyla*)

Romandaki Karakterlerin Özelliklerinin Belirlenmesi

Tablo 10

Christine Nöstlinger'in Konrad ya da Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk Romanında Karakterlerin Özellikleri

	Açık	Kapalı	Durağan	Devingen
Berti Bartolotti	☐			☐
Konrad	☐			☐
Kitti Rusika	☐			☐
Bay Egon	☐			☐
Bayan Rusika		☐	☐	
Bay Rusika		☐	☐	
Fredi		☐	☐	
Florian		☐	☐	
Gitti		☐	☐	
Michi		☐	☐	
Anton		☐	☐	

Tablo 10'daki açık ve devingen karakterlere bakıldığında, bu karakterlerin en çok geliştirilen karakterler olduğu görülmektedir. Diğer karakterler de kapalı ve durağan olarak kurgulanarak kitapta yer almaktadır. Karakter gelişim yollarının kullanım sıklığı ile karakterlerin özelliklerinin birbirine koşut olduğu söylenebilir. Berti Bartolotti, Konrad, Kitti ve Egon olayların merkezindeki kişilerdir ve birçok olayda davranışlarını, düşüncelerini, görüşleri ve bunlardaki değişimler gözlemlenebilir. Bayan Rusika, Bay Rusika, Fredi, Florian, Gitti, Michi ve Anton olaylarda küçük etkileri olan, haklarında çok bilgi sahibi olunamayan, değişim göstermeyen karakterler olarak kitapta yer alırlar.

Tablo 11

Christine Nöstlinger'in Konrad ya da Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk Romanında Kişilerin Kişilik Özellikleri

	Berti Bartolotti	Konrad	Kitti Rusika	Bay Egon	Bayan Rusika	Bay Rusika	Fredi	Florian	Gitti	Michi	Anton
Açıksözlü	☐	☐		☐							
Sorgulayıcı	☐		☐	☐							
Dengeli/Düzenli		☐		☐							
Şüpheli			☐	☐							
Çıkarıcı											
Hükmedici/otoriter				☐							
Çözüm odaklı	☐		☐	☐							
Şiddet eğilimli								☐			☐
Alıngan											
İnsancıl/Duyarlı/Düşünceli/Anlayışlı	☐	☐									
Anlayışsız/Düşüncesiz/Bencil							☐	☐	☐	☐	☐
Önyargılı				☐	☐		☐	☐	☐	☐	☐
İnatçı	☐	☐	☐	☐							
Konuşkan	☐		☐								
Meraklı	☐	☐	☐		☐	☐			☐	☐	
Öfkeli/Sinirli/Sert/Ciddi	☐		☐					☐			
Sakin	☐	☐				☐					
Neşeli/Hareketli/Şakacı	☐		☐	☐							
Özgüvenli	☐		☐								
Yardımsever	☐	☐	☐	☐							

(Devam ediyor)

Tablo 11 (Devam)

Christine Nöstlinger'in Konrad ya da Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk Romanında Kişilerin Kişilik Özellikleri

	Berti Bartolotti	Konrad	Kitti Rusika	Bay Egon	Bayan Rusika	Bay Rusika	Fredi	Florian	Gitti	Michi	Anton
Hırslı	☐		☐								
Kararlı	☐			☐							
Özverili/Tutumlu	☐	☐									
Yaratıcı/Düş gücü yüksek	☐		☐								
Çocuklara sorumluluk veren, onların haklarını bilen	☐			☐							
Merhametli/Ayrımcılık Yapmayan	☐										
Dürüst	☐	☐		☐							
Sorumluluk Sahibi	☐	☐	☐	☐							
Alaycı								☐	☐	☐	☐
Yalancı								☐	☐	☐	☐

Tablo 11'e bakıldığında, kahraman olan Berti Bartolotti “*Açıksözlü, sorgulayıcı, çözüm odaklı, duyarlı, inatçı, konuşkan, meraklı, sinirli, sakın, neşeli, özgüvenli, yardımsever, kararlı, yaratıcı, çocukların haklarını bilen, dürüst ve sorumluluk sahibi*” gibi olumlu ve bazen de birbirine zıt özelliklerle kurgulanmıştır. Çocuk ve yaşam gerçekliğine uygun bu zıtlıklar, çocuğun karakterle daha iyi eşduyum kurmasına olanak sağlayabilir. Farklı olaylar karşısında farklı tepkileri görmek çocuğa inandırıcı gelebilir. Karaktere öykünerek olumlu davranışları içselleştirebilir. Berti'ye yakın özelliklerde kurgulanan Kitti ise yaş olarak Berti'den çok farklıdır. İki karakterin olumlu yöndeki özellikleri diğer önemli karakter olan Konrad'ın değişimleri üzerinde etkilidir. Bu tabloya Egon da dahil edilebilir. Çünkü Konrad'ı Berti ile beraber büyötmektedirler ve Konrad

ikisini de ayırt etmeden sevmektedir. Egon'un burada Berti hakkındaki önyargıları dikkat çekicidir. Konrad'a bakamayacağı yönünde uyarılarda bulunur. Berti'ye yaşattığı bu güvensizlik iletişimlerini bir süreliğine olumsuz yönde etkilemiştir. Anton ve Florian'ın şiddete ve yalancılığa yatkınlıkları da dikkat çekicidir. Yaşam gerçeği dikkate alınarak kurgulanan bu karakterler kitabın inandırıcılığını artırmada önemli rol oynayabilir.

Romandaki Karakterlerin Çocuk ve Yaşam Gerçekliğini Yansıtmasının ve Çocuğun Eşduyum Kurabileceği Özellikleri Taşımasının Belirlenmesi

Tablo 12

Christine Nöstlinger'in Konrad ya da Konserve Kutusundan Çıkan Romanında Yer Alan Çocuk ve Yaşam Gerçeklikleri

Yaşam Gerçeklikleri	Konrad ya da Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk	Çocuk Gerçeklikleri	Konrad ya da Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk
Ekonomik sıkıntı	☐	<i>Duygusallık</i>	☐
Yoksulluk		<i>Cinsellik</i>	
Küçük yaşta çalışma		<i>Farklılıklar</i>	☐
Kötü insanlar	☐	<i>Düş kırıklıkları</i>	☐
İyi insanlar	☐	<i>Başarısızlıklar</i>	☐
Ölüm		<i>Akran zorbalığı</i>	☐
Hastalık			
Kültür farklılığı			
Akraba sorunları			
Sömürü			
Şiddet	☐		
Boşanma			
Gelenekler	☐		
Çatışmalar	☐		
Eğitim sistemi			
bozuklukları			
Terör/savaş			
Madde bağımlılığı			
Çevre sorunları			
Sigara/alkol			

Tablo 12'ye bakıldığında önceki tablolarda elde edilen verilerin ışığında, kitabın birçok çocuk ve yaşam gerçekliğini yansıttığı görülmektedir. Berti ve Bay Egon'un ilerleyen yaşlarına rağmen para kazanmak için çalışmaları, imkanları dahilinde alışveriş yapmaları ve buna yönelik yaşadıkları çatışmalar ekonomi yönünden bir yaşam gerçekliğiyle buluşturmaktadır okuru. Konrad'ın üretildiği fabrikadan gelenler insanlardaki kötülüğe; Kitty ve ailesinin yaptıkları iyiliğe; Anton ve Floarian'ın sözlü ve fiziksel davranışları şiddete; her insanın farklı olaylar karşısında kendince veya kendi cinsine göre davranması geleneklere; aile, arkadaş ve büyükler arasındaki sorunların çatışmalara Kitty ve Konrad'ın yakın arkadaşlığı duygusallığa; Konrad'ın arkadaşları arasında hissettikleri başarısızlık ve düş kırıklıklarına; arkadaşlarının Konrad'a yaptıkları ise akran zorbalığına örnek gösterilebilir.

KONUK DEĞİL BAŞ BELASI – CHRISTINE NÖSTLINGER

Romandaki Baş Kişi ve Yan Kişilerin Belirlenmesi

Baş kişi: Elsi(Ewald)

Yan kişiler: Billie(abla), Jasper(konuk), Elsi'nin annesi, Elsi'nin babası, Peter Stollinka, Lene Stollinka, Elsi'nin babaannesi, Bay Prowaznik, Mary(Jasper üvey anne), İngilizce öğretmeni, Bayan Pickpear(Jasper gerçek anne)

Romandaki Kişilerin Geliştirilme Yollarının İncelenmesi

Tablo 13

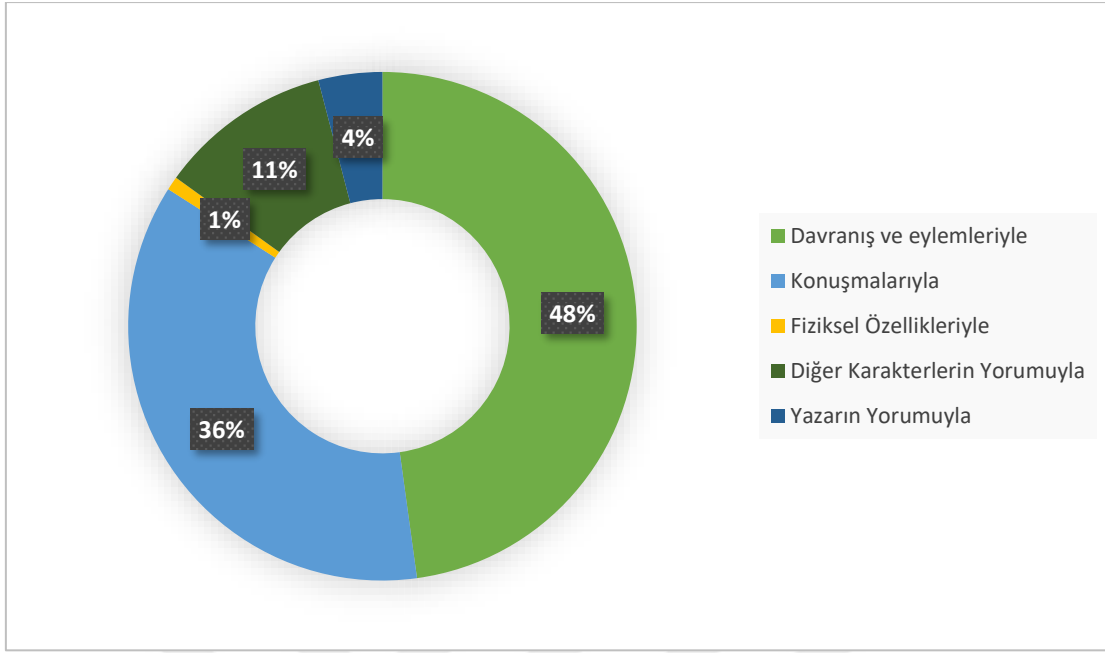
Christine Nöstlinger'in Konuk Değil Baş Belası Romanında Karakterlerin Geliştirilme Yolları

Kişiler	Karakter Geliştirme Yolları	Davranış ve Eylemleriyle	Konuşmalarıyla	Fiziksel Özellikleriyle	Diğer Karakterlerin Yorumuyla	Yazarın Yorumuyla
Elsi(Ewald)		38	23	-	3	10
Billie		24	29	-	2	-
Jasper		31	10	2	10	1
Elsi'nin annesi		35	28	-	12	-
Elsi'nin babası		24	25	-	9	-
Peter Stollinka		3	3	1	1	-
Lene Stollinka		2	2	-	-	-
Elsi'nin babaannesi		4	3	-	-	3
Bay Prowaznik		1	1	-	-	-
Mary		2	1	-	-	-
Bayan Pickpear		1	-	-	1	-
Toplam		165	125	3	38	14

Tablo 13 incelendiğinde, Christine Nöstlinger'in *Konuk Değil Baş Belası* adlı kitabındaki karakterlerin en çok “*Davranış ve Eylemleriyle*” geliştirildiği görülmektedir. En az kullanılan geliştirme yolunun ise ‘*Fiziksel Özellikleriyle*’ olduğu görülmektedir. Geliştirilme yollarının kullanım sıklıklarına bakıldığında “*Diğer Karakterlerin Yorumu*” 3. sırada yer almaktadır. “*Yazarın Yorumuyla*” ise baş kişinin dışında çok tercih edilmemiştir ve en az kullanılan karakter geliştirme yolu olarak 2. sıradadır. “*Konuşmalarıyla*” geliştirme yolu da en çok kullanılan 2. geliştirme yolu olarak görülmektedir. Kitabın baş kişisi, en çok geliştirilen 2. karakter olarak karşımıza çıkmaktadır. Baş kişilerin en

çok geliştirilen karakterler olduğu bilgisinden hareketle bu sonuç şaşırtıcı olabilir. Ancak kitabın içeriğine ve olayların yönlenmesine bakıldığında evdeki hemen herkesin olaylara önemli ölçüde katkısının olduğu fark edilebilir. Baş kişinin annesi, en çok geliştirilen karakterdir. Çok yakın bir sıklıkla da baş kişi kurgulanmıştır. Baş kişinin ablası ve babası da yine birçok yönden geliştirilmiş olarak karşımıza çıkmaktadır. Kitapta önemli rollere sahip bu kişiler en çok “*davranış ve eylemleriyle*”, “*konuşmalarıyla*” ve “*diğer karakterlerin yorumuyla*” kullanılarak geliştirilmiştir.

Grafik 4. Christine Nöstlinger'in Konuk Değil Baş Belası Romanında Karakter Geliştirme Yollarının Dağılımı

Karakter gelişim yollarının verileri incelendiğinde sıklık olarak en çok “*davranış ve eylemleriyle*” ve “*konuşmalarıyla*” gelişim yollarının kullanıldığı görülmektedir. Başka bir deyişle karakterlerin gelişim yollarının %48’ini davranış ve eylemleriyle; %36’sını konuşmalarıyla; %11’ini diğer karakterlerin yorumuyla; %4’ünü yazarın yorumuyla ve %1’ini de fiziksel özellikleriyle oluşturmaktadır.

Aşağıda karakterle geliştirme yollarından örnekler sunularak okurun yaşam ve çocuk gerçekliklerini görmesine olanak sağlanmaya çalışılmıştır:

Ewald (Elsi): Arkadaşlarının ona, adının tam açılımındaki baş harflerden dolayı Elsi adını taktıkları; adaletli, çok fazla karşı çıkamayan, iyi niyetli bir çocuktur. 13 yaşında, yedinci sınıfa giden bir öğrencidir. Annesinin “uyumlu”, ablasının ise “düpedüz sıkıcı” diye tarif ettiği aile yaşamı onu kompozisyon yazarken gerçek olmayan şeyler yazmaya zorlar:

“...okulda kompozisyon yazdırdıklarında –örneğin ailecek geçirdiğimiz bir pazar günü veya benzer bir konu hakkında- ben hep bir şeyler uydurmak zorunda kalırdım. Evdeki gerçek pazarlardan veya bunun gibi şeylerden elle tutulur bir kompozisyon konusu çıkarmak mümkün değildi.”(s.9) *(Davranış ve eylemleriyle)*

Ailenin yaşantısını sıradan ve heyecansız olarak gören Elsi bu duruma da alışkın olduğunu söyler:

“...ben yalnızca birbirini takip eden sıradanlıklara alışkınım. Bu yüzden de heyecanlı olaylar yazmayı beceremem.” (s.10) *(Yazarın yorumuyla)*

Elsi’nin adaletli, başkalarını düşünen, hak yemeyen ve gururlu bir çocuk olduğu annesi notu orta gelen İngilizce dersi için okula gittiğinde ortaya çıkar:

“...Bence böyle bir şey, hiçbir sınıf arkadaşına anlatılamazdı. Öylesine gülünçtü ki. Üstelik de sınıfta İngilizceden kalacağı kesinleşen iki kişi varken ve en az beş kişi de İngilizce kurtarma sınavı için hala titrerken.”(s.12) *(Yazarın yorumuyla)*

“...içimden de İngilizce öğretmenimin “iyi”ye karşı direnmesini diliyordum içtenlikle. Nerden bakarsan bak, hakkım değildi. Ayrıca bana not hediye edilmesini de istemiyordum.” (s. 12) *(Yazarın yorumuyla-davranış ve eylemleriyle)*

Sadece ev işleri için ablasını çağıran annesine yardımı ise eşitliğe verdiği önemi bir diğer göstergesidir:

“Annem emirler yağdırıyordu: ‘Bille su getir.’ ‘Bille toz bezini getir.’ ‘Bille yer bezini getir.’ (Yer bezini ben getirdim çünkü annemin sırf kız olduğu için bu tür işleri hep Bille’ye yıkmasını doğru bulmuyorum.)” (s. 86) *(Yazarın yorumuyla)*

Adil bakış açısıyla her şeyin hakkını vermek gerektiğini savunur:

“Bence biri, ister çocuk ister anne olsun fark etmez, gerçekten çaba gösteriyorsa onu takdir etmek gerekir.” (s. 117) *(Yazarın yorumuyla)*

Kendisine özenli davranılmasını ister, onun da düşüncelerinin alınmasından yanadır. Bir birey olarak görülmediğini düşünür, bu da onu çoğu zaman öfkelenendir:

“...Bütün kan kafamdan çekilip, karnıma doğru iner ve burada çaresizlik içinde fokurdayarak kaynamaya başlar. Çünkü insan fikri ve istekleri hiçbir zaman sorulmazsa haliyle öfkelenir. ...Annem her zaman benim için neyin iyi olduğunu bilir. Tam olarak emin değilse, babama sorar. Bana da sorabileceği aklına gelmiyor.” (s.15) *(Yazarın yorumuyla)*

Konuk çocuk Jasper’ın yemek tabağına annesinin sormadan yemek koymasına üzerine Jasper’daki hoşnutsuzluğu fark eder, kendini onun yerine koyarak düşünür ve onu anlar:

“...Annem onun tabağını aldı. Bol kepçede yemek doldurdu. Jasper’ın bakışındaki kuşkuya bir de ağzının kenarına yerleşen kederin eklendiğini fark ettim. Onu anlayabiliyordum. Annemin boş tabağıma uzanması benim de hoşuma gitmiyor. Artık bebek değilim nasıl olsa, kendi yemeklerimi kendim alabilirim.” (s. 76) *(Yazarın yorumuyla)*

Paylaşımları arttıkça Elsi ablası ile olan ilişkilerinin olumlu yanlarını görür:

“...Sevdiğin biriyle aynı odada yatmak bazen çok zevkli olabiliyor. Bille’yle yaşam hakkında dertleşip durduk. Jasper hakkında da konuştuk ve ona ilişkin farklı düşündüğümüzü fark ettik.” (s. 67) *(Davranış ve eylemleriyle)*

Ona sorulmadan eve konuk çocuk geleceğinin planlandığını öğrenen Elsi, ailesine kızgınlığının etkisiyle önyargılı davranır ve konuk çocuğu tanımadan yargılar:

“...Onu almıyoruz, çünkü onu istemiyorum.” (s. 29) *(Konuşmalarıyla)*

“...Annem Londralı veledi yanımıza almayı planlıyordu. (s. 31) *(Yazarın yorumuyla)*

Babasının otoriter tavrını kabullenemeyen, haksızlığa gelemeyen Elsi babası için şöyle düşünür:

“...Babam ne zaman Bille’ye kızsın bana da kaba davranır. Bence bu vicdansızlık. Uğradığım haksızlıktan çok Bille için.” (s. 81) *(Yazarın yorumuyla)*

Annesini tanıyan bir çocuk olarak Elsi, onun düşüncelerine nedenlerini bilerek saygı duyar, anlayış gösterir:

“Annem kart oynanmasına karşıdır. Ona göre, kart oyunu da ‘büyük bela’ sayılan şeylere girer. Aslında bunu anlayışla karşılamak gerek. Çünkü annemin uzun süre önce ölen babası sürekli kağıt oynayan biriymiş. Para için de oynamış. Bir keresinde tüm haftalığını kumarda kaybetmiş.” (s. 99) *(Yazarın yorumuyla)*

Jasper’a ilk geldiğinde önyargılı davranan Elsi zamanla onu tanıyarak önyargılarından kurtulur:

“...Belki düzenli ve düzgün bir hayat ona göre değildi. Ama en azından kendisi düzgün bir insandı. Başta tepkimi çeken bazı şeyleri de zamanla, onu daha iyi tanıdıkça anlamaya başlamıştım. Örneğin odada tek başına kalmayı, korkunç bir biçimde horladığı için reddetmiş.” (s. 104) *(Yazarın yorumuyla)*

Elsi’nin annesi: Anne, her zaman en yüksek başarıyı bekleyen, çocukları başaramayınca kızan, sırf notları karnede iyi gözüksün diye her şeyi yapmaya hazır, çoğu şeye karışan bencil biridir. Karnesi pekiyilerle dolu ama İngilizcesi orta gelecek olan oğlu Elsi annesini şöyle betimler:

“...Oysa annem, birinci sınıf, göstermelik karnelere bayılır. Sanırım, ben ya da ablam sırf pekiyi dolu bir karne getirsek annem buna siyah vizon bir mantodan daha fazla sevinir. Hem de böyle bir manto gerçekleşmemiş en büyük düşlerinden biri olmasına rağmen.” (s. 11) *(Diğer karakterlerin yorumuyla)*

Karnedeki notun değişmesi için de Elsi’nin öğretmenine gitmekten çekinmez ve bunu da çok doğal bir davranışmış gibi görür:

“...Annem İngilizce öğretmenini ‘iyi’ için sıkıştırdığını kabul etti. İkna çalışmalarında başarılı olamadığı için de morali bozuktur. ‘Bir türlü anlamıyorum.’ diye söylendi, ‘onu anlayışlı, kolay ikna olan bir insan bilirdim! Kötü bir gününe denk gelmiş olmalıyım. (s. 14) *(Davranış ve eylemleriyle)*

Elsi, yemek yerken öğretmeni sıkıştıran annesinin bencilliğini şöyle açıklar:

“...İngilizce öğretmenin kötü gün geçirdiği falan yoktu. Annemin ona ders arasınd, koridorda çullanmasına sinirlenmiş olmalıydı. Çünkü, salamlı sandviçini yerken anneler tarafından rahatsız edilmekten nefret eder. Bunu bize daha önce birçok kere açıklamıştı. ‘beni alnımın teriyle hak ettiğim öğle paydosunda rahatsız

etmek görgüsüzce ve kabul edilemez bir davranış. Lütfen, bunu saygıdeğer anne babalarınıza iletin!’ Bunu evdekilere aktardım da. Ama annem İngilizce öğretmenim için salamlı sandviçin karnemden önce geldiğini bir türlü hayal edemiyor.” (s. 13) (*Diğer karakterlerin yorumuyla*)

Romandaki Karakterlerin Özelliklerinin İncelenmesi

Tablo 14

Christine Nöstlinger'in Konuk Değil Baş Belası Romanında Karakterlerin Özellikleri

	Açık	Kapalı	Durağan	Devingen
Elsi(Ewald)	☑			☑
Billie	☑			☑
Jasper	☑			☑
Elsi'nin annesi	☑			☑
Elsi'nin babası	☑			☑
Peter Stollinka		☑	☑	
Lene Stollinka		☑	☑	
Elsi'nin babaannesi		☑	☑	
Bay Prowaznik		☑	☑	
Mary		☑	☑	
Bayan Pickpear		☑	☑	

Tablo 14'teki açık ve devingen karakterlere bakıldığında, bu karakterlerin bir Tablo 13'te elde edilen verilerle uyumlu olarak en çok geliştirilen karakterler olduğu görülmektedir. Kitabın kahramanı Elsi ve yan kahramanlardan olan ablası Billie, Elsi'nin annesi ve babası ve bu ailenin evine konuk olarak gelen Jasper olayların merkezinde oldukları için birçok özellikleriyle okura tanıtılmışlardır ve olaylar karşısında davranış ve düşünce değişikliklerine uğramışlardır. Anne ve babanın önyargılarından kurtulup Jasper'a kucak açmaları, Jasper'ın iletişimsiz olarak

sürdürdüğü konukluğunu daha çok iletişimde bulunarak ve kendini onlara açarak devam ettirmesi değişimlere örnek olabilir. Diğer altı karakter ise birkaç olayda yer alarak kurguya yardımcı olmuşlardır. Haklarında çok ayrıntıya yer verilmemiştir ve değişim göstermemişlerdir.

Tablo 15

Christine Nöstlinger'in Konuk Değil Baş Belası Romanında Kişilerin Kişilik Özellikleri

	Elsi	Billie	Jasper	Elsi'nin annesi	Elsi'nin babası	Peter Stollinka	Lene Stollinka	Elsi'nin babaannesi	Bay Prowaznik	Mary	Bayan Pickpear
Açıksözlü	☐	☐							☐	☐	
Sorgulayıcı	☐	☐		☐	☐				☐		
Dengeli/Düzenli		☐		☐	☐						
Şüpheli	☐	☐		☐	☐			☐			
Çıkarıcı								☐			☐
Hükmedici/otoriter		☐		☐	☐						
Çözüm odaklı	☐	☐							☐		
Şiddet eğilimli			☐								
Alıngan			☐					☐			
İnsancıl/Duyarlı/Düşünceli/Anlayışlı	☐	☐		☐	☐				☐		
Anlayışsız/Düşüncesiz/Bencil			☐							☐	☐
Önyargılı	☐		☐	☐	☐			☐			
İnatçı	☐	☐	☐	☐	☐			☐			
Konuşkan	☐	☐				☐	☐				
Meraklı	☐	☐					☐				

(Devam ediyor)

Tablo 15 (Devam)

Christine Nöstlinger'in Konuk Değil Baş Belası Romanında Kişilerin Kişilik Özellikleri

	Elsi	Billie	Jasper	Elsi'nin annesi	Elsi'nin babası	Peter Stollinka	Lene Stollinka	Elsi'nin babaannesi	Bay Prowaznik	Mary	Bayan Pickpear
Öfkeli/Sinirli/Sert/Ciddi			☐	☐				☐			
Sakin					☐						
Neşeli/Hareketli/Şakacı	☐	☐							☐		
Özgüvenli		☐									
Yardımsaver	☐	☐		☐	☐				☐		
Hırslı		☐	☐								
Kararlı	☐	☐		☐	☐						
Özverili/Tutumlu				☐	☐						
Yaratıcı/Düş gücü yüksek	☐	☐	☐								
Çocuklara sorumluluk veren, onların haklarını bilen		☐									
Merhametli/Ayrımcılık Yapmayan	☐	☐									
Dürüst	☐	☐									
Sorumluluk Sahibi	☐	☐									
Alaycı											
Yalancı											

Tablo 15’ye bakıldığında, baş kişi olan Elsi’nin “*Açıksözlü, sorgulayıcı, şüpheli, çözüm odaklı, duyarlı ve düşünceli, inatçı, konuşkan, meraklı, neşeli, yardımsever, kararlı, yaratıcı, merhametli, dürüst ve sorumluluk sahibi*” gibi olumlu özellikleri, çocuğun karakterle eşduyum kurabilmesi, karakter aracılığıyla olumlu davranışlar edinmesi ve yaşama ilişkin bakış açıları oluşturabilmesi açısından önemlidir. Elbette “ideal karakter” kavramına uyan bu özelliklerle kitap inandırıcılığını yitirebilir. Bu nedenle baş kişinin “*önyargılı*” olması gibi olumsuz özelliği vardır. Ancak bu özelliğini değiştirebilmiştir. Bu değişimin nedenleri de açıklanmıştır. Baş kişinin ablası ise baş kişiden daha fazla özelliklerle okura tanıtılmıştır. Baş kişiden daha fazla olumlu özelliğe sahiptir. Bütün kişiler düşünüldüğünde ablasının olaylar içindeki rolü çok büyüktür. Birçok değişim de onun bu özellikleri sayesinde gerçekleşmiştir. Kitabın kapalı ve durağan karakterleri ise tablodan da görülebileceği üzerine birbiriyle koşut, tek tip özelliklere sahiptir. Bu sonuç, onların tek bir olayda ortaya çıktıklarını gösterir niteliktedir.

Romandaki Karakterlerin Çocuk ve Yaşam Gerçekliğini Yansıtmasının ve Çocuğun Eşduyum Kurabileceği Özellikleri Taşımalarının Belirlenmesi

Tablo 16

Christine Nöstlinger'in Konuk Değil Baş Belası Romanında Yer Alan Çocuk ve Yaşam Gerçeklikleri

Yaşam Gerçeklikleri	Konuk Değil Baş Belası	Çocuk Gerçeklikleri	Konuk Değil Baş Belası
Ekonomik sıkıntı	☐	<i>Duygusallık</i>	☐
Yoksulluk		<i>Cinsellik</i>	
Küçük yaşta çalışma		<i>Farklılıklar</i>	☐
Kötü insanlar	☐	<i>Düş kırıklıkları</i>	☐
İyi insanlar	☐	<i>Başarısızlıklar</i>	☐
Ölüm			
Hastalık	☐		
Kültür farklılığı	☐		
Akraba sorunları	☐		
Sömürü			
Şiddet			
Boşanma	☐		
Gelenekler	☐		
Çatışmalar	☐		
Eğitim sistemi bozuklukları	☐		
Terör/savaş			
Madde bağımlılığı			
Çevre sorunları			
Sigara/alkol			

Alan uzmanlarına göre okur, eşduyum kurabildiği karakterlerle okuduklarını kendi yaşamına bağlaması durumunda okuma kültürü edinme yolunda büyük adımlar atar. Bu nedenle kitabın farklı karakterler aracılığıyla bu gerçekleri yansıtmayı gerektirmektedir. Tablo 16'ya bakıldığında “*Konuk Değil Baş Belası*” kitabında da çocuğun yaşamsal gerçekliklerle ve çocuk gerçekliğiyle buluştuğunu görülmektedir. Elsi'nin ailesinin seyahat için bütçelerine göre plan yapmaları, her durum için bütçeyi düşünerek hareket etmeleri; tam olarak kötü insan modelinde adlandırılmasalar da ailelerin çocuğun psikolojisini düşünmeden boşandıktan sonra başka ailelere dönüşmeleri ve arada kalan çocuğun farkında olmamaları; yaşından dolayı fiziksel rahatsızlıkları olan babaannenin durumu ve bu durum sebebiyle kavga eden geliniyle yaşadıkları; farklı ailelere ilişkin görüşler ve çocuk yetiştirme durumları; aile ve çocuklar arasında yaşanan çağ ve anlayış çatışmaları; okuldaki öğretmenlere çocukların arasında yaşananlar, ailenin okulla diyalogu; Jasper'ın onu her şeyiyle kabul eden ve anlayan Billie'ye aşık olması; Billie'nin onu reddetmesi ama arkadaşlığını hiç bozmaması; gerek akademik olarak gerek yaşamda çocukların ve ailelerin yaşadığı başarısızlıklar kitaptaki çocuk ve yaşam gerçekliklerine örnek gösterilebilir.

AKLINDAN DÜŞÜNCELER GEÇEN ÇOCUK – CHRISTINE NÖSTLINGER

Romandaki Baş Kişi ve Yan Kişilerin Belirlenmesi

Baş kişi: Rosalinde

Yan kişiler: Büyükbaba, Büyükanne, Rosalinde'nin annesi, Rosalinde'nin babası, Fredi (sınıf arkadaşı), Egon Amca.

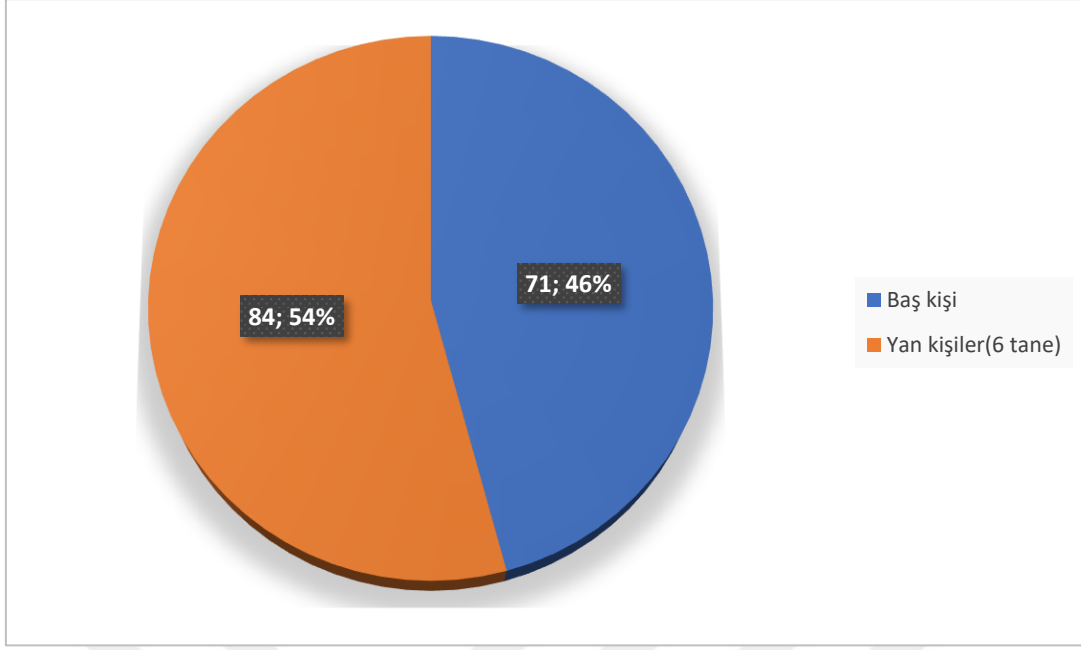
Romandaki Kişilerin Geliştirilme Yollarının İncelenmesi

Tablo 17

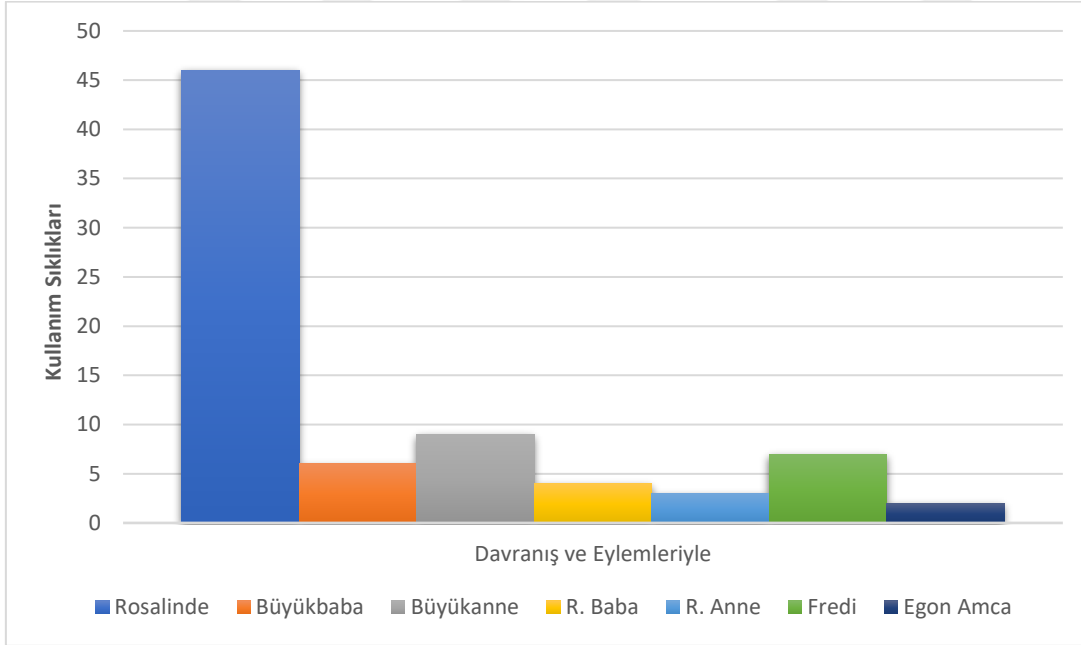
Christine Nöstlinger’in Aklından Düşünceler Geçen Çocuk Romanında Karakterlerin Geliştirilme Yolları

Kişiler	Karakter Geliştirme Yolları	Davranış ve Eylemleriyle	Konuşmalarıyla	Fiziksel Özellikleriyle	Diğer Karakterlerin Yorumuyla	Yazarın Yorumuyla
Rosalinde		46	21	-	1	3
Büyükbaba		6	12	-	2	-
Büyükanne		9	12	-	3	2
Rosalinde’nin babası		4	5	-	1	-
Rosalinde’nin annesi		3	5	-	-	1
Fredi		7	8	-	-	1
Egon Amca		2	1	-	-	-
Toplam		77	64	0	7	7

Tablo 17 incelendiğinde, Christine Nöstlinger’in *Aklından Düşünceler Geçen Çocuk* adlı kitabındaki kişilerin en çok “*Davranış ve Eylemleriyle*” geliştirildiği görülmektedir. “*Fiziksel Özellikleriyle*” yolu ise hiç kullanılmamıştır. Geliştirilme yollarının kullanım sıklıklarına bakıldığında “*Yazarın Yorumuyla*” ve “*Diğer Karakterlerin Yorumu*”nun birbiriyle aynı sıklıkta kullanıldığı görülmektedir. Kitapta kişilerin “*Konuşmalarıyla*” da önemli bir sıklıkta geliştirildiği görülebilir. Kitabın baş kişisi, en çok geliştirilen karakter olarak karşımıza çıkmaktadır. Yazarın diğer kitaplarıyla birlikte değerlendirildiğinde yan kişilerin baş kişiye oranla daha az bir sıklıkta geliştirildiği görülmektedir.

Grafik 5. Christine Nöstlinger'in Aklından Düşünceler Geçen Çocuk Romanında Kişilerin Geliştirilme Sıklıkları ve Oranları

Grafik 6. Christine Nöstlinger'in Aklından Düşünceler Geçen Çocuk Romanında Davranış ve Eylemleriyle Geliştirme Yolunun Kişilerde Kullanım Sıklığı

Grafik 5 ve 6 birbiriyle ilgili olacak şekilde incelendiğinde baş kişinin diğer 6 yan kişinin toplam geliştirilme sıklığına çok yakın bir oranda geliştirildiği

görülmektedir. Baş kişi, bu kitapta olayların merkezindedir ve yazarın diğer kitaplarındaki baş kişilerin geliştirilme oranına bakıldığında diğer kitapların baş kişilerin geliştirilmesinin bu kitaba göre daha az olduğu görülmektedir. Kitabın konusunun genelde baş kişinin yaptıkları ve onun aklından geçenler olduğu dikkate alınırsa baş kişinin bu kadar ön plana çıkması açıklanabilir. Bu nedenle “*davranış ve eylemleriyle*” geliştirilme yolunda da veriler bu görüşü destekler niteliktedir. Baş kişi, yan kişilerin toplamından daha fazla sıklıkta *davranış ve eylemleriyle* geliştirilmiştir.

Aşağıda karakterle geliştirme yollarından örnekler sunularak okurun yaşam ve çocuk gerçekliklerini görmesine olanak sağlanmaya çalışılmıştır:

Rosalinde: Rosalinde 10 yaşında, ailesi ve aile büyükleriyle aynı evde yaşayan, hayal gücü çok geniş bir kızdır. Kendini ve çevresini sürekli sorgular ve sonuçlara ulaşır. Düşünmek onun en önemli bulduğu eylemdir:

“Rosalinde odasına gider, büyük aynanın karşısına geçer ve hem düşünür, hem aynadaki Rosalinde’ye bakar. Rosalinde bir saat öylece oturur ve düşünür de düşünür.” (s. 10) (*Davranış ve eylemleriyle.*)

Büyükbabasıyla aralarında geçen bir diyalogdan sonra büyükbabasının şaşkınlığı üzerine verdiği yanıt onun değişime açık olduğu ve değişimi sevdiğinin göstergesidir:

“Büyükbaba kelini kaşıyarak Rosalinde’ye bakar. “Seni tanıyamıyorum! Tamamen değişik biri oldun!”

“Bu bir iltifat mı?” diye sorar Rosalinde. (s. 17) (*Konuşmalarıyla*)

Adının anlamının ıhlamur ağacı olduğunu öğrendikten sonra davranış ve düşünceleri, hayal gücünün ne kadar geniş olduğunu yansıtmaktadır:

(...)Hem kuşlar, dallarıma yuva yapabilir, diye düşündü Rosalinde. Pembe beyaz desenli yumurtaları olan pembe yuvalar. Anne kuş, pembe beyaz desenli yumurtaların üstüne oturup kuluçkaya yatar. Kırmızı gagalı pembe renkli altı tane yavru yumurtadan çıkar. Sonra kedi gelir ve ahududu renkli gövdemden yukarı tırmanır. Kuş yuvasına gitmek ister. (...)Ama kedi bu hışırtılı fısıltıyı anlamaz. Sürünmeye devam eder. Her an kuş yuvasına atlayabilir. Eğer pembe ıhlamur ağacı hemen bir şey yapmazsa altı kuş yavrusunun hayatı sönecek. (...)

“Aman Tanrım, Rosalinde, neyin var?” diye bağırır babası. “Sıtma nöbetine mi yakalandın? Yoksa başka bir şeyin mi var?”

Rosalinde halının üstünde oturmuş, kafasını kollarını sallamakta, bacaklarını silkeleyip durmaktadır.

“Kediyi aşağıya yuvarlamaya çalışıyorum.” der. (s. 34) **(Davranış ve eylemleriyle-konuşmalarıyla)**

Adının başka ağaçların adları da olabileceğini söylediği büyükbabasının “Ama onlar kişi adı değil ki!” diye yorumda bulunması üzerine onların düşüncesiz olduğundan yakınır:

“Rosalinde susar. Bazı insanların, hatta büyükbabası gibi akıllı insanların bile en basit düşünceleri akıllarına getiremediklerini düşünür. “ (s. 38) **(Davranış ve eylemleriyle)**

Birkaç gündür başlayan unutkanlığından kendisine önceleri kızgındır ama neden unutabileceğini veya unutmayabileceğini çeşitli yollarla deneyip öğrendikten sonra kendi kişiliğiyle yüzleşir ve değişim için kararlı olduğunu vurgular:

Rosalinde gazeteyi almamıştır. Unutmuştur.
“Napım, beynimde yanlış kıvrımlar var,” diye özür diler Rosalinde. “Ama yarın,” der, “yarın gazeteyi kesinlikle unutmayacağım. Şu antan itibaren doğuştan gelen hatalarımla başa çıkmaya kararlıyım.” (s. 56) **(Davranış ve eylemleriyle - Konuşmalarıyla)**

Yakın arkadaşı olan Fredi, ileride onun futbolcu olamayacağını, çünkü kız olduğunu söyler. Rosalinde çok öfkelenir:

“Bunun üzerine Rosalinde, “Seni aptal, seni!” diye bağırır öfkeyle. “Üç metre yükseklikten trampleden atlamaya cesaret eden kim? Ben miyim, yoksa sen mi? Kim kestane ağacına tırmanıyor? Ben mi yoksa sen mi?” (s. 63) **(Konuşmalarıyla)**

Büyükbaba: Rosalinde’nin akafasındaki düşünceleri okuyabildiği söyleyen anlayışlı bir büyükbabadır. Büyükanneyle aralarında geçen, ütünün tamiratı üzerine yaptıkları konuşmadan sonra büyükanneye bilgece bir yanıt verir:

Büyükbaba ona, bir kafanın içindeki düşüncelerle bir ütünün karşılaştırılamayacağını söyler. Ütüler büyük, sert ve sağlamdır. Düşüncelerse nazik, şeffaf ve yumuşak. Düşünceler için üstünde tek bir toz parçası bile bulunmayan gözlük gerekir. (s. 12) **(Konuşmalarıyla)**

Unutkan olduğu için canı sıkılan Rosalinde’yi büyükbabası yine bilgece sözlerle avutur:

Büyükbaba Rosalinde’yi avutur. Ona göre, Rosalinde gibi unutkan olan bir yığın akıllı, bilgili, zeki insan vardır.

“Hatta bazen,” der büyükbaba, “unutkanlık dahi olmanın bir belirtisidir!” “ Çok önemli şeyleri düşünmek zorunda kalan biri bazı ufak tefek şeyleri unuttur elbette!” (s. 53) (*Konuşmalarıyla*)

Romandaki Karakterlerin Özelliklerinin İncelenmesi

Tablo 18

Christine Nöstlinger'in Aklından Düşünceler Geçen Çocuk Romanında Karakterlerin Özellikleri

	Açık	Kapalı	Durağan	Devingen
Rosalinde	■			■
Büyükbaba		■	■	
Büyükanne		■	■	
Rosalinde'nin babası		■	■	
Rosalinde'nin annesi		■	■	
Fredi		■		■
Egon Amca		■	■	

Tablo 18 incelendiğinde sadece kahramanın açık ve devingen olarak kurgulandığı görülmektedir. Bu sonuç karakter geliştirme yollarında ortaya çıkan sonuçla da örtüşür. Baş kişinin geliştirilme sıklığının fazlalığı onun okura açıkça tanıtıldığını göstermektedir. En çok geliştirilen kişi olarak okurun karşısına çıkan Rosalinde, açık ve davranış ve düşüncelerinde gösterdiği değişimlerle de devingen bir karakterdir. Diğer bir devinden karakter ise arkadaşı Fredi'dir. Az geliştirilmiş olmasına rağmen Fredi davranış ve düşüncelerinde değişim göstererek devingen olmuştur. Beş karakter ise çok fazla okura tanıtılmadan ve değişim göstermeden kurgulanmışlardır.

Tablo 19

Christine Nöstlinger'in Aklından Düşünceler Geçen Çocuk Romanında Kişilerin Kişilik Özellikleri

	Rosalinde	Büyükbaba	Büyükanne	Rosalinde'nin babası	Rosalinde'nin annesi	Fredi	Egon Amca
Açıksözlü	☐	☐				☐	
Sorgulayıcı	☐	☐					
Dengeli/Düzenli	☐						
Şüpheli	☐	☐					
Çıkarıcı			☐				
Hükmedici/otoriter			☐	☐			
Çözüm odaklı	☐	☐				☐	
Şiddet eğilimli							
Alıngan	☐						
İnsancıl/Duyarlı/Düşünceli/Anlayışlı	☐	☐		☐	☐	☐	
Anlayışsız/Düşüncesiz/Bencil							
Önyargılı						☐	
İnatçı	☐		☐			☐	
Konuşkan	☐	☐	☐				
Meraklı	☐			☐	☐	☐	☐
Öfkeli/Sinirli/Sert/Ciddi			☐	☐			
Sakin	☐	☐			☐		
Neşeli/Hareketli/Şakacı	☐		☐				☐
Özgüvenli	☐						
Yardımsever	☐		☐			☐	

(Devam ediyor)

Tablo 19 (Devam)

Christine Nöstlinger'in Aklından Düşünceler Geçen Çocuk Romanında Kişilerin Kişilik Özellikleri

	Rosalinde	Büyükbaba	Büyükanne	Rosalinde'nin babası	Rosalinde'nin annesi	Fredi	Egon Amca
Hırslı	☐		☐				
Kararlı	☐						
Özverili/Tutumlu							
Yaratıcı/Düş gücü yüksek	☐	☐					
Çocuklara sorumluluk veren, onların haklarını bilen							
Merhametli/Ayrımcılık Yapmayan							
Dürüst	☐					☐	
Sorumluluk Sahibi	☐					☐	
Alaycı		☐					☐
Yalancı			☐				

Tablo 19'a bakıldığında, baş kişi olan Rosalinde'nin "*Açıksözlü, dengeli, sorgulayıcı, şüpheli, çözüm odaklı, düşünceli, inatçı, konuşkan, meraklı, özgüvenli, sakin, neşeli, özgüvenli, yardımsever, kararlı, yaratıcı, dürüst ve sorumluluk sahibi*" gibi olumlu özellikleri, onu örnek alınabilecek, davranışları ve düşünceleri içselleştirilebilecek bir kişi olmasını olanaklı kılmıştır. Bu kadar özelliğinin yanı sıra "*alınan*" davranışları onun nihayetinde bir çocuk olduğunu unutturmaz. Bu da çocuğu çocuk gerçekliğine yaklaştırmaktadır. Büyükbabanın, Rosalinde'ye benzer olumlu özellikleri vardır. Yapıtta bu özelliklerini gösteren konuşmalar yapmaktadır. Büyükbabanın, olumsuz olarak algılanabilen

“*alaycı*” özelliği ise şakacı olarak yorumlanmalıdır. Duruma uygun küçük takılmalarla karşıdaki kişiyi yatıştıran bir tavrı vardır. Büyükannenin olumlu özelliklerini yanında “*yalancı ve öfkeli*” özellikleri de göze çarpar. Öfkesi genelde büyükbabayadır ve istediğinin yapılması için yalan söylediği zamanlar olmuştur. Fredi ise olumlu özellikler sergilerken “*kızların bazı şeyleri yapamayacağı*” önyargısı onun toplumsal bir gerçeği yansıtmaya olanak sağlar. Görüldüğü gibi, yaşamda olabilecek karakterlere ilişkin birçok ipucu karakterler aracılığıyla yansıtılmaktadır.

Romandaki Karakterlerin Çocuk ve Yaşam Gerçekliğini Yansıtmasının ve Çocuğun Eşduyum Kurabileceği Özellikleri Taşımasının Belirlenmesi

Tablo 20

Christine Nöstlinger'in Aklından Düşünceler Geçen Çocuk Romanında Yer Alan Çocuk ve Yaşam Gerçeklikleri

Yaşam Gerçeklikleri	Aklından Düşünceler Geçen Çocuk	Çocuk Gerçeklikleri	Aklından Düşünceler Geçen Çocuk
Ekonomik sıkıntı	☐	<i>Duygusalılık</i>	☐
Yoksulluk		<i>Cinsellik</i>	
Küçük yaşta çalışma		<i>Farklılıklar</i>	☐
Kötü insanlar		<i>Düş kırıklıkları</i>	☐
İyi insanlar	☐	<i>Başarısızlıklar</i>	☐
Ölüm	☐	<i>Akran zorbalığı</i>	
Hastalık			
Kültür farklılığı			
Akraba sorunları	☐		
Sömürü			
Şiddet			
Boşanma			
Gelenekler			
Çatışmalar	☐		
Eğitim sistemi bozuklukları	☐		
Terör/savaş			
Madde bağımlılığı			
Çevre sorunları			
Sigara/alkol			

Tablo 20'e bakıldığında çocuğun okuma eylemi süresince yaşamsal gerçekliklerle ve çocuk gerçekliğiyle bulunduğu görülmektedir. Büyükbabanın ve büyükannenin evdeki eşyaları tamir etme ve yenisini almaları konusundaki düşünceleri ve davranışları ekonomik sıkıntıya; Rosalinde gibi, her konuda olumlu düşünebilen, canlı sevgisi üst düzey olan bir karakter iyi insanlara; Rosalinde'nin sevilmediğini düşündüğü dönemlerde ölümü sık sık düşünüp bunun provasını kafasında yapması ve ölümün sonrasında yaşanabilecekleri hayal etmesi ölüme; aile büyükleri arasında yaşanan sıkıntılar akraba sorunlarına; bütün bireyler arasında yaşanan sorunlar çatışmalara; Rosalinde'nin eğitim sistemindeki sıkıcılığı fark etmesi eğitim sorunlarına; Fredi'yle birbirleri hakkında düşündükleri duygusallığa; bireylerin yaşça ve çağca farklı davranışları, her olayda farklı düşünmeleri farklılıklara; okulda arkadaşlarıyla yaşadıkları, genel olarak insanların davranışlarına tepkisi düş kırıklıklarına örnek gösterilebilir.

LOLLIPOP – CHRISTİNE NÖSTLİNGER

Romandaki Baş Kişi ve Yan Kişilerin Belirlenmesi

Kahraman: Lollipop(Victor)

Yardımcı kahramanlar: Lollipop'un annesi, Lollipop'un ablası, Heidegunde Gonsel, Lollipop'un büyükannesi, Otto, Tommi, Bayan Ehrenreich, Eveline, Egon,

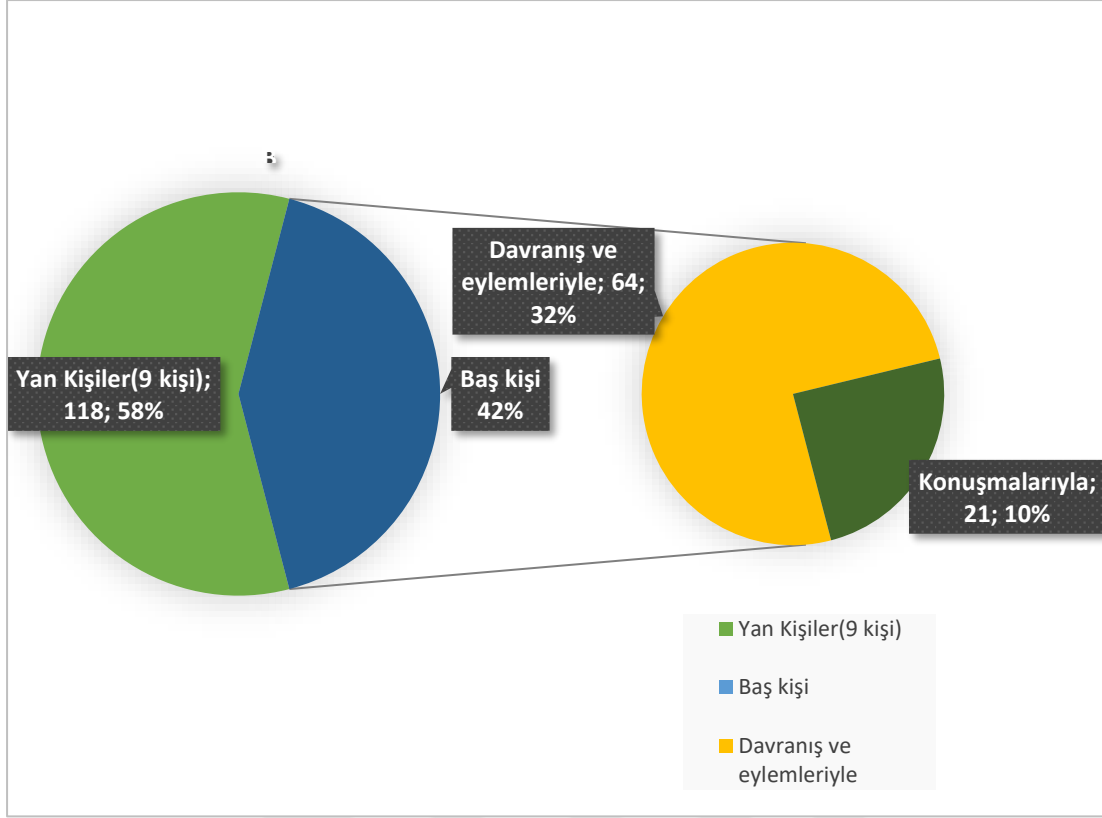
Romandaki Kişilerin Geliştirilme Yollarının İncelenmesi

Tablo 21

Christine Nöstlinger'in Lollipop Romanında Karakterlerin Geliştirilme Yolları

Kişiler	Karakter Geliştirme Yolları	Davranış ve Eylemleriyle	Konuşmalarıyla	Fiziksel Özellikleriyle	Diğer Karakterlerin Yorumuyla	Yazarın Yorumuyla
Lollipop		64	21	-	1	6
Lollipop'un annesi		6	8	-	-	-
Lollipop'un ablası		12	8	-	-	-
Heidegunde Günsel		7	9	-	-	1
Lollipop'un büyükannesi		13	11	-	-	1
Otto		11	10	-	-	2
Tommi		5	1	-	-	-
Bayan Ehrenreich		2	1	-	-	1
Eveline		5	4	-	-	1
Egon		2	3	-	-	-
Toplam		127	76	0	1	12

Tablo 21'e göre, Christine Nöstlinger'in *Lollipop* adlı kitabındaki kişilerin en çok “*Davranış ve Eylemleriyle*” geliştirildiği görülmektedir. “*Fiziksel Özellikleriyle*” geliştirme yolu ise hiç kullanılmamıştır. “*Diğer Karakterlerin Yorumu*” ise bir kez kullanılarak en az kullanılan 2. geliştirme yolu olmuştur. Kitapta kişilerin “*Konuşmalarıyla*” da önemli bir sıklıkta geliştirildiği görülmektedir. Kitabın baş kişisi en çok geliştirilen kişi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Grafik 7. Christine Nöstlinger'in Lollipop Romanında “Davranış ve eylemleriyle” ve “Konuşmalarıyla” Geliştirme Yollarının Kullanım Sıklığı

Kitapta karakterlerin en çok “davranış ve eylemleriyle” ve “konuşmalarıyla” geliştirildiği dikkate alınırsa bunların karakter arasındaki dağılımını ve kahramanın kitaptaki rolünü daha iyi görmek olanaklıdır. Kahraman “davranış ve eylemleriyle” ve “konuşmalarıyla” 85 defa geliştirilirken yan kahramanlar da “davranış ve eylemleriyle” ve “konuşmalarıyla” toplamda 118 defa geliştirilmişlerdir. Kahramanın “davranış ve eylemleriyle” ve “konuşmalarıyla” geliştirilmesinin kendi içindeki oranı ise %32 “davranış ve eylemleriyle” ve %10 da “konuşmalarıyla” olmuştur.

Aşağıda karakterle geliştirme yollarından örnekler sunularak okurun yaşam ve çocuk gerçekliklerini görmesine olanak sağlanmaya çalışılmıştır:

Lollipop: Asıl adı Victor Emmanuel olan, hayal gücü geniş, inatçı, 11 yaşında bir çocuktur. Adını beğenmediği için arayışlara girmiştir ve hatta bunun için kendisini çok seven komşularına bile sormuştur:

İtalyan kralı olmadığına göre, Lollipop’a yeni bir ad gerekiyordu. Aklına bir sürü ad gelmişti ama o her şeyin kuralına göre olmasını istiyordu. “İnsan kendisine isim koymaz, bir başkası koyar,” diyordu kendi kendine. (s. 13) **(Konuşmalarıyla-yazarın yorumuyla)**

Kendine Lollipop adını koyduktan sonra adını kabul ettirme çabaları onun inatçılığını ve de kararlılığını ortaya koyar:

Lollipop her ders arasında dersten önce ve dersten onra öğretmene, adının artık Lollipop olduğunu başka adı olmadığını söyleyip duruyordu. Ama hiçbir işe yaramıyordu. Öğretmeni hep “Victor Emmanuel” diyordu ona. Lollipop’un sabrı tükenene dek böyle sürdü bu. Victor diye çağrıldığında yerinden kalkmadı. Victor Emmanuel’den bir şey istendiğinde hiç cevap vermedi. İki haftadan fazla sürdü bu mücadele. (...) Geçüncü hafta Perşembe günü okuma dersinin olduğu ikinci saatte öğretmeni pes etti. Sınıfta masal okuyorlardı. Lollipop da burnunu karıştırarak pencereden dışarı bakıyordu. O sırada öğretmen “Lollipop dışarı bakmaktan vazgeç, dersi dinle ve burnunu karıştırma!” dedi birdenbire. (s. 17) **(Davranış ve eylemleriyle)**

Düş gücünün de etkisiyle yeşil şekerleri saydam olana kadar emip onların ardından bakınca herkese her istediğini yaptırdığını düşünüyordur:

Lollipop’a, biraz gizemli ama ara sıra kullandığı bir yolu denemekten başka bir seçenek kalmamıştı: Yeşil şekerden bakmak. Lollipop bunu tesadüfen keşfetmişti. Numun için üstünde Lollipop/Made İn USA yazılı yeşil bir şekere ihtiyacı vardı. Onu iki yanından özenle yalaması gerekiyordu. Öyle yalamalıydı ki küçülmeden incelmeliydi. Sonra da Lollipop bu ince şeffaf Lollipop’u bir gözüne tutup ötekini kısarak şekerin içinden kime bakmışsa o kişi Lollipop’un her istediğini yapıyordu. (s. 26) **(Davranış ve eylemleriyle)**

Sorumluluk almayı pek sevmeyişi büyükannesi ona bakmayı bırakıp başkasının yanında çalışmaya başladığında ortaya çıkar:

“(…) Kötü olan büyükannesinin yalnızca haftada üç gün evde bulunmaması değildi. Ayrıca korkunç şeyler yapmasını istiyorlardı ondan! Öğleyin oluldan çıkınca çabucak eve gitmesi ve ısıncaya kadar çorbayı karıştırması gerekiyordu. Bulaşık kabını lavaboya koyması ve su doldurması gerekiyordu. Karışık Otto’ya da gitmesi gerekiyordu. Ama patates çuvalının üstüne oturmak ve yeşil Lollipop yalamak için değil; tam tersine un, çamaşır tozu, şeker, pirinç gibi bir yığın saçma şey almak için. Hatta ondan ayakkabıları tamirciden alması ve örtüleri temizlemeye götürmesi bile istenmişti. (S.33) **(Yazarın yorumuyla)**

Evelin çıkarları için onu kullanıyordur ve Lollipop da onun isteklerine yetişebilmek için arkadaşlarından borç alır sürekli. Aldığı harçlık belli olduğu için ödeyemez. Bir süre sonra arkadaşı kapıya geldiğinde parasını istemek için, o da büyükannesinin evde bıraktığı cüzdanından para alır ve arkadaşına borcunu öder:

“Egon karşısında durmuş, elini uzatmış beklerken, Lollipop büyükannenin para çantasını aldı ve ona yirmi dört şilini ödedi.” (s. 48) *(Davranış ve eylemleriyle)*

Arkadaşı Heidegunde ile arasında geçen bir konuşmadan sonra büyükannesinin temizliğe gittiğini söylemek istemez ve türlü yalanlar uydurur. Günler geçip yalanlar tek tek ortaya çıkınca çok öfkelenir ve doğruyu söyler:

“Benim bir büyükannem var,” diye bağırdı Lollipop ve ardından o yüksek, titrek, gözyaşlı kahkahasını patlattı. “Ama o, hastabakıcı değil ve yarın ziyaretinize gelemeyecek; çünkü sizler temizlikçi kadınların aptal, para düşkünü ve sinsî olduğunu söylediniz!” (s. 48) *(Konuşmalarıyla-davranış ve eylemleriyle)*

Otto: Emekli, çocukları çok seven bir market sahibi olan Otto, çocuklara yardım etme ve onlara akıl vermede önemli bir rol üstlenir. Lollipop’un karşı apartmanın camından görüp arkadaşlık kurmak istediği kişiye ulaşabilmek için Lollipop’un ona söylediği isimleri alır ve onları bütün komşulara sorar:

Karışık Otto bu sorunu çözeceğine söz verdi. Çevreden bir sürü kişi ona geliyor ve onunla sohbet etmeyi seviyorları “Lollipop” dedi Otto, “yarın okul dönüşü uğradığında sana haber veririm. Sonra da bir kağıda “Hodina, Buns, Kronberger” yazıp onu cam tezgahdaki listelerin yanına koydu. (s. 21) *(Konuşmalarıyla-davranış ve eylemleriyle)*

Çocukların hayal güçlerini besleyen konuşmalarıyla ön plana çıkar:

“Karışık Otto çok güzel ıslık çaldığını söylüyordu. Gelecekte ıslık sanatçılığını meslek seçmesini hararetle önerdi.” (s. 71) *(Davranış ve eylemleriyle)*

Her zaman onlara yardım etmek ister, tek bakışta bile onların derdi olduğunu anlayabilir:

“Bana derdini anlatmak istemez misin? diye sordu Karışık Otto.” (s. 86)
(*Konuşmalarıyla*)

Lollipop’ın doğum günü 25 Aralık’tır ve Noel kutlamalarıyla hep arada kayınıyordur ama Lollipop hep bir doğum günü partisi istemiştir gönlünce kutlayacağı:

Karışık Otto’ya bu doğum günü adaletsizliğinden ve doğum günü partisine duyduğu özlemden söz etti. Bir gün Karışık Otto da ona şöyle dedi: “Lollipop, galiba gittikçe yaşılanıyorsun ve düş gücün azalıyor. Oysa, bu hiç de büyütülecek bir konu değil. Adını değiştiren biri doğum gününü de değiştirebilir. 1 Nisan’a ne dersin? Üstelik 1 Nisan bir hafta sonra. !”(s. 96) (*Konuşmalarıyla*)

Romandaki Karakterlerin Kişilik Özelliklerinin İncelenmesi

Tablo 22

Christine Nöstlinger'in Lollipop Romanında Karakterlerin Özellikleri

	Açık	Kapalı	Durağan	Devingen
Lollipop	☑			☑
Lollipop'un annesi		☑		☑
Lollipop'un ablası		☑		☑
Heidegunde Gonsel		☑		☑
Lollipop'un büyükannesi	☑			☑
Otto		☑	☑	
Tommi		☑		☑
Bayan Ehrenreich		☑	☑	
Eveline		☑	☑	
Egon		☑	☑	

Tablo 22'deki açık ve devingen karakterlere bakıldığında, bu karakterlerin en çok geliştirilen karakterler olduğu görülmektedir. Bu karakterlerden biri baş kişi Lollipop, diğeri ise yan kişilerden olan büyükannedir. Kitap boyunca karakter özellikleriyle ilgili açık bilgiler vardır ve olaylar karşısında davranışları, düşünceleri değişim göstermiştir. Lollipop'un anne ve babası, sonradan yakın arkadaşı olan Heidegunde ve Tommi kitap boyunca okuyucuya çok tanıtılmamıştır ancak karakterlerinde davranış ve düşünce değişiklikleriyle devingen bir yapıda kurgulanmışlardır. 4 karakter de kapalı ve durağan özelliklerle kurgulanmışlardır. Bu karakterlerden Otto olumlu özellikleriyle ön plana çıkmıştır ancak durağan olmasının sebebi bu özelliklerini korumasıdır.

Tablo 23

Christine Nöstlinger'in Lollipop Romanında Kişilerin Kişilik Özellikleri

Kişiler	Lollipop	Lollipop'un annesi	Lollipop'un ablası	Heidegunde Gonsel	Lollipop'un büyükannesi	Otto	Tommi	Bayan Ehrenreich	Eveline	Egon
Açıksözlü	☐		☐	☐		☐		☐	☐	
Sorgulayıcı	☐	☐	☐	☐	☐	☐				
Dengeli/Düzenli	☐			☐	☐	☐				
Şüpheli	☐			☐						
Çıkarıcı									☐	
Hükmedici/otoriter			☐							
Çözüm odaklı	☐				☐	☐				
Şiddet eğilimli										
Alıngan							☐	☐		
İnsancıl/Duyarlı/Düşünceli/Anlayışlı	☐	☐		☐	☐	☐		☐		
Anlayışsız/Düşüncesiz/Bencil									☐	
Önyargılı	☐									☐
İnatçı	☐		☐	☐						
Konuşkan	☐			☐				☐		
Meraklı	☐			☐	☐					
Öfkeli/Sinirli/Sert/Ciddi			☐							
Sakin	☐						☐			
Neşeli/Hareketli/Şakacı				☐		☐				
Özgüvenli									☐	

(Devam ediyor)

Tablo 23 (Devam)

Christine Nöstlinger'in Lollipop Romanında Kişilerin Kişilik Özellikleri

Kişiler	Lollipop	Lollipop'un	Lollipop'un	Heidegunde	Lollipop'un	Otto	Tommi	Bayan	Eveline	Egon
Kişilik Özellikleri		annesi	ablası	Gunsel	büyükannesi			Ehrenreich		
Yardımsaver	☑			☑	☑	☑				
Hırslı	☑									
Kararlı	☑					☑				
Özverili/Tutumlu		☑			☑					
Yaratıcı/Düş gücü yüksek	☑					☑				
Çocuklara sorumluluk veren, onların haklarını bilen					☑	☑				
Merhametli/Ayrımcılık Yapmayan	☑	☑		☑		☑				
Dürüst	☑			☑	☑	☑		☑		
Sorumluluk Sahibi	☑		☑		☑	☑				
Alaycı									☑	
Yalancı	☑								☑	

Tablo 23'e bakıldığında, kahraman olan Jakob'un “*Açıksözlü, dengeli, sorgulayıcı, şüpheci, çözüm odaklı, düşünceli, inatçı, konuşkan, meraklı, sakin, yardımsaver, hırslı, kararlı, yaratıcı, dürüst ve sorumluluk sahibi*” gibi olumlu özellikleri, çocuğun karakterle eşduyum kurabilmesi, karakter aracılığıyla olumlu davranışlar edinmesi ve yaşama ilişkin bakış açıları oluşturabilmesi açısından önemlidir. “*Yalancı*” özelliği ise büyükannesiyle ilgili ve aldığı paralara ne olduğuyla ilgili konuşmalarında ortaya çıkmıştır. Bu durumu vicdan azabı da çekerek daha sonra düzeltmiştir ve doğruları söylemiştir. Korku ve utancın etkisiyle yalan söylemiştir de denilebilir. Kitapta baş kişiye en yakın özelliklerde

kurgulanan karakter Heidegunde Günsel'dir. Birkaç olayda yer alıp bu kadar özelliği taşıması Lollipop'u değişime götüren kişi olmasıyla açıklanabilir. Birçok özelliğiyle tanınan, açık bir karakter olan Büyükanne ve kapalı kurgulanan Otto da benzer olumlu özelliklerle ön plandadır. Abla karakteri ve Eveline daha çok olumsuz bir yapıyla kurgulanmıştır. Dikkat çeken olumsuz özellikler “*çıkarıcı, bencil, otoriter*” olmalarıdır.

Romandaki Karakterlerin Çocuk ve Yaşam Gerçekliğini Yansıtmasının ve Çocuğun Eşduyum Kurabileceği Özellikleri Taşımasının Belirlenmesi

Tablo 24

Christine Nöstlinger'in Lollipop Romanlarında Yer Alan Çocuk ve Yaşam Gerçeklikleri

Yaşam Gerçeklikleri	Lollipop	Çocuk Gerçeklikleri	Lollipop
Ekonomik sıkıntı	☐	<i>Duygusallık</i>	☐
Yoksulluk		<i>Cinsellik</i>	
Küçük yaşta çalışma		<i>Farklılıklar</i>	☐
Kötü insanlar	☐	<i>Düş kırıklıkları</i>	☐
İyi insanlar	☐	<i>Başarısızlıklar</i>	☐
Ölüm		<i>Akran zorbalığı</i>	
Hastalık			
Kültür farklılığı			
Akraba sorunları	☐		
Sömürü			
Şiddet			
Boşanma	☐		
Gelenekler	☐		
Çatışmalar	☐		
Eğitim sistemi bozuklukları			
Terör/savaş			
Madde bağımlılığı			
Çevre sorunları			
Sigara/alkol			

Tablo 24'e bakıldığında çocuğun yaşamsal gerçekliklerle ve çocuk gerçekliğiyle buluştuğunu görmek olanaklıdır. Lollipop'un doğum günü partisi istemesi ve ama annesinin o ay sıkışık olduğunu söylemesi, Büyükanne'nin ileri yaşına rağmen evlere temizliğe gitmesi ekonomik sıkıntıya; çıkarıcı olup insanları kullanan Eveline kötü insanlara; yardım sever olan Heidegunde ve ailesi iyi insanlara; aile içinde yaşanan problemler akraba sorunlarına; Lollipop'un babasının boşandıktan sonra başkasıyla evlenmesi boşanmaya; kitaptaki herkesin farklı yaşam biçimleri ve görüşleri olması ve bunları uygulaması gelenekler ve farklılıklara; aile içi sorunlar, arkadaşlar arasındaki sorunlar çatışmalara; Lollipop'un Eveline'e aşık olması, onunla o kadar ilgilendikten sonra Eveline'in davranışları duygusallık ve düş kırıklıklarına, Lollipop'un yaşama dair korkuları ve bazı olaylarda başarısızlıkları başarısızlığa örnek gösterilebilir.

MİYASE SERTBARUT’UN ÇOCUK ROMANLARININ İNCELENMESİ

KAPİLAND’IN KOBAYLARI – MİYASE SERTBARUT

Romandaki Baş Kişi ve Yan Kişilerin Belirlenmesi

Baş kişi: Hayri (Marjinal)

Yan kişiler: Mehtap (Marjinal’in kız arkadaşı), Sevda Hanım (Edebiyat öğretmeni), Büyükbaba (Marjinal’in büyükbabası), Zafer Bey (Müdür yardımcısı), Ekrem Bey (Biyoloji Öğretmeni), Çetin Bey (Müdür), Ezgi (Öğrenci), Burhan (Öğrenci), Yiğit (Öğrenci)

Romandaki Kişilerin Geliştirilme Yollarının İncelenmesi

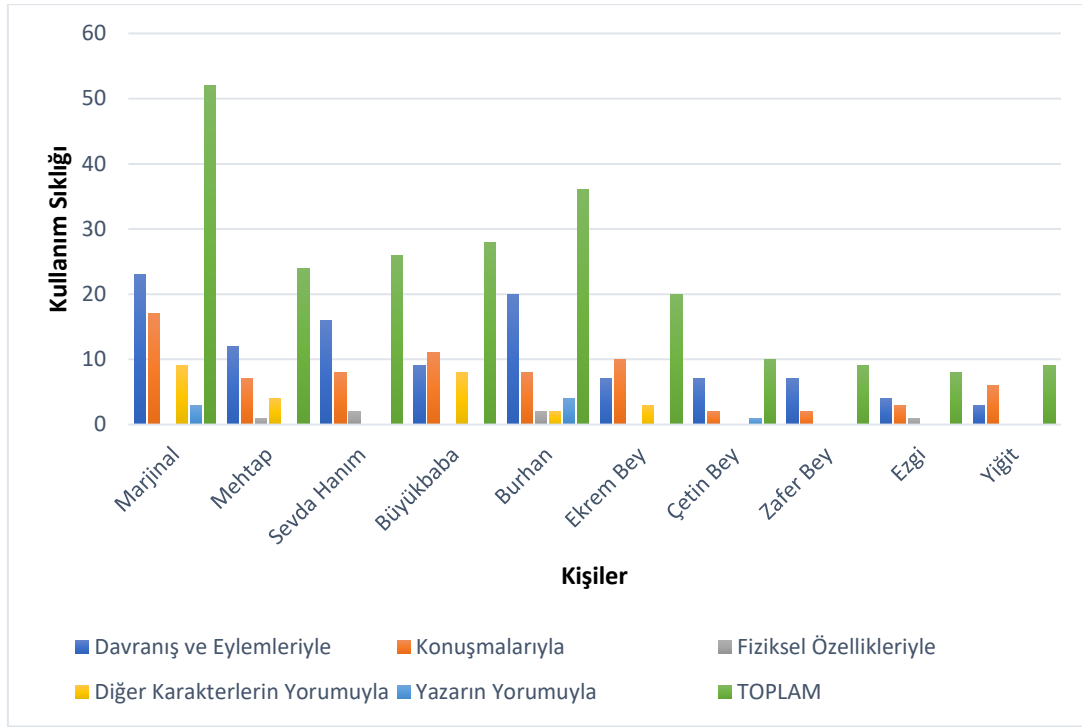
Tablo 25

Miyase Sertbarut'un Kapiland'ın Kobayları Romanında Karakterlerin Geliştirilme Yolları

Karakter Geliştirme Yolları Kişiler	Davranış ve Eylemleriyle	Konuşmalarıyla	Fiziksel Özellikleriyle	Diğer Karakterlerin Yorumuyla	Yazarın Yorumuyla
Marjinal	23	17	-	9	3
Mehtap	12	7	1	4	-
Sevda Hanım	16	8	2	-	-
Büyükbaba	9	11	-	8	-
Ekrem Bey	7	10	-	3	-
Çetin Bey	7	2	-	-	1
Zafer Bey	7	2	-	-	-
Ezgi	4	3	1	-	-
Yiğit	3	6	-	-	-
Burhan	20	8	2	2	4
Toplam	108	74	6	26	8

Tablo 25'ten elde edilen sonuçlar incelendiğinde, Miyase Sertbarut'un *Kapiland'ın Kobayları* adlı kitabındaki kişilerin en çok “*Davranış ve Eylemleriyle*” geliştirildiği görülmektedir. En az kullanılan geliştirme yolunun ise ‘*Fiziksel Özellikleriyle*’ olduğu görülmektedir. Geliştirilme yollarının kullanım sıklıklarına bakıldığında “*Yazarın Yorumuyla*”nın da benzer biçimde az kullanıldığı görülür. Kitapta kişilerin “*Konuşmalarıyla*” da önemli bir sıklıkta geliştirildiği görülmektedir. Kitabın konusu, karakterlerin yaşları ve olayların geçtiği yer/yerler dikkate alınırsa karşılıklı konuşmaların sıklığını da anlamlandırmak olanaklı olur. Okul ortamı ve öğrencilerin birbirleriyle/çevreleriyle olan ilişkileri temelinde kurgulanan bir kitapta konuşmaların önemli yer aldığı söylenebilir. Kitabın baş kişisi en çok geliştirilen kişi olarak okuyucuyla buluşmaktadır. Bu durumun, Marjinal'in olayların merkezinde olmasının doğal bir sonucu olduğu söylenebilir.

Mehtap, kitabın 2. önemli kişisi olarak kurgulanmıştır. Ancak kitabın yan kişilerinden olan Burhan'ın farklı yollarla geliştirilerek Marjinal'in geliştirilme sıklığına yakın bir değerde olduğu ve Mehtap'tan daha fazla okura tanıtıldığı görülmektedir. Bu durumun, Burhan'ın konumu, davranışları ve değişimi ile ilgili olabileceği öngörülebilir. Burhan'ın kitapta sözü edilen Anti-Row içeceğini bilinçsizce tüketmesi ve bunun çok ciddi sonuçlar doğurması, davranışlarının nedenlerinin ardında ailesinin davranışları, kitabın sonunda önyargılı bir kişilik yapısından sıyrılması gibi önemli durumlar, yazarın örtük olarak iletmek istediklerini yansıttığı için Burhan sıklıkla okurun karşısına çıkmıştır. Sevda Hanım karakterinin ise- Burhan gibi yan kişi olmasına rağmen- sıklıkla geliştirildiği görülmektedir. Bu durum da konumu, turum ve davranışları ile açıklanabilir. Kitapta öğretmen olarak kurgulanan Sevda Hanım, öğretmenlerin öğrencilere olumlu ve iyi bir rehber olması iletiminden hareketle sorgulayıcı, sorumluluk sahibi, yol gösterici olmuştur. Kitapta da Sevda Hanım'ın olaylar karşısındaki tutum ve davranışları her yaştan okuyucuya örtük iletiler iletebilir. Ancak bu demek değildir ki Sevda Hanım kusursuz bir biçimde kurgulanmıştır. Gerçek yaşamda karşılaşılan insana özgü tüm davranışları da yapmaktadır Sevda Hanım. Bunun tersi bir kurgulama, çocuğun kitapla arasındaki bağı zedeleyebilir. Çocuk inandırıcı bulmadığı karakterle eşduyum kuramayabilir.

Grafik 8. Miyase Sertbarut'un Kapiland'ın Kobayları Romanında Karakter Geliştirme Yollarının Kullanım Sıklığı

Karakter gelişim yollarının kullanım sıklıkları Grafik 8 üzerinde incelendiğinde kitaptaki açık, devingen ve önemli karakterlere ulaşılır. Grafiğe göre karakter geliştirme yollarının sıklığı 20 ve üstünde olanlar kitabın aynı zamanda açık ve devingen karakterleridir. Bunlar; Marjinal, Mehtap, Sevda Hanım, Burhan, Büyükbaba ve Ekrem Bey'dir. Bu karakterlerden yalnızca Büyükbaba durağan bir yapıdadır. Bu durağanlık kitapta olumsuz olarak yansıtılmamaktadır. Çünkü büyükbaba kitabın genelinde bilge, kültürlü ve doğa ve insanlarla uyumlu bir karakter olarak yer almaktadır. Kitabın sonunda da bu özellikleri sayesinde olumlu olaylar gerçekleşmiştir. Bu nedenle durağan yani değişmeyen bir yapıda olması olumsuz bir özellik olarak algılanmaz. Karakterlerin farklı biçimde okura tanıtılması kitabın zenginliği için önemlidir. Okurun yaşamı, karakterler üzerinden birçok farklı yolla deneyimlemesine olanak sağlar. Yaşam ve çocuk gerçeklikleri üzerinden kurgulanan her karakter yaşama ilişkin düşünceler edinebilir.

Aşağıda karakterle geliştirme yollarından örnekler sunularak okurun yaşam ve çocuk gerçekliklerini görmesine olanak sağlanmaya çalışılmıştır:

Marjinal: Asıl adı Hayri olan, bu adından utanan ve zamanla düşüncelerinin farklılığından dolayı arkadaşları tarafından “Marjinal” adıyla benimsenen, meraklı, devingen, sıra dışı ve sorgulayıcı yapıda bir çocuktur. Yazar, kitabın açılışını onu betimleyerek yapar:

Marjinal kendisini hayatın sıkıcılığından kurtaran fantastik kitapları oldum olası severdi. Gerçek hayatta bu türden maceralar yaşamak ister ama yaşam böylesi serüvenleri karşısına çıkarmazdı bir türlü. En başta adıyla kaybediyordu bir maceranın kahramanı olmayı. Aslında adı Marjinal değildi, sınıf arkadaşları böyle söylemeye başlayınca onun da hoşuna gitmiş, hemen benimsemişti. Aykırı davranışları ve çoğu zaman bambaşka bir düşünceyi savunmasından dolayı yakıştırmışlardı bunu. Hem anlamını beğeniyor hem de kulağa hoş geldiğini düşünüyordu. Kısa sürede Marjinal tanımlaması yaygınlaştı, öğretmenler bile onu böyle çağırır oldular (s.5). *(Yazarın yorumu)*

Okul müdürü tarafından yapılan bir açıklamayla dağıtılmaya başlanan Anti-row şurubuna sorgulayıcı bir şekilde yaklaşır:

Marjinal, içindeki kabaran isyan duygusuna engel olamadı ve bir tek cümlesine bile inanmadığı bu konuşmanın arkadaşları üzerindeki etkisini silmek istedi. Üç beş adım atıp kürsünün önüne geldi ve bütün öğrencilere etkili bir sesle bağırdı:
- Hepsi uydurma bunların! İlaç firmalarının para tuzağı! Kimse içmesin o şurubu arkadaşlar. (s. 25) *(Davranış ve eylemleriyle)*

Şurubu anlatmak için büyükbabasına giden Hayri sürekli akıl yürütür:

Büyükbabası ona Marjinal demezdi. Hayri, kendisini Marjinal diye çağırma istemiş, anne babasını razı etmişti. Babası arada bir ağzından Hayri kaçırsa da annesi, oğlunu üzmemek için Marjinal demeye özen gösterirdi. O gün Hayri, büyükbabasının gerçek adını kullanmasından hiç rahatsız olmadı. Çünkü kafasında düşünmesi, çözüm bulması gereken önemli bir sorun vardı: Anti-rowa karşı ne yapmalı? (s. 93) *(Davranış ve eylemleriyle)*

Burhan'ın kurtulmasıyla büyükbabasını kutlamak için Mehtap'la büyükbabasına giderler, yaşadıkları onu sebzelere ilişkin önyargılarından uzaklaştırmıştır:

“Delikanlı, hiç karşı koymadan, daha önceki burun kıvrımlarını unutarak, çekincesiz uzattı çatalını, bu görkemli salata tabağına. Tadı hiç fena değilmiş, diye düşündü lokmasını yuttuktan sonra.” (s. 211) *(Davranış ve eylemleriyle)*

Mehtap: Marjinal’in en yakın arkadaşı olan Mehtap, diğer arkadaşlarına göre daha sorgulayıcı yapısıyla dikkat çeker.

Elimizdeki kitaplara , uçuk kaçık şeyler okuyorsunuz diye kızan müdüre bak! Fantastik kurgunun en alası burnumuzun dibinde başlamış, daha yeni haberimiz oluyor. Düşünebiliyor musun Marji, beynimizi küçücük ama akıllı virüsler ele geçirip bize istediğini yaptırabilecekmiş. Sen inanıyor musun buna? (s. 20) **(Konuşmalarıyla)**

Sorumluluk sahibi, geleceğe yönelik kararları olan ve arkadaşlığı önemseyen yapısı, Burhan’ın onu kıskanmasıyla ortaya çıkar:

“-Biz Marji ile iyi anlaşıyoruz, hepsi bu. Doğrusu üniversiteye hazırlanmaktan başka bir aşk yok içimde.” (s. 23) **(Konuşmalarıyla)**

Büyükbaba: Marji’nin, şurubu görmesi için büyükbabasına götürmesi onun bitkiler konusunda çok derin bilgilere sahip olduğunun ve bu bilgileri yeteneğiyle birleştirdiğinin kanıtıdır:

- Bu parmaklar, dedi, bu parmaklardaki sinir uçları çok işe yarar evlat. Ona dokunurum. Yüzyıllardır insanlığın kullandığı en önemli tahlil aracıdır eller. Onun bana hissettirdikelerini incelerim. Soğukluğunu, sıcaklığını, benim vücut sıcaklığım karşısındaki değişikliğini tanımaya çalışırım. İşte bütün bunlar beni bir sonuca götürecektir. (s. 101) **(Konuşmalarıyla)**

Yardımseverliği; bilgi ve yeteneğini Burhan 2 litre anti-row içtikten sonra Burhan için kullanmasıyla ortaya çıkar:

“-Ne ilacı yapıyorsunuz?

- Hayri’nin arkadaşı için.. Doktorlara bir parça destek olabilirim belki; kim bilir belki onların çabaları; bizim toprakların otu, çiçeği işe yarar. Ölecek diyorlar, biliyorsunuz.” (s. 179) **(Konuşmalarıyla)**

Hazırladığı karışımı Burhan’ın doktoruna götüren ve doktordan, bunu neden kendine kullanmadığı sorusunu duyan Büyükbaba bilgece bir yanıt verir:

Dostça gülümsedi Nuri Baba:

- Ben doğadan ve doğallıktan yanayım doktor. Doğa bana 80 yıl veriyse 80 yıl yaşarım, 90 yıl veriyse 90 yıl; bunu değiştirmek istemem. Şimdi ilacı vereceğim

çocuk, doğa dışı bir yaşlanma içinde, onun için geliştirdim ben bu ilacı, gençliğine geri dönmek isteyen normal yaşlılar için değil. (s. 195) *(Konuşmalarıyla)*

Burhan: Şiddet eğilimli, üstünlük kurmayı ve dikkat çekmeyi seven Burhan bir törende müdür yardımcısıyla atışır:

Burhan, bu sözü fırsat bilerek, az önce kendisini herkesin önünde aşağılayan Çetin Bey'den öç almak istedi. Dalgamı geçer, ben de müdürü küçük düşürebilirim, böylece öğrenciler gözünde saygınlığım da artar, diye düşündü. Sesini yükselterek kürsüye doğru bağırırdı:

-Ne yani, siz çıplak göze karşı mısınız? Burası laik bir ülke, isteyen çıplak gezer, isteyen gözünü kapatır. (s. 24) *(Davranış ve eylemleriyle-konuşmalarıyla)*

Anti-row'un gerçek yüzünü öğrendikten sonra Marjinal ile iş birliği yapar ve Anti-row'ları değiştirirler. O gece de eve gitmez. Eve döndüğünde kendisine inanmadığı babasıyla kavga eder. Burhan; yerlerine meyve suyu koydukları Anti-row'u babasıyla kavga ettikten sonra fazlasıyla içer:

Bir şey yapmalıydı, öyle bir şey yapmalıydı ki onlar evde acı duymalı, pişmanlıktan ölecek hale gelmeliydiler. Evde yemek masasına oturmamak, babasıyla bir ay konuşmamak, surat asmak gibi hafif bir şey olamazdı. Herkesi çıldırtacak bir şey olmalıydı, belki de bütün dünyayı...

Babasının aşağılamalarını, yaşattığı değersizlik duygusunu ancak böyle bir şey yaparak ortadan kaldıracılabileceğini düşündü. Aklına korkunç bir düşünce geldi.

(...)

Yataktan kalktı, ayak bileğindeki acı kendini tekrar hissettirdi. Umursamadı, çantasına kadar birkaç adım attı. Anti-row şişelerinden birini çıkardı kapağını açtı. Gözü hiçbir şey görmüyor sonucu umursamıyordu Şişeyi tepesine dikti. (s. 141) *(Davranış ve Eylemleriyle)*

Sevda Hanım: Dalgın ama akıllı bir edebiyat öğretmeni olarak okura tanıtılan Sevda Hanım, şurubu içtikten sonra değişen çocukları fark etmiştir ve sorgulamaya başlar:

Ne oldu bu çocuklara böyle? Durmadan yemek yiyorlar. Sınıfta bile benden gizleyerek bir şeyler atıştırdıklarını görüyorum. (s. 38) *(Konuşmalarıyla)*

Anti-row'un etkileri ile ilgili bilgilerini, gözlemlerini biyoloji öğretmeni olan Ekrem Bey ile paylaşan Sevda Hanım, Ekrem Bey'den susması yönünde bir istek gelince çok sinirlenir:

-Kusura bakmayın ama bunu söylemek zorundayım: Siz korkak bir adamsınız. Gidip konuşacağım bu sorunu birileriyle, yani daha cesur birileriyle... (s. 61) **(Konuşmalarıyla)**

Ekrem Bey'in anti-row ile ilgili olumlu gözlemlerini öğrendikten sonra yine de ikna olmaz. Sık sık yaptığı akıl yürütmelerini burada da gösterir:

Sevda Hanım, Ekrem Bey gibi düşünmüyordu. Evet, gerçekten de artık okulda itişip kakışma bitmiş, sevgilileri yüzünden ya da ufacık başka olaylar nedeniyle birbirlerine saldırmaktan vazgeçmiş görünüyordu öğrenciler. Ama şiddeti böyle sağlıklı bir biçimde çözmek akıl kârı değildi ona göre. Vücutları, damarları yağ bağlayan gençleri, şeker hastalığından kalp sorunlarına kadar pek çok tehlike bekliyordu. Üstelik de bütün bunlar Kapiland denilen sömürücü devletin çıkarlarına hizmet eden bir aldatmacaydı. Susmak, Kapiland'ın yanında yer almak sayılmaz mıydı? (s. 76) **(Yazarın yorumuyla)**

Romandaki Karakterlerin Özelliklerinin İncelenmesi

Tablo 26

Miyase Sertbarut Kapiland'ın Kobayları Romanında Karakterlerin Özellikleri

	Açık	Kapalı	Durağan	Devingen
Marjinal	☐			☐
Mehtap	☐			☐
Sevda Hanım	☐			☐
Büyükbaba	☐		☐	
Ekrem Bey	☐			☐
Çetin Bey	☐		☐	
Zafer Bey	☐		☐	
Ezgi		☐	☐	
Yiğit		☐	☐	
Burhan	☐			☐

Daha önce Tablo 25'te de belirtildiği gibi Tablo 26'da da açık ve devingen karakterleri görmek olanaklıdır. Karakterlerin çoğunun okuyucuya açık bir biçimde kurgulandığı görülmektedir. Çocuğun karakterin iç dünyasına girip onu duyumsayabilmesi için karakter kurgusundaki bu açıklık önemlidir. Açık karakterlerin yapıt boyunca değişim özellikleri de birbirine yakındır. Açık olarak geliştirilen üç karakter durağan özellikler sergilerken, açık olarak geliştirilen diğer dört karakter ise devingen özelliktedir. Büyükbaba karakterinin durağan özellik göstermesi kitapta olumlu, bilge bakış açısına sahip olmasıyla açıklanabilir. Karakterin bu yapısının kitaptaki olayların seyri için de önemli olduğu düşünülürse durağanlık olumsuz olarak algılanmayabilir. Kapalı olarak kurgulanan Ezgi ve Yiğit karakterinin kurgudaki rolleri dikkate alınırsa durağan olmaları beklenen bir sonuçtur denilebilir. Her ikisi de Marjinal'in sınıf arkadaşlarıdır ve birkaç olayda konuşmalarıyla ve davranışlarıyla yer almışlardır.

Tablo 27

Miyase Sertbarut'un Kapiland'ın Kobayları Romanında Kişilerin Kişilik Özellikleri

	Marjinal	Mehtap	Sevda Hanım	Büyükbaba	Ekrem Bey	Çetin Bey	Burhan	Yiğit	Ezgi	Zafer Bey
Açıksözlü	☐	☐	☐	☐						
Sorgulayıcı		☐	☐	☐	☐					
Dengeli/Düzenli		☐	☐	☐						
Şüpheli	☐	☐	☐	☐			☐			
Çıkarıcı						☐				☐
Hükmedici/otoriter						☐				
Çözüm odaklı	☐	☐	☐	☐						
Şiddet eğilimli							☐	☐		
Alıngan	☐						☐			
İnsancıl/Duyarlı/Düşünceli/Anlayışlı	☐	☐	☐	☐						
Anlayışsız/Düşüncesiz/Bencil					☐	☐	☐			
Önyargılı							☐			
İnatçı										
Konuşkan	☐	☐	☐	☐	☐	☐				☐
Meraklı	☐	☐	☐	☐					☐	
Öfkeli/Sinirli/Sert/Ciddi					☐	☐	☐			
Sakin		☐	☐	☐						
Neşeli/Hareketli/Şakacı	☐	☐								
Özgüvenli	☐	☐	☐	☐						

(Devam ediyor)

Tablo 27 (Devam)

Miyase Sertbarut'un Kapiland'ın Kobayları Romanında Kişilerin Kişilik Özellikleri

	Marjinal	Mehtap	Sevda Hanım	Büyükbaba	Ekrem Bey	Çetin Bey	Burhan	Yiğit	Ezgi	Zafer Bey
Yardımsever	☐	☐	☐	☐						
Hırslı		☐		☐	☐	☐				
Kararlı	☐	☐	☐	☐						
Özverili/Tutumlu	☐	☐	☐	☐						
Yaratıcı/Düş gücü yüksek	☐	☐	☐	☐						
Çocuklara sorumluluk veren, onların haklarını bilen				☐						
Merhametli/Ayrımcılık Yapmayan	☐	☐	☐	☐					☐	
Dürüst	☐	☐	☐	☐						
Sorumluluk Sahibi	☐	☐	☐	☐					☐	
Alaycı						☐	☐	☐		☐
Yalancı					☐					☐

Tablo 27'ye bakıldığında açık ve devingen olarak kurgulanan dört önemli karakterin çoğu kişilik özelliğinin birbiriyle örtüştüğünün görülmesi olanaklıdır. Daha önceden de belirtildiği gibi çocuğun yakından tanıdığı karakterlerle eşduyum kurması, o karakterlerin üzerinden bakış açılarını keşfetmesi, örtük olarak kurgulanan davranışlarını içselleştirmesi daha kolaydır. Ortak özellikler denilebilecek kişilik özelliklerine bakıldığında bunların olumlu kişilik özellikleri olduğu görülür. Çocuk, “*Açıksözlü, sorgulayıcı, şüpheli, çözüm odaklı, insancıl/duyarlı/düşünceli/anlayışlı, konuşkan, meraklı, özgüvenli, yardımsever, kararlı, özverili/tutumlu, merhametli/ayrımcılık yapmayan, dürüst ve sorumluluk sahibi*” gibi olumlu

özellikleri, karakterler aracılığıyla deneyimleme olanağı bulur. Açık ve devingen olarak okura tanıtılan Ekrem Bey ve Burhan'ın ise olumsuz özellikler ile ön plana çıktığı görülür. Yaşam gerçekliği dikkate alındığında karakterlerin çeşitliliği, inandırıcılıkları üzerinde etkilidir. Herkesin aynı ve olumlu özelliklere sahip olması yaşam gerçekliğine terstir. Farklılıklarla kurgulanan bu kitapta, çocuğun kurguda tanık olduğu olumlu kişilik özelliklerinin, olumsuz özellikleri değiştirebileceğini fark etmesi olasıdır. Ezgi ve Yiğit'in görülebilen özelliklerinin az olması, kapalı ve durağan olarak kurgulanmalarıyla bağlantılıdır denilebilir.

Romandaki Karakterlerin Çocuk ve Yaşam Gerçekliğini Yansıtmasının ve Çocuğun Eşduyum Kurabileceği Özellikleri Taşımasının Belirlenmesi

Tablo 28

Miyase Sertbarut'un Kapiland'ın Kobayları Romanında Yer Alan Çocuk ve Yaşam Gerçeklikleri

Yaşam Gerçeklikleri	Kapiland'ın Kobayları	Çocuk Gerçeklikleri	Kapiland'ın Kobayları
Ekonomik sıkıntı	☑	<i>Duygusallık</i>	☑
Yoksulluk		<i>Cinsellik</i>	
Küçük yaşta çalışma		<i>Farklılıklar</i>	☑
Kötü insanlar	☑	<i>Düş kırıklıkları</i>	☑
İyi insanlar	☑	<i>Başarısızlıklar</i>	☑
Ölüm		<i>Akran zorbalığı</i>	☑
Hastalık	☑		
Kültür farklılığı			
Akraba sorunları			
Sömürü			
Şiddet	☑		
Boşanma			
Gelenekler	☑		
Çatışmalar	☑		
Eğitim sistemi	☑		
bozuklukları			
Terör/savaş			
Madde bağımlılığı			
Çevre sorunları	☑		
Sigara/alkol			

Tablo 28 incelendiğinde okurun birçok yaşam ve çocuk gerçekliği ile buluştuğu görülür. Ekonomik sıkıntı, iyi ve kötü insanlar, ölüm, hastalık, boşanma, gelenekler, çatışmalar ve çevre sorunları günümüzde sıklıkla karşılaşılan yaşamsal problemlerdir. Kitabın içeriğinin oluştuğu çevrenin okul merkezli olması karakterlerin oluşturulmasında ve kurgunun yapılanmasından önemli bir etken olabilir. Okul, öğrenci ve aile üçgeninde kurgulanan bu yapıtta sözü edilen yaşamsal durumların olması olağandır ve okur açısından olumludur. Çocuk gerçekliği gözünden bakılırsa yine benzer bir olumlu sonuç ile karşılaşılır. Büyüme döneminde olan sağlıklı bir çocuğun sosyal ve duygusal durumlarında dalgalanmalar olması beklenendir. Yapıt, buna uygun olarak “*duygusallık, farklılıklar, düş kırıklıkları, başarısızlıklar, akran zorbalığı*” gibi konuları işleyerek çocuğun kitapla eşduyum kurmasına olanak sağlamıştır. Şen’in (2016) “Çocuk Edebiyatında Bir Yaşam Gerçekliği Olarak Ölüm Olgusu Üzerine Bir İnceleme (Sevim Ak Örneği)” adlı çalışmasında da “ölüm” gibi aktarılması zor bir yaşam gerçeğinin Sevim Ak kitaplarında çocuğa uygun olarak yer aldığı ve çocuğun ölümü daha doğal bir biçimde kabul edip içselleştirmesine olanak sağladığı belirtilmiştir. Taşçı’nın (2007) “Reşat Nuri Güntekin’in Romanlarında Çocuk Karakterlerinin Çocuğa Görelikler Açısından Değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tezinde de çocuk okura yaşantılar yoluyla ulaşıldığı belirtilmiştir.

Görüldüğü gibi çocuk kitaplarına çocuğu yaşama hazırlamaları yönünde büyük iş düşmektedir. Yavuzer (1998), Dilidüzgün (2004) ve Sever’in (2008) belirttiği gibi, çocuk kitaplarında yaşamdan kopuk bir biçimde her şeyin olumlandığı bir dünya yeğlenmemeli, insan bütün gerçekliğiyle sunulmalıdır. Çocuk her türlü duyguyu örtük olarak duyumsamalıdır. Olumlu durumların yanı sıra yaşamın olumsuz gerçekleri karşısında daha güçlü durabilmesi için bu duygularla karşılaşması ve olası çözümleri görmelidir.

Sürekli “*bilseme*” duygusu içerisindeki çocuk, çocuk ve yaşam gerçekliğiyle örülmüş kitaplarla buluştukça dünyayı bütün yönleriyle anlamlandırma yolunda büyük yol kat edebilir (Gamble & Yates 2002, s. 56; Sawyer 2012, s. 3’ten akt. Şen 2016).

ÇÖP PLAZA – MİYASE SERTBARUT

Romandaki Baş Kişi ve Yan Kişilerin Belirlenmesi

Baş kişi: Murat

Yan kişiler: Fırat (Murat'ın kardeşi), Zeynep (Murat'ın annesi), İsmail (Murat'ın babası), Feride (Murat'ın kız kardeşi), İhsan, Başhekim, Klinik şefi, Doktor Metin

Romandaki Kişilerin Geliştirilme Yollarının İncelenmesi

Tablo 29

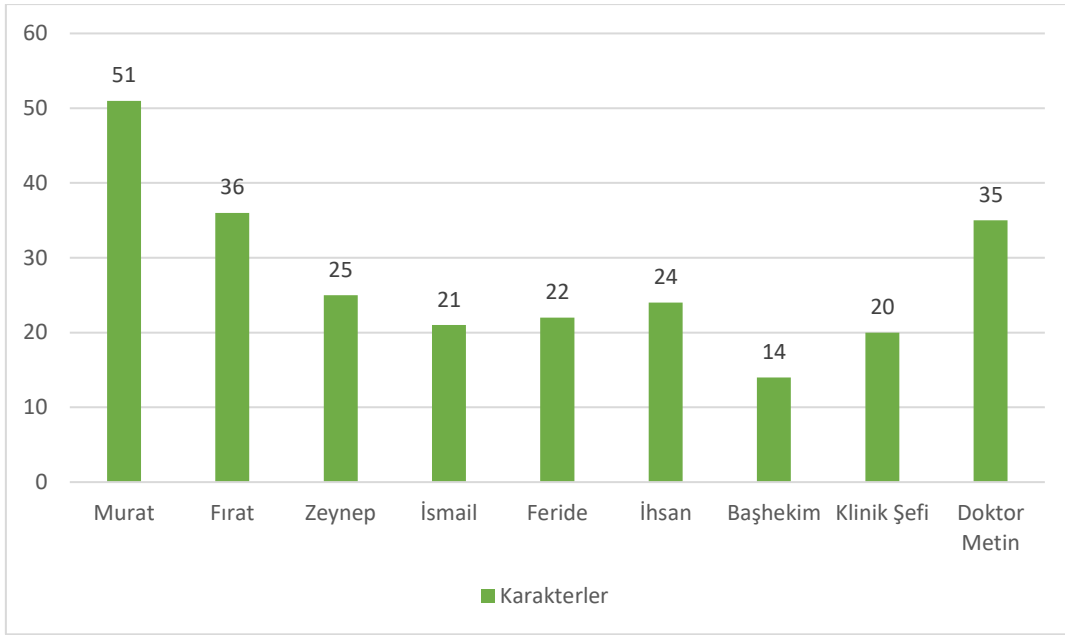
Miyase Sertbarut'un Çöp Plaza Romanında Karakterlerin Geliştirilme Yolları

Kişiler	Karakter Geliştirme Yolları	Davranış ve Eylemleriyle	Konuşmalarıyla	Fiziksel Özellikleriyle	Diğer Karakterlerin Yorumuyla	Yazarın Yorumuyla
Murat		22	25	-	2	2
Fırat		21	12	-	-	3
Zeynep		14	11	-	-	-
İsmail		11	10	-	-	-
Feride		12	8	-	1	1
İhsan		11	12	-	-	1
Başhekim		7	7	-	-	-
Klinik şefi		10	10	-	-	-
Doktor Metin		18	15	-	1	1
Toplam		126	110	0	4	8

Tablo 29 incelendiğinde, Miyase Sertbarut'un *Çöp Plaza* adlı kitabındaki karakterlerin en çok "*Davranış ve Eylemleriyle*" geliştirildiği görülmektedir. '*Fiziksel Özellikleriyle*' ise hiç kullanılmamıştır. Geliştirilme yollarının kullanım sıklıklarına bakıldığında "*Yazarın Yorumuyla*" ve "*Diğer Karakterlerin Yorumuyla*" sekiz ve dört kez olmak üzere az sıklıkta kullanıldığı görülür. Kitapta karakterlerin "*Konuşmalarıyla*"nın da önemli bir sıklıkta geliştirildiğini görülmektedir. Kitabın konusu, karakterlerin yaşları ve olayların geçtiği yer/yerler dikkate alınırse karşılıklı konuşmaların sıklığını *Kapiland'ın Kobayları* kitabındaki gibi anlamlandırmak olanaklı olur. Karton toplayarak geçimini sağlayan bir aileyi ve zenginlerin her şeyden izole ettikleri çocuklarının hastalıklarını bu gibi ailelerin çocuklarından yararlanarak geçirmeye çalışılmasını anlatan kitapta diyaloglar sıkça yer almaktadır.

Kitabın baş kişisi en çok geliştirilen kişi olarak karşımıza çıkmaktadır. Onu takip eden sayıları ise kardeşi Fırat ve Doktor Metin vermektedir. Diğer veriler incelendiğinde çoğu karakterin birbirine benzer sıklıkta kurgulandığı görülür. En az geliştirilen karakterin bile kitap içinde önemli bir rolü vardır. Çocuklardan izinsiz kan alınmasını yöneten ve her şeyi saklayan o yan kişidir çünkü. Bu sonuç bütün karakterlerin olayların gelişiminde önemli rollere sahip olduğunu gösterebilir.

Grafik 9'da karakterlerin hangi sıklıklarla geliştirildiği incelendiğinde bu sonucu görsel olarak somutlaştırmak ve görmek olanaklıdır.

Grafik 9. Miyase Sertbarut'un Çöp Plaza Romanında Karakter Geliştirme Yollarının Kullanım Sıklığı

Aşağıda karakterle geliştirme yollarından örnekler sunularak okurun yaşam ve çocuk gerçekliklerini görmesine olanak sağlanmaya çalışılmıştır:

Murat: Murat, annesi, babası ve 2 kardeşiyle beraber karton toplayarak geçimini sağlayan bir çocuktur. Zenginlerin karşısında inatçı, gururlu yapısıyla dikkat çeker. Yine de duyguları olan bir insan olarak sahip olmadığı şeylerin de özlemini gizliden gizliye çekmektedir:

Murat iki tekerli arabasını ihlaya tıslaya avluya çektiğinde baba oğul arasındaki satardım, satamazdın oyunu sürüyordu. Murat'ın arabası kendi boyundan iki karış daha yüksek, atık kâğıt toplama aracıydı. Bir tür el arabası. Arabanın dev çuvalı tıka basa kartonla, gazetelerle, dergilerle doluydu. Altı yedi saattir sokak sokak dolaşmıştı. Uğradığı marketlerin depo kapılarında beklemiş; salçalar, yağlar, şekerler, makarnalar, pirinçler mukavva kutulardan boşalır boşalmaz kapmıştı ambalajları. Gofretler, şekerler, çikolatalar boşaltılırken yutkunmuştu. Şu torbalardan biri patlasa diye geçmişti içinden. Ama market çalışanları öyle dikkatliydi ki bir gün bile böyle bir kazaya neden olmuyorlardı. Belki de şeker çikolata ambalajlarını daha sağlam yapıyorlardı fabrikada. Yırtılıp dökülse bile çalışanlardan ona kalmazdı herhalde. İçeriye taşıyıp orada kendileri yiyor olmalıydılar. Bir kez yalnızca iki badem şekeri bulmuştu aldığı bir kolinin içinde. Bu iki badem şekerinin tadı, yeniden böyle bir sürprizle karşılaşabileceği umudunu

hep canlı tutuyordu. Çünkü tatları unutulur gibi değildi. (s.11). **(Davranış ve eylemleriyle)**

Kız kardeşi Feride'nin arkadaşlarıyla zengin bölgenin alışveriş merkezine gitmesine çok sinirlenir. Feride en güzel kıyafetlerini giydiğini söylemiştir:

Murat da öfkelenir kız kardeşinin “plaza” denilen yere. gitmesine. “Onlar adamı yürüyüşünden bilir anne. Temiz giyinmekle değişmeyiz biz. Kaşından gözünden bilirler, elinden kolundan bilirler bu mahalleden geldiklerini.” (s. 13) **(Konuşmalarıyla-Davranış ve eylemleriyle)**

Babasıyla çalışmak konusunda yaptığı bir konuşmada çaresizliği gizlidir. Ama sorgulayıcı yapısı da dikkat çekmektedir:

Çalışmak daha iyi, liseye gidince ne olacaktı? Ha ne olacaktı? Hiiiç... Ya pazarcılık yapacağım ya güvenlikçi mi olacağım? Pazarcı olacaksam liseye gitmeme gerek var mı? Güvenlikçi olmayı da zaten ben istemem. Bin liraya canımı ortaya koyup zenginin canına mı siper olayım? Canlarını, mallarını korumak için verdikleri paraya bak!” (s. 14) **(Konuşmalarıyla)**

Mahallelerine kurulan sağlık ocağında neler yapıldığını ortaya çıkarabilmek için türlü yollar denemişti. Arkadaşı İhsan'la bunun üzerine fikir yürüttüklerinde cesurluğu ve akıl yürütmesi ortaya çıkar:

“Ne yapalım? En iyisi sabah erkenden gözetlemeye layalım sağlık ocağını. Giren çıkanın resmini çekeriz.”

“İstersen bu gece içeri bir göz atalım,” dedi Murat kurnazca göz kırparak.

İhsan buna karşı çıktı.

“Güvenlikçiler gece de bekliyormuş, öyle diyorlar.” “Olsun, adamları kafaya alırsız? Ucuz bir şişe şarap, bir şişe bira. Olmadı bir demlik çay götürelim.”

“Yok canım, selam bile almıyor adamlar.”

Murat aklını zorluyor, bir şeyler bulmaya çalışıyordu. “Yangın çıkartalım mı ocağın arkasında? Onlar söndürmeye çalışırken biz de kapıdan dalarız içeriye.” (s. 80) **(Davranış ve eylemleriyle)**

Sağlık ocağındaki güvenlikle tartışır ve güvenliğin söylediği söz üzerine gururla kendini savunur:

“Çöpçü olsam, derdim. Bizim yaptığımız sokakları, caddeleri temizlemek değil, biz atıkları yeniden kazandırıyoruz.” (s. 20) **(Konuşmalarıyla)**

İçeride neler olup bittiğini öğrenmek için kanını aldirmaya karar verir ve içeride gözüne bağlanan bağı açar. Doktorlar bunu sonradan görürler ve tartışırlar. İnatçılığı ve cesareti bir kez daha ortadadır:

“Hakkımızsa ararız, hakkımızsa alırız,” dedi hınçla. “Göz bandım sıyrılmışsa ve gözüm bunun için kör kalsa tabii siz sorumlusunuz. Beni siz çağırmadınız mı? Makineyi babam mı kullanıyor, siz kullanıyorsunuz!”

Vay vay, pek de dik başlısın!” dedi doktor.

“Bana ezik muamelesi yapamazsınız!” diye yanıt verdi Murat. (s. 100) *(Konuşmalarıyla)*

İsmail(Baba): Ailesini geçindirmenin ağır yükü sırtında olan babanın eve yemek götürebilmek için yaptıkları ve yemeğe şikayet bile etmemesi olgunluk ve çaresizlik olarak görülebilir:

Bu mahalledeki pek çok kişi gibi bir önceki gün büyük marketin atık bölümünde bir saat beklemiş ve sonunda kullanma tarihi geçmiş tavuklardan iki tane alabilmişti. Biraz kokuyordu, ama karısı tuzla biberle öyle bir harmanlıyordu ki kötü koku kaybolup gidiyordu. (s. 12) *(Davranış ve eylemleriyle)*

Kızı Feride erkek kılığına girip abisi Murat’la çöp karıştırmaktan gece yarısı döndüklerinde babanın çaresizliği ve kabullenışı dikkat çeker. Ama başlarına bir şey gelmediği için de ayrıca çok mutludur:

Hiçbir şey söylemeden bakıyordu İsmail onlara. İçi acıyordu, gözleri yanıyordu, kemikleri sızlıyordu, midesi kasılmıştı. Kir pas içindeydi çocukları. Sefil bir şarapçı gibi giyinmişti kızı. Boyu uzayıp kendi boyuna gelmişti oğlunun, erkek olmuş sayılırdı artık, ama iki süpürge tor-bası bulduğu için seviniyordu.

Bir şey söylemedi İsmail, ne oğluna ne kızına. Çömeldi, girin içeriye diye eliyle kapıyı gösterdi çocuklarına. Gökyüzüne baktı, bulutların bir açıp bir kapadığı aya bakıp gizli bir selam verdi o ışığa, oğlunu ve kızını sağ salım yoldığı için, yollarına kara tuzaklar kurmadığı için, kötülerle karşılaştırmadığı için. Sonra bir türkü söylemeye başladı, kulağına çocukluğunda yerleşmiş bir türkü. Sesini sakınmadan, konu komşudan utanmadan, yalnız bir kurt gibi söyledi. Kimi zaman sürüsünü çağıran bir davet vardı türkünün sözlerinde, kimi zaman dağlarda kaybolmuş aç kurdun hırıltısı gizlenmişti dörtlüklerin içerisine... (s. 53) *(Konuşmalarıyla)*

Doktor Metin: Zengin çocukların bağışıklık sistemlerinde olan problem nedeniyle toplantılar yapılırken çocukların bu durumunu kaldıkları evler, yapılan hatalı davranışlarda bulan Doktor Metin, gruptaki diğer doktorlardan tepki görür:

Doktor Metin gergindi. Kendini ifade etmeye çalıştı: “Beni yanlış anladınız ya da anlamak istemiyorsunuz. Ayrıca çocuğumun olup olmaması benim bilimsel düşüncemi ne eksiltir ne de çoğaltır. Çözüm yine laboratuvarımda birtakım aşılar,

ilaçlar üretmekle mi olacak? Yoksa soruna neden olan yalıtım konusu üzerinde mi düşünmeliyiz? Mademki iç içe fanuslar içinde büyüttük onları, yavaş yavaş açalım bu camı ve içeriye hava girsin, sokak girsin, yağmur çamur, hatta virüsler de girsin.” (s. 34) **(Konuşmalarıyla)**

Başhekim ve klinik şefinin yaptıklarını ortaya çıkarmak üzere olan Doktor Metin, başhekimin düzenlediği sahte reçete sebebiyle işten çıkarılır. Amaç onu uzaklaştırmaktır. Hakkını arayan, kendini savunan yapısı ortaya çıkar:

Ayağa kalktı öfkeyle genç doktor.

“Asıl kirlilik bu sahte reçeteyi yazdırmaktır!” diye bağırdı. “Yasal olarak bu durumu gerekçe gösterip sözleşmeyi iptal edebilirsiniz, ama ben de hakkımı arayacağım. (s. 109) **(Davranış ve Eylemleriyle-Konuşmalarıyla)**

Romandaki Karakterlerin Özelliklerinin Belirlenmesi

Tablo 30

Miyase Sertbarut'un Çöp Plaza Romanında Karakterlerin Özellikleri

	Açık	Kapalı	Durağan	Devingen
Murat	☐			☐
Fırat	☐			☐
Zeynep	☐			☐
İsmail	☐		☐	
Feride	☐			☐
İhsan	☐		☐	
Başhekim		☐	☐	
Klinik şefi		☐	☐	
Doktor Metin		☐	☐	

Tablo 29 incelendiğinde karakterlerin çoğunun neredeyse eşit derecede geliştirildiği belirtilmişti. O tablodan elde edilen veriler doğrultusunda Tablo 30'a göre açık karakterler Murat, Fırat, Zeynep, İsmail, Feride ve İhsan'dır. Bu kişilerden Murat, Fırat, Zeynep ve Feride kitap boyunca olaylar karşısında düşünce ve davranış değişimi göstererek devingen hale gelmişlerdir. İhsan ve İsmail ise bir değişim göstermeyerek durağan olmuşlardır. İkisi de olumlu karakter örneği oldukları için durağanlık olumsuz yorumlanmamalıdır. İsmail hala çocukları için çırpınan, endişelenen bir babadır. İhsan da yardımsever, meraklı ve cesur özelliklerini korumaktadır. Kitabın önemli rollerinden Doktor Metin'in ise kapalı olarak verilmesi birbirine zıt görünebilir. Ancak Doktor Metin'in yaşantısı hakkında çok bilgi verilmemiştir. Hakkını savunan, iyi kalpli, düşünceli, yardımsever, cesur bir doktordur. Yapılan yanlışları ortaya çıkarır. Rolü bu nedenle önemlidir. Bu davranış ve görüşlerini değiştirmede için de kapalı özelliktedir. Başhekim ve klinik şefi kapalı özellik gösteren karakterlerdir ve kitap sonunda da bir değişime uğramamışlardır ve durağanlardır.

Tablo 31

Miyase Sertbarut'un Çöp Plaza Romanında Kişilerin Kişilik Özellikleri

	Murat	Fırat	Feride	Zeynep	İsmail	İhsan	Başhekim	Klinik şefi	Doktor Metin
Açıksözlü	☐	☐	☐			☐			☐
Sorgulayıcı	☐		☐		☐	☐			☐
Dengeli/Düzenli			☐	☐					☐
Şüpheli	☐			☐	☐		☐	☐	☐
Çıkarıcı							☐	☐	
Hükmedici/otoriter									
Çözüm odaklı	☐								☐
Şiddet eğilimli									
Alıngan									
İnsancıl/Duyarlı/Düşünceli/Anlayışlı	☐	☐	☐	☐	☐	☐			☐
Anlayışsız/Düşüncesiz/Bencil							☐	☐	
Önyargılı	☐						☐	☐	
İnatçı	☐								☐
Konuşkan	☐	☐		☐		☐			
Meraklı	☐	☐	☐	☐		☐			☐
Öfkeli/Sinirli/Sert/Ciddi							☐	☐	
Sakin		☐	☐	☐					
Neşeli/Hareketli/Şakacı					☐	☐			
Özgüvenli	☐		☐			☐			

(Devam ediyor)

Tablo 31 (Devam)

Miyase Sertbarut'un Çöp Plaza Romanında Kişilerin Kişilik Özellikleri

	Murat	Fırat	Feride	Zeynep	İsmail	İhsan	Başhekim	Klinik şefi	Doktor Metin
Yardımsaver	☐	☐	☐	☐	☐	☐			☐
Hırslı	☐						☐	☐	
Kararlı	☐		☐	☐	☐	☐			☐
Özverili/Tutumlu	☐	☐	☐	☐	☐				
Yaratıcı/Düş gücü yüksek		☐							
Çocuklara sorumluluk veren, onların haklarını bilen	☐			☐	☐				☐
Merhametli/Ayrımcılık Yapmayan	☐	☐	☐	☐	☐	☐			☐
Dürüst	☐	☐	☐	☐	☐	☐			☐
Sorumluluk Sahibi	☐	☐	☐	☐	☐	☐			☐
Alaycı									
Yalancı							☐	☐	

Tablo 31'e bakıldığında başhekim ve klinik şefi dışında olan karakterlerin özellikleri birbirine olumlu özellikler olarak benzerdir. *Dürüstlük, yardımsaverlik, anlayışlı olunması* gibi olumlu özellikler kitapta yoksul kesimin özelliği olarak gösterilmiştir. Yazar tarafından karton toplayıcılara toplumdaki bakış açısını adına da karakter özelliklerinin bu kadar olumlu olması mümkündür denilebilir. Doktor Metin ise yaşamdaki iyi insanlara örnek olarak ve meslek ahlakını da taşıyarak kurgulanmıştır. Diğer doktorlar ise meslek ahlakını hiçe sayarak bilimi kendi çıkarları için kullanmışlardır. Karakter çerçeveleri de buna göre olumsuz şekillenmiştir. Murat'ın “önyargılı” tavrının yaşam

deneyiminden olduğu söylenebilir. İnsanların onları küçük görmeleri, toplumda kendilerine yer bulamamaları erken olgunlaşmalarına ve yaşamsal umutlarını kesmelerine sebep olmuştur. Ancak sahip olduğu “açıksözlülük, sorgulayıcılık, şüphecilik, çözüme yönelik düşünceleri ve davranışları, meraklılığı, hırsı, kararlılığı, inatçılığı, dürüstlüğü” çocuk okura örnek olabilecek önemli noktalardır.

Romandaki Karakterlerin Çocuk ve Yaşam Gerçekliğini Yansıtmasının ve Çocuğun Eşduyum Kurabileceği Özellikleri Taşımasının Belirlenmesi

Tablo 32

Miyase Sertbarut'un Çöp Plaza Romanında Yer Alan Çocuk ve Yaşam Gerçeklikleri

Yaşam Gerçeklikleri	Çöp Plaza	Çocuk Gerçeklikleri	Çöp Plaza
Ekonomik sıkıntı	☑	<i>Duygusallık</i>	
Yoksulluk	☑	<i>Cinsellik</i>	☑
Küçük yaşta çalışma	☑	<i>Farklılıklar</i>	☑
Kötü insanlar	☑	<i>Düş kırıklıkları</i>	☑
İyi insanlar	☑	<i>Başarısızlıklar</i>	☑
Ölüm		<i>Akran zorbalığı</i>	☑
Hastalık	☑		
Kültür farklılığı	☑		
Akraba sorunları			
Sömürü	☑		
Şiddet			
Boşanma			
Gelenekler			
Çatışmalar	☑		
Eğitim sistemi bozuklukları	☑		
Terör/savaş			
Madde bağımlılığı			
Çevre sorunları	☑		
Sigara/alkol			

Tablo 32'ye bakıldığında çocuğun yaşamsal gerçekliklerle ve çocuk gerçekliğiyle buluştuğunu görmek olanaklıdır. Konusuyla zaten günümüzde sıklıkla gündemde olan yoksulluk, zenginlik, karton toplayıcılar, sağlık problemlerini ele alan kitap birçok gerçek açısından zengin denilebilir. İki farklı kesimin yaşam standartlarının yansıtılması ekonomik sıkıntı ve aynı zamanda ekonomik gücü de gösteriyor. Bu şartlarla beraber küçük yaşta çalışan çocuklar, eğitim problemi olan çocuklar, bir yandan da ailelerin fakında olmadan çocukları sömürüsü ele alınıyor. Diğer yandan da zengin insanların sahip oldukları ve bu olduklarıyla mutlu olmamaları ele alınıyor. Ve sahip oldukları bu güçle de kendileri gibi güçlü olmayanları sömürmeleri de farklı bir sömürüye örnek. İyi ve kötü olarak kutuplaşmış insanlar, bağışıklık sistemi çökmüş olan çocuklar, sağlıklı çocuklar, bunların arasındaki sınıfsal ve kültürel farklar kitapta yer alan yaşamsal gerçeklere örnekler olabilir. Çocuk gerçekliği açısından ele alınırsa, cinselliğin çok küçük bir olayda ayıpmış gibi gösterilmesi dikkat çekici bulunabilir. Alanyazın uzmanlarınca yapılan araştırmalarda görüldüğü ve Aslan'ın (2006b, 2007b, 2011, 2013a) da sıklıkla vurguladığı gibi “*cinsellik, terör, madde bağımlılığı, ölüm, şiddet*” gibi konulara çocuk edebiyatında mutlaka yer verilmelidir. Murat 15 yaşındadır ve böyle bir konuyu sadece aklından geçirmesi (farklı bir olayı yanlış yorumlaması sonucu) bile kendisiyle çatışmasına neden olur ve kendi yorumunu ayıplar. Gençliğe adım atan Murat üzerinden yazarın burada çocuklara iletmek istediği, farklı şeylere odaklanın anlamında bir alt mesaj olarak da yorumlanabilir. Ancak bu çaba yaşamsal gerçekliklerle örtüşmemektedir. Kendi aralarındaki farklılıklar (hem aile hem arkadaş), Feride'nin büyüme döneminde yaşadığı düş kırıklıkları da (giyinip süslenmesi vb.) yine çocuk gerçekliklerine örnek olabilir.

YILANKALE – MİYASE SERTBARUT

Romandaki Baş Kişi ve Yan Kişilerin Belirlenmesi

Baş kişi: En çok geliştirilen kişi İhsan (Amca) ama asıl baş kişi Mahir (İhsan'ın yeğeni)

Yan kişiler: İhsan (Amca), Sahaf Sami (İhsan'ın arkadaşı), Caner, Gülsüm Teyze, Sadık Amca, Çoban Ali, Şahmeran'ın Kızı

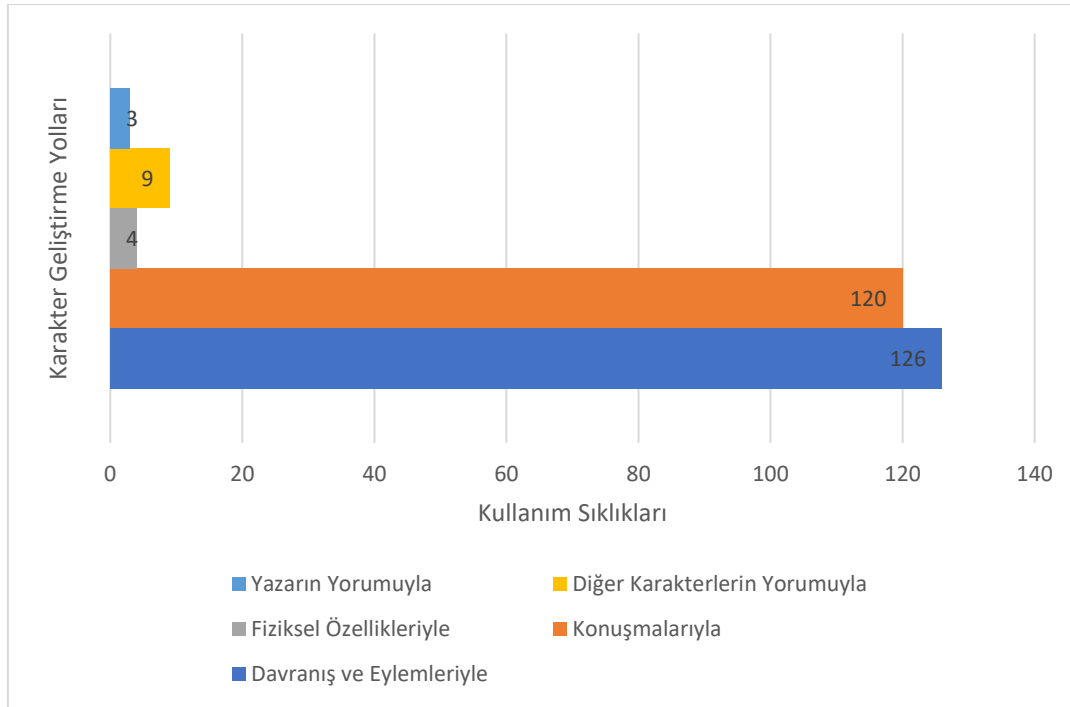
Romandaki Kişilerin Geliştirilme Yollarının Belirlenmesi

Tablo 33

Miyase Sertbarut'un Yıllankale Romanında Karakterlerin Geliştirilme Yolları

Kişiler	Karakter Geliştirme Yolları	Davranış ve Eylemleriyle	Konuşmalarıyla	Fiziksel Özellikleriyle	Diğer Karakterlerin Yorumuyla	Yazarın Yorumuyla
İhsan		38	44	-	1	-
Mahir		30	21	-	1	1
Sahaf Sami		9	7	1	1	1
Caner		10	10	-	1	-
Gülsüm Teyze		7	8	-	1	-
Sadık Amca		8	9	-	1	-
Çoban Ali		13	11	-	-	-
Şahmeran'ın Kızı		11	10	3	3	1
Toplam		126	120	4	9	3

Tablo 33'teki veriler incelendiğinde, Miyase Sertbarut'un *Yıllankale* adlı kitabındaki karakterlerin en çok "*Davranış ve Eylemleriyle*" geliştirildiği görülmektedir. En az kullanılan geliştirme yolunun ise '*Yazarın yorumuyla*' olduğu görülmektedir. Geliştirilme yollarının kullanım sıklıklarına bakıldığında "*Fiziksel özellikleriyle*" de benzer biçimde az kullanıldığı görülür. Kitapta karakterlerin "*Konuşmalarıyla*" da önemli bir sıklıkta geliştirildiği görülmektedir. İhsan en fazla geliştirilen karakter olarak romanın baş kişisi gibi görünmektedir. Ancak romanın asıl baş kişisi Yeğeni Mahir'dir. İhsan ve Mahir'in define avına beraber çıkmaları ve olayları beraber yaşamaları bu durumun sebebi olarak açıklanabilir. Çocuğun eşduyum kurabileceği en önemli kişi olan baş kişide bulunması gereken özellikler Mahir'in baş kişi olmasına olanak sağlar. İhsan'ın geliştirilme sıklığı Mahir'den fazla gözüксе de İhsan olumsuz bir yan kişidir. Diğer kişiler de olayların akışına uygun olarak kurguda yerlerini almışlardır. Gülsüm Teyze ve Sadık Amca'nın geliştirilme sıklıkları birbirine çok yakındır. Çünkü köyde tek başlarına yaşayan yaşlı bir çifttir ve İhsan onların evini kiralar. Çoban Ali ve Caner de köyde onlara sürekli yardımda bulunan baba-oğuldur. Geliştirilme sıklıkları da eşittir. Şahmeran'ın kızı ise bir yılandır. Kitapta kurgulanan olaylarla doğrudan bağı olduğundan yan kişi olarak Mahir'den sonra en fazla geliştirilen kişidir.

Grafik 10. Miyase Setbarut'un Yıllankale Romanında Karakter Geliştirme Yollarının Kullanım Sıklıkları

Karakter Gelişim Yollarının kullanım sıklıkları grafik üzerinde incelenirse “konuşmalarıyla” ve “davranış ve eylemleriyle” geliştirilme yollarının ne kadar fazla kullanıldığının görülmesi olanaklıdır. Bu sonuç, incelenen diğer kitaplardaki bulgularla da örtüşmektedir. Çocuk, karakterlerle eşduyum kurarken onların davranış ve düşüncelerinden sıklıkla etkilenmektedir. Kitabın kurgusunda kişilerin en çok davranış ve konuşmalarıyla ön plana çıkmasının sebebinin bu olduğu söylenebilir.

Aşağıda karakter geliştirme yollarından örnekler sunularak okurun yaşam ve çocuk gerçekliklerini görmesine olanak sağlanmaya çalışılmıştır:

İhsan: İhsan, kendi akvaryum dükkanı olan, hırslı ve kolay yoldan paraya ulaşmaya çalışan eski bir definecidir. Arkadaşı olan Sahaf Sami, eski kitaplardan birinin içinde Adana’da çift başlı kartal heykelinin gömülü olduğu yeri gösteren bir harita bulur. Kendisi daha önce yakalanıp ceza yediği için defineciği bırakmıştır ve bunu da İhsan’a satmak ister:

Çift başlı kartal sözünü duyan İhsan oturması gerektiğine karar verdi. Çünkü bu heykelin adı o da diğer defineci arkadaşlarından duymuştu. Çift başlı kartal

heykelinin hikayesini dinleyip de onu bulma hayali kurmayan defineci yoktur. İhsan da onlardandı. (s.22). *(Yazarın yorumu)*

Daha önce de Sahaf Sami'den yanlış ipucu alıp eli boş dönen İhsan, bu duruma da şüpheli yaklaşır:

“Fotokop çektirip benden önce başkalarına da satmış olmayasın? Bak, oraya gittiğimden çoktan kazılmış olduğunu görürsem bunun hesabını sorarım.” (s. 24) *(Konuşmalarıyla)*

Define avına, Sami'nin arazisine gidiyoruz, diye yalan söylediği Mahir'le çıkan İhsan, Mahir'in sorduğu sorular karşısında içinden Mahir'e kızar. Kendi yeğenini kullanacak kadar çıkarıcılığına örnek olabilir bu durum:

İhsan kendi kendine kızdı. Böyle sinirlenip durursa çocuk gerçeği anlayacaktı. ‘Acaba yanımda getirmesem daha mı iyi olurdu acaba?’ diye düşündü o an. Ama Mahir'in çok yardımı dokunacağını biliyordu, en azından bir çocukla dolaşan birinden köylüler kuşkulalmazdı. (s. 32) *(Davranış ve eylemleriyle)*

Paragöz, çıkarıcı ve bencil davranışları kurduğu hayallerle kendini belli eder:

Çift başlı kartalın pırıltılı hayali yeniden gözlerini kamaştırdı İhsan'ın. Bir bulsa... Ah bir bulsa...(...) Oysa aradığı gerçek bir tarihi eserdı. Ağırlığının önemi yoktu, Hititlerden mi, Selçuklulardan mı, tarihin hangi çağından kaldığını bilmiyordu, zaten buna kafa yormak da istemiyordu, onun için önemli olan para olarak karşılığıydı. (s. 33) *(Yazarın yorumuyla)*

Çift başlı kartalın bulunduğu yerde kazı yapmak isteyen İhsan, orada evi olan Sadık Amca ve Gülsüm Teyze'ye yalan söylemekten çekinmez:

Yaşar Kemal'in başarısı da işte bundan geliyor Sadık Amca, buralarda yaşadığı için güzel ve gerçekçi yazabilmiş. Ben de... Ben de buralarda bir iki ay kalmak istiyorum. Şöyle ses getirecek, büyük bir roman yazmayı planlıyorum. Okuyan kişi buraları görmüş gibi olmalı. Tabi bunun için de benim iyice görmem gerekli. (s. 53) *(Konuşmalarıyla)*

Define yerini saatlerce kazıp hiçbir şey bulamadıktan sonra çok sinirlenir ve ona soru soran Mahir'e çıkışır:

“-Lanet olsun böyle işe! Ömrüm böyle harcanıp gitti. Bana bak Mahir, sen sen ol, sakın bu define işlerine bulaşma. Gördün rezilliğimi işte!” (s. 88) *(Konuşmalarıyla)*

Mahir: Henüz öğrenci olan, hayalinde iyi bir dersaneye gidip iyi bir meslek sahibi olmak yatan Mahir, amcasının isteğiyle o yaz tatilini onunla kazıya giderek geçirecektir. Boş zamanlarını amcasına dükkanda yardım etmek için geçiriyordur. Amcasının define gibi sözleri onu da heyecanlandırır ama o işin hayal gücü, macera tarafındadır:

İzlediği filmlerden, okuduğu kitaplardan bir hazineye ulaşmanın türlü zorlukları olduğunu biliyordu. En çok da kötülere karşı verilen savaş anlatılırdı onlarda. Indiana Jones filmlerindeki heyecanlı sahneler heldi gözünün önüne. Onun kutsal hazineyi bulabilmek için yaşadığı maceralar öyle etkileyiciydi ki... Ama şimdi Sahaf Sami'nin edesi tarafından bırakılmış altınları bulmak ona pek de tehlikeli bir macera gibi görünmüyordu. Altınların sahibi harita vermişti ve ona göre bulunup teslim edilecekti. Bu bir macera değil de iş gibi görünüyordu. (s. 31) **(Yazarın yorumuyla)**

Amcasının hayalciliğine karşı Mahir daha gerçekçidir:

Mahir orada bir V harfi göremedi. Yalnızca düz bir çizgi. O da kayanın kendi doğal çizgisi gibiydi. Amcası eliyle o çizginin üzerinden gidip diğer tarafı da tamamlayacak biçimde harfi çizdi. Biraz eğri bir V harfi gibiydi ve iki çizginin de oyukları aynı derinlikte değildi. Amcasının hayalci biri olduğunu biliyordu Mahir ama ortada bir işaret yokken bunu böyle algılaması Mahir'e gülünç göründü. Yine de sesini çıkarmadı. (s. 64) **(Davranış ve eylemleriyle)**

Kazının ne için olduğunu anladıktan sonra geleceğiyle ilgili kaygısı açıkça belli olur:

Mahir'in hazine avcısı hayalleri gölgelenmişti. Öyle ya şimdi burada kazı yapmak yasaksa ve yakalanırsa başlarına gelecekleri düşündü. Eğer kendisi de tutuklanırsa okulu ne olacaktı? Biraz önce kurmuş olduğu en iyi dersaneye gitme hayali suya düştüğü gibi okuluna bile gidemeyecekti. (s. 75) **(Davranış ve eylemleriyle)**

Amcası İhsan gibi saplantılı ve cahil davranmayıp birçok şeyi sorgular. Amcası define bulabilmek için muska bile yazmaya yeltenince:

“Ne yazıyor o kağıtta amca?”
“Dua dedik ya oğlum.”
“Dua da yani ne yazıyor? Anlamı ne?”
(...) (s. 111) **(Davranış ve eylemleriyle)**

Romandaki Kişilerin Özelliklerinin Belirlenmesi

Tablo 34

Miyase Sertbarut'un Yılkale Romanında Karakterlerin Özellikleri

	Açık	Kapalı	Durağan	Devingen
İhsan	☐		☐	
Mahir	☐			☐
Sahaf Sami		☐	☐	
Caner		☐	☐	
Gülsüm Teyze		☐	☐	
Sadık Amca		☐	☐	
Çoban Ali		☐	☐	
Şahmeran'ın Kızı	☐		☐	

Tablo 34 incelendiğinde üç karakterin açık kurgulandığı görülmektedir: İhsan, Mahir ve Şahmeran. Bu karakterlerden sadece Mahir devingen özelliktedir. Çünkü yaşadıkları onun düşüncelerini, davranışlarını değiştirmiştir. Bu değişim onu genetik profesörü olmaya kadar götürmüştür. İhsan'ın ve Şahmeran'ın durağanlığı ise kitapta okuyucuyla buluşan özelliklerini korumalarıdır. İhsan, kitabın bir bölümünde davranışlarını yanlış olduğunu anlasa da bunu fark ettikten beş dakika sonra yine define işine devam etmesi onu devingen yapmamıştır. Şahmeran'ın kızı ise yine adaletli, dikkatli, çevreyi önemseyen rolünü sürdürmüştür. Bu da durağanlığının sebebidir. Kitabın diğer olumlu kurgulanan karakterleri ise kapalı olarak verilmiştir çünkü olumlu olmakla beraber fazla bilgi de verilmemiştir. Bu nedenle kapalı; davranış ve düşünce değişikliği görülmediği için de durağanlardır.

Tablo 35

Miyase Sertbarut'un Yılkale Romanında Kişiliklerin Kişilik Özellikleri

	İhsan	Mahir	Sahaf Sami	Caner	Sadık Amca	Gülsüm Teyze	Çoban Ali	Şahmeran'ın Kızı
Açıksözlü				☐	☐	☐		
Sorgulayıcı		☐						☐
Dengeli/Düzenli					☐	☐		
Şüpheli	☐	☐						☐
Çıkarıcı	☐		☐					
Hükmedici/otoriter								☐
Çözüm odaklı	☐	☐			☐	☐		☐
Şiddet eğilimli								
Alıngan								
İnsancıl/Duyarlı/Düşünceli/Anlayışlı		☐		☐	☐	☐	☐	☐
Anlayışsız/Düşüncesiz/Bencil	☐		☐					
Önyargılı								☐
İnatçı	☐							
Konuşkan		☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Meraklı	☐	☐	☐	☐			☐	
Öfkeli/Sinirli/Sert/Ciddi								
Sakin								☐
Neşeli/Hareketli/Şakacı	☐			☐	☐	☐	☐	
Özgüvenli	☐							☐
Yardımsever		☐		☐	☐	☐	☐	

(Devam ediyor)

Tablo 35 (Devam)

Miyase Sertbarut'un Yıllıkale Romanında Kişiliklerin Kişilik Özellikleri

	İhsan	Mahir	Sahaf Sami	Caner	Sadık Amca	Gülsüm Teyze	Çoban Ali	Şahmeran'ın Kızı
Hırslı	☐	☐	☐					
Kararlı		☐	☐					☐
Özverili/Tutumlu			☐					
Yaratıcı/Düş gücü yüksek		☐						
Çocuklara sorumluluk veren, onların haklarını bilen								
Merhametli/Ayrımcılık Yapmayan		☐			☐	☐		
Dürüst		☐		☐	☐	☐	☐	☐
Sorumluluk Sahibi		☐						
Alaycı								
Yalancı	☐							

Tablo 35'e göre kitabın *-geliştirilme sıklığı dikkate alındığında-* baş kişisi olarak gözüken İhsan'ın olumsuz özelliklere sahip olması, yazarın aslında gerçek baş kişi olan Mahir'i ortaya çıkarması anlamında yorumlanabilir. Çünkü kitapta değişim gösteren ve model olabilecek tek karakter Mahir'dir. Amcası İhsan'ın, Mahir'den daha fazla geliştirilmesinin sebebinin kurgunun iletisinde yer aldığı düşünülebilir. Tarihi değerlere sahip çıkmayan, onları parasal çıkarı için kullanan ve cahilce davranışlar sergileyen bir kişinin, çocuk okura seslenen bir kitapta baş kişi olarak yer alması mümkün görünmemektedir. Mahir'in gözü önünde gerçekleşen olaylar, amcasının davranışları, karşılaştığı iyi insanlar onun kendi yolunu çizmesine yardım etmişlerdir. Bu nedenle, kitabın baş kişisi aslında Mahir'dir. Mahir'in kitabın bütününde sergilediği davranışlar onun

“sorgulayıcı, şüpheli, çözüm odaklı, insancıl ve duyarlı, meraklı, yardımsever, hırslı, kararlı, düş gücü yüksek, dürüst, sorumluluk sahibi” gibi özelliklerini ortaya çıkarmaktadır. Amcası ise tarihe saygısızlığı, bencilliği gibi davranışlarıyla “*yalancı, düşüncesiz*” karakter konumundadır. Sahip olduğu “*şüpheli, çözüm odaklı, meraklı, inatçı, özgüvenli*” gibi özelliklerini kendi çıkarları için kötülüğe hizmet ederek kullanır. Sahaf Sami de kitabın başlarında kitaplara gösterdiği saygı, tarihe gösterdiği ilgi açısından olumlu bir karakter gibi anlaşılabilir. Şahmeran’ın kızının otoritesi kendi yılanlarına karşıdır. Sahip olduğu karakter özellikleriyle yılanların hayran olduğu, olumlu bir karakter çerçevesi çizer. Diğer karakterler de saf, iyi niyetli Anadolu insanını yansıtmaktadır.

Romandaki Karakterlerin Çocuk ve Yaşam Gerçekliğini Yansıtmasının ve Çocuğun Eşduyum Kurabileceği Özellikleri Taşımasının Belirlenmesi

Tablo 36

Miyase Sertbarut'un Yılkale Romanında Yer Alan Çocuk ve Yaşam Gerçeklikleri

Yaşam Gerçeklikleri	Yılkale	Çocuk Gerçeklikleri	Yılkale
Ekonomik sıkıntı		<i>Duygusalılık</i>	
Yoksulluk		<i>Cinsellik</i>	
Küçük yaşta çalışma	☐	<i>Farklılıklar</i>	☐
Kötü insanlar	☐	<i>Düş kırıklıkları</i>	
İyi insanlar	☐	<i>Başarısızlıklar</i>	☐
Ölüm	☐	<i>Akran zorbalığı</i>	
Hastalık			
Kültür farklılığı	☐		
Akraba sorunları	☐		
Sömürü	☐		
Şiddet			
Boşanma			
Gelenekler	☐		
Çatışmalar	☐		
Eğitim sistemi			
bozuklukları			
Terör/savaş			
Madde bağımlılığı			
Çevre sorunları	☐		
Sigara/alkol			

Tablo 36 incelendiğinde okurun birçok yaşam ve çocuk gerçekliği ile buluştuğu görülür. Anadolu’da köy yaşamında çalışarak ailesine yardım eden çocuklardan biri olan Caner ve amcasına dükkânda çalışarak yardım eden Mahir çalışan çocuklara örnektir. Ancak bunlar olumsuz örnek değildir. Çünkü çocuklar okuldan kalan zamanlarda ailelerine yardım etmektedir. Köyde yaşayanların ve büyük şehirde yaşayanların ekonomik durumlarına örnekler bulunmaktadır. Kendi tarihlerine zarar veren, çıkarıcı insanlar kötü insanlara; Gülsüm Teyze ve Sadık Amca, Caner ve babası gibi insanlar iyi, yardımsever insanlara; bireysel arasındaki problemler çatışmalara; farklı kültürlerin farklı yansımaları geleneklere; Şahmeran efsanesinin anlatılması, yılanların bakış açısı ve İhsan gibi kötü insanların varlığı çevre (kültür bakımından) sorununa örnek olabilir. Mahir ve Caner arasındaki benzerlik ve farklılıklar, Mahir’in çevresindeki insanlar ve kendisi için düşündükleri düş kırıklıklarına örnek olabilir.

SİSİN SAKLADIKLARI – MİYASE SERTBARUT

Romandaki Baş Kişi ve Yan Kişilerin Belirlenmesi

Baş kişi: İlay

Yan kişiler: Nilgün Hanım (Anne), Baba, Sevcan (arkadaş), Doktor Sevinç Hanım, Tayfun, Kutsiye Teyze, Fuat, Levent (Kafe sahibi), Kadir Bey (Fuat baba), Fin Adam, Mavi Karga, Osman.

Romandaki Kişilerin Geliştirilme Yollarının İncelenmesi

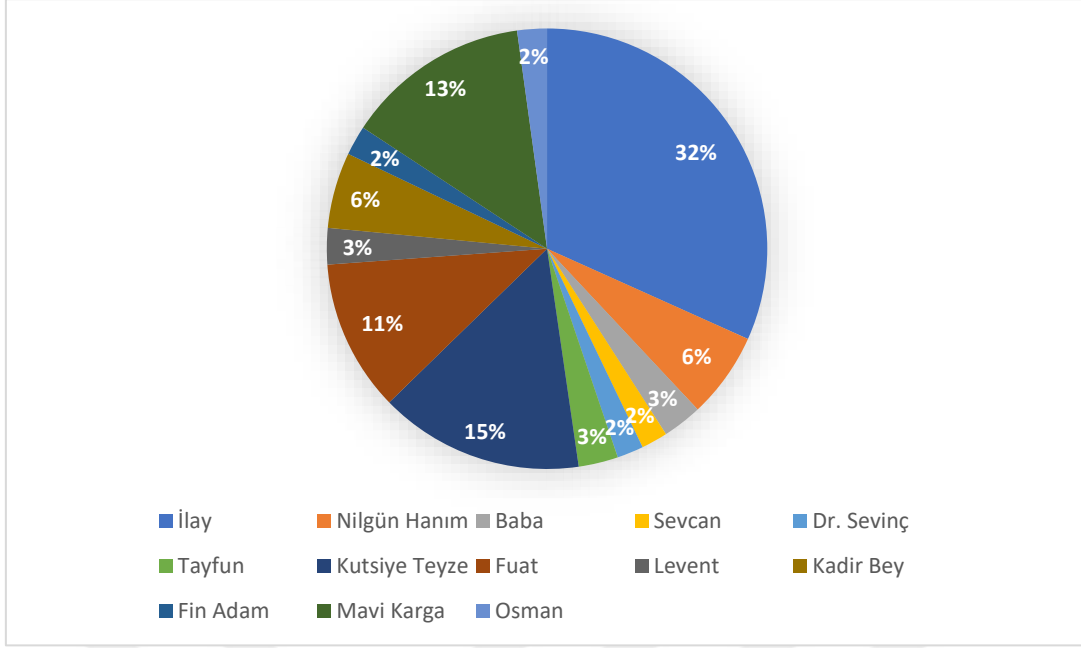
Tablo 37

Miyase Sertbarut'un Sisın Sakladıkları Romanında Karakterlerin Geliştirilme Yolları

Kişiler	Karakter Geliştirme Yolları	Davranış ve Eylemleriyle	Konuşmalarıyla	Fiziksel Özellikleriyle	Diğer Karakterlerin Yorumuyla	Yazarın Yorumuyla
İlay		77	48	-	4	2
Nilgün Hanım		13	10	-	3	-
Baba		5	6	-	1	-
Sevcan		3	4	-	-	1
Dr. Sevinç Hanım		4	4	-	-	-
Tayfun		3	4	-	4	1
Kutsiye Teyze		29	28	1	2	2
Fuat		24	18	-	2	2
Levent		3	7	-	-	1
Kadir Bey		12	8	-	2	1
Fin Adam		4	3	-	2	-
Mavi Karga		16	31	1	8	-
Osman		6	3	-	-	1
Toplam		199	174	2	28	11

Tablo 37 incelendiğinde, Miyase Sertbarut'un *Sisin Sakladıkları* adlı kitabındaki kişilerin en çok “*Davranış ve Eylemleriyle*” geliştirildiği görülmektedir. “*Konuşmalarıyla*” ise önemli bir sıklıkta kullanılarak en çok kullanılan 2. geliştirme yolu olmuştur. En az kullanılan geliştirme yolunun ise ‘*Fiziksel Özellikleriyle*’ olduğu görülmektedir. Geliştirilme yollarının kullanım sıklıklarına bakıldığında “*Yazarın Yorumuyla*” en az kullanılan 2. geliştirme yoludur. 3. sırada ise 28 kez kullanımla “*Diğer Karakterlerin Yorumuyla*” gelmektedir. Kitabın seslendiği yaş düşünüldüğünde önceki incelenen kitaplarla da benzerlik ortaya çıkar. Birçok karakterin yer aldığı, dolayısıyla birçok olayın kurgulandığı, ortaokul yaş grubuna seslenen çocuk romanlarında karakterlerin geliştirilmesinde en çok “*Davranış ve Eylemleriyle*” ve “*Konuşmalarıyla*” kullanılmıştır. Macera ve gizem temasında kurgulanan kitapta kişilerin davranışları ve iletişimlerine çokça yer verilmiştir.

İlay kitabın baş kişisidir ve verilerden de görülebileceği gibi en çok geliştirilen kişidir. Olayların merkezinde yer alması, bütün karakterlerle iletişiminin olması onun ön planda olmasını sağlamıştır. İlay’dan sonra en fazla geliştirilen iki yan kişi ise Kutsiye Teyze ve Mavi Karga’dır. Kutsiye Teyze, İlay’ın olayların merkezi olan köyde yaşayan teyzesidir. Mavi Karga da en az 300 yıldır yaşayan, varlığını çok az kişinin bildiği bilge bir kargadır. Köyde yapılan gizli genetik çalışmaları bilen ve ortaya çıkarmaya çalışan bu iki kişinin kitaptaki rolü önemlidir. İlay’ın sonradan tanışıp arkadaş olduğu Fuat da babasının bu köyde gizli görevi olması ve aynı zamanda bütün gizemleri çözmede İlay’a yardım etmesi sebebiyle önemli bir kişidir. Diğer karakterler de kurguya yardımcı olacak şekilde kitapta yer alırlar. Sevcan, İlay’ın okul arkadaşısıdır. Tayfun İlay’ın bir süre çıktığı ve uğruna gözyaşı döktüğü erkek arkadaşısıdır. Nilgün Hanım ve İlay’ın babası ise İlay’ın boşanmış anne babası olarak kitabın ilk bölümünde yer alırlar.

Grafik 11. Miyase Sertbarut'un Sisin Sakladıkları Romanında Karakter Geliştirme Yollarının Kişilere Bağlı Kullanım Oranları

Karakter geliştirme yollarının kullanım sıklıkları Grafik 11 üzerinde incelendiğinde baş kişinin kitaptaki rolü daha somut anlaşılmaktadır. Görüldüğü gibi 13 karakterin yer aldığı kitapta İlay %32'lik bir karakter geliştirilme oranına sahiptir. Bu oranı %15'lik oranla Kutsiye Teyze ve %13'lük oranla Mavi Karga izlemektedir. Fuat da %11'lik bir oranla önemli üç yan kişinin içindedir. Diğer kişiler yüzdelik oranlarından da anlaşılabilceği gibi kurguda arka planda yer alan karakterler olmuşlardır.

Aşağıda karakter geliştirme yollarından örnekler sunularak okurun yaşam ve çocuk gerçekliklerini görmesine olanak sağlanmaya çalışılmıştır:

İlay: Annesi ve babası boşanmış olan İlay annesinde kalmaktadır ve her genç kız gibi ergenlik dolayısıyla duyguları ön plandadır. Bazı durumlarda öfkesine hakim olamayan, annesiyle çatışma halinde olan bir kızdır. Annesinin İlay'ı yaz tatilinde teyzesinin köyüne göndereceğini söylemesiyle İlay'ın morali çok bozulur ve genç yaşının verdiği duygusallıkla da kırıncı olur:

“Ben hiçbir yere gitmiyorum. Benden kurtulmaya çalışıyorsun değil mi? Babamı yolaldın, şimdi sıra bende mi? Bu evde Nilgün Hanım Cumhuriyeti mi kurmaya çalışıyorsun anne?” (s.11). **(Konuşmalarıyla)**

Kedisine anlattıkları ise önyargılarını ortaya çıkarır:

-Duydun mu Sarman beni köye yollayacakmış. Beni... İnanabiliyor musun? Kim bilir nerede, haritada bile göremeyeceğin, adını yalnızca o köyde yaşayanların bildiği bir köye... Ne yapacağım ben orada ha... Harman yerine sap saman mı taşıyacağım? Belki de inekleri otlatma işini verirler bana. Y ada kentten gelmiş, hiçbir şeyden anlamaz deyip bütün gün evde mi oturturlar? Gözleme yiyip ayran içer, yedikçe şişmanlarım. Herkes çocuğunu yaz kamplarına göndersin, bizim doktor sanki parası yokmuş gibi köye yollasın. (s. 13) **(Konuşmalarıyla)**

Bu kadar öfkeliyken bir de yeni erkek arkadaşı Tayfun'un onu aldattığını ve İlay'a bile söylemeden ondan ayrıldığını öğrenir. Elbette çok kızar. Ancak sonra yalnız kaldığında iç dünyasıyla hesaplaşır ve mantıklı davranmaya başlar:

(...) Aptal bir oğlan yüzünden böyle bırakamam kendimi, diyerek tarağı eline aldı, saçlarını taramaya başladı. Kendi kendine esaplaşmak onu rahatlatmıştı. (s. 37) **(Davranış ve eylemleriyle-Konuşmalarıyla)**

Sinirlenip attığı Tayfun'un kolyesini iki gün sonra tekrar balkonda bulunca günlerdir gördüklerini düşünüp şüphelenir:

“Anne ve babası odadan çıktıklarında kafasında bir yığın soru işaretiyle kalakaldı İlay. Son zamanlarda kargalarda gördüğü tuhafliklar, numara verilmiş kuşlar, bir gözü olmayan, tavuğa benzeyen kargalar...” (s. 39) **(Davranış ve eylemleriyle)**

Trende, telefonda konuştuklarından bilim insanı olduğunu düşündükleri adamın davranışları İlay'ı rahatsız etmektedir. Sorgulamaya başlar:

-Bir bilim adamının bu kadar kaba ve saygısız olması anlaşılır şey değil. Ben onları hep sevimli ve şakacı insanlar olarak hayal ederdim. Filmlerde hep öyle gösterirler. Doğrusu ben bu adama hiç güvenmedim. (s. 68) **(Konuşmalarıyla)**

Laboratuardan kaçan çocuk adamı görünce kaygısı, anlayışı, merhameti ortaya çıkar:

O gece, laboratuarda kaç kişi olabileceğini düşündü İlay. Belki elli, belki yüz. Zavallılar ne anne ne baba yüzü görmüşlerdi ne de sıcak bir aile ortamı. Ne çocukluklarını yaşayabiliyorlardı ne gençliklerini... Bir anda büyüyorlardı. Belki de yarın sabah, adamı birkaç yaş daha yaşlanmış bulacaklardı. (s. 150) **(Davranış ve eylemleriyle)**

Teyzesinin Fuat’a babasıyla ilgili söylediklerinden Fuat’ın alınabileceğini düşünmesi onun empati gücünü de gösterir:

“İlay, bu konunun Fuat’ı yaraladığını düşünerek iyi yanlarını bulmaya çalıştı:

-Ama Kadir Amca orada olmasaydı belki de ölmüş olacaktık.” (s. 168)

(Konuşmalarıyla-Davranış ve eylemleriyle)

İlayda, şehirdeyken yediği yiyeceklerden köye gidince vazgeçmiştir. Akşamları bile sağlıklı bir şeyler hazırlar farkında olmadan:

“İlay bir yandan peynir, ekmek, pekmez ve yumurtadan oluşacak bir akşam kahvaltısı hazırlamaya çalışıyor, bir yandan Mavi Karga’yı dinliyordu.”(s. 192) **(Davranış ve eylemleriyle)**

Bütün gizemler çözüldükten sonra trenle evine dönen İlay’ın yaşadıkları ona bir yaşam deneyimi kazandırmıştır:

Sisbağı İstasyonu’nda trene bindikten sonra hemen pencereye koştu İlay. Yıllar sonra tanışıp pek çok şey paylaştığı teyzesine el salladı. Yüzüne, gülümseyişine, kakülünü dışarda bırakan baş örtüsünün altına yeşiline doyasıya baktı. Daha önce “orda bir köy var uzakta” diye düşündüğü köy yaşantısını biraz olsun tatmış; sarı sis kalktıktan sonra toprağa oturma tadını almış; pekmeze ekmek banmanın, ekmeğe çokokrem sürmek kadar keyifli olabileceğini görmüştü. Kendisini biraz daha büyümüş hissediyordu. (...) (s. 205) **(Davranış ve eylemleriyle-yazarın yorumuyla)**

Mavi Karga: Yaşama ilişkin görüşleriyle, bilgeliğiyle, zekasıyla ön plana çıkan Mavi Karga hem çok kibirlidir hem çok konuşkandır hem de özgürlüğüne düşkündür. Birçok lafiyla insanlığa ders vermek ister gibidir. Teyzesinden Mavi Karga’nın evcilliği sevmediğini duyan İlay’ın Mavi Karga için söylediği “Neden insanları sevmiyorsa vahşi kuş olarak kalmamış?” sözüne Mavi Karga’nın yanıtı şöyle olur:

-Evcil olmam sizin boyunduruğunuz altında köle olmamı ve sizi karşılıksız sevmemi mi gerektiriyor? (s. 90) **(Konuşmalarıyla)**

İlay günler geçtikçe Mavi Karga’ya daha da ısınır:

Yaşlı, huysuz kadınlar gibi söylenip dursa da Mavi Karga’yı sevmeye başlamıştı İlay. Teyzesi ilerde bir gün onu kendisine teslim ettiğinde canının hiç

sıkılmayacağını düşünüyordu şimdi. Oldukça akıllı ve esprili bir kuştu çünkü. (s. 105) **(Davranış ve Eylemleriyle)**

İlay trenle eve dönerken Mavi Karga konuşur İlay’la:

“Günaydın demenin zamanı olmaz, eğer bir uyanış içindeysen günün hangi saati olursa olsun gün, aydın demektir. (...) Biraz önce pencereden bakarken büyüdüğünün farkına varmadın mı? İşte bu senin için bir uyanıştır.” (s. 206) **(Konuşmalarıyla)**

Romandaki Karakterlerin Özelliklerinin Belirlenmesi

Tablo 38

Miyase Sertbarut'un Sisın Sakladıkları Romanında Karakterlerin Özellikleri

	Açık	Kapalı	Durağan	Devingen
İlay	☐			☐
Nilgün Hanım		☐	☐	
Baba		☐	☐	
Sevcan		☐	☐	
Dr. Sevinç Hanım		☐	☐	
Tayfun		☐	☐	
Kutsiye Teyze	☐		☐	
Fuat	☐		☐	
Levent		☐	☐	
Kadir Bey		☐		☐
Fin Adam		☐	☐	
Mavi Karga	☐			☐
Osman		☐	☐	

Tablo 38'e bakıldığında elde edilen verilerin karakter gelişim yollarının çözümlenmesinden elde edilen verilerle uyum sağladığı görülür. Sıklıkla geliştirilen dört önemli kişinin karakter özellikleri de açıktır. Bu karakterler İlay, Kutsiye Teyze, Fuat ve Mavi Karga'dır. Kutsiye Teyze dışında bu kişiler değişim göstermiştir. Bu nedenle devingendir. Kutsiye Teyze'nin durağan olarak yorumlanması sahip olduğu olumlu özellikleri kitap sonunda da korumasıdır. Davranış ve düşünceleriyle İlay'ın karakter değişiminde önemli rol oynar. Diğer kişilerin kapalı olması karakter gelişim sıklıklarının az olmasıyla bağlantılı olarak yorumlanabilir. Kadir Bey'in kapalı bir karakter olarak kurgulanıp devingen olmasının sebebi ise kitap sonunda herkesçe bilinen işi hakkında gerçeğin ortaya çıkmasıdır. Bu yönüyle değişim göstermiştir.

Tablo 39

Miyase Sertbarut'un Sisın Sakladıkları Romanında Kişilerin Kişilik Özellikleri

	İlay	Nilgün Hanım	Baba	Sevcan	Dr. Sevinç Hanım	Tayfun	Kutsiye Teyze	Fuat	Levent	Kadir Bey	Fin Adam	Mavi Karga	Osman
Açıksözlü	☑				☑		☑	☑				☑	
Sorgulayıcı	☑		☑				☑	☑		☑		☑	
Dengeli/Düzenli	☑						☑						
Şüpheli	☑	☑	☑	☑			☑	☑		☑		☑	
Çıkarıcı						☑							
Hükmedici/otoriter												☑	
Çözüm odaklı	☑	☑	☑				☑	☑		☑		☑	
Şiddet eğilimli													
Alıngan	☑											☑	☑
İnsancıl/Duyarlı/Düşünceli/Anlayışlı	☑	☑	☑		☑		☑	☑				☑	
Anlayışsız/Düşüncesiz/Bencil						☑							
Önyargılı	☑								☑			☑	
İnatçı												☑	
Konuşkan	☑				☑		☑					☑	

(Devam ediyor)

Tablo 39 (Devam)

Miyase Sertbarut'un Sisın Sakladıkları Romanında Kişilerin Kişilik Özellikleri

	İlay	Nilgün Hanım	Baba	Sevcan	Dr. Sevinç Hanım	Tayfun	Kutsiye Teyze	Fuat	Levent	Kadir Bey	Fin Adam	Mavi Karga	Osman
Meraklı	☐			☐	☐		☐	☐	☐			☐	☐
Öfkeli/Sinirli/Sert/Ciddi	☐									☐	☐		
Sakin		☐	☐										
Neşeli/Hareketli/Şakacı					☐		☐		☐			☐	☐
Özgüvenli	☐						☐					☐	
Yardımsever	☐				☐		☐	☐		☐		☐	
Hırslı	☐										☐	☐	
Kararlı	☐	☐	☐				☐			☐			
Özverili/Tutumlu		☐					☐						
Yaratıcı/Düş gücü yüksek	☐											☐	
Çocuklara sorumluluk veren, onların haklarını bilen							☐						
Merhametli/Ayrımcılık Yapmayan	☐	☐					☐						
Dürüst	☐	☐	☐				☐	☐		☐			
Sorumluluk Sahibi	☐	☐	☐				☐	☐		☐		☐	
Alaycı							☐		☐			☐	
Yalancı											☐		

Tablo 39'a bakıldığında açık ve devingen olarak kurgulanan dört önemli karakterin çoğu kişilik özelliğinin birbiriyle örtüştüğünü görebilmek olanaklıdır. Ortak özellikler diyebileceğimiz kişilik özelliklerine bakıldığında bunların olumlu kişilik özellikleri olduğu görülür. Çocuk, *“Açıksözlü, sorgulayıcı, şüpheli, çözüm odaklı, insancıl/duyarlı/düşünceli/anlayışlı, konuşkan, meraklı, özgüvenli, yardımsever, kararlı, özverili/tutumlu, merhametli/ayrımcılık yapmayan, dürüst, yardımsever, sorumluluk sahibi”* gibi olumlu özellikleri, karakterler aracılığıyla deneyimleme olanağı bulur. Bu dört karakterde bulunan olumlu özellikler diğer karakterlerde yoktur, diye bir genelleme yapılmamalıdır. Çünkü diğer karakterler de duruma göre olumlu özellikler taşımaktadırlar. Burada vurgulanmak istenen okura örnek olabilecek birçok olumlu özelliğin bir arada farklı karakterler aracılığıyla verilmesidir. Çocuk, okuduğu karakterleri tanıdıkça onların özelliklerinden faydalanır. Yaşam gerçekliği bakımından olumsuz ve farklı karakterlerle de tanışması beklendiği için bu duruma uygun karakterler de bulunmaktadır. Hayvanlar üzerinde deney yapan, bilgisini kendi çıkarı için kullanan Fin bilim insanı bu karakterlerden biridir. Tayfun'un İlay'ı aldatması ve onu hiç önemsememesi ergenlikte karşılaşılabilecek olumsuz durumlardan ve karakterlerden birisidir. Mavi Karga'nın alaycılığı ise onun bilgisinden ve kibrinden kaynaklanır. Kendine aşırı güvenmesi ve insanlara olan güvensizliği onun bu davranışlarını açıklar. İnsanlara güvendiği bu olumsuz özelliğini kaybetmiştir.

Romandaki Karakterlerin Çocuk ve Yaşam Gerçekliğini Yansıtmasının ve Çocuğun Eşduyum Kurabileceği Özellikleri Taşımasının Belirlenmesi

Tablo 40

Miyase Sertbarut'un Sisın Sakladıkları Romanında Yer Alan Çocuk ve Yaşam Gerçeklikleri

Yaşam Gerçeklikleri	Sisın Sakladıkları	Çocuk Gerçeklikleri	Sisın Sakladıkları
Ekonomik sıkıntı	☐	<i>Duygusalılık</i>	☐
Yoksulluk	☐	<i>Cinsellik</i>	
Küçük yaşta çalışma		<i>Farklılıklar</i>	☐
Kötü insanlar	☐	<i>Düş kırıklıkları</i>	☐
İyi insanlar	☐	<i>Başarısızlıklar</i>	☐
Ölüm		<i>Akran zorbalığı</i>	
Hastalık	☐		
Kültür farklılığı	☐		
Akraba sorunları	☐		
Sömürü			
Şiddet			
Boşanma			
Gelenekler	☐		
Çatışmalar	☐		
Eğitim sistemi bozuklukları			
Terör/savaş			
Madde bağımlılığı			
Çevre sorunları	☐		
Sigara/alkol			

Tablo 40'a göre çocuk, yaşama ve kendisine ilişkin birçok gerçeği deneyimleme olanağı bulmuştur. Şehir yaşamındaki olanaklar ve köy yaşamının zorlukları ekonomik farklılıkları ortaya çıkarmaktadır. Tam olarak yoksulluk denmese de köy yaşamının getirdiği zorluklar şehir yaşamına göre daha fazladır. Bilimi kendi çıkarları için kullanan kişiler yaşamdaki çıkarıcılıkla, kötülükle örtüşebilir. Doktor Sevinç Hanım, Kutsiye Teyze gibi kişiler yaşamda öz değerlerini yitirmemiş, iyi niyetli kimselere örnek gösterilebilir. Hastalıklar kitapta hayvan hastalıkları ve üzerinde deneyler yapılan çocuk insanların hastalıklarıdır. Hayvanlara verilen zarar da yine gizli yürütülen bilimsel çalışmalar sonucu olmuştur. Farklı kültürlerden farklı insanların olduğu şehir ve köy yaşamı da kültür farklılıklarını ve kendi geleneklerini içerecek şekilde örnek olabilir. İlay'ın akrabalarına özellikle teyzesine bakış açısı akraba problemlerine örnek gösterilebilir. Aile içi ve aile dışı konuşmalarda, davranışlarda çatışmalar görülmektedir. Bu da önemli bir yaşam gerçeği olarak karşımıza çıkmaktadır. Gizli yürütülen bilimsel çalışmaların köyün temiz havasını yıllardır bozduğu gerçeği de çevre sorunlarına örnek gösterilebilir. Fuat ve İlay arasındaki arkadaşlık ve yakınlaşmalar, İlay'ın daha önce biriyle çıkıp ayrılması ve onun hüznünü yaşaması, Çoban Osman'ın İlay için farklı düşünceleri, Tayfun'un umursamaz ve kendini beğenmiş tavırları duygusallık, düş kırıklıkları, başarısızlıklar gibi çocuk gerçekliklerine örnek gösterilebilir.

KAÇAK KÖPEK BİBER – MİYASE SERTBARUT

Romandaki Baş Kişi ve Yan Kişilerin Belirlenmesi

Baş kişi: Biber

Yan kişiler: Pino, İribaş, Aslan, Asi, Suskun, Vızlak, Ateş, Kontes, Barış, Cemil, Gül, Münevver Hanım, Yıldız Hanım, Pınar

Romandaki Kişilerin Geliştirilme Yollarının İncelenmesi

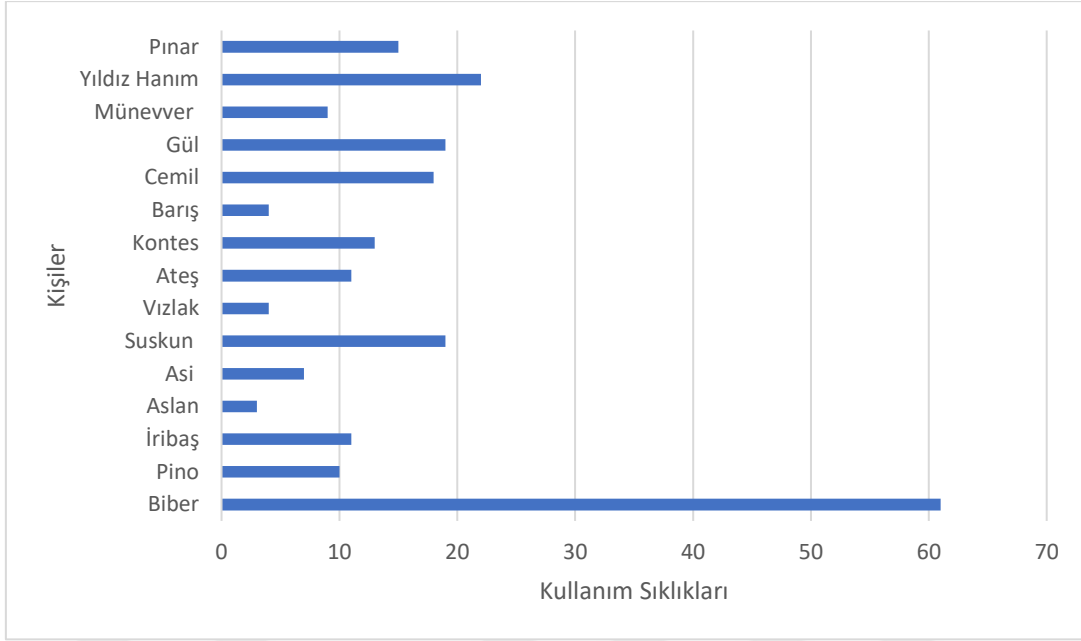
Tablo 41

Miyase Sertbarut'un Kaçak Köpek Biber Romanında Karakterlerin Geliştirilme Yolları

Kişiler	Karakter Geliştirme Yolları	Davranış ve Eylemleriyle	Konuşmalarıyla	Fiziksel Özellikleriyle	Diğer Karakterlerin Yorumuyla	Yazarın Yorumuyla
Biber		32	18	1	4	6
Pino		3	3	1	2	1
İribaş		4	6	1	-	-
Aslan		2	-	1	-	-
Asi		2	4	1	-	-
Suskun		11	6	1	-	1
Vızlak		1	2	1	-	-
Ateş		3	6	1	-	1
Kontes		5	7	1	-	-
Barış		2	2	-	-	-
Cemil		6	9	1	2	-
Gül		9	9	1	-	-
Münevver Hanım		4	5	-	-	-
Yıldız Hanım		12	10	-	-	-
Pınar		8	6	-	-	1
Toplam		104	93	11	8	10

Tablo 41'e göre Miyase Sertbarut'un *Kaçak Köpek Biber* adlı romanında kişiler en çok *davranış ve eylemleriyle* geliştirilmiştir. En fazla kullanılan 2. geliştirme yolu *konusmalarıyla* olmuştur. İki yolun kullanım sıklığı birbirine çok yakındır. Bu durum, karakterlerin içinde bulunduğu durumla ilgili olarak yorumlanabilir. Baş kişi bir köpektir ve yan kişilerden sekizi de köpektir. Bu nedenle sıklıkla köpek karakterlerin her bir davranışına konuşmaları da eklenmektedir. En az kullanılan geliştirme yolunun ise *diğer karakterlerin yorumuyla* olduğu görülmektedir. Birbirine çok yakın sıklıkta kullanılıp en az kullanılan geliştirme yolları ise *yazarın yorumuyla* ve *fiziksel özellikleriyle*dir.

Kitabın baş kişisi Biber en çok geliştirilen karakter olarak görülmektedir. Olayların kurgusu dikkate alındığında Biber'in bulunduğu her yer ve olayda birden fazla farklı karakter yer almıştır. Köpek eğitim merkezinden özgürlüğüne düşkün olduğu için kaçan Biber, bu karakterlerle olan iletişimde okurlara önemli iletiler vermektedir. Yan kişilerin kurguya yardımcı olduğu, onların varlığı ile Biber'in karakterinin daha fazla tanındığı söylenebilir. Suskun adlı yan kişinin köpek karakterler arasında en çok geliştirilen olması ise Biber'e aşık olması ve yapıt sonuna kadar onu desteklemesinden kaynaklanmaktadır. Yan kişilerden olan Yıldız Hanım ise kitaptaki olumsuz karakterdir ve olayların gelişimine katkısı önemlidir. Bu nedenle en fazla geliştirilen yan kişidir. Yıldız Hanım'ı ise kitabın önemli iki olumlu karakteri takip etmektedir: Gül ve Cemil. İki karakter de Biber'i korumuş ve olayları değiştirmişlerdir. Gül, Biber'in yaşamını değiştiren en önemli kişi olarak yer almaktadır.

Grafik 12. Miyase Sertbarut'un Kaçak Köpek Biber Romanında Karakter Geliştirme Yollarının Kullanım Sıklığı

Karakter gelişim yollarının kullanımlarının karakter üzerindeki sıklıklarına bakıldığında baş kişinin önemli bir sıklıkta geliştirildiği görülmektedir. Bu sonuç, baş kişiyi aynı zamanda açık bir karakter durumuna da getirir. Bir diğer açık karakter ise Gül'dür. Diğer karakterler olumlu da olsalar tek yönlü olarak kurgulandıkları için kapalı özelliktedir.

Aşağıda karakterle geliştirme yollarından örnekler sunularak okurun yaşam ve çocuk gerçekliklerini görmesine olanak sağlanmaya çalışılmıştır:

Biber: Biber polis köpek eğitim merkezinde eğitim gören ve çok başarılı sonuçları olan bir köpektir. Biber'in annesi de bir polis köpeğidir ve Biber polis köpeği olmak istemez ve merkezden kaçar. Özgür ruhlu, cesur, alçakgönüllü, sevgi dolu yapısı düşüncelerinde gizlidir:

Biber büyüdükçe ruhunun bu iş için uygun olmadığını düşünmeye başladı. Ne öyle, adamın biri çıkacak ve "atıl kurt" diyecek, "otur kurt" diyecek o da isteneni yapacaktı öyle mi? Niçin peki? Madalya almak için mi? Aç kalmamak için mi? Güvenli bir barınak için mi? Ama Biber'in gözünde bunların değeri yoktu. Aç kalmazdı, gençti, güçlüydü, kemirecek bir şeyler bulurdu. Madalya mı? Ah böyle şeyler yalnızca gereksiz bir gurur için taşınırdı. Görüyordu öylelerini, burunları bir karış havada, nereye bastığını bilmeden yürüyenlerdi onlar. Oysa Biber bastığı

toprağa, soluduğu havaya, oynadığı arkadaşına sevgiyle birlikte saygı da duyardı. Güneşi karnında hissetmek, çayırlarda özgürce yuvarlanmak, arkadaşlarıyla şakacıktan boğuşmak... Tüm bunlar en iri, parlak madalyalardan daha değerliydi (s.6). *(Yazarın yorumu-davranış ve eylemleriyle)*

Merkezdeki arkadaşlarından Pino ona aşıktır ve Biber merkezden kaçarken Pino da onunla gitmek isteyince Biber güçlü kişiliğini gösterir ve Pino'yu da bu yönde uyarır:

Ah bu kızlar... Köpek de olsa, kurt da olsa, insan da olsa kızlar hep aynıydı. Seviyorlardı, evet bu güzel bir şeydi ama sevdikleri için kendileri olmaktan bile vazgeçiyorlardı. "Saçmalama, beni sevdiğin için istemediğin bir hayat mı yaşayacaksın? Bu yola yalnız gideceğim Pino. Hadi git n'olur, görevliler gelmeden işi bitirmeliyim." (s. 10) *(Davranış ve eylemleriyle-konuşmalarıyla)*

Özgürlükleri için slogan atan gençleri görünce içgüdüsel olarak onları korumak ister ve biber gazı sıkıldıktan sonra daha önceden de dikkatini çeken bir kızı sürükleyen polisi uyarı amaçlı ısıtır:

Biber aniden kararını verdi. Kulaklarını dikti, boyun tüylerini kabarttı, kuyruğunu bayrak gibi kaldırdı. Ve dörtlüğe atıldı kargaşanın ortasına. Kıvrıcık'ın saçını mengene gibi tutan adamın bileğine geçirdi dişlerini. Isırmanın dozunu çok iyi ayarladı. Can yakacak ama büyük bir yara açmayacak kadar. (...) (s. 27) *(Davranış ve eylemleriyle)*

Biber gazından kurtardığı Kıvrıcık ve arkadaşı Barış'la akşamüzeri gizlice eve giderken burnuna parkta yaşadığı arkadaşlarının kokusu gelir ve bir an kaçıp gitsem mi diye düşünür. Ancak düşünceli yapısı onu durdurur:

"Kaçıp gitse ne olurdu şimdi? Gücenir miydi Kıvrıcık? Gücenirdi. Kalacaktı biraz onunla. Kendini sınayacaktı, belki Kıvrıcık'ı da..." (s. 47) *(Davranış ve eylemleriyle)*

Görünüşün çok önemli olmadığını Vızlak'a söylerken akıllı ve bilge bir köpek olduğunu da gösterir:

"-Bunları takma kafana Vızlak. Dönemsel şeydir karizma, bugün ciddi görünen yarın komildir. Geçmişteki cellatlar, gün gelir kahraman bilinir." (s. 20) *(Konuşmalarıyla)*

Yıldız Hanım: Çıkarıcı, meraklı ve yalancı bir karakter konumunda olan Yıldız Hanım, komşuları Yıldız Hanım'ın Biber'i sakladığını anlamıştır ve para ödülünü almak için

gizlice işler çevirmektedir. Komşusunun evinden terliğe yapışmış siyah kılları gizlice alır:

Ev terliğini çıkarırken ayağından başka yerlere de göz atmayı ihmal etmedi. Ama cebindeki kıllara ekleyecek başka bir şey göremedi. Kendi evine girer girmez masaya özenle koydu siyah kılları, inceledi, kokaldı. Evet, emindi; köpek kılıydı bunlar. Gözlerinde iki bin liranın ısıltısı odanın içinde dönmeye başladı. (s. 58) **(Davranış ve eylemleriyle)**

Para hırsı gözünü o kadar bürümüştür ki insanların evlerin izinsiz girip suç işlemeyi bile düşünür:

(...) O köpeği bir biçimde evden çıkarmalıydı. Bunu düşündü yolda yürürken. Evde kimse olmasa daha iyi olurdu aslında. Öğrencilerin çoğu gibi onlar da giriş katında bir daire tutmuş olmalıydılar. Çünkü giriş katlarının kirası ucuz olurdu. Böyle evlerin kapıları, balkonları, pencereleri de çürük olurdu. İttirsen açılır. Ama önce emin olmalıydı. (s. 63) **(Davranış ve eylemleriyle)**

Eve girip köpeği gördükten sonra da hemen polise haber verir:

“İhbarda bulunacağım memur bey. Hani aranan bir köpek vardı ya. İşte onun bulunduğu evin adresini vereceğim. Hemen gelerseniz yakalayabilirsiniz. Ama iki bini de isterim ona göre...” (s. 85) **(Konuşmalarıyla)**

Romandaki Karakterlerin Özelliklerinin Belirlenmesi

Tablo 42

Miyase Sertbarut'un Kaçak Köpek Biber Romanında Karakterlerin Özellikleri

	Açık	Kapalı	Durağan	Devingen
Biber	☐			☐
Pino		☐	☐	
İribaş		☐	☐	
Aslan		☐	☐	
Asi		☐	☐	
Suskun		☐	☐	
Vızlak		☐	☐	
Ateş		☐	☐	
Kontes		☐	☐	
Barış		☐	☐	
Cemil		☐	☐	
Gül	☐			☐
Münevver Hanım		☐	☐	
Yıldız Hanım		☐	☐	
Pınar		☐		☐

Tablo 42'ye bakıldığında iki karakterin açık ve devingen, bir karakterin de kapalı ve devingen olduğu görülmektedir. Kitabın baş kişisi olan Biber, yaşadığı deneyimler sonucu daha da olumlu özellikler edinerek olumlu ve güçlü olan karakterini daha da güçlendirir. Açık ve devingendir. Yaşadıkları, davranışları ve düşünceleriyle okura içselleştirebileceği iletiler sunar. Gül de Biber'e karakter olarak benzeyen, özgür ve cesur, hakkını arayan bir yan kişidir. O da iyi niyetinden yararlananları fark eder ve daha dikkatli olur. Açık ve devingendir. Pınar ise Gül'ün ev arkadaşıdır, az özelliğiyle arka plandadır ama köpek korkusu Biber sayesinde geçince devingen bir karakter olmuştur. Diğer karakterler de kurguya yardımcıdır, olayların gelişiminde rolleri vardır, tek

yönlülerdir ve bir değişim göstermedikleri için durağanlardır. Kitaptaki tek olumsuz kurgulanan karakter Yıldız Hanım’dır. Diğer karakterler olumlu yönde kurgulanıp yine olumlu düşünce ve davranışlarını sürdürdükleri için değişim göstermemişlerdir ve durağanlardır.

Tablo 43

Miyase Sertbarut’un Kaçak Köpek Biber Romanında Kişilerin Kişilik Özellikleri

	Biber	Pino	İribaş	Aslan	Asi	Suskun	Vızlak	Ateş	Kontes	Barış	Cemil	Gül	Münevver Hanım	Yıldız Hanım	Pınar
Açıksözlü	☐	☐	☐		☐		☐	☐	☐		☐	☐			
Sorgulayıcı	☐		☐		☐		☐	☐	☐			☐	☐		
Dengeli/Düzenli	☐								☐						
Şüpheli	☐		☐		☐		☐					☐			☐
Çıkarıcı														☐	
Hükmedici/otoriter									☐						
Çözüm odaklı	☐										☐	☐			☐
Şiddet eğilimli															
Alıngan						☐									
İnsancıl/Duyarlı/Düşünceli/Anlayışlı	☐	☐							☐	☐	☐	☐			
Anlayışsız/Düşüncesiz/Bencil														☐	
Önyargılı					☐		☐								
İnatçı	☐				☐		☐					☐		☐	
Konuşkan		☐	☐				☐			☐		☐		☐	
Meraklı	☐							☐						☐	

(Devam ediyor)

Tablo 43 (Devam)

Miyase Sertbarut'un Kaçak Köpek Biber Romanında Kişilerin Kişilik Özellikleri

	Biber	Pino	İribaş	Aslan	Asi	Suskun	Vızlak	Ateş	Kontes	Barış	Cemil	Gül	Münevver Hanım	Yıldız Hanım	Pınar
Öfkeli/Sinirli/Sert/Ciddi					■										
Sakin	■		■	■		■			■		■				■
Neşeli/Hareketli/Şakacı												■			
Özgüvenli	■	■			■			■	■			■			
Yardımsever	■							■		■	■	■	■		
Hırslı	■				■	■								■	
Kararlı	■					■		■				■			
Özverili/Tutumlu															
Yaratıcı/Düş gücü yüksek	■														
Çocuklara sorumluluk veren, onların haklarını bilen															
Merhametli/Ayrımcılık Yapmayan	■											■			
Dürüst	■											■			
Sorumluluk Sahibi	■		■						■		■	■	■		
Alaycı															
Yalancı														■	

Tablo 43'e bakıldığında açık ve devingen 2 önemli karakter olan Biber ve Gül'ün çoğu kişilik özelliğinin birbiriyle örtüştüğünü görebilmek olanaklıdır. Ortak özellikler diyebileceğimiz kişilik özelliklerine bakıldığında bunların olumlu kişilik özellikleri olduğu görülmektedir. Biber'in

“Açıksözlü, sorgulayıcı, düzenli, şüpheli, çözüm odaklı, düşünceli ve duyarlı, inatçı, meraklı, sakin, özgüvenli, yardımsever, hırslı, kararlı, yaratıcı, merhametli, dürüst ve sorumluluk sahibi” gibi olumlu özellikleri, okurların kendini kahramanla özdeşleştirme olanağı açısından önemlidir. Çünkü çocuk, kahramanı özümser, ondan öğrenir. Biber’in bu bağlamda insan olarak kurgulanmasına gerek yoktur. Çünkü karakterler hayvan da olabilir. Önemli olan iletileri çocuğun alabilmesi ve içselleştirebilmesidir. Yan kahramanlardan olan Gül’ün de benzer karakter özelliklerine sahip olması ve Biber’le birbirlerine düşkünlükleri çocuğa da arkadaş seçiminin önemi konusunda bir yol gösterebilir. Köpek karakterler arasındaki özelliklere bakıldığında her birinin aslında birer insan özelliğini ve farklılığını yansıttığını görülebilmesi olanaklıdır. Hatta Biber bu köpeklerle tanıştığında onlara konuşmalarından tahmin ettiği karakter özelliklerine göre isim vermiştir. Köpek karakterlerin normalde isimleri yoktur kitapta, Biber ise herkesin bir ismi olması gerektiğini söyleyerek onlara kendince isimler verir. Kontes’in otoriter tavırları ise olumsuz yorumlanmamalıdır. Çünkü köpekleri bir arada tutan, onları sakinleştiren bir yapısı vardır. Yıldız Hanım’ın *“çıkarıcı, bencil, inatçı, konuşkan, meraklı, hırslı ve yalancı”* özellikleri yaşamdaki kötü karakterlere örnektir.

Romandaki Karakterlerin Çocuk ve Yaşam Gerçekliğini Yansıtmasının ve Çocuğun Eşduyum Kurabileceği Özellikleri Taşımasının Belirlenmesi

Tablo 44

Miyase Sertbarut'un Kaçak Köpek Biber Romanında Yer Alan Çocuk ve Yaşam Gerçeklikleri

Yaşam Gerçeklikleri	Kaçak Köpek Biber	Çocuk Gerçeklikleri	Kaçak Köpek Biber
Ekonomik sıkıntı	☑	<i>Duygusallık</i>	☑
Yoksulluk		<i>Cinsellik</i>	
Küçük yaşta çalışma		<i>Farklılıklar</i>	☑
Kötü insanlar	☑	<i>Düş kırıklıkları</i>	☑
İyi insanlar	☑	<i>Başarısızlıklar</i>	☑
Ölüm		<i>Akran zorbalığı</i>	
Hastalık			
Kültür farklılığı			
Akraba sorunları			
Sömürü			
Şiddet	☑		
Boşanma			
Gelenekler			
Çatışmalar	☑		
Eğitim sistemi	☑		
bozuklukları			
Terör/savaş			
Madde bağımlılığı			
Çevre sorunları			
Sigara/alkol			

Tablo 44'e göre çocuk, yaşama ve kendisine ilişkin birçok gerçeği deneyimleme olanağı bulmuştur. Gül ve arkadaşlarının öğrenci olarak yaşadığı ekonomik zorluklar ve sahip oldukları olanakların kalitesi ekonomik sıkıntıya örnek gösterilebilir. Yıldız Teyze gibi karakterler yaşamda karşımıza çıkabilecek kötü karakterlerden biridir. Güvercinci Cemil, Barış gibi karakterler toplumdaki iyi insanların varlığına işaret edebilir. Polisin haklarını savunan ve özgürlük isteyen öğrencilere yaptıkları, müdahaleleri, biber gazı sıkmaları, yerlerde sürüklemeleri gibi şiddet içeren davranışlar dünyadaki önemli sorunlardan birini işaret edebilir. Köpek karakterlerin arasındaki farklılıklardan doğa çatışmalar, çıkar kavgasından dolayı olan çatışmalar yine yaşamsal gerçekleri ifade edebilir. Gül ve arkadaşlarının eğitimi parasız istemeleri ve bunun için savaşmaları eğitim sistemindeki düzensizliğe işaret edebilir. Çocuk gerçekliği denilebilen duygusallık, arkadaşlar arasındaki farklılıklar, yaşanan düş kırıklıkları ve başarısızlıklar kitapta köpek karakterler aracılığıyla verilmiştir. Pino ve Suskun'un Biber'e aşık olması ama Biber'in onları sadece arkadaş olarak görmesi, köpek karakterlerin tıpkı farklı arkadaş çevreleri gibi farklılık göstermesi, köpek karakterlerin olaylar karşısında yaşadığı düş kırıklıkları bu gerçeklere örnek olarak verilebilir.

BÜYÜMENİN ZAMANI GELDİ – MİYASE SERTBARUT

Romandaki Baş Kişi ve Yan Kişilerin Belirlenmesi

Baş kişi: Elif

Yan kişiler: Elif'in Amcası, Annesi, Halası, Gül Gökşen, Leyla Teyze, Elif'in Öğretmeni, Babaanne

Romandaki Kişilerin Geliştirilme Yollarının İncelenmesi

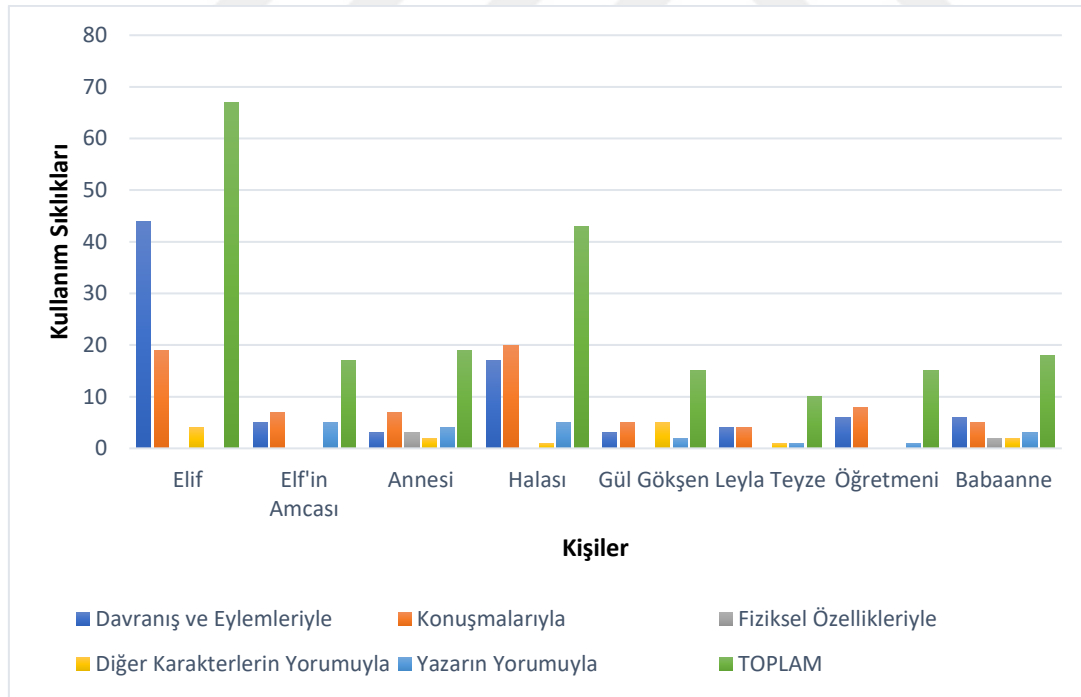
Tablo 45

Miyase Sertbarut'un Büyümenin Zamanı Geldi Romanında Karakterlerin Geliştirilme Yolları

Kişiler	Karakter Geliştirme Yolları	Davranış ve Eylemleriyle	Konuşmalarıyla	Fiziksel Özellikleriyle	Diğer Karakterlerin Yorumuyla	Yazarın Yorumuyla
Elif		44	19	-	4	-
Elif'in Amcası		5	7	-	-	3
Annesi		3	7	3	2	4
Halası		17	20	-	1	5
Gül Gökşen		3	5	-	3	2
Leyla Teyze		4	4	-	1	1
Elif'in Öğretmeni		6	8	-	-	1
Babaanne		6	3	2	2	3
Toplam		88	73	5	13	19

Tablo 45 incelendiğinde, Miyase Sertbarut'un *Büyümenin Zamanı Geldi* adlı kitabındaki karakterlerin en çok “*Davranış ve Eylemleriyle*” geliştirildiği görülmektedir. En az kullanılan geliştirme yolunun ise ‘*Fiziksel Özellikleriyle*’ olduğu görülmektedir. Geliştirilme yollarının kullanım sıklıklarına bakıldığında “*Yazarın Yorumuyla*” ve “*Diğer Karakterlerin Yorumuyla*” yollarının birbirine yakın sıklıkta kullanıldığı görülmektedir. Kitapta karakterlerin “*Konuşmalarıyla*” da önemli bir sıklıkta geliştirildiği görülmektedir. Kitabın konusu, karakterlerin yaşları ve olayların geçtiği yer/yerler dikkate alınırsa karşılıklı konuşmaların sıklığını da anlamlandırmak olanaklı olur. Ekonomik sıkıntıdan dolayı ailesi tarafından köydeki teyzesinin evine giden Elif ve yaşadığı olaylar kitabın konusudur. Yazarın diğer kitaplarına göre daha az karakter sayısı vardır.

Kitabın baş kişisi Elif'tir ve yan kişi olan halası da önemli bir karakterdir. İki kişi en çok geliştirilen karakter olarak kurgulanmıştır. Diğer kişiler de kurguya yardımcı olacak şekilde var olup geliştirilmişlerdir.

Grafik 13. Miyase Sertbarut'un *Büyümenin Zamanı Geldi* Romanında Karakter Geliştirme Yollarının Kullanım Sıklığı

Karakter Gelişim Yollarının kullanım sıklıkları Grafik 13 üzerinde incelendiğinde kitaptaki açık, devingen ve önemli karakterlere ulaşmak olanaklıdır. Grafığe göre karakter geliştirme yollarının sıklığı 40 ve üstünde olanlar kitabın aynı zamanda açık ve devingen karakterleridir. Bunlar; Elif ve halasıdır. Bu sıklıkla geliştirilmeleri açık karakter olarak yorumlanmalarına olanak sağlar. Diğer karakterler de yan kişi olarak kurguyu yapılandırmışlardır ve okuyucuya sınırlı tanıtılan özellikleriyle az geliştirilmişlerdir.

Aşağıda karakterle geliştirme yollarından örnekler sunularak okurun yaşam ve çocuk gerçekliklerini görmesine olanak sağlanmaya çalışılmıştır:

Elif : 7 yaşındayken ekonomik zorluklardan dolayı halasının yanına gönderilen ve bu durumu hiçbir zaman kabullenmeyen bir kızdır. Kardeşi doğunca evde 8 kişi olmuşlardır ve annesi de köye gidip halasının yanında okumasının hepsi için iyi olacağını söyler ama Elif çok üzülmüştür. Durumu kabullenip giderken bile o yaştaki bir çocuğun özlemi, kaygısı, sevgisi açıkça görülmektedir:

Eğer okumak için sizden ayrılacaksam, okula gitmem olur biter. Sen okula gitmemişsin işte, ben de gitmem n’olacak! (s.3). **(Konuşmalarıyla)**

Koku, işte bu başörtüsünden yayılıyordu; çünkü annem onu diğer çamaşırlarla değil, güzel kokulu bir sabunla yıkardı. “Saçlarım da güzel kokuyor o zaman.” demişti sorduğumda. Şimdi ben o köye gidersem bu kokuyu bir daha içime çekemeyecektim. Annemim beni kavrayan elini ittirip kalktı.

-Beni sevmiyorsunuz. Kurtulmak istiyorsunuz, diyerek uzaklaştım yanından.(s. 4) **(Davranış ve eylemleriyle)**

Annemin hazırladığı çantaya gizlice, ikisinin evlendikleri gün çekilmiş bir fotoğraflarını yerleştirdim. Ablamdan bana kalan, kolu bacağı sık sık çıkıveren, bir gözü eksik bebeği de aldım. Bir de annemin mavi boncuklu başörtüsünü... Kenarları üzüm salkımı gibi boncuklarla işlenmiş, çok eksimiş olmasına karşın atmaya kıyamadığı örtü. Annem mi onun gib kokardı, o mu annem gibi kokardı karıştırdım. (...) Sanki yanıma alırsam annemi de götürecektim gibi geliyordu bana. Yanağıma sürdüğümde annem beni okşuyormuş gibi olacaktı. (s. 7) **(Davranış ve eylemleriyle)**

Halasının baktığı felçli babaannesi ile ilgili düşündükleri onun anlayışlı ve hoşgörülü karakterini ortaya koyar:

“Halamın işi zor olmalıydı. Yıllardır sürekli yatan ve hiç konuşmayan bir insanla yaşıyordu. Amcam ve babam ona göre daha rahat olmalıydılar. Belki de bunun için bana ihtiyaç duymuştu.” (s. 11) *(Davranış ve eylemleriyle)*

Köye gittiğinde de sorumluluk duygusuyla teyzesine yardım etmek ister:

Yer yataklarını güçlükle toplayıp bir köşeye yığdım. Bir şeyler yapıp halamın gözüne girmek istiyordum. Mutfığa gidip taşmaması için sütü gözlemeye başladım. Kabarmaya başlayınca kepçeyle karıştırıyordum. Karıştırdıkça havaya nefis bir süt kokusu yayılıyordu. (s. 17) *(Davranış ve eylemleriyle)*

Babaannesinin felçli hali onun hem ilgisini çeker hem de onu üzer. Kafasına onu değiştirebileceğini koymuştur. Ve de babaanne bir gün konuşur:

(..) Konuşmaya çalışıyordu sanki. Ağlama, ağlama der gibiydi. Başımı okşayabilmesini öyle istiyordum ki ama bunu yapamazdı. Ben de onun zayıf, kıpırtısız elini kaldırıp başımı eğdim, saçlarıma dokundurdum. Bundan onun da mutlu olduğunu hissediyordum. ” (s. 18) *(Davranış ve eylemleriyle)*

Onu bebek gibi, kuş gibi beslemek hoşuma gidiyordu.

-Doydun mu babaanne, diye sorduğumda gözlerini kapatıyor, teşekkür eder gibi gülümsemeye çalışıyordu.

Bazen de onu konuşturmaya çalışıyordum.

-Doydum de, hadi babaanne, doydum de.

Bana öyle geliyordu ki çaba gösterirsek bazı basit sözcükleri eskisi gibi olmasa da söyleyebilirdi. (s. 22) *(Davranış ve eylemleriyle)*

“Elif biliyor musun, bugün babaannen konuştu. Vallahi konuştu. Yıllar sonra. Ah annem benim, dilsiz koyunlar gibi yüzüme bakan annem bugün ne dedi biliyor musun? Elif dedi. Senin adını söyledi.” (s.40) *{-[Konuşmalarıyla(Hala)]}*

Hala: Köyde yaşayıp yıllardır felçli annesine bakan bir kadındır. Yanına yoldaş olsun diye Elif’i istemiştir. Aslında bilgili ve deneyimli bir kadındır ancak Elif onu sinirli ve sevgisini gösteremeyen biri olarak görür. Onun mizacının böyle olduğunu, aslında yüreği güzel bir insan olduğunu onunla yaşadıkça anlamıştır Elif.

En çok bahçe işlerini seviyordum köyde. Sulama, yabancı otları yolma, toprağı kabartma, olgunlaşan sebze ve meyveleri toplama işinde halama yardımcı oluyordum. Halam, kendimi sevdirmek, hoş sözler duymak için gösterdiğim bunca çabaya, bir türlü istediğim gibi karşılık vermiyordu. Belki de onun yapısı böyleydi ama ben o zamanlar bunu anlayacak olgunlukta değildim ki.. (s. 23) *(Diğer karakterlerin yorumuyla)*

Yıllardır felçi gördüğü annesinin konuştuğunu görünce sinirli hali gider ve şefkatli ve sevgi dolu olur:

Halamın bakışlarını üzerimde hissettim. Ona döndüğümde bana teşekkür edercesine bakan gözlerini gördüm. Yanıma geldi, sarıldı.

-Elif, yavrum benim! Kızım! (s. 41) *(Konuşmalarıyla-davranış ve eylemleriyle)*

Bir akşam otururlarken Elif ve amacasına komşuları Leyla Teyze gibi masal anlatmayıp dantel ören hala, onların bazı sözleri üzerine alınır ve gerçek kişiliğini göstermek ister:

- Benim de Leyla Teyze gibi masal anlatmamı isterdin değil mi? Şimdi o kitabı kapa da dinle bakalım. Hem dantel örölüp hem masal anlatılır mı, anlatılmaz mı kendin karar ver. (s. 46) *(Konuşmalarıyla)*

Romandaki Karakterlerin Özellikleri

Tablo 46

Miyase Sertbarut'un Büyümenin Zamanı Geldi Romanında Karakterlerin Özellikleri

	Açık	Kapalı	Durağan	Devingen
Elif	☐			☐
Elif'in Amcası		☐		☐
Annesi		☐		☐
Halası	☐			☐
Gül Gökşen		☐	☐	
Leyla Teyze		☐	☐	
Elif'in Öğretmeni		☐		☐
Babaanne		☐		☐

Tablo 46 incelendiğinde elde edilen verilerin Tablo 45'teki verilerle koşutluk gösterdiği görülebilir. En çok geliştirilen iki kişi olan Elif ve halası kitabın açık ve devingen karakterleridir. Okuyucuyla sıklıkla buluşarak okurun, kendi görüşlerini davranışlarını, deneyimlerini okura aktarmışlardır. Elif küçük yaşta ailesinden kopmuş, zor şartlardan başka zorluklara geçmiş ve böylelikle güçlenen bir karakterdir. Halası da köy şartlarının yordduğu, tutumlu bir köylü kadındır. Diğer karakterlerin okuyucuya kapalı olarak kurgulandığı görülmektedir. Ancak bu kapalı karakterlerin hiçbirisi olumsuz kurgulanmamıştır. Kapalı da olsalar olumlu özellikleriyle kurguya katkılar vardır. Baş kişinin gelişmesine yardımcı olurlar. Elif'in annesi durağan bir karakterdir ancak kitabın sonunda Elif'i halasına gönderdiği için çektiği vicdan azabının bittiğini ve çok mutlu olduğunu söyler. Bu da onu devingen yapar. Çünkü değişim göstermiştir. Elif'in amcası da Gül Gökşen'e aşık olduktan sonra daha farklı davranışlar gösterir ve değişime uğrar. O da devingendir. Elif'in öğretmeni ise kitap boyunca olumlu özelliklerini korur ancak tayini sebebiyle köyden ayrıldığında yaşamı değişir ve çocuklarından ayrıldığı için üzülür. Bu nedenle devingendir. Felçli babaanne ise uzun yıllardır konuşamamaktadır ama Elif'in çabasıyla konuşarak bir değişim göstermiştir, devingendir. Gül Gökşen ve Leyla Teyze de kapalı, olumlu ama durağan karakterlerdir. Değişim göstermemişlerdir.

Tablo 47

Miyase Sertbarut'un Büyümenin Zamanı Geldi Romanında Kişilerin Kişilik Özellikleri

	Elif	Elif'in Amcası	Annesi	Halası	Gül Gökşen	Leyla Teyze	Elif'in Öğretmeni	Babaanne
Açıksözlü			☐	☐		☐	☐	
Sorgulayıcı	☐			☐			☐	
Dengeli/Düzenli				☐		☐		
Şüpheli				☐			☐	
Çıkarıcı								
Hükmedici/otoriter								
Çözüm odaklı		☐		☐		☐	☐	
Şiddet eğilimli								
Alıngan	☐							
İnsancıl/Duyarlı/Düşünceli/Anlayışlı	☐	☐	☐	☐		☐	☐	
Anlayışsız/Düşüncesiz/Bencil								
Önyargılı	☐			☐				
İnatçı								
Konuşkan		☐		☐		☐		

(Devam ediyor)

Tablo 47 (Devam)

Miyase Sertbarut'un Büyümenin Zamanı Geldi Romanında Kişilerin Kişilik Özellikleri

	Elif	Elif'in Amcası	Annesi	Halası	Gül Gökşen	Leyla Teyze	Elif'in Öğretmeni	Babaanne
Meraklı	☐	☐		☐		☐		
Öfkeli/Sinirli/Sert/Ciddi				☐				
Sakin								☐
Neşeli/Hareketli/Şakacı		☐						
Özgüvenli					☐			
Yardımsever	☐		☐	☐		☐	☐	
Hırslı								☐
Kararlı	☐		☐	☐	☐			
Özverili/Tutumlu	☐	☐	☐	☐				
Yaratıcı/Düş gücü yüksek	☐							
Çocuklara sorumluluk veren, onların haklarını bilen				☐			☐	
Merhametli/Ayrımcılık Yapmayan	☐		☐	☐				
Dürüst	☐	☐	☐	☐	☐			
Sorumluluk Sahibi	☐		☐	☐				
Alaycı								
Yalancı	☐							

Tablo 47 incelendiğinde Elif'in "*sorgulayıcı, alıngan, duyarlı ve anlayışlı, önyargılı, meraklı, yardımsever, kararlı, özverili, yaratıcı, dürüst, sorumluluk sahibi ve yalancı*" gibi kişilik özellikleri fark edilebildiği gibi hem olumlu hem olumsuz özelliklerden oluşmaktadır. Elif'in konumu gereği bu özellikleri taşıması normal olarak yorumlanabilir. Henüz yedi yaşında evden, ailesinde ayrılmış, anne sevgisini arayan küçük bir kızken yaşamdan yorulmuş, sırtında ağır yükleri olan halasına okumak için gitmiştir. Henüz çocukken yaşadığı tüm çatışmalara rağmen yine de bulunduğu ortama uyum sağlamaya çalışmıştır. Sevgi görmek istediği için yalanlar söylemiştir. Bunlardan vicdan azabı duyup yine doğruyu söylemiştir. Dut ağacını arkadaşı olarak benimseyen, onunla konuşan yaratıcı bir çocuktur. Yeri geldiğinde köyde kazlar yaramazlık yapmıyor diye onlara ders anlatmıştır konu tekrarı yapabilmek için. Babaannesine konuşmayı yeniden öğretecek kadar da sabırlı ve güçlüdür. Okur, Elif'in deneyimleri üzerinden yaşama ilişkin çıkarımlarda bulunabilir, karakter özelliklerinden etkilenebilir. Halasının "*açıksözlü, sorgulayıcı, düzenli, şüpheli, çözüm odaklı, insancıl, önyargılı, konuşkan, meraklı, sinirli, yardımsever, kararlı, tutumlu, merhametli, dürüst ve sorumluluk sahibi*" gibi farklı özellikleri yaşam deneyiminin bir sonucu olarak yorumlanabilir. Felçli bir anneye yıllardır bakması ve tek başına köy yaşamının ağırlığını yüklenmesi onun sinirli bir yapısının olmasına neden olmuştur. Diğer karakterler de kendi çaplarında olumlu özellikleriyle dikkat çekerler.

Romandaki Karakterlerin Çocuk ve Yaşam Gerçekliğini Yansıtmasının ve Çocuğun Eşduyum Kurabileceği Özellikleri Taşımasının Belirlenmesi

Tablo 48

Miyase Sertbarut'un Büyümenin Zamanı Geldi Romanında Yer Alan Çocuk ve Yaşam Gerçeklikleri

Yaşam Gerçeklikleri	Büyümenin Geldi	Zamanı	Çocuk Gerçeklikleri	Büyümenin Geldi	Zamanı
Ekonomik sıkıntı	☐		<i>Duygusallık</i>	☐	
Yoksulluk	☐		<i>Cinsellik</i>		
Küçük yaşta çalışma	☐		<i>Farklılıklar</i>	☐	
Kötü insanlar			<i>Düş kırıklıkları</i>	☐	
İyi insanlar	☐		<i>Başarısızlıklar</i>	☐	
Ölüm			<i>Akran zorbalığı</i>	☐	
Hastalık	☐				
Kültür farklılığı	☐				
Akraba sorunları	☐				
Sömürü					
Şiddet					
Boşanma					
Gelenekler	☐				
Çatışmalar	☐				
Eğitim sistemi bozuklukları					
Terör/savaş					
Madde bağımlılığı					
Çevre sorunları					
Sigara/alkol					

Tablo 48'e göre çocuk, yaşama ve kendisine ilişkin birçok gerçeği deneyimleme olanağı bulmuştur. Kahramanın yaşadığı iki yerde de ekonomik sıkıntı ve yoksulluk göze çarpmaktadır. Özellikle sekiz kardeşi ve ailesiyle yaşadığı evdeki yoksulluk onun halasının yanına gönderilmesine neden olur. Köy yaşamının verdiği sorumlulukla yaşından biraz fazla iş yapmaktadır. Orada yaşamı da öğrenmektedir. Önceleri birçok iyi yapmayı istemeyip halasına karşı sorumlulukla yapmıştır. Sonraları doğayı, işleri seçmeye başlamıştır. Leyla Teyze, Elif'in öğretmeni gibi insanlar yardımsever, duyarlı, anlayışlı insanlardandır ve bu da bize yaşamdaki iyi insanların varlığını gösterebilir. Aileden yaşlı birinin ciddi bir rahatsızlığının bulunması yine yaşamsal bir gerçekle örtüşür. Öğretmenin köyde öğretmenlik yapması öğretmene birçok farklı deneyim kazandırır. Elif'in halasıyla çatışmaları, halasıyla tanışmadan önce düşündükleri akraba sorunlarına işaret edebilir. Çocuk gerçekliği açısından ele alındığında Elif'in yaşında bir çocuğun yaşadıklarının ağır ve zor olduğu söylenebilir. Aileden kopmuştur, sinirli, sevgi göstermeyen bir halanın yanındadır. Olaylara çocuk duygusallığıyla ve gereksinimleriyle yaklaşmaktadır. Köydeki okulunda arkadaşlarıyla çatışmaları, Elif'i dışlamaları, onunla alay etmeleri farklılıklara ve akran zorbalığına örnek gösterilebilir.

Romanlardaki Karakter Çerçevelerinin Benzerlikleri / Farklılıklarının İncelenmesi

Tablo 49

Miyase Sertbarut ve Christine Nöstlinger'in Çocuk Romanlarında Baş Kişinin ve Yan Kişilerin Geliştirilme Yolları

MİYASE SERTBARUT													CHRISTİNE NÖSTLİNGER												
Romanlar	Büyümenin Zamanı Geldi		Çöp Plaza		Kapiland'ın Kobayları		Sisin Sakladıkları		Yılankale		Kaçak Köpek Biber		Konrad Ya Da Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk		Kim Takar Salatalık Kral'ı		Lollipop		Konuk Değil Baş Belası		Aklından Düşünceler Geçen Çocuk		Saklı Miras		
Karakter Geliştirme Yolları	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	
Davranış ve eylemleriyle	44	44	22	104	23	85	77	122		38	88	32	72	57	113	52	94	64	63	38	127	46	31	35	70
Konuşmalarıyla	19	54	25	85	17	57	48	126		44	76	18	75	54	133	26	81	21	55	23	102	21	43	7	31
Fiziksel özellikleriyle	0	5	0	0	0	6	0	2		0	4	1	10	3	3	4	4	0	0	0	3	0	0	0	10
Diğer karakterlerin yorumlarıyla	4	9	2	2	9	17	4	26		1	8	4	4	6	12	8	19	1	0	3	35	1	6	3	40
Yazarın yorumuyla	0	19	2	6	3	5	2	9		0	3	6	4	14	15	11	23	6	6	10	4	3	4	4	0

Tablo 49'a bakıldığında Miyase Sertbarut'un **Büyümenin Zamanı Geldi** adlı yapıtında baş kişinin 67 defa geliştirildiği görülmektedir. Baş kişi en çok *davranış ve eylemleriyle* geliştirilmiştir. En çok kullanılan 2. yol ise *konuşmalarıyla*dır. Baş kişinin geliştirilmesi için en az kullanılan yol *diğer karakterlerin yorumuyla* olmuştur. *Fiziksel özellikler ve yazarın yorumu* kullanılarak baş kişi hiç geliştirilmemiştir. Yan kişiler ise 131 defa geliştirilmiştir. Yan kişilerde en fazla kullanılan yol *konuşmalarıyla*dır. 2. sırada *davranış ve eylemleriyle* yer almaktadır. En az kullanılan yollar ise sırasıyla *yazarın yorumuyla, diğer karakterlerin yorumuyla ve fiziksel özellikleriyle* olmuştur. Miyase Sertbarut'un bu kitabında kişiler en fazla *davranış ve eylemleriyle*, en az da *fiziksel özellikleriyle* geliştirilmiştir.

Miyase Sertbarut'un **Çöp Plaza** adlı yapıtında baş kişinin 51 defa geliştirildiği görülmektedir. Baş kişi en çok *konuşmalarıyla* geliştirilmiştir. Buna çok yakın sıklıkta kullanılan 2. yol ise *davranış ve eylemleriyle*dir. Baş kişinin geliştirilmesi için en az ve eşit sıklıkta kullanılan yollar *diğer karakterlerin yorumuyla ve yazarın yorumuyla* olmuştur. *Fiziksel özellikler* kullanılarak baş kişi hiç geliştirilmemiştir. Yan kişiler ise 197 defa geliştirilmiştir. Yan kişilerde en fazla kullanılan yol *davranış ve eylemleriyle*dir. 2. sırada *konuşmalarıyla* yer almaktadır. En az kullanılan yollar ise sırasıyla *yazarın yorumuyla, diğer karakterlerin yorumuyla* olmuştur. *Fiziksel özellikler* kullanılarak yan kişiler hiç geliştirilmemiştir. Miyase Sertbarut'un bu kitabında kişiler en fazla *davranış ve eylemleriyle*, en az da *diğer karakterlerin yorumuyla* geliştirilmiştir. *Fiziksel özellikler* hiçbir karakterin geliştirilmesinde kullanılmamıştır.

Kabiland'ın Kobayları adlı yapıtta baş kişinin 52 defa geliştirildiği görülmektedir. Baş kişi en çok *davranış ve eylemleriyle* geliştirilmiştir. En çok kullanılan 2. yol ise *konuşmalarıyla*dır. Baş kişinin geliştirilmesi için en az kullanılan yol *yazarın yorumuyla* olmuştur. *Fiziksel özellikler* kullanılarak baş kişi hiç geliştirilmemiştir. Yan kişiler ise 170 defa geliştirilmiştir. Yan kişilerde kullanılan geliştirme yollarının baş kişiyle örtüştüğünü görülebilir. Yan kişilerde de en fazla kullanılan yol *davranış ve eylemleriyle*dir. 2. sırada *konuşmalarıyla* yer almaktadır. En az kullanılan yollar ise *fiziksel özellikler ve yazarın yorumuyla*dır. Miyase Sertbarut'un bu kitabında karakterler en fazla *davranış ve eylemleriyle*, en az da *fiziksel özellikleriyle* geliştirilmiştir.

Sisin Sakladıkları adlı yapıtta baş kişinin 131 defa geliştirildiği görülmektedir. Baş kişi en çok *davranış ve eylemleriyle* geliştirilmiştir. En çok kullanılan 2. yol ise *konuşmalarıyla*dır. Baş kişinin geliştirilmesi için en az kullanılan yol *yazarın yorumuyla*

olmuştur. *Fiziksel özellikler* kullanılarak baş kişi hiç geliştirilmemiştir. Yan kişiler ise 285 defa geliştirilmiştir. Yan kişilerde de en fazla kullanılan yol *konuşmalarıyla*dır. *Davranış ve eylemleriyle* de buna çok yakın bir sıklıkta kullanılarak 2. sırada yer almaktadır. En az kullanılan yol ise *fiziksel özellikleriyledir*. Miyase Sertbarut'un bu kitabında kişiler en fazla *davranış ve eylemleriyle*, en az da *fiziksel özellikleriyle* geliştirilmiştir.

Yılankale adlı yapıtta baş kişinin 83 defa geliştirildiği görülmektedir. Baş kişi en çok *konuşmalarıyla* geliştirilmiştir. En çok kullanılan 2. yol ise *davranış ve eylemleriyledir*. Baş kişinin geliştirilmesi için en az kullanılan yol *diğer karakterlerin yorumuyla* olmuştur. *Fiziksel özellikler* ve *yazarın yorumuyla* kullanılarak baş kişi hiç geliştirilmemiştir. Yan kişiler ise 179 defa geliştirilmiştir. Yan kişilerde de en fazla kullanılan yol *davranış ve eylemleriyledir*. *Konuşmalarıyla* da buna çok yakın bir sıklıkta kullanılarak 2. sırada yer almaktadır. En az kullanılan yollar ise *fiziksel özellikleriyle* ve *yazarın yorumuyla*dır. Miyase Sertbarut'un bu kitabında kişiler en fazla *davranış ve eylemleriyle*, en az da *yazarın yorumuyla* geliştirilmiştir.

Kaçak Köpek Biber adlı yapıtta baş kişinin 61 defa geliştirildiği görülmektedir. Baş kişi en çok *davranış ve eylemleriyle* geliştirilmiştir. En çok kullanılan 2. yol ise *konuşmalarıyla*dır. Baş kişinin geliştirilmesi için en az kullanılan yol *fiziksel özellikler* olmuştur. Yan kişiler ise 165 defa geliştirilmiştir. Yan kişilerde en fazla kullanılan yol *konuşmalarıyla*dır. 2. sırada *davranış ve eylemleriyle* yer almaktadır. En az ve eşit sıklıkta kullanılan yollar ise *yazarın yorumuyla* ve *diğer karakterlerin yorumuyla* olmuştur. Miyase Sertbarut'un bu kitabında karakterler en fazla *davranış ve eylemleriyle*, en az da *diğer karakterlerin yorumuyla* geliştirilmiştir.

Miyase Sertbarut'un bu çalışmada incelenen altı kitabında kişiler en çok *davranış ve eylemleriyle*, en az da *fiziksel özellikleriyle* geliştirilmiştir. Altı kitapta karakter geliştirme yollarının kullanım sıklıkları aşağıdaki gibidir:

Davranış ve eylemleriyle: 751

Konuşmalarıyla: 644

Diğer karakterlerin yorumuyla: 90

Yazarın yorumuyla: 59

Fiziksel özellikleriyle: 28

Christine Nöstlinger'in **Konrad ya da Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk** adlı yapıtında baş kişi 134 defa geliştirilmiştir. En çok kullanılan geliştirilme yolu *davranış ve eylemleriyle* olmuştur. Benzer bir biçimde 2. olarak kullanılan yol *konuşmalarıyla*dır. En az kullanılan geliştirilme yolu ise *fiziksel özellikleriyle*dir. Yan kişiler ise 276 defa geliştirilmiştir. Yan kişilerde en çok *konuşmalarıyla* geliştirme yolu kullanılmıştır. Kullanım sıklığına göre 2. sırada *davranış ve eylemleriyle* yer almaktadır. En az kullanılan geliştirme yolu ise *fiziksel özellikleriyle*dir. Christine Nöstlinger'in bu kitabında kişiler en fazla *konuşmalarıyla*, en az da *fiziksel özellikleriyle* geliştirilmiştir.

Kim Takar Salatalık Kral'ı adlı yapıtta baş kişi 101 defa geliştirilmiştir. En çok kullanılan geliştirilme yolu *davranış ve eylemleriyle* olmuştur. Benzer bir biçimde 2. olarak kullanılan yol *konuşmalarıyla*dır. En az kullanılan geliştirilme yolu ise *fiziksel özellikleriyle*dir. Yan kişiler ise 221 defa geliştirilmiştir. Yan kişilerde en çok *davranış ve eylemleriyle* geliştirme yolu kullanılmıştır. Kullanım sıklığına göre 2. sırada yine *konuşmalarıyla* yer almaktadır. Bu iki yol birbirine çok yakın bir sıklıkta kullanılmıştır. En az kullanılan geliştirme yolu ise *fiziksel özellikleriyle*dir. Christine Nöstlinger'in bu kitabında karakterler en fazla *davranış ve eylemleriyle*, en az da *fiziksel özellikleriyle* geliştirilmiştir.

Lollipop adlı yapıtta baş kişi 92 defa geliştirilmiştir. En fazla kullanılan geliştirilme yolu *davranış ve eylemleriyle* olmuştur. 2. olarak kullanılan yol *konuşmalarıyla*dır. En az kullanılan geliştirilme yolu ise *diğer karakterlerin yorumuyladır*. *Fiziksel özellikleriyle* ise kullanılmamıştır. Yan kişiler ise 124 defa geliştirilmiştir. Yan kişilerde en fazla *davranış ve eylemleriyle* geliştirme yolu kullanılmıştır. Kullanım sıklığına göre *konuşmalarıyla* 2.sırada yer almaktadır. En az kullanılan geliştirilme yolu ise *yazarın yorumuyladır*. *Diğer karakterlerin yorumuyla ve fiziksel özellikler* ise kullanılmamıştır. Christine Nöstlinger'in bu kitabında kişiler en fazla *davranış ve eylemleriyle*, en az da *diğer karakterlerin yorumuyla* geliştirilmiştir. Bu yapıtta *fiziksel özellikleriyle* geliştirme yolu kullanılmamıştır.

Konuk Değil Baş Belası adlı yapıtta baş kişi 74 defa geliştirilmiştir. En çok kullanılan geliştirilme yolu *davranış ve eylemleriyle* olmuştur. 2. olarak kullanılan yol *konuşmalarıyla*dır. En az kullanılan geliştirilme yolu ise *diğer karakterlerin yorumuyladır*. *Fiziksel özellikleriyle* ise kullanılmamıştır. Yan kişiler ise 271 defa geliştirilmiştir. Yan kişilerde en çok *davranış ve eylemleriyle* geliştirme yolu kullanılmıştır. Kullanım sıklığına göre 2. sırada yine *konuşmalarıyla* yer almaktadır. En az ve yakın sıklıkta kullanılan geliştirme yolları *yazarın yorumuyla ve fiziksel*

özellikleriyledir. Christine Nöstlinger'in bu kitabında karakterler en fazla davranış ve eylemleriyle, en az da fiziksel özellikleriyle geliştirilmiştir.

Aklımdan Düşünceler Geçen Çocuk adlı yapıtta baş kişi 71 defa geliştirilmiştir. En fazla kullanılan geliştirilme yolu *davranış ve eylemleriyle* olmuştur. 2. olarak kullanılan yol *konuşmalarıyla*dır. En az kullanılan geliştirilme yolu *ise diğer karakterlerin yorumuyladır. Fiziksel özellikleriyle* ise kullanılmamıştır. Yan kişiler ise 84 defa geliştirilmiştir. Yan kişilerde en fazla *konuşmalarıyla* geliştirme yolu kullanılmıştır. Kullanım sıklığına göre 2. sırada *davranış ve eylemleriyle* yer almaktadır. En az ve yakın sıklıkta kullanılan geliştirme yolları *yazarın yorumuyla ve diğer karakterlerin yorumuyladır. Fiziksel özellikleriyle* ise kullanılmamıştır. Christine Nöstlinger'in bu kitabında kişiler en fazla *davranış ve eylemleriyle*, en az ve birbirine eşit sıklıkta da *yazarın yorumuyla ve diğer karakterlerin yorumuyla* geliştirilmiştir. *Fiziksel özellikleriyle* ise kullanılmamıştır.

Saklı Miras adlı yapıtta baş kişi 49 defa geliştirmiştir. En fazla kullanılan geliştirilme yolu *davranış ve eylemleriyle* olmuştur. *Konuşmalarıyla* geliştirme yolu, baş kişide en fazla kullanılan 2. yol olarak görünse de yazarın diğer beş kitabındaki baş kişilerin *konuşmalarıyla* geliştirilme sıklıklarına göre daha az sıklıkla kullanıldığı yorumlanabilir. En az ve yakın sıklıkta kullanılan geliştirme yolları *yazarın yorumuyla ve diğer karakterlerin yorumuyladır. Fiziksel özellikleriyle* ise kullanılmamıştır. Yan kişiler ise 151 defa geliştirilmişlerdir. En fazla kullanılan geliştirme yolu *davranış ve eylemleriyledir. 2. sırada ise diğer karakterlerin yorumuyla* yer almaktadır. Yakın bir sıklıkta ise *konuşmalarıyla* kullanılmıştır. *Yazarın yorumuyla* ise kullanılmamıştır.

Christine Nöstlinger'in bu çalışmada incelenen altı kitabında kişiler en çok *davranış ve eylemleriyle*, en az da *fiziksel özellikleriyle* geliştirilmiştir. Altı kitapta karakter geliştirme yollarının kullanım sıklıkları aşağıdaki gibidir:

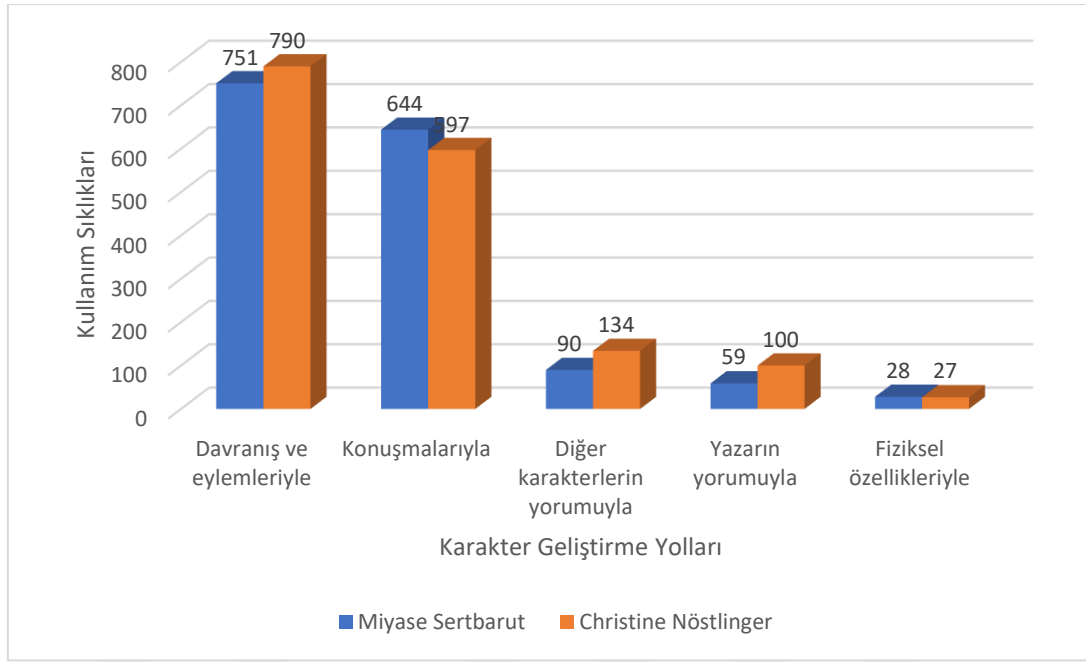
Davranış ve eylemleriyle: 790

Konuşmalarıyla: 597

Diğer karakterlerin yorumuyla: 134

Yazarın yorumuyla: 100

Fiziksel özellikleriyle: 27

Grafik 14. Miyase Sertbarut ve Christine Nöstlinger’in Çocuk Romanlarında Kullanılan Karakter Geliştirme Yolları

Grafik 14 incelendiğinde iki yazarın kullandıkları geliştirme yollarının kullanım sıklığı sıralamasının aynı olduğu görülmektedir. Yazarların yapıtlarında en fazla kullandıkları karakter geliştirme yolunun *davranış ve eylemleriyle*dir. 2. sırada *konuşmalarıyla* geliştirme yolu, 3. sırada *diğer karakterlerin yorumuyla*, 4. sırada *yazarın yorumuyla* yer almaktadır. İki yazar da benzer biçimde en az kullanılan geliştirme yolu *fiziksel özellikleriyle*dir.

Çocuğun karakterle daha kolay eşduyum kurabilmesi ve iletileri örtük olarak anlamlandırabilmesi için en fazla kullanılan geliştirilme yolunun *davranış ve eylemleriyle* olması ve bunu *konuşmalarıyla* geliştirme yolunun takip etmesi çok anlamlıdır. Çocuk bu yolla karakteri davranışlarıyla tanıyacak, onun hareketlerini ve düşüncelerini yine aynı yolla sezebilecektir. Karakterlerin davranışlarını destekleyen konuşmaların da yer alması karakteri tanıması açısından önemlidir. Ak'ın (2019) Sevim Ak'ın Çocuk Edebiyatı Yapıtlarında Karakter Çerçevesinin İncelenmesi adlı makalesinde de belirttiği gibi insanı tanıma ve anlama yolunda, iyi geliştirilen karakterler çocukta güven duygusu yaratır ve yaşama ilişkin ipuçları verir. Özdemir (2002) ve Sever (1995; 2000) eleştirel okumanın önemine vurgu yaparak okurların okunulan metin üzerine düşünmesini, metni yorumlamasını ve kendi zihinsel süreçlerine katmasını önemser. Bu nedenle karakterlerin davranışlarıyla ve konuşmalarıyla geliştirilmeleri ve geliştirilirken okurun karakterdeki değişiklikleri,

düşünceleri nedenleriyle görmelerine olanak sağlayacak biçimde kurgulanmaları gerekmektedir. Karakterin inandırıcılığı açısından bu önemlidir. Sıklıkla vurgulandığı gibi okur inandırıcı bulmadığı karakteri okumak istemez. Temiz'in (2018) "Çocuğu Kişilik Özellikleriyle, Kitabı kahramanlarıyla Tanımak" adlı makalesinde de bu sonuca ulaşılmıştır. Temiz'e (2018) göre çocuk, kahramanın özellikleri hakkında düşünürken kendini irdemelidir çünkü kitabı okuduğunda kahramanın davranışlarını nedenleriyle, ayrıntılarıyla bilecektir. Fiziksel özelliklerin az kullanılması ise kitapların seslendiği yaş aralığı ile ilgilidir. Fiziksel özelliklerin betimlenmesi çoğunlukla okul öncesi ve okul çağı (ilkokul) çocuk kitaplarında sıklıkla kullanılmaktadır.

Tablo 50

Miyase Sertbarut ve Christine Nöstlinger'in Çocuk Romanlarında Baş Kişi ve Yan Kişilerin Karakter Özellikleri

MİYASE SERTBARUT													CHRİSTİNE NÖSTLINGER												
Romanlar	Büyümenin Zamanı Geldi		Çöp Plaza		Kapiland'ın Kobayları		Sisin Sakladıkları		Yılankale		Kaçak Köpek Biber		Konrad ya da Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk		Kim Takar Salatalık Kral'ı		Lollipop		Konuk Değil Baş Belası		Aklından Düşünceler Geçen Çocuk		Saklı Miras		
Karakter Özellikleri	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	
Açık Karakter	1	1	1	5	1	7	1	3	2		1	1	1	1	3	1	6	1	1	1	4	1	-	1	4
Kapalı Karakter	-	6	-	3	-	2	-	9	-		5	-	13	-	7	-	1	-	8	-	6	-	6	-	6
Durağan Karakter	-	2	-	5	-	5	-	10	1		6	-	12	-	7	-	2	-	4	-	6	-	5	-	6
Devingen Karakter	1	5	1	3	1	4	1	2	1		-	1	2	1	3	1	5	1	5	1	4	1	1	1	4

Tablo 50'ye bakıldığında Miyase Sertbarut'un **Büyümenin Zamanı Geldi** adlı yapıtında baş kişinin açık ve devingen karakter olarak kurgulandığı görülmektedir. Yan kişiler ise bir açık karakter, altı kapalı karakter; iki durağan karakter ve beş devingen karakter özelliğinde kurgulanmıştır.

Miyase Sertbarut'un **Çöp Plaza** adlı yapıtında baş kişinin açık ve devingen karakter olarak kurgulandığı görülmektedir. Yan kişiler ise beş açık karakter, üç kapalı karakter; beş durağan karakter ve üç devingen karakter özelliğinde kurgulanmıştır.

Miyase Sertbarut'un **Kapiland'ın Kobayları** adlı yapıtında baş kişinin açık ve devingen karakter olarak kurgulandığı görülmektedir. Yan kişiler ise yedi açık karakter, iki kapalı karakter; beş durağan karakter ve dört devingen karakter özelliğinde kurgulanmıştır.

Miyase Sertbarut'un **Sisin Sakladıkları** adlı yapıtında baş kişinin açık ve devingen karakter olarak kurgulandığı görülmektedir. Yan kişiler ise üç açık karakter, dokuz kapalı karakter; 10 durağan karakter ve iki devingen karakter özelliğinde kurgulanmıştır.

Miyase Sertbarut'un **Yılankale** adlı yapıtında iki baş kişinin varlığı gözükmemektedir. Yapıtlarda en fazla geliştirilen karakterlerin kahraman olarak kabul edildiği düşünüldüğünde, olumsuz olarak kurgulanan İhsan karakterinin kahraman olduğu sonucuna ulaşılır. Ancak bu karakter sadece sayısal veri bakımından baş kişi olarak gözükmemektedir. Önceki başlıklarda da belirtildiği üzere okura yol gösteren, okurun eşduyum kurabileceği bir baş kişi değildir. Olumlu özellikler gösteren ve kitaptaki tüm olaylarda rolü olan Mahir yapıtın baş kişisidir. Tabloda belirtilen açık ve devingen karakter özelliği Mahir'e ilişkindir. Açık ve durağan karakter özellikleri ise İhsan'a ilişkindir. Yan kişiler ise iki açık karakter, beş kapalı karakter; altı durağan karakter özelliğinde kurgulanmıştır.

Miyase Sertbarut'un **Kaçak Köpek Biber** adlı yapıtında baş kişinin açık ve devingen karakter olarak kurgulandığı görülmektedir. Yan kişiler ise bir açık karakter, 13 kapalı karakter; 12 durağan karakter ve iki devingen karakter özelliğinde kurgulanmıştır.

Miyase Sertbarut'un bu çalışmada incelenen altı yapıtında tüm kahramanların karakter özelliklerinin sayısı aşağıdaki gibidir:

Açık karakter: 25

Kapalı karakter: 38

Devingen karakter: 22

Durağan karakter: 41

Christine Nöstlinger'in **Konrad ya da Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk** adlı yapıtında baş kişinin açık ve devingen karakter olarak kurgulandığı görülmektedir. Yan kişiler ise üç açık karakter, yedi kapalı karakter; yedi durağan karakter ve üç devingen karakter özelliğinde kurgulanmıştır.

Christine Nöstlinger'in **Kim Takar Salatalık Kral'ı** adlı yapıtında baş kişinin açık ve devingen karakter olarak kurgulandığı görülmektedir. Yan kişiler ise altı açık karakter, bir kapalı karakter; iki durağan karakter ve beş devingen karakter özelliğinde kurgulanmıştır.

Christine Nöstlinger'in **Lollipop** adlı yapıtında baş kişinin açık ve devingen karakter olarak kurgulandığı görülmektedir. Yan kişiler ise bir açık karakter, sekiz kapalı karakter; dört durağan karakter ve beş devingen karakter özelliğinde kurgulanmıştır.

Christine Nöstlinger'in **Konuk Değil Baş Belası** adlı yapıtında baş kişinin açık ve devingen karakter olarak kurgulandığı görülmektedir. Yan kişiler ise dört açık karakter, altı kapalı karakter; altı durağan karakter ve dört devingen karakter özelliğinde kurgulanmıştır.

Christine Nöstlinger'in **Aklından Düşünceler Geçen Çocuk** adlı yapıtında baş kişinin açık ve devingen karakter olarak kurgulandığı görülmektedir. Yan kişiler ise altı kapalı karakter; beş durağan karakter ve bir devingen karakter özelliğinde kurgulanmıştır.

Christine Nöstlinger'in **Saklı Miras** adlı yapıtında baş kişinin açık ve devingen karakter olarak kurgulandığı görülmektedir. Yan kişiler ise dört açık karakter, altı kapalı karakter; altı durağan karakter ve dört devingen karakter özelliğinde kurgulanmıştır.

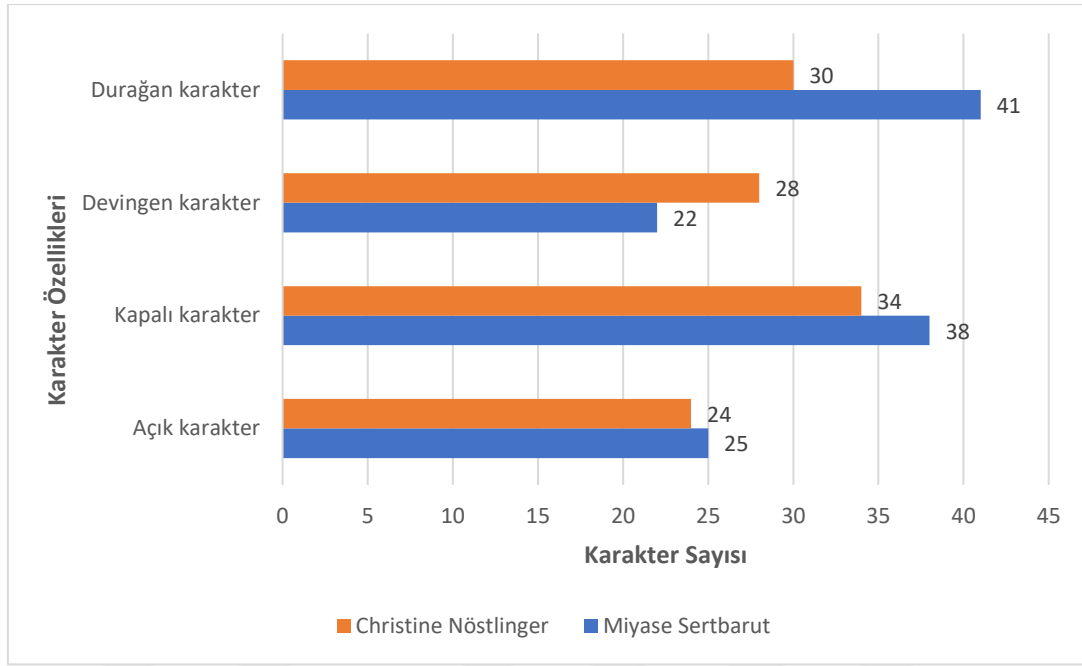
Christine Nöstlinger'in bu çalışmada incelenen altı yapıtında tüm kişilerin karakter özelliklerinin sayısı aşağıdaki gibidir:

Açık karakter: 24

Kapalı karakter: 34

Devingen karakter: 28

Durağan karakter: 30

Grafik 15. Miyase Sertbarut ve Christine Nöstlinger'in Çocuk Romanlarında Kişilerin Karakter Özellikleri

Tablo 50'den ve Grafik 15'ten anlaşılabacağı üzere iki yazarın incelenen altışar yapıtında baş kişiler açık ve devingen kurgulanmıştır. Yan kişilerin özellik olarak dağılımı benzer gözükse de sayısal olarak bakıldığında durağan ve kapalı karakterlerin Miyase Sertbarut kitaplarında daha fazla olduğu görülmektedir. Bu durumun Miyase Sertbarut'un devingen karakter sayısında azalmaya yol açtığı şeklinde yorumlanabilir. Açık karakter sayısı neredeyse eşit sayıda kurgulanmıştır.

Kitap kişilerinin sayıları ve karakter özelliklerinin çeşitli olmasının çocuk edebiyatında önemli rol oynadığı bilinmektedir. İki yazarın da yapıtlarında çocuğun bir kitapta aynı yaşamdaki gibi farklı özellikte insanlarla tanışma olanağına sahip olduğu görülmektedir. Daha önce de vurgulanan bu gerçeğe göre çocuk elbette kitapta farklı özelliklere sahip karakterlerle buluşmalıdır. Bu karakterler farklı davranışlar sergileyip farklı düşüncelere sahip olacaktır. Önemli olan çocuğun bu davranış ve düşünceleri anlamlandırabilmesi ve onlara inanabilmesi için nedenleriyle bunları görebilmesidir.

Zivtçi de (2005) *Türk ve Alman Çocuklarına Seslenen Kitaplardaki Yetişkin Kahramanların Karakter Çerçeveleri Açısından Değerlendirilmesi* adlı yüksek lisans tezinde bu çalışmada elde edilen verilerle benzerlik gösteren sonuçlara ulaşmıştır. Çalışmaya göre Türk ve Alman çocuk edebiyatı yapıtlarında karakter çerçeveleri, karakter gelişimleri, özellikleri ve yaşamsal gerçeklikler benzerdir. Bu çalışmayla ortak

noktası, incelediği kitapların bir bölümünün Christine Nöstlinger’e ilişkin olmasıdır. Diğer incelediği yazarlar ise Miyase Sertbarut’un dışında ele alınan Türk yazarlardır. Ancak çocuk edebiyatı alanında son yıllarda oluşan olumlu değişimin, edebiyatta çocuğu merkeze alma, kitabın öznesi yapma çabasının iki kültürün de çocuk edebiyatına yansıdığı görülmektedir. Türk yazarları farklı olsa da karakter çerçevesi inceleyen iki çalışmanın sonuçlarının uyuşması bunun kanıtı sayılabilir. Neydim de (2002) Christine Nöstlinger’in çocuk edebiyatının *çocuğa göre* yapılanması, çocuğun romanda nesne değil *özne* olması gerektiğini savunan yazarlardan olduğunu belirtir. Başegmez-Tıgılı (2014) ve Han (2019) Miyase Sertbarut’un çocuk kitaplarını çocuk edebiyatı öğelerine ve değerler aktarımına göre incelediği çalışmalarında da yazarın yapıtlarının çocuk edebiyatının temel öğelerine uyum sağladığı, çocuğun okuma alışkanlığı kazanmasına olanak sağladığı, değer aktarımında zengin ve olumlu nitelikler taşıdığı sonucuna ulaşmıştır.

Tablo 51

Miyase Sertbarut ve Christine Nöstlinger'in Çocuk Romanlarında Yer Alan Çocuk ve Yaşam Gerçeklikleri

Romanlar	MİYASE SERTBARUT												CHRISTINE NOSTLINGER												
	Büyümenin Zamanı Geldi		Çöp Plaza		Kapiland'ın Kobayları		Sisin Sakladıkları		Yılankale		Kaçak Köpek Biber		Konrad ya da Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk		Kim Takar Salatalık Kral'ı		Lollipop		Konuk Değil Baş Belası		Aklımdan Düşünceler Geçen Çocuk		Saklı Miras		
Çocuk ve Yaşam Gerçeklikleri	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	
Ekonomik sıkıntı	☐	☐	☐	☐		☐		☐		☐		☐		☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐		☐		☐
Yoksulluk	☐	☐	☐	☐				☐					☐												
Küçük yaşta çalışma		☐	☐	☐						☐				☐											
Kötü insanlar				☐		☐		☐	☐	☐		☐		☐		☐		☐		☐					☐
İyi insanlar		☐		☐	☐	☐		☐		☐		☐		☐	☐	☐		☐		☐		☐	☐	☐	☐
Ölüm										☐											☐		☐	☐	☐
Hastalık		☐		☐		☐		☐		☐		☐		☐		☐		☐		☐		☐	☐	☐	☐
Kültür farklılığı	☐	☐	☐	☐			☐	☐		☐		☐			☐		☐		☐		☐			☐	☐

(Devam ediyor)

Tablo 51 (Devam)

Miyase Sertbarut ve Christine Nöstlinger'in Çocuk Romanlarında Yer Alan Çocuk ve Yaşam Gerçeklikleri

Romanlar	MİYASE SERTBARUT										CHRISTINE NOSTLINGER													
	Büyümenin Zamanı Geldi		Çöp Plaza		Kapiland'ın Kobayları		Sisin Sakladıkları		Yılankale		Kaçak Köpek Biber		Konrad ya da Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk		Kim Takar Salatalık Kral'ı		Lollipop		Konuk Değil Baş Belası		Aklından Düşünceler Geçen Çocuk		Saklı Miras	
Çocuk ve Yaşam Gerçeklikleri	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler
Akraba sorunları	🟡	🟡					🟡				🟡													🟡
Sömürü			🟡	🟡																				
Şiddet						🟡								🟡										
Boşanma								🟡								🟡								
Gelenekler		🟡			🟡	🟡	🟡	🟡	🟡	🟡		🟡					🟡			🟡				🟡
Çatışmalar	🟡	🟡	🟡	🟡	🟡	🟡	🟡	🟡	🟡	🟡		🟡					🟡			🟡			🟡	🟡
Eğitim sistemi bozuklukları			🟡		🟡	🟡		🟡	🟡	🟡		🟡			🟡				🟡		🟡			
Terör/savaş																								
Madde bağımlılığı																								
Çevre sorunları			🟡	🟡	🟡	🟡	🟡	🟡		🟡														
Sigara/alkol																								
Duygusallık	🟡	🟡	🟡		🟡	🟡	🟡	🟡	🟡	🟡		🟡		🟡		🟡		🟡		🟡		🟡	🟡	🟡
Cinsellik			🟡																					
Farklılıklar	🟡	🟡	🟡	🟡	🟡	🟡		🟡	🟡	🟡		🟡		🟡		🟡		🟡		🟡		🟡	🟡	🟡
Düş kırıklıkları	🟡	🟡	🟡	🟡	🟡	🟡	🟡		🟡	🟡		🟡		🟡		🟡		🟡		🟡		🟡	🟡	🟡
Başarısızlıklar	🟡		🟡		🟡	🟡	🟡		🟡	🟡		🟡		🟡		🟡		🟡		🟡		🟡	🟡	🟡
Akran zorbalığı	🟡		🟡	🟡		🟡			🟡	🟡		🟡		🟡		🟡		🟡		🟡		🟡	🟡	🟡

Tablo 51’de de görülebileceği gibi Christine Nöstlinger ve Miyase Sertbarut kitaplarında yaşam ve çocuk gerçekliklerini kullanmışlardır. Kullanımlarındaki benzerlik ve farklılıklar aşağıdaki gibi özetlenebilir:

Miyase Sertbarut’un ve Christine Nöstlinger’in incelenen altı kitabının tamamında **“ekonomik sıkıntı”** baş kişi ve/veya yan kişiler aracılığıyla verilmiştir.

“Yoksulluk” Miyase Sertbarut’un incelenen altı kitabının üçünde baş kişi ve/veya yan kişiler aracılığıyla verilmiştir. Christine Nöstlinger ise hiçbir kitabında **“yoksulluk”** kavramını işlememiştir.

“Küçük yaşta çalışma” Miyase Sertbarut’un incelenen altı kitabının üçünde baş kişi ve/veya yan kişiler aracılığıyla verilmiştir. Christine Nöstlinger ise hiçbir kitabında **“küçük yaşta çalışma”** kavramını işlememiştir.

“Kötü insanlar”ın varlığı Miyase Sertbarut ve Christine Nöstlinger’in incelenen altı kitabının beşinde baş kişi ve/veya yan kişiler aracılığıyla yer almıştır.

“İyi insanlar”ın varlığı ise Miyase Sertbarut’un ve Christine Nöstlinger’in incelenen altı kitabının tamamında baş kişi ve/veya yan kişiler aracılığıyla işlenmiştir.

Miyase Sertbarut, **“ölüm”**ü incelenen altı kitabının birinde yan kişiler aracılığıyla işlemiştir. Christine Nöstlinger ise **“ölüm”**e iki kitabında baş kişi ve/veya yan kişiler aracılığıyla yer vermiştir.

“Hastalık”, Miyase Sertbarut’un dört kitabında baş kişi ve/veya yan kişiler aracılığıyla verilmiştir. Bu kavrama Christine Nöstlinger’in üç kitabında yer verilmiştir.

“Kültür farklılıkları”, Miyase Sertbarut’un dört kitabında baş kişi ve/veya yan kişiler aracılığıyla verilmiştir. Bu kavrama Christine Nöstlinger’in üç kitabında yer verilmiştir.

İki yazarın da dörder kitabında **“akraba sorunları”**na baş kişi ve/veya yan kişiler aracılığıyla değinilmiştir.

İki yazarın da birer kitabında **“sömürü”**ye baş kişi ve/veya yan kişiler aracılığıyla değinilmiştir.

Miyase Sertbarut, **“şiddet”**i incelenen altı kitabının ikisinde yan kişiler aracılığıyla işlemiştir. Christine Nöstlinger ise **“şiddet”**e üç kitabında yan kişiler aracılığıyla yer vermiştir.

“Boşanma” kavramı Miyase Sertbarut’un incelenen altı kitabının birinde yan kişiler aracılığıyla işlenmiştir. Bu kavrama Christine Nöstlinger’in iki kitabında baş kişi ve/veya yan kişiler aracılığıyla yer verilmiştir.

“Gelenekler” Miyase Serbarut’un incelenen altı kitabının dördünde baş kişi ve/veya yan kişiler aracılığıyla verilmiştir. Bu kavrama Christine Nöstlinger’in iki kitabında baş kişi ve/veya yan kişiler aracılığıyla yer verilmiştir.

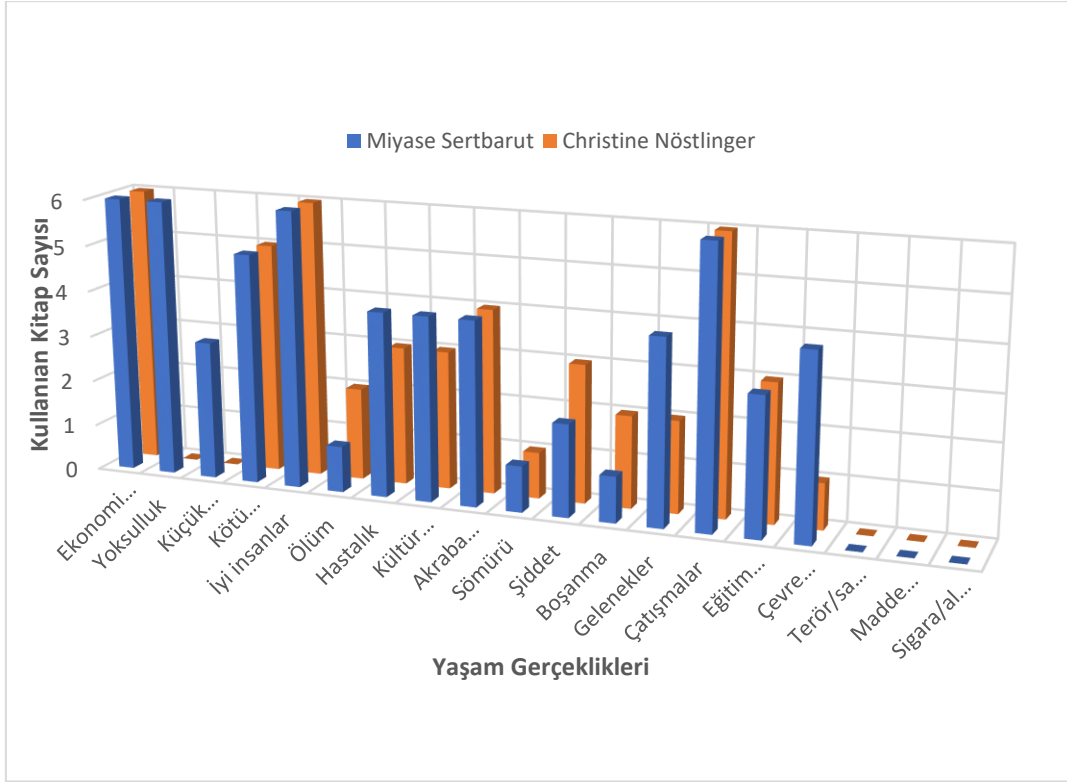
Miyase Sertbarut’un ve Christine Nöstlinger’in incelenen altı kitabının tamamında **“çatışmalar”** baş kişi ve/veya yan kişiler aracılığıyla verilmiştir.

Miyase Sertbarut’un ve Christine Nöstlinger’in incelenen altı kitabının üçünde **“eğitim sistemi bozuklukları”** baş kişi ve/veya yan kişiler aracılığıyla verilmiştir.

“Çevre sorunları” Miyase Serbarut’un incelenen altı kitabının dördünde baş kişi ve/veya yan kişiler aracılığıyla verilmiştir. Bu kavrama Christine Nöstlinger’in bir kitabında baş kişi ve/veya yan kişiler aracılığıyla yer verilmiştir.

“Terör/savaş”, “madde bağımlılığı” ve “sigara/alkol” konularına iki yazarın kitaplarında değinilmemiştir.

Yaşam gerçekliklerinin kullanılmasına ilişkin benzerlik ve farklılıkların grafik üzerinde gösterilmesi yazarların hangi yaşam gerçeklerini kullandıklarını görsel olarak somutlaştırabilir:

Grafik 16. Miyase Sertbarut ve Christine Nöstlinger’in Çocuk Romanlarında Yer Alan Yaşam Gerçeklikleri

Grafik 16’da da görüldüğü gibi “yoksulluk” ve “küçük yaşta çalışma” gibi yaşam gerçeklikleri Christine Nöstlinger’in incelenen kitaplarında kullanılmamıştır. Taş ve Abbasigil’in (2017) “Çocuk İşçiliği Sorunu: Türkiye-Almanya-Pakistan Karşılaştırması” adlı makalesi ile Topkaya’nın (2013) “Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) Üyesi Ülkelerde Sosyo Ekonomik Boyutuyla Göreli Yoksulluk ve Çocuk Yoksulluğu: İngiltere ve Türkiye Karşılaştırmalı Örneği” adlı makalesi ve OECD’nin “Doing Better For Families” adlı raporları incelendiğinde Almanya’nın çocuk yoksulluğu ve çocuk işçiliği konularında Türkiye’den olumlu anlamda oldukça geride olduğu, özellikle çocuk işçiliğini önlemek adına önemli adımlar atıldığı belirlenmiştir. Rapor ve çalışmaların verilerinin Christine Nöstlinger’in incelenen kitaplarının yazılış yıllarıyla karşılaştırıldığında da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Türkiye çocuk yoksulluğu ve işçiliği konularında uzun yıllardır mücadele etmektedir. Miyase Sertbarut’un yapıtlarında bu sorunu ele alması, ülkemizin sosyo-ekonomik koşullarını yansıtmaları çocukların içinde bulunduğu ortamı eksiksiz algılamaları yönünde bir çabanın sonucudur. Aslan (2006a) da farklı çocuk kitaplarındaki çocuk-yetişkin çatışmalarını incelediği “Türk Çocuk Yazınında Çocuk-Yetişkin Çatışmasının

Yer Aldığı Kimi Yapıtların İncelenmesi” adlı çalışmasında incelediği kitapların çoğunda ülkemizin toplumsal gerçeklerinin yer aldığını belirlemiş ve bunların çocuğa uygun kurgulandığını dile getirmiştir. Çocuğun ülke ve dünya gerçeklerini akranlarının kahraman olduğu kitaplardan görmesi, duyumsaması, çocukla kitap arasında duysal, düşünsel ve sosyal bağ kurmasına olanak sağlar. Christine Nöstlinger’in yapıtlarında ise bu kavramlara değinilmemesiyle birlikte çevre sorunlarına da Miyase Sertbarut’un yapıtlarına oranla daha az değinilmiştir. Bu kavramlar sosyal sorun niteliğinde değerlendirildiğinde ve ele aldığı konuların oranı dikkate alındığında Christine Nöstlinger’in daha çok kişilerin kişilik özelliklerine dikkat çekerek kurgularını oluşturduğu söylenebilir.

Grafikte dikkati çeken bir diğer nokta da iki yazarın da çatışmaları tüm kitaplarında kullanmalarıdır. Çatışmalar, yapıtlarda kişi-kişi çatışması, kişinin kendisiyle olan çatışması, kişi-doğa çatışması, kişi-toplum çatışması olarak sınıflandırılır (Sever 2008). Çatışmaların okurun merak duygusunu devinime geçirecek şekilde kurgulanmaları, yapıt boyunca okurun ilgisini çekmeleri yazarın yaratıcılık gücüne bağlıdır. Çatışmaların niteliği ve nasıl sonuçlandırıldığı çocuğun yapıttaki kişilerle bağ kurması açısından önemlidir. Çocuk böylece kendi yaşamındaki çatışmalara da benzer düşüncelerle, davranışlarla yaklaşabilir.

İncelenen kitaplardaki çocuk gerçekliklerine bakıldığında ise “*duygusallık, farklılıklar, düş kırıklıkları, başarısızlıklar*” içeren konuların her iki yazarın da incelenen tüm kitaplarında ele alındığı görülmektedir.

“*Akran zorbalığı*” ise her iki yazarın üçer kitabında yer almaktadır.

“*Cinsellik*” konusu ise Miyase Sertbarut’un bir kitabında ele alınmıştır. Christine Nöstlinger’in ise incelenen kitaplarında bu konuya yer vermediği görülmektedir.

Çocuk gerçekliği olarak *cinsellik* ve yaşam gerçekliği olarak *terör/savaş, sigara/alkol, madde bağımlılığı* çocuğun yaş aralığı dikkate alınarak kurgularda yer almamış olabilir. Ancak bunlar o yaştaki çocukların karşısına sıklıkla çıkan gerçeklerdir. Aslan’ın (2006b, 2007b, 2011, 2013a) vurguladığı gibi *cinsellik, alkol, sigara, madde bağımlılığı, AIDS, hamilelik* gibi günümüz çocuklarının yaşamda karşılaşılabilecekleri gerçeklikler çocuk edebiyatının konusu olmalıdır. Miyase Sertbarut’un “*cinsellik*” konusunu ele aldığı tek kitap olan Çöp Plaza’da baş kişi, başka arkadaşlarının uygunsuz, yaşına uygun olmayan konuları konuşmasından/izlemesinden

utanmaktadır. Kitapta böyle bir izleme olayı yoktur ve baş kişi ele alınan durumu farklı yorumlanmıştır ve kendisiyle çatışıp utanmıştır. Günümüzde artık çocukların bu konulara ilişkin düşüncelerinin, duygularının olmaması düşünülemez. Bu durumlar çocukların karşısına farklı yollarla sıklıkla çıkmaktadır. Özellikle teknolojinin kullanımı çocuğun neredeyse her gün benzeri olayları/durumları/yaşamları yakından ve kontrolsüzce gözlemlemesine sebep olmaktadır. Çocuk edebiyatı yapıtları bu konuları çocuğa uygun şekilde kurgulama sorumluluğundadır.

Çocuk ve yaşam gerçekliğiyle kurgulanmış çocuk yazını yapıtları çocuğun kitapla arasında bağ kurmasında başat öneme sahiptir. Çocuk, okuma serüveninde yaşama ve insana ilişkin bütün gerçeklikleri görebilmelidir. Sever (1995) de çocuğun insanı zayıf ve güçlü yönleriyle tanıması ve içinde yaşadığı dünyayı, çevreyi gerçekçi biçimde anlamlandırması gerektiğine dikkat çeker. Çocuk karakterler aracılığıyla yeni yaşantılar deneyimlerken onların karşılaştığı sorunlara da çözüm önerileri üretir. Üretileni de içselleştirir.

Tablo 52

Miyase Sertbarut ve Christine Nöstlinger'in Çocuk Romanlarında Kişilerin Kişilik Özellikleri

Romanlar	MİYASE SERTBARUT												CHRISTINE NOSTLINGER											
	Büyümenin Zamanı Geldi		Çöp Plaza		Kapiland'ın Kobayları		Sisin Sakladıkları		Yılankale		Kaçak Köpek Biber		Konrad ya da Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk		Kim Takar Salatalık Kral'ı		Lollipop		Konuk Değil Baş Belası		Aklından Düşünceler Geçen Çocuk		Saklı Miras	
	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler
Kişilik özellikleri																								
Açıksözlü	-	4	1	4	1	3	1	4	-	3	1	8	1	2	1	3	1	5	1	3	1	2	1	5
Sorgulayıcı	1	2	1	4	1	3	1	5	-	2	1	7	1	2	1	5	1	4	1	4	1	1	1	3
Dengeli/Düzenli	-	2	-	3	-	3	1	1	-	3	1	1	-	2	-	3	1	3	-	3	1	-	1	2
Şüpheci	-	2	1	5	1	4	1	7	1	2	1	5	-	2	1	2	1	1	1	4	1	1	1	2
Çıkarıcı	-	-	-	2	-	2	-	1	1	1	-	1	-	-	-	2	-	1	-	2	-	1	-	2
Hükmedici/otoriter	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	3	-	1	-	3	-	2	-	4
Çözüm odaklı	-	2	1	1	1	3	1	6	1	4	1	3	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	4
Şiddet eğilimli	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	1	-	-	-	3
Alıngan	1	-	-	-	1	1	1	2	-	-	-	1	-	-	-	2	-	2	-	2	1	-	-	4
İnsancıl/Duyarlı/Düşünceli/Anlayışlı	1	5	1	6	1	3	1	6	-	6	1	5	1	1	1	4	1	5	1	4	1	4	1	4
Anlayışsız/Düşüncesiz/Bencil	-	-	-	2	-	2	-	1	1	1	-	1	-	5	-	2	-	1	-	3	-	-	-	-
Önyargılı	1	1	1	2	-	1	1	2	-	1	-	2	-	7	1	3	1	1	1	4	-	1	-	-
İnatçı	-	-	1	1	-	-	-	1	1	-	1	4	1	3	-	3	1	2	1	5	1	2	-	3
Konuşkan	-	3	1	3	1	5	1	3	1	6	-	6	1	1	-	2	1	2	1	3	1	2	1	6
Meraklı	1	3	1	5	1	4	1	7	1	4	1	2	1	6	1	4	1	2	1	2	1	4	1	3
Öfkeli/Sinirli/Sert/Ciddi	-	1	-	2	-	3	1	2	-	-	-	1	1	2	1	4	-	1	-	3	-	2	1	2
Sakin	-	1	-	3	-	3	-	2	-	1	1	6	1	2	-	2	1	1	-	1	1	2	-	3
Neşeli/Hareketli/Şakacı	-	1	-	2	1	1	-	5	1	4	-	1	1	2	-	3	-	2	1	2	1	2	1	2
Özgüvenli	-	1	1	2	1	3	1	2	1	1	1	5	1	1	1	1	1	1	-	1	1	-	1	1

(Devam ediyor)

Tablo 52 (Devam)

Miyase Sertbarut ve Christine Nöstlinger'in Çocuk Romanlarında Kişilerin Kişilik Özellikleri

Romanlar	MİYASE SERTBARUT												CHRISTINE NOSTLINGER											
	Büyümenin Zamanı Geldi		Çöp Plaza		Kapiland'ın Kobayları		Sisin Sakladıkları		Yıllankale		Kaçak Köpek Biber		Konrad ya da Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk		Kim Takar Salatalık Kral'ı		Lollipop		Konuk Değil Baş Belası		Aklından Düşünceler Geçen Çocuk		Saklı Miras	
	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler	Baş Kişi	Yan Kişiler
Kişilik özellikleri																								
Yardımsaver	1	4	1	6	1	3	1	5	-	5	1	5	1	3	1	5	1	3	1	4	1	2	1	3
Hırslı	-	-	1	2		4	1	2	1	2	1	3	1	1	1	2	1	-	2	1	1	1	1	3
Kararlı	1	3	1	5	1	3	1	4	-	3	1	3	1	1	1	3	1	1	1	3	1	-	1	3
Özverili/Tutumlu	1	3	1	4	1	3	-	2	-	1	-	-	1	1	-	2	-	2	-	2	-	-	-	2
Yaratıcı/Düş gücü yüksek	1	-	-	1	1	2	1	1	-	1	1	-	1	1	1	2	1	1	1	2	1	1	1	4
Çocuklara sorumluluk veren,	-	2	1	3	-	1	-	1	-	-	-	-	1	1	1	3	-	2	-	1	-	-	-	3
onların haklarını bilen																								
Merhametli/Ayrımcılık Yapmayan	1	2	1	6	1	4	1	2	-	3	1	1	1	-	1	4	1	3	1	1	-	-	-	-
Dürüst	1	4	1	6	1	3	1	5	-	6	1	1	1	2	1	2	1	4	1	1	1	1	1	-
Sorumluluk sahibi	1	2	1	6	1	4	1	6	-	1	1	5	1	3	1	1	1	3	1	1	1	1	1	3
Alaycı	-	-	-	-	-	3	-	3	-	-	-	-	-	4	-	2	-	1	-	-	-	2	-	3
Yalancı	1	-	-	2	-	1	-	1	1	1	-	1	-	4	-	2	1	1	-	-	-	1	-	1

Tablo 52’yi baş kişiler ve yan kişiler olmak üzere iki çerçevede incelemek yazarların baş kişilerinde ve yan kişilerinde kullandıkları kişilik özelliklerinin belirlenmesi adına önemli olabilir. Veri tekrarı olmaması için baş kişilerin kişilik özellikleri her bir yazarın altışar kitabı dikkate alınarak belirtilmiştir.

Miyase Sertbarut’un incelenen altı kitabında baş kişiler “**açıksözlü, sorgulayıcı, düzenli, şüpheli, çözüm odaklı, duyarlı, anlayışlı, konuşkan, meraklı, sakin, neşeli, özgüvenli, yardımsever, hırslı, kararlı, özverili, yaratıcı, merhametli, dürüst, sorumluluk sahibi**” gibi olumlu kişilik özellikleriyle ve “**alınan, önyargılı, inatçı, sinirli, yalancı**” gibi olumsuz kişilik özellikleriyle geliştirilip kurgulanmıştır.

Yan kişiler ise “**açıksözlü, sorgulayıcı, düzenli, şüpheli, çözüm odaklı, duyarlı, anlayışlı, konuşkan, meraklı, sakin, neşeli, özgüvenli, yardımsever, hırslı, kararlı, özverili, yaratıcı, çocuklara sorumluluk veren, onların haklarını bilen, merhametli, dürüst, sorumluluk sahibi**” gibi olumlu kişilik özellikleriyle ve “**çıkarıcı, hükmedici, şiddet eğilimli, anlayışsız, alınan, önyargılı, inatçı, sinirli, alaycı ve yalancı**” gibi olumsuz kişilik özellikleriyle geliştirilip kurgulanmıştır.

Miyase Sertbarut’un incelenen altı kitabında; **açıksözlü** dört baş kişi ve 26 yan kişi; **sorgulayıcı** beş baş kişi ve 23 yan kişi; **düzenli** ik baş kişi ve 13 yan kişi; **şüpheli** beş baş kişi ve 25 yan kişi; **çözüm odaklı** beş baş kişi ve 19 yan kişi; **duyarlı** beş baş kişi ve 31 yan kişi; **konuşkan** dört baş kişi ve 26 yan kişi; **meraklı** altı baş kişi ve 25 yan kişi; **sakin** bir baş kişi ve 17 yan kişi; **neşeli** iki baş kişi ve 14 baş kişi; **özgüvenli** beş baş kişi ve 14 baş kişi; **yardımsever** beş baş kişi ve 28 yan kişi; **hırslı** dört baş kişi ve 13 yan kişi; **kararlı** beş baş kişi ve 21 yan kişi; **özverili** beş baş kişi ve 13 yan kişi; **yaratıcı** dört baş kişi ve beş yan kişi; **merhametli** beş baş kişi ve 18 yan kişi; **dürüst** beş baş kişi ve 25 yan kişi; **sorumluluk sahibi** beş baş kişi ve 24 yan kişi; **çocuklara sorumluluk veren, onların haklarını bilen bir** baş kişi ve yedi yan kişi bulunmaktadır.

Miyase Sertbarut’un incelenen altı kitabında; **alınan** üç baş kişi ve dört yan kişi; **önyargılı** üç baş kişi ve dokuz yan kişi; **inatçı** üç baş kişi ve altı yan kişi; **sinirli** bir baş kişi ve dokuz yan kişi; **çıkarıcı** sekiz yan kişi; **hükmedici** dört yan kişi; **şiddet eğilimli** iki yan kişi; **anlayışsız** sekiz yan kişi; **alaycı** altı yan kişi; **yalancı** bir baş kişi ve yedi yan kişi bulunmaktadır.

Christine Nöstlinger’in incelenen altı kitabında baş kişiler “**açıksözlü, sorgulayıcı, düzenli, şüpheli, çözüm odaklı, duyarlı, anlayışlı, konuşkan, meraklı, sakin, neşeli, özgüvenli, yardımsever, hırslı, kararlı, özverili, yaratıcı, merhametli,**

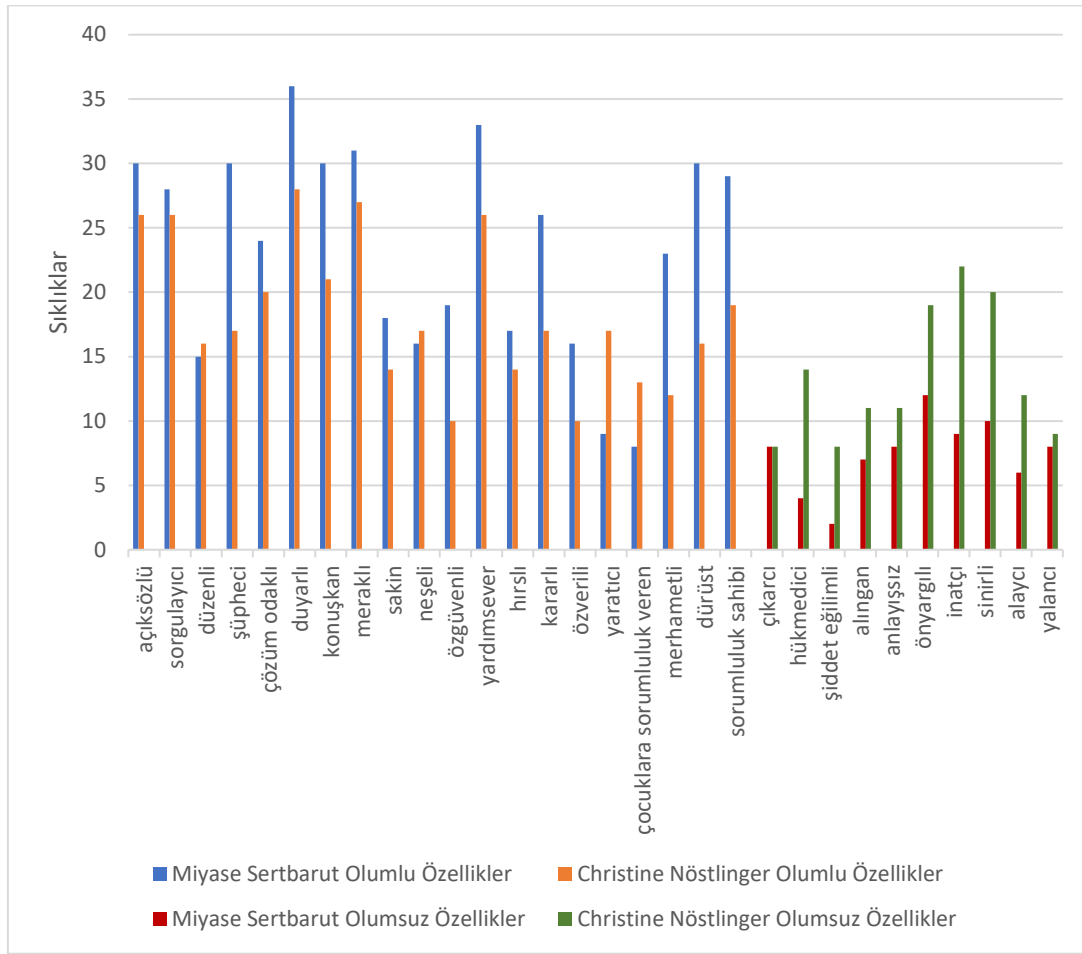
dürüst, sorumluluk sahibi, çocuklara sorumluluk veren, onların haklarını bilen” gibi olumlu kişilik özellikleriyle ve “*alınan, önyargılı, inatçı, sinirli*” gibi olumsuz kişilik özellikleriyle geliştirilip kurgulanmıştır.

Yan kişiler ise “*açıksözlü, sorgulayıcı, düzenli, şüpheli, çözüm odaklı, duyarlı, anlayışlı, konuşkan, meraklı, sakin, neşeli, özgüvenli, yardımsever, hırslı, kararlı, özverili, yaratıcı, çocuklara sorumluluk veren, onların haklarını bilen, merhametli, dürüst, sorumluluk sahibi*” gibi olumlu kişilik özellikleriyle ve “*çıkarıcı, hükmedici, şiddet eğilimli, anlayışsız, alınan, önyargılı, inatçı, sinirli, alaycı ve yalancı*” gibi olumsuz kişilik özellikleriyle geliştirilip kurgulanmıştır.

Christine Nöstlinger’in incelenen altı kitabında; *açıksözlü* altı baş kişi ve 20 yan kişi; *sorgulayıcı* altı baş kişi ve 20 yan kişi; *düzenli* üç baş kişi ve 13 yan kişi; *şüpheli* 5 baş kişi ve 12 yan kişi; *çözüm odaklı* altı baş kişi ve 14 yan kişi; *duyarlı* altı baş kişi ve 22 yan kişi; *konuşkan* 5 baş kişi ve 16 yan kişi; *meraklı* altı baş kişi ve 21 yan kişi; *sakin* üç baş kişi ve 11 yan kişi; *neşeli* dört baş kişi ve 13 baş kişi; *özgüvenli* beş baş kişi ve beş yan kişi; *yardımsever* altı baş kişi ve 20 yan kişi; *hırslı* beş baş kişi ve dokuz yan kişi; *kararlı* altı baş kişi ve 11 yan kişi; *özverili* iki baş kişi ve sekiz yan kişi; *yaratıcı* altı baş kişi ve 11 yan kişi; *merhametli* dört baş kişi ve sekiz yan kişi; *dürüst* altı baş kişi ve 10 yan kişi; *sorumluluk sahibi* altı baş kişi ve 13 yan kişi; *çocuklara sorumluluk veren, onların haklarını bilen* üç baş kişi ve 10 yan kişi bulunmaktadır.

Christine Nöstlinger’in incelenen altı kitabında; *alınan* bir baş kişi ve 10 yan kişi; *önyargılı* üç baş kişi ve 16 yan kişi; *inatçı* dört baş kişi ve 18 yan kişi; *sinirli* altı baş kişi ve 14 yan kişi; *çıkarıcı* sekiz yan kişi, *hükmedici* 14 yan kişi; *şiddet eğilimli* sekiz yan kişi; *anlayışsız* 11 yan kişi; *alaycı* 12 yan kişi; *yalancı* bir baş kişi ve sekiz yan kişi bulunmaktadır.

İncelenen kitaplardaki tüm baş kişilerin kişilik özelliklerini bir grafikte sunmak yazarların genel olarak karakter özelliği seçimlerine ışık tutabilir.

Grafik 17. Miyase Sertbarut ve Christine Nöstlinger’in Çocuk Romanlarında Kişilerin Kişilik Özelliklerin Dağılımı

Grafik 17’deki veriler incelendiğinde hem olumlu hem olumsuz kişilik örneklerinin Miyase Sertbarut ve Christine Nöstlinger’in incelenen altışar kitabında genel olarak yer aldığı görülmektedir.

Miyase Sertbarut’un kitaplarında olumlu kişiliğe sahip karakterlerin -Christine Nöstlinger’in olumlu kişilikteki karakterleriyle karşılaştırıldığında- daha fazla sayıda olduğu görülmektedir. “*Yaratıcı*” ve “*çocuklara sorumluluk veren, onların haklarını bilen*” kişilik özellikleri ise Christine Nöstlinger’in romanlarında daha fazla kullanılmıştır.

Miyase Sertbarut’un kitaplarında en fazla kullanılan olumlu özellik “*düşünceli/duyarlı*” olmuştur. “*Açıksözlü, şüpheli, konuşkan, meraklı, yardımsever ve dürüst*” ise birbirine yakın sıklıkta ve fazla kullanılan diğer özelliklerdir. En az

kullanılan olumlu özellik ise **“çocuklara sorumluluk veren/onların hakkını bilen”** olmuştur. Bu özelliğin kullanım sıklığının diğerlerine göre belirgin biçimde azlığı, kahramanların birçoğunun çocuk olmasından ve kitaplardaki rollerinin çocuk sorumluluklarıyla doğrudan ilgisinin olmamasından kaynaklanıyor olabilir. Christine Nöstlinger’in kahramanları incelendiğinde bu yorumu doğrulayabilecek bir kahraman özelliği görünmektedir. Christine Nöstlinger’in dört kitabında yetişkin kahramanlar olayların akışında önemli yere sahiptir.

Christine Nöstlinger’in kitaplarında ise en fazla kullanılan olumlu özellik **“düşünceli/duyarlı”** olmuştur. **Açıksözlü, sorgulayıcı, çözüm odaklı, konuşkan, meraklı ve yardımsever** ise birbirine yakın sıklıkta ve fazla kullanılan diğer yollardır. En az ve eşit sayıda kullanılan olumlu özellik ise **“özgüvenli ve özverili”** olmuştur.

Christine Nöstlinger’in kitaplarında olumsuz kişiliğe sahip karakterlerin -Miyase Serbarut’un olumsuz kişilikteki karakterleriyle karşılaştırıldığında- daha fazla sayıda olduğu görülmektedir. **“Çıkarıcı”** özelliği ise eşit sayıda yer almaktadır.

Miyase Sertbarut’un kitaplarında en fazla kullanılan olumsuz özellik **“önyargılı”** olmuştur. En az kullanılan olumsuz özellik ise **“şiddet eğilimli”** olmuştur.

Christine Nöstlinger’in kitaplarında ise en fazla kullanılan olumsuz özellik **“inatçı”** olmuştur. En az kullanılan olumsuz özellik ise **“şiddet eğilimli”** olmuştur.

Elde edilen bu bulgulara göre yazarların kitaplarında “yaşamın olağan dengesi”ne uygun kişilik özelliklerine yer verdiği görülmektedir. Günlük yaşamımızda çevremizde olumlu ve olumsuz özellikte birçok insan bulunmaktadır. Çocuğun okuma deneyiminde farklı kişilik özellikleriyle buluşması onu içsel olarak yaşama hazırlamaktadır. Alanyazın uzmanları tarafından da sıklıkla önemi vurgulandığı gibi benzeri kurgularda çocuk, kahramanlar aracılığıyla yaşamı tanıyacak, kahramanların davranış ve düşünce süreçlerine ilişkin içselleştirmeler yapacak ve karşılaştığı olumsuz durumlara yönelik çözümler üretmeye çalışacaktır. Karakterlerin bu noktada inandırıcılığı, yaşamdaki durumlara benzerliği çocuğun kahramanlarla eşduyum kurması açısından çok önemlidir. Karakterlerin inandırıcılığı açısından olumlu ve olumsuz özelliklerin kullanılması, Doğan-Güldenöğlü’nun (2014) “Çocuk Romanlarındaki Kadın Karakter Çerçevelerinin İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezindeki bulgularla da örtüşür. Doğan-Güldenöğlü (2014) ayrıca *çocuğa sorumluluk veren* özelliğindeki karakterlerin, incelediği romanlarda -bu çalışmada da daha önce de belirtildiği gibi- az yeğlendiği sonucuna ulaşmıştır. Çocuğun karakterlere öykünebilmesi, onunla eşduyum kurabilmesi, yaşama ilişkin sonuçlar, öneriler elde

edebilmesi için çocuk haklarını bilen, çocuğu tanıyan karakterlerin daha sık biçimde kurgularda yer alması çocuk edebiyatının nitelikleri açısından olumlu olabilir.

Bulgulardan elde edilen bir diğer önemli nokta ise daha önce de belirtildiği gibi Christine Nöstlinger'in olumsuz özellikteki karakterlerin Miyase Sertbarut'un kitaplarına göre daha fazla sayıda olmasıdır. Bu durum, Christine Nöstlinger'in olumlu karakter özelliklerinin kullanımıyla karşılaştırıldığında Christine Nöstlinger'in olumlu ve olumsuz özellikteki karakterlerinde bir denge kurulmasının amacı olarak yorumlanabilir. Miyase Sertbarut ise önceden belirlendiği üzere olumlu karakter özelliklerini belirgin biçimde fazla kullanmıştır. Yazarlarda bu farklılıklar göze çarpsa da önemli olan, karakter kurgularının yaşamla ilgisi, inandırıcılıkları ve çocuğun bu karakterlerle eşduyum kurabilmesidir.

BÖLÜM 5

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın sonuçları ile bu sonuçlar doğrultusunda oluşturulan önerilere yer verilmiştir.

Sonuçlar

Bu bölümde, incelenen 12 kitaptan elde edilen veriler genel amaç ve alt amaçlara göre şekillendirilmiştir. Çalışmanın genel amacı, Christine Nöstlinger ile Miyase Sertbarut'un çocuk romanlarının karakter çerçeveleri bakımından incelenmesidir. Bu çerçeveyi belirleyebilmek için veriler diğer alt amaçlar doğrultusunda bölümlendirildikten sonra son alt amaç olan “Yapıtlardaki karakter çerçevelerinin benzerlikleri / farklılıkları nelerdir?” sorusuna yanıt aranmıştır. Genel ve alt amaçlara ilişkin sonuçlar bu soruya yanıt verecek şekilde belirtilmiştir.

Romanlardaki Baş Kişi ve Yan Kişilere İlişkin Elde Edilen Sonuçlar

Miyase Sertbarut'un incelenen altı romanında altı baş kişi ve 57 yan kişi bulunmaktadır.

Christine Nöstlinger'in incelenen altı romanında altı baş kişi ve 52 yan kişi bulunmaktadır.

Romanlardaki kişi sayısında belirlenen bu benzerlik, romanların diğer ölçütlere göre incelenmesine de olumlu bir katkı sunabilir. Ölçütler romanların kişi/karakterlerinin merkezinde değerlendirilmiştir. Bu nedenle iki yazarın kitaplarındaki karakterlerin alt amaçlar doğrultusunda incelenmesinden elde edilen bulgular kişi sayılarının yakınlığı dolayısıyla da karşılaştırma yapmaya olanak sağlamıştır.

Romanlarda Karakterlerin Nasıl Geliştirildiğine İlişkin Elde Edilen Sonuçlar

Miyase Sertbarut'un incelenen altı romanında karakterler en çok *davranış ve eylemleriyle* geliştirilmiştir. 2. sırada ise karakterlerin, *konuşmalarıyla* geliştirildikleri belirlenmiştir. 3. sırada *diğer karakterlerin yorumuyla* ve 4. sırada *yazarın yorumuyla* geliştirilmişlerdir. Karakter geliştirmede en az kullanılan yolun *fiziksel özellikleriyle* olduğu belirlenmiştir.

Christine Nöstlinger'in incelenen altı romanında ise karakterlerin geliştirilmesi Miyase Sertbarut'un altı romanında kullanım sırasıyla aynıdır ve kullanım sıklıkları birbirine oldukça yakındır.

İki yazarın romanlarında kullandıkları karakter geliştirme yollarında belirlenen bu koşutluk; çocuğun eşduyumu kuracağı ve yaşamı tanıyacağı roman kişilerinin geliştirilmesinin önemi düşünüldüğünde olumlu bir sonuçtur ve çocuk romanlarında olması beklenen özelliklere de işaret etmektedir. İki yazarın en çok kullandıkları karakter geliştirme yolları olan “*davranış ve eylemleriyle*” ve “*konuşmalarıyla*” çocuk edebiyatı yapıtlarında önemli bir yere sahiptir. Bilişsel gelişimleri ilerleyen, soyut düşünebilmeye başlayan, karşılaşılan problemlere çözüm üretebilen çocuk okur, yaşama ilişkin ipuçlarını karakterlerle eşduyumu kurup onlar üzerinden edinir. Bu nedenle karakterlerin olaylar karşısındaki davranışları, duyguları ve düşünceleri çocuk için önemlidir.

Romanlardaki Karakterlerin Özelliklerine İlişkin Elde Edilen Sonuçlar

Miyase Sertbarut'un incelenen altı romanına bakıldığında kapalı yani geliştirilmemiş, okura fazla tanıtılmamış karakter sayısının açık, tanıtılmış karakterlerden fazla olduğu belirlenmiştir. Benzer biçimde durağan yani davranış ve düşünce değişikliği görülmeyen karakter sayısının da devingen, değişim gösteren karakter sayısından fazla olduğu görülmektedir. Karakter özelliklerinin açık ve devingen; kapalı ve durağan olarak bölümlendirilmesinde ise açık ve devingen karakter sayıları ile kapalı ve durağan karakter sayılarının birbirine çok yakın olduğu görülmektedir. Bu sonuç yazarın açık karakterleri devingen; kapalı karakterleri de durağan olarak kurguladığını göstermektedir.

Christine Nöstlinger'in incelenen altı romanına bakıldığında da karakter özelliklerinin Miyase Sertbarut'un romanlarındaki karakterlerden elde edilen sonuçlarla benzer olduğu görülmektedir. Kapalı karakter sayısı açık karakterden fazladır. Benzer biçimde durağan karakter sayısı da devingen karakterden fazladır. Karakterler yine kendi aralarında bölümlendirildiklerinde ise yazarın açık karakterleri devingen; kapalı karakterleri de durağan olarak kurguladığı belirlenmiştir.

İki yazarın karakter seçimlerinde belirlenen bu koşutluk, yaşamımızda birbirinden farklı özelliklere sahip, yakından tanıdığımız veya çok iyi tanımadığımız insanlar olduğu gerçeğini ve çocuğun da kitaplar aracılığıyla benzer kişileri ve yaşamları deneyimleyebileceğini gösterebilir.

Belirlenen koşutluğun yanı sıra Miyase Sertbarut'un romanlarındaki durağan karakter sayılarının Christine Nöstlinger'in romanlarındakinden belirgin biçimde fazla olduğu görülmektedir. Ancak durağan karakterlerin sıklıkla kullanılması olumsuz bir durum değildir. Kendilerini değiştirmeyen, sabit düşünceli insanlar yaşamın önemli bir gerçeğidir. Çocuğun karakterle sağlıklı bir eşduyum kurması karakterin inandırıcılığına bağlıdır. Önemli olan yaşama ilişkin tüm gerçekliklerin çocuğun inanabileceği biçimde, yaşamdan kopuk olmadan kurgulanabilmesidir.

Romanlardaki Kişilerin Kişilik Özelliklerine İlişkin Elde Edilen Sonuçlar

Çalışmayı detaylandırmak amacıyla kişilik özellikleri -daha önce de belirtildiği gibi- “karakter özellikleri” alt amacına eklenmiştir. Bu bağlamda Miyase Sertbarut'un kitaplarında en fazla kullanılan olumlu özelliğin “*düşünceli/duyarlı*” olduğu belirlenmiştir. “*Açıksözlü, şüpheli, konuşkan, meraklı, yardımsever ve dürüst*” ise birbirine yakın sıklıkta ve fazla kullanılan diğer özelliklerdir. En az kullanılan olumlu özellik ise “*çocuklara sorumluluk veren/onların hakkını bilen*” olmuştur.

Christine Nöstlinger'in kitaplarında ise en fazla kullanılan olumlu özellik “*düşünceli/duyarlı*” olmuştur. *Açıksözlü, sorgulayıcı, çözüm odaklı, konuşkan, meraklı ve yardımsever*” ise birbirine yakın sıklıkta ve fazla kullanılan diğer özelliklerdir. En az ve eşit sayıda kullanılan olumlu özellik ise “*özgüvenli ve özverili*” olmuştur.

Miyase Sertbarut'un kitaplarında en fazla kullanılan olumsuz özellik **“önyargılı”** olmuştur. En az kullanılan olumsuz özellik ise **“şiddet eğilimli”** olmuştur.

Christine Nöstlinger'in kitaplarında ise en fazla kullanılan olumsuz özellik **“inatçı”** olmuştur. En az kullanılan olumsuz özellik ise **“şiddet eğilimli”** olmuştur.

Görüldüğü gibi iki yazarın da incelenen altı romanında **“düşünceli/duyarlı”** olmak ön plandadır. Yine iki yazar da **“şiddete eğilimli”** özelliğini en az sıklıkta tercih etmişlerdir. Yazarların bu noktada koşutluk göstermesi çocuk edebiyatının nitelikleri açısından önemlidir. Çocukla buluşan karakterlerin özellikleri kendileriyle eşduyum kuran çocuğa farklı yollarla aktarılmaktadır. Romanlarda duyarlı ve düşünceli karakterlerle karşılaşan çocuk örtük olarak aynı davranışları içselleştirebilir. Yazarların romanlarında birbiriyle benzerlik gösteren diğer olumlu özelliklere bakıldığında bunların, düşünen, duyarlı bireylerin göstermesi gereken olumlu davranış biçimleri olduğu görülmektedir: *açıksözlü, şüpheli, meraklı olmak, çözüm üretmeye çalışmak, yardımsever olmak, dürüst olmak...*

Romanlarda yer alan olumsuz kişilik özellikleri ise kurgunun, karakterin inandırıcılığı açısından önemlidir. Nasıl ki yaşamda sadece olumlu özelliğe sahip insanlarla karşılaşmıyorsak bu durum yaşamı duyumsatan kitaplarda da aynı olmalıdır. Çocuk, farklı insanları, yaşantıları tanımalıdır. Kitapla bağ kurabilmesinin en önemli etkenlerinden biri kitaba, karaktere inanması, onları yaşamına katabilmesidir. İnandırıcı bulmadığı kurguyu, karakteri okumak istemesi pek olanaklı görünmemektedir. Christine Nöstlinger'in kurguladığı olumsuz karakter sayısının Miyase Sertbarut'un kurguladıklarından fazla olması dikkat çeken bir sonuçtur. Olumsuz karakterlerin davranışlarına ve düşüncelerine bakıldığında ise bunların yaşamsal gerçeklere yeterince uygun olduğu görülmektedir. Günlük yaşamda da benzer sıklıkta olumsuz kişilerle karşılaşmaktayız. Hatta öyle bir dünyada yaşıyoruz ki bu kişilerin sayısının oldukça fazla olduğunu görebiliriz. Olumsuz karakterlerin fazlalığı bu bağlamda olumsuz bir sonuç değildir. Çocuğun yaşama hazırlanması yönünde farklı karakterlerle karşılaşması daha önce de belirtildiği gibi önemlidir.

Kişilik özellikleriyle ilgili bir diğer önemli sonuç da -bir önceki sonuca bağlı olarak- Miyase Sertbarut'un olumlu özellikler gösteren kişi sayılarının Christine Nöstlinger'den fazla olmasıdır. Karakterlerin açıklık, kapalılık, devingenlik ve durağanlık özelliklerinin çözümlendiği bir önceki alt amaçta Miyase Sertbarut'un durağan yani değişim göstermeyen karakter sayısının Christine Nöstlinger'in

kurguladığı durağan karakterlerden fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştı. Miyase Sertbarut'un olumlu kişilik gösteren karakter sayısı bu sonuçla birlikte değerlendirildiğinde Miyase Sertbarut'un durağan karakterlerinde de olumlu özelliklerin sıklıkla kullanıldığı sonucuna ulaşılır.

Romanlardaki Karakterlerin Yaşam Gerçekliğini ve Çocuk Gerçekliğini Yansıtmaya İlişkin Elde Edilen Sonuçlar

Miyase Sertbarut'un incelenen altı romanında tüm yaşamsal gerçeklikler roman kişileri aracılığıyla verilmiştir. *Ekonomik sıkıntı, iyi ve kötü insanların varlığı, çatışmalar, hastalık, akraba sorunları, yoksulluk, küçük yaşta çalışma, çevre sorunları* sıklıkla karşılaşılan yaşam gerçekleri olmuştur. *Ölüm, sömürü ve şiddet* kavramlarına çok az yer verilmiştir. *Cinsellik* ise sadece bir kitabında, konuya çok az değinilerek verilmiştir. *Terör/savaş, madde bağımlılığı, sigara/alkol* konularına ise hiç değinilmemiştir. Çocuk gerçekliği olarak *duygusallık, farklılıklar, düş kırıklıkları, başarısızlıklar, akran zorbalığı* gibi konular da romanlarda yer almıştır.

Christine Nöstlinger'in incelenen altı romanında tüm yaşamsal gerçeklikler roman kişileri aracılığıyla verilmiştir. *Ekonomik sıkıntı, iyi ve kötü insanların varlığı, çatışmalar, hastalık, akraba sorunları* sıklıkla karşılaşılan yaşam gerçekleri olmuştur. *Ölüm, sömürü ve şiddet* konularına çok az yer verilmiştir. *Çevre sorunlarına* ise bir kitapta değinilmiştir. *Terör/savaş, madde bağımlılığı, sigara/alkol ve cinsellik* konularına ise hiç değinilmemiştir.

Görüldüğü gibi iki yazar da benzer yaşam ve çocuk gerçekliklerine değinmişlerdir. Bunlar günlük yaşamımızda bireylerin karşılaşılabileceği ortak sorunlardır, ortak gerçeklerdir. İki yazar ayrıca çocuk edebiyatında *terör/savaş, madde bağımlılığı, sigara/alkol gibi, cinsellik gibi* konuları kitaplarına almamışlardır. *Ölüm, sömürü ve şiddet* konularına ise çok az yer vermişlerdir. Çocuk kitaplarının çocuğu yaşama hazırlamaları, yaşam gerçekleriyle buluşturmaları gerektiği düşünüldüğünde bu sonuç çocuğa bu yaşam gerçekliklerinin duyumsatılmasında eksiklik olarak yorumlanabilir. Bu durumda yazarlar incelenen kitaplarında sözü edilen yaşam gerçeklerini kurgulamadıkları/yeterince kurgulamadıkları için çocuğun yaşama ilişkin duygu ve düşüncelerinde eksikler olabilir.

Christine Nöstlinger'in *çevre sorunlarına* sadece bir kitabında yer vermesi de üzerinde durulması gereken bir sonuç olduğu düşünülmektedir. Çocuk edebiyatının temel amacı düşünüen, duyarlı bireyler yetiştirmektir. Düşünen, duyarlı bir çocuk evrensel değerlere sahiptir, çevreye ve doğaya saygı duyar, yüreğinde sevgi taşır. Çözüm üretir, eleştirel bakar. Bu bağlamda ve yaşadığımız koşullar düşünüldüğünde çocuklardan çevreye duyarlı olmaları, onu korumaları beklenmektedir. Çocuk edebiyatına da bu iletileri örtük vermesi yönünde görevler düşmektedir. Ölüm, terör, cinsellik gibi sınırları çok iyi çizilmesi gereken konulardan çok farklıdır çevre sorunları. Çocuk edebiyatının duyarlık kazandırma anlamında önemli konularından biridir. Christine Nöstlinger incelenen romanlarına göre yapıtlarının genel niteliği olumlu olan bir yazardır ancak romanları *çevre sorunlarını* duyumsatma niteliği taşımamaktadır denilebilir.

Genel olarak bakıldığında iki yazarın da kitaplarında yaşam ve çocuk gerçeklikleri bulunmaktadır. Çocuk, kendinden, yaşamından örnekler gördüğü, anlamlandırdığı kitapları okumak ister. Bunları yansıtan karakterlerle eşduyum kurar. İki yazarın da kitapları genel olarak bu nitelikleri taşımaktadır. Kullanılan yaşam ve çocuk gerçeklikleri günümüz gerçekleriyle örtüşmektedir. Bu sonuç, çocuğun eşduyum kurabileceği öğelerle buluşma olanağı olduğunu desteklemektedir.

Romanlardaki Karakterlerin Çocuğun Eşduyum Kurabileceği Özellikler Taşımaya İlişkin Elde Edilen Sonuçlar

Bu alt amaç bir önceki amaçlarla ilişkilendirilerek bir sonuca götürülmelidir. Tablolar da buna dikkat edilerek oluşturmuş ve bulgular da yine buna göre yorumlanmıştır. Çünkü çocuk ve yaşam gerçekliğiyle kurgulanan kitaplardaki karakterler doğal olarak birer eşduyum ögesidir. İki yazarın da kitaplarında yaşamsal gerçeklikler ile çocuk gerçeklikleri bulunduğu için çocuk eşduyum kurabileceği ve kitapla bağ oluşturabileceği noktalar bulma olanağına sahiptir. Sadece, çocuğun görsel medyada ve çevresinde sıklıkla karşılaştığı “ölüm, şiddet, madde bağımlılığı, terör, savaş, cinsellik” gibi yaşam gerçeklikleri kitaplarda yer almadığı için çocuk bu konularda eşduyum kuramamaktadır.

Özlü bir biçimde söylemek gerekirse Türk yazar Miyase Sertbarut ve Alman yazar Christine Nöstlinger'in kitaplarında bütün alt amaçlara ilişkin ölçütlere göre koşutluklar, benzerlikler bulunmaktadır. Belirlenen az sayıda farklılığın ise yazarların yaşadıkları topluma göre şekillendiği sonucuna ulaşılmıştır. İki farklı kültüre ilişkin çocuk yazarlarınca kurgulanan kitapların birbirine koşut/benzer öge içermesi çocuk edebiyatı adına önemli bir sonuçtur.

Bu sonuç, öncelenen “çocuk” olduğunda her ne kadar farklı kültürlerin ele alındığı kurgular incelense de yazınsal nitelikli bir çocuk edebiyatı yapıtındaki karakter çerçevelerinin benzerlikler üzerine yapılandığını ortaya çıkarmaktadır.

Öneriler

Bu çalışmanın bulguları ve sonuçları dikkate alınarak yapılacak çalışmalar için bazı önerilerde bulunulabilir. Öneriler aşağıda sunulmuştur:

Araştırmacılar için öneriler

1. Miyase Sertbarut ve Christine Nöstlinger'in ilkokul, ortaokul, lise düzeyindeki çocuklara/gençlere seslenen yapıtlarının olduğu bilinmektedir. Bu çalışma yazarların çocuk romanlarını incelediği için araştırmacılar yazarların okulöncesi, ilkokul ve gençlik dönemlerine seslenen kitaplarını ele alabilir ve böylece yazarın/yazarların genel bakış açısına ilişkin sonuçlar elde edebilirler.

2. Miyase Sertbarut'un bu çalışmada -Christine Nöstlinger'in çocuk romanı sayısına eşit tutulması adına- altı çocuk romanı incelenmiştir. Bununla birlikte Miyase Sertbarut'un yirmiden fazla çocuk romanı bulunmaktadır. Miyase Sertbarut'un çocuk romanlarının tamamının karakter çerçeveleri incelenebilir.

3. Miyase Sertbarut ve Christine Nöstlinger'in yapıtları farklı bağlamlarda karşılaştırmalı veya bireysel olarak incelenebilir.

KAYNAKLAR

- Adalı, O. (2009). *Anlamak ve Anlatmak*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Aktaş, Ş. (2009). *Edebî Metin ve Özellikleri*.
<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/33393>
- Andreasen, C.N. (2019). *Yaratıcı Beyin*. Ankara: Akılçelen Kitaplar.
- Aslan, E. ve Tavşancıl, E. (2001). *İçerik Analiz ve Uygulama Örnekleri*. İstanbul: Epsilon.
- Aslan, C. (2019). *Çocuk Edebiyatı ve Duyarlık Eğitimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Aslan, C. (2006a). Türk Çocuk Yazınında Çocuk-Yetişkin Çatışmasının Yer Aldığı Kimi Yapıtların İncelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 39(2), 193-216.
- Aslan, C. (2006b). “Yaşam Gerçekliğinin Sunuluşu Bakımından Rıfat Ilgaz’ın Çocuk Kitapları”. *Eğitim-Bilim-Toplum*, 15(4): 4-15.
- Aslan, C. (2007a). Yazınsal Nitelikli Çocuk Kitaplarının Çocuğun Gelişim Sürecindeki Yeri. *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu: Gelişmeler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri* (Yay. Haz.: S. Sever). Ankara: AÜ Basımevi, s.189-200.
- Aslan, C. (2007b). Yaşam Gerçekliğinin Çocuklara İletilmesi Bakımından 100 Temel Eser’deki Öyküler Üzerine Bir İnceleme. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi 4. Uluslararası Çocuk ve İletişim Kongresi*.
- Aslan, C. (2008). Ayla Çınaroğlu’nun ‘Mago’ Adlı Kitabının Yazınsallık ve Çocuğa Görelik Açısından İncelenmesi”. *III. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Yaşayan Yazarlar Sempozyum Dizisi: Çocuk ve Gençlik Edebiyatında Ayla Çınaroğlu Sempozyumu Bildiriler* (Yay. Haz.: A. Gültekin, M. Semerci, F. Koşmak). İstanbul: Uçanbalık Yayınları, s.35-48.
- Aslan, C. (2011). Yazınsal Çocuk Kitaplarında Neler Olmalı, Neler Olmamalı? Okuma Kültürü ve Söz Varlığının Geliştirilmesi Çalıştayı Konuşmalar – Bildiriler Kitabı 19-23 Ekim 2010 içinde (s. 214-220). Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları.
- Aslan, C. (2013a). Çocuk Edebiyatı Yapıtlarının Temel İşlevleri. *Eğitimci Öğretmen Dergisi*, 17, 6- 9.
- Aslan, C. (2013b). *Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Yapıtları Yoluyla Düşünme*. *Kum Edebiyat Dergisi*, 72-73, 11-18.
- Aslan, C. (2016). Özerk Benlikli Birey Yetiştirme Sürecinde Çağdaş Dil ve Edebiyat Öğretimi Ortamlarının Önemi. *İlköğretim Online*, 15(3), 723-741, 2016.
- Bacanlı, H., İlhan,T. ve Aslan S. (2009). Beş faktör kuramına dayalı bir kişilik ölçeğinin geliştirilmesi: sıfatlara dayalı kişilik testi (SDKT). *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 261-279.
- Balel, M. (2014). Çocuk ve Gençlik Edebiyatında Aşırı Korumacılık Üstüne. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi, Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı, Cilt: CVII Sayı: 756*, 545-549.
- Baltacı, A. (2018). *Nitel Araştırmalarda Örnekleme Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme*.
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/497090>
- Binyazar, A. (2010). *Toplum ve Edebiyat*. İstanbul: Can Yayınları.
- Bowell, T. ve Kemp, G. (2018). *Eleştirel Düşünme Kılavuzu*. Ankara: Tübitak Yayınları.
- Büyükoztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel F. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Camus, A. (2015). *Başkaldıran İnsan*. İstanbul: Can Yayınları.

- Dinçoğlu, F. (2019) *Üniversite Hazırlık Sınıfı Öğrencilerinin Değer Yönelimleri (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Hacettepe Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Dilidüzgün, S. (2004). *Çağdaş Çocuk Yazını*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Doğan-Güldenöğlü, B. N. (2014). *Çocuk Romanlarındaki Kadın Karakter Çerçevelerinin İncelenmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Duverger, M. (1989). *Metodoloji Açısından Sosyal Bilimlere Giriş*, Çev:Ünsal Oskay, İstanbul, Bilgi Yayınevi.
- Han, C. (2019). *Miyase Sertbarut'un Romanlarının Değerler Aktarımı Bakımından İncelenmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir, Türkiye.
- İpşiroğlu, Z. (2008). *Çağdaş Türk Yazını*. İstanbul: Toroslu Kitaplığı.
- Karasar, N. (1995). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: 3A Araştırma Eğitimi Danışmanlık Ltd.
- Kavcar, C. (1999). *Edebiyat ve Eğitim*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Livio, M. (2018). *Neden*. İstanbul:Altın Kitaplar.
- Lukens, R., Smith, J. ve Coffel, M. (2016). *Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış*. İstanbul: Erdem Yayınları.
- Moran, B. (2009). *Edebiyat Kuramları ve Eleştirisi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Neydim, N. (2002). Türkiye’de Son Yirmi Yılda Çeviri Çocuk Edebiyatında Meydana Gelen Değişimlere Çocuk Paradigmasındaki Değişim 169 Açısından Bakış. *Ege Alman Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* içinde. İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları IV, s. 178.
- Neydim, N. (2003). *Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Bu Yayınevi.
- OECD Report. (2011). *Doing Better For Families*. https://read.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/doing-better-for-families_9789264098732-en#page1
- Oğuzkan, F. (1979). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Özen, Z. (2019). Sevim Ak’ın Çocuk Edebiyatı Yapıtlarında Karakter Çerçevelerinin İncelenmesi. https://www.researchgate.net/publication/331683314_SEVIM_AK_IN_COCUK_EDEBIYATI_YAPITLARINDA_KARAKTER_CERCEVELERININ_I_NCELENMESI
- Öztürk, O. (2016). *Özerk Benlik, Kul Benlik*. İstanbul: Okuyan Us Yayınları.
- Özdemir, E. (2002). *Eleştirel Okuma*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Rousseau, J. J. (2007). *Emile (Bir Çocuk Büyüyor)*. İstanbul: Selis Kitaplar.
- Sartre, J. P. (2008). *Edebiyat Nedir?*. İstanbul: Can Yayınları.
- Sever, S. (2004) “Anadili Öğretiminin Temel Bir Aracı; Yazınsal Nitelikli Çocuk Kitapları”, *IV. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi: Cumhuriyet’in 80. Yılında Disiplinlerarası Bakışla Türkiye’de Çocuk* (Yay. Haz. : M. Artar), Ankara: AÜ Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.
- Sever, S. (2006) “Çocuk Edebiyatı Öğretimi Nasıl Olmalıdır?”, *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu: Gelişmeler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri* (Yay. Haz.: Sedat Sever), Ankara: AÜ Basımevi.
- Sever, S. (2008). *Çocuk ve Edebiyat*. İzmir: Tudem Yayınevi.
- Sever, S. (1995). “Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Yapısal ve Eğitsel Özellikler” *ABECE Eğitim, Ekin ve Sanat Dergisi*. Ankara.
- Sever, S. (2000) “Çocuk Kitaplarında Dilsel ve Görsel Duyarlık” *I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu: Sorunlar ve Çözüm Yolları*. (Yay. Haz.: S. Sever), Ankara: AÜ Eğitim Bilimleri Fakültesi ve TÖMER Dil Öğretim Merkezi Yayını.
- Sever, S. (2013). *Çocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü*. İzmir: Tudem Yayınları.

- Sınar, A. (1996). Nurullah Ataç'a Göre Dil ve Edebiyat Eğitimi. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1798>.
- Sumara, D. (2006). *Correspondence, coherence, complexity: Theories of learning and their influences on processes of literary composition*. <https://edlinked.soe.waikato.ac.nz/research/files/etpc/files/2006v5n2art3.pdf>.
- Sumara, D. (2006). *Reclaiming the "creative" in the English/literacy classroom*. <https://edlinked.soe.waikato.ac.nz/research/files/etpc/files/2006v5n2ed.pdf>.
- Şen, E. (2016). Çocuk Edebiyatında Bir Yaşam Gerçekliği Olarak Ölüm Olgusu Üzerine Bir İnceleme (Sevim Ak Örneği). *Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi*. 1(1), 14-23. (Yayın No: 3276762)
- Şirin, M. R. (2016). Edebiyat ve Çocuk Edebiyatı Edebiyatın Amacı ve İşlevi. https://tdk.gov.tr/wp-content/uploads/2016/11/3_Mustafa%20Ruhi%20%c5%9e%c4%b0R%c4%b0N%20_%20Edebiyat%20ve%20%c3%87ocuk%20Edebiyat%c4%b1%20Edebiyat%c4%b1n%20Amac%c4%b1%20ve%20%c4%b0%c5%9flevi.pdf
- Şirin, M. R. (2019). Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış. İstanbul: Uçan At Yayınları.
- Taş, Y. H. ve Abbasigil, S.Ö. (2017). Çocuk İşçiliği Sorunu: Türkiye-Almanya-Pakistan Karşılaştırması. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/308397>
- Temiz, N. (2018). *Çocuğu Kişilik Özellikleriyle, Kitabı Kahramanlarıyla Tanımak*. Çocuk ve Kitap. Ed. Erkan Çer). Ankara: Eğiten Kitap.
- Taşçı, F. (2007). *Reşat Nuri Güntekin'in Romanlarında Çocuk Karakterlerinin Çocuğa Görelikler Açısından Değerlendirilmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Topkaya, Ö. (2013). Ekonomik İş birliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) Üyesi Ülkelerde Sosyo Ekonomik Boyutuyla Göreli Yoksulluk ve Çocuk Yoksulluğu: İngiltere ve Türkiye Karşılaştırmalı Örneği. <http://www.kamu-is.org.tr/pdf/1326.pdf>
- Yavuzer, H. (1998). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldız Demirtaş, V. (2020). *Yaratıcı ve Farklı Düşünmeye Giden Yol: Scamper*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Yüksel, Y. *İçerik Çözümlemesi*. (Yayında Başka Bilgi Yoktur.) https://www.academia.edu/24209083/%C4%B0%C3%87ER%C4%B0K_%C3%87%C3%96Z%C3%9CMLEMES%C4%B0
- Zimmermann, H.D. (2001). *Yazınsal İletişim*. Konyfa: Çizgi Kitabevi.
- Zivtçi, F. (2005). *Türk ve Alman Çocuklarına Seslenen Kitaplardaki Yetişkin Kahramanların Karakter Çerçeveleri Açısından Değerlendirilmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)* Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye.

İncelenen Çocuk Romanları

Christine Nöstlinger

- Nöstlinger, C. (2010). Kim Takar Salatalık Kral'ı. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
Nöstlinger, C. (2010). Lollipop. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
Nöstlinger, C. (2011). Konrad ya da Konderve Kutusundan Çıkan Çocuk. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
Nöstlinger, C. (2012). Konuk Değil Baş Belası. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
Nöstlinger, C. (2012). Aklında Düşünceler Geçen Çocuk. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
Nöstlinger, C. (2013). Saklı Miras. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.

Miyase Sertbarut

- Sertbarut, M. (2006). Büyümenin Zamanı Geldi. Ankara: Paydos Yayınları.
Sertbarut, M. (2009). Kapiland'ın Kobayları. İzmir: Tudem Yayınları.
Sertbarut, M. (2010). Sisın Sakladıkları. İzmir: Tudem Yayınları.
Sertbarut, M. (2011). Yılankale. İzmir: Tudem Yayınları.
Sertbarut, M. (2012). Çöp Plaza. İzmir: Tudem Yayınları.
Sertbarut, M. (2013). Kaçak Köpek Biber. İzmir: Tudem Yayınları.

Ek 1: Etik Kurul Karar Örneği

ANKARA ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ALT ETİK KURULU KARAR ÖRNEĞİ

Karar Tarihi : 23/12/2019
Toplantı Sayısı : 15
Karar Sayısı : 441

441- Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitimin Kültürel Temelleri Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi **Selcen Kırtıoğlu Özdil**'in "Christine Nöstlinger ile Miyase Sertbarut'un Çocuk Romanlarının Karakter Çerçevesi Açısından İncelenmesi" başlıklı tezi ile ilgili 06/12/2019 tarihli "İnsan Üzerinde Yapılan Klinik Dışı Araştırmalar Başvuru Formu" Etik Kurulumuzca incelendi.

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitimin Kültürel Temelleri Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi **Selcen Kırtıoğlu Özdil**'in "Christine Nöstlinger ile Miyase Sertbarut'un Çocuk Romanlarının Karakter Çerçevesi Açısından İncelenmesi" başlıklı tezinin, insan üzerinde yapılan bir çalışma olmaması nedeniyle etik kurul onayına ihtiyaç duymadığına oy birliği ile karar verildi.

BENZERLİK BİLDİRİMİ

“Christine Nöstlinger ile Miyase Sertbarut’un Çocuk Romanlarının Karakter Çerçeveleri Açısından İncelenmesi” başlıklı tezimin ana bölümü (ön bölüm, kaynaklar ve ekler hariç) Turnitin İntihali Engelleme Programı aracılığıyla incelenmiş ve ilgili rapor danışmanım tarafından da kontrol edilmiştir. Kontrol sırasında (1) “Beş sözcükten daha az olan benzeşmeler” (2) “Kaynaklar” (3) “Doğrudan Alıntılar” dışarıda tutulmuştur. Benzerlik kontrolüne ilişkin rapordan elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Rapor Tarihi	: 20.12.2020
Gönderim Numarası	: 1240313956
Sayfa Sayısı	: 218
Sözcük Sayısı	: 36443
Karakter Sayısı	: 237842
Benzerlik Oranı	: %5
Savunma Tarihi	: 29.01.2021

Yukarıda belirtilen sonuçları gösteren Turnitin İntihali Engelleme Programı’na ilişkin orijinal raporu, sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmaksızın bu beyanım ekinde Enstitüye teslim ettiğimi, tezimin %10’dan fazla benzerlik oranı içerdiğinin belirlenmesi durumunda, bundan doğabilecek tüm yasal sorumluluğu kabul ettiğimi bildirir, saygılarımı sunarım.

Öğrencinin Adı Soyadı: Selcen KIRITOĞLU ÖZDİL

Tarih: 24.02.2021

İmza:

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı ve Soyadı : Selcen KIRITOĞLU ÖZDİL

E-Posta Adresi

İş Deneyimi

Unvan	Görev Yeri	Yıl
Türkçe Öğretmeni	İzmir Özel Tevfik Fikret Ortaokulu	2012- Devam ediyor
Türk Edebiyatı, Dil ve Anlatım Öğretmeni	Zübeyde Hanım Kız Teknik ve Meslek Lisesi	2011-2012
Asistan Öğrenci	Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi	2010-2012

Akademik Bilgiler

Öğrenim Durumu:

Derece	Bölüm/Program	Üniversite	Yıl
4	Tezli Yüksek Lisans Programı Türkçe Eğitimi	Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü	2010- Devam Ediyor
4	Tezsiz Yüksek Lisans Programı Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği	Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü	2009-2010
2,84	Türk Dili ve Edebiyatı	Gazi Üniversitesi	2004-2009

Yayınlar:

Bildiri: 5-7 Ekim 2011 tarihlerinde Ankara Üniversitesi Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından gerçekleştirilmiş olan **3. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu**'nda, **“Miyase Sertbarut'un "Kapiland'ın Kobayları" Adlı Yapıtıyla Christine Nostlinger'ın "Kim Takar Salatalık Kral'ı" Adlı Yapıtının Karakter Çerçevesi Bakımından İncelenmesi”** adlı bildiri tarafımdan sunulmuştur.

Bildiri: 5-7 Temmuz 2012 tarihlerinde Mersin Üniversitesi tarafından düzenlenecek olan ‘5. Uluslararası Türkçenin Eğitimi-Öğretimi Kurultayı’nda sunulmak üzere **‘Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Soru ve Etkinliklerin Üst Düzey Düşünme Becerilerini Geliştirmesi Bakımından İncelenmesi’** adlı bildiri özetim kabul edilmiştir. Bildirimi, o dönemki ailevi sağlık sorunları sebebiyle sunamadım.

Bildiri: EÇEV – 11. Yaratıcı, Yenilikçi Öğretmen Semineri-“Öğretmenin El İzi” temalı seminerde **“Şiirden Yaşamöyküsüne Etkinlik Örneği (Nazım Hikmet)”** adlı bildiri zümre arkadaşım Hakan Tokdemir ile birlikte sunulmuştur.

Bildiri: 4. Eğitim Teknolojileri Konferansı’nda (25 Mart 2017-İstanbul) **“Türkçe Dersinde Web 2.0 Uygulamaları ile Dijital Öyküleme”** adlı bildiri zümre arkadaşım Hakan Tokdemir ile birlikte sunulmuştur.

Bildiri: İzmir EÇEV Yaratıcı Yenilikçi Öğretmen Semineri’nde(30 Mart 2019) **“Türkçe Öğretiminde Çok Uyarınlı Öğrenme Ortamları - Kısa Filmlerin Yaratıcı ve Eleştirel Düşünme Becerilerine Katkısı”** adlı bildirim tarafımdan sunulmuştur. Aynı çalışma Denizli Yaratıcı Yenilikçi Öğretmen Semineri’nde(06 Nisan 2019) de sunulmuştur.

Bildiri: 21 Mart 2020’de gerçekleşecek olan Eğitimde Sistem Düşüncesi(ESD) Deneyim Paylaşım Sempozyumu’nda **“Sınıftan Yükselen Sesler Kitabı’nın ESD Araçlarına Göre İncelenmesi”** adlı bildirim kabul edilmiş olup tarafımdan sunulacaktır.

Yüksek Lisans Tezi: *Christine Nöstlinger ile Miyase Sertbarut'un Çocuk Romanlarının Karakter Çerçevesi Açısından İncelenmesi* -Danışman: Prof. Dr. Sedat SEVER

Yüksek Lisans Çalışmalarım:

- *İlköğretim 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Sonu Sorularının Çocuğun Üst Düzey Düşünme Becerilerini Geliştirmesi Bakımından İncelenmesi* – Sorumlu Öğretim Üyesi: Yrd. Doç. Dr. Canan ASLAN
- *Sabahattin Ali'nin 'Kürk Mantolu Madonna' Adlı Romanının Toplumsal Sorunlar Açısından İncelenmesi*- Sorumlu Öğretim Üyesi: Prof. Dr. Cahit KAVCAR
- *Yazılı Anlatım Eğitimi ve Öğretimi* – Sorumlu Öğretim Üyesi: Prof. Dr. Cahit KAVCAR
- *Okulöncesi Dönem Çocuklarına Yönelik Çocuk Edebiyatı Yapıtlarının Çocuğun Bilişsel Gelişimine Katkısı Sorununun İncelenmesi*- Sorumlu Öğretim Üyesi: Prof. Dr. Süleyman Çetin ÖZOĞLU
- *MEB İlköğretim 7. Sınıf Ders Kitabı İnceleme* - Sorumlu Öğretim Üyesi: Prof. Dr. Sedat SEVER
- *Sevim AK'ın 'Vanilya Kokulu Mektuplar' Adlı Yapıtındaki Çatışmaların İncelenmesi* - Sorumlu Öğretim Üyesi: Prof. Dr. Sedat SEVER
- *'Türkçe Öğretimi Sürecince Çocuk Edebiyatı' adlı derste incelenen çocuk kitapları ve bunların makale örneği inceleme raporları* – Prof. Dr. Sedat SEVER

Tezsiz Yüksek Lisans Projeleri ve Çalışmaları:

- **Tezsiz Yüksek Lisans Alan Eğitiminde Araştırma Projesi:** *Anadili Eğitiminde Dilbilgisi Öğretimine Genel Bir Bakış ve Değerlendirme(Dilbilgisi Öğretiminde İlköğretimden Ortaöğretime Geçiş Süreci)* (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Canan KARABABA)
- *196 Sayfalık Eğitim Durumu Örnekleri* (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Necmettin TEKER)
- **Kısa Makale:** *Köy Enstitülerindeki Öğretmen ve Öğrenci Modeli Üzerine Bir Eleştiri* (Sorumlu Öğretim Üyesi: Yrd. Doç. Dr. Cem BABADOĞAN)
- **Köşe Yazısı:** *Bir Merdiven Öyküsü* (Sorumlu Öğretim Üyesi: Yrd. Doç. Dr. Cem BABADOĞAN)

Lisans Tez Başlığı: *Suut Kemal Yetkin ve 'Edebiyatta Akımlar' Adlı Eseri Üzerine Bir İnceleme* (Danışman: Doç. Dr. Mehmet ÖNAL)